

MINISTARSTVO KOMUNIKACIJA I PROMETA BiH

126

Na osnovu člana 203. stav 3., a u vezi člana 252. Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na cestama ("Službeni glasnik BiH", broj 6/06), ministar komunikacija i prometa, u saradnji sa entitetskim ministarstvima unutrašnjih poslova u Bosni i Hercegovini i Policijom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, donosi

PRAVILNIK

O DIMENZIJAMA, UKUPNOJ MASI I OSOVINSKOM OPTEREĆENJU VOZILA, O UREĐAJIMA I OPREMI KOJU MORAJU IMATI VOZILA I O OSNOVNIM UVJETIMA KOJE MORAJU ISPUNJAVATI UREĐAJI I OPREMA U SAOBRAĆAJU NA PUTEVIMA

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Pravilnikom propisuju se dimenzije vozila, ukupne mase vozila, osovinska opterećenja vozila i osnovni uvjeti koje moraju da ispunjavaju uređaji i oprema na vozilima u saobraćaju na cestama i koji na vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da vozila mogu sigurno učestvovati u saobraćaju na cestama, kao i drugi tehnički uvjeti kojima moraju odgovarati pojedini uređaji na vozilima koji su od značaja za sigurnost saobraćaja.

Član 2.

- (1) Dimenzije vozila, u smislu ovog Pravilnika, su gabaritne dimenzije vozila i skupa vozila i dimenzije vozila koje su od posebnog značaja za sigurnost saobraćaja na cestama.
- (2) Masa vozila, u smislu ovog Pravilnika, je najveća dozvoljena i sopstvena masa vozila, nosivost vozila i masa kojom vozilo pritiska na podlogu (osovinska opterećenja).

- (3) Ukoliko to nije ovim Pravilnikom drugačije određeno dimenzije vozila iz stava (1) ovog člana određuju se u skladu sa standardom BAS ISO 612 (*Road vehicles - Dimensions of motor vehicles and towed vehicles - Terms and definitions*; *Cestovna vozila - Dimenzije motornih i priključnih vozila - Pojmovi i definicije*), u daljnjem tekstu: standard BAS ISO 612.
- (4) U smislu ovog Pravilnika, pojedini pojmovi koji se koriste kod vozila sa pogonom na gas imaju sljedeće značenje:
 - a) gas, kao pogonsko gorivo za vozila, je ukapljeni naftni gas, smjesa propana i butana, (UN oznake 1965; međunarodne oznake LPG = liquefied petroleum gas), u daljnjem tekstu: LPG, ili komprimirani prirodni gas, čiji radni pritisak ne prelazi 22 MPa, tj. 220 bara, (UN oznake 1971, međunarodne oznake CNG = compressed natural gas), u daljnjem tekstu: CNG;
 - b) Vozilo pogonjeno gasom je motorno vozilo koje kao pogonsko gorivo koristi LPG ili CNG, samostalno ili kao alternativno gorivo benzinu ili kao gorivo u smjesi sa dizel gorivom;
 - c) Servisna radionica za servisiranje i prepravku vozila pogonjenih gasom (u daljnjem tekstu: servisna radionica), je pravna osoba koja ispunjava propisane uvjete i koja je od ovlaštene institucije dobilo odobrenje da može servisirati motorna vozila pogonjena gasom i na motorna vozila može vršiti ugradnju uređaja i opreme za pogon gasom;
 - d) Serviser za prepravku i servisiranje vozila pogonjenih gasom (u daljnjem tekstu: serviser), je uposlenik servisne radionice koji je osposobljen da vrši ugradnju i servisiranje uređaja za pogon motornih vozila gasom;
 - e) Certifikat posude pod pritiskom koja služi kao rezervoar gasa za pogon motornog vozila (u daljnjem tekstu: certifikat), je dokument koji propisuje ovlaštena institucija, a koji ovjerava inspekcija nadležna za posude pod pritiskom;

- f) Uvjerenje za uređaj ugrađen u vozilo pogonjeno gasom (u daljnjem tekstu: uvjerenje), je dokument koji propisuje i izdaje ovlaštena institucija;
- g) Karton ovjere tehničke ispravnosti uređaja ugrađenog u vozilo pogonjeno je obrazac koji propisuje ovlaštena institucija, a koji ovjerava stanica tehničkog pregleda kada utvrdi da je uređaj za gas tehnički ispravan.

Član 3.

Pod uređajima na motornim i priključnim vozilima u saobraćaju na cestama, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) uređaji za upravljanje,
- b) uređaji za zaustavljanje,
- c) uređaji za osvijetljavanje puta, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova,
- d) uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost,
- e) uređaji za davanje zvučnih znakova,
- f) uređaji za kretanje vozila unatrag,
- g) uređaji za kontrolu i davanje znakova,
- h) uređaji za odvođenje i ispuštanje izduvnih gasova
- i) uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila
- j) uređaji za pogon vozila na alternativna goriva (gas)
- k) ostali uređaji od posebnog značaja za sigurnost saobraćaja (karoserija/kabina za vozača i prostor za putnike, gume, blatobrani, branici, štitnici od podlijetanja sa zadnje strane vozila, štitnici od podlijetanja sa bočnih strana vozila, priključci za sigurnosne pojaseve, priključci za vuču, uređaji za osiguranje vozila od neovlaštene upotrebe, za odmrzavanje i odmagljivanje, dječja sjedala, nasloni za glavu).

Član 4.

Pod opremom vozila u saobraćaju na cestama, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) rezervni točak;
- b) aparat za gašenje požara;
- c) znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolovozu ceste;
- d) oprema za pružanje prve pomoći (kutija prve pomoći);
- e) klinasti podmetači;
- f) čekić za razbijanje stakla;
- g) rezervne sijalice i osigurači;
- h) prsluk za vozača sa svjetlosno reflektirajućim osobinama;
- i) sigurnosni pojasevi;
- j) uže ili poluga za vuču;
- k) zimska oprema;
- l) znak za označavanje sporih vozila;
- m) znak za označavanje dugih vozila;

POGLAVLJE II. DIMENZIJE I MASE VOZILA

Član 5.

- (1) Dužina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvatanje tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, ne smije prekoračiti slijedeće vrijednosti:

- a) motorna i priključna vozila - sa izuzetkom autobusa i poluprikolica 12,00 m
- b) dvoosovinski autobusi/trolejbusi - uključujući i pripadajuće dijelove koji se mogu skinuti 13,50 m
- c) autobusi/trolejbusi sa više od dvije osovine - uključujući i pripadajuće dijelove koji se mogu skinuti 15,00 m
- d) autobusi/trolejbusi koji su konstruktivno izvedeni kao zglobni (motorna vozila čija je korisna površina podijeljena putem zgloba, ali kod kojih upravljani dio ne predstavlja samostalno vozilo) 18,75 m

- (2) Dužina kombinacija vozila (skupova vozila), uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvatanje tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, vodeći računa o stavu (1) tačka a) ovog člana, ne smije prekoračiti slijedeće vrijednosti:

- a) tegljač sa poluprikolicom kao i kombinacija vozila (skupovi vozila) koji po vrsti odgovaraju ovom opisu, izuzev skupa vozila pod tačkom b) ovog stava 15,50 m
- b) tegljač sa poluprikolicom, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti slijedeće vrijednosti:
 - 1. razmak između vertikalne ose kraljevog čepa i zadnjeg dijela vozila ne veća od 12,00 m
 - 2. radijus prednjeg prepusta ne veći od 2,04 m (svi dijelovi poluprikolice ispred kraljevog čepa treba da budu obuhvaćeni zamišljenom kružnicom opisanom sa datim radijusom sa centrom kružnice u vertikalnoj osi kraljevog čepa) 16,50 m
- c) skupovi vozila (motorna vozila sa jednom ili dvije prikolice) izuzev skupova vozila pod tačkom 4. ovog stava 18,00 m
- d) skupovi vozila koji se sastoje iz motornog vozila i jedne prikolice za prijevoz tereta, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti slijedeće vrijednosti:
 - 1. razmak između prednje najisturenije vanjske tačke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i stražnje najisturenije vanjske tačke tovarnog prostora prikolice skupa vozila, uz oduzimanje razmaka između stražnje najisturenije vanjske tačke tovarnog prostora motornog vozila i prednje najisturenije vanjske tačke prikolice skupa vozila ne veći od 15,65 m
 - 2. razmak između prednje najisturenije vanjske tačke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i stražnje najisturenije vanjske tačke tovarnog prostora prikolice skupa vozila ne veći od 16,40 m 18,75 m

- (3) Kod vozila sa nadgradnjom, te teretnih vozila bez kabine vozača, djelimične dužine se odnose na nadgradnju.

- (4) Kod skupova vozila koji se sastoje od autobusa i prikolice najveća dopuštena dužina iznosi, uz poštivanje odredbi stava (1) tačka a), b) i c) ovog člana, 18,75 m.

- (5) Dužina ili djelimična dužina pojedinačnog vozila ili skupa vozila, sa izuzetkom vozila i skupa vozila navedenih u stavu (7) ovog člana, je dužina u koju se ubrajaju svi elementi koji se izvlače, preklapaju, rasklapaju ili na neki drugi način pričvršćuju za vozilo, naprijed ili nazad (do maksimalno mogućeg položaja), a koje služe za pridržavanje tereta, te oprema i uređaji koji se za vrijeme vožnje nalaze na vozilu. Pri tome se kod skupova vozila njihova dužina mjeri kada središnje uzdužne ose motornog vozila i priključnog vozila zajedno čine pravu liniju. Kod skupova vozila koji nemaju vučne elemente koji omogućavaju samostalnu promjenu dužine treba da zadovolje i odredbe stava (8) ovog člana a da pri tome nema vršenja korekcija upravljanja od strane vozača ili drugih osoba. Ukoliko se koriste vučni elementi koji imaju mogućnost samostalne promjene dužine, konstrukcija mora biti izvedena tako da, nakon prolaza kroz krivinu, ovi ponovno zauzmu početnu dužinu prije ulaska u krivinu i to bez vremenskog kašnjenja.
- (6) Dužine i djelimične dužine pojedinačnih vozila i skupova vozila određuju se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.1.
- Pri mjerenju dužina ili djelimičnih dužina (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
 - Brisači i elementi za pranje,
 - Prednje i zadnje registarske tablice,
 - Pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe,
 - Pristroji za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi,
 - Svjetlosno-tehnički elementi,
 - Ogledala i drugi sistemi za indirektno ostvarivanje vidljivosti,
 - Vodovi za usisavanje zraka,
 - Uzdužni graničnici za izmjenjive nadgradnje,
 - Stepenice i ručke,
 - Hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju,
 - Uređaji za spajanje priključnog vozila kod motornih vozila,
 - Kod vozila, izuzev tegljača, sporedni agregati koji se nalaze ispred tovarnog prostora,
 - Kod električnih vozila elementi u obliku poluga i slično koji služe za preusmjeravanje električne energije prema vozilu,
 - Vanjski zaštitnici od sunca.
 - Prethodno rečeno važi samo kada predmetni element ne produžava tovarni prostor, niti direktno niti indirektno. Uređaji ili elementi kod skupova vozila koji se postavljaju na zadnji dio priključnog vozila ili na prednji dio motornog vozila se, za razliku od prethodnih slučajeva, računavaju u ukupnu dužinu skupa vozila.
- (7) Za skupove vozila namijenjenih za prijevoz vozila s obzirom na njihovu dužinu važe odredbe stava (2) tačke d) ovog člana, kod kombinacije vozila tegljač poluprikolica namijenjenih za prijevoz vozila važe odredbe stava (4) tačka b) ovog člana. Prekoračenja propisanih dužina putem elemenata za dodatno osiguravanje i stabiliziranje dopuštenih prepusta tereta kod ovih skupova vozila i kod kombinacija tegljač poluprikolica ne uzimaju se u obzir pri određivanju dužine, ukoliko prevoženi teret prelazi preko predmetnih dodatnih elemenata. Pri određivanju djelimičnih dužina mostovi u pravcu vožnje, a koji služe za prijevoz vozila između motornog vozila i prikolice ne uzimaju se u obzir.
- (8) Motorna vozila i skupovi vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvatanje tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, moraju biti tako konstruirani i izvedeni da prilikom vožnje u krugu od 360° prebrisana površina kruga, vanjskog radijusa 12,50 m, ne bude šira od 7,20 m. Pri tome prednja najisturenija tačka motornog vozila, a kod vozila koji imaju zadnju upravljivu osovinu zadnja najisturenija tačka, mora biti vođena po krugu radijusa 12,5 m. Pri ulasku u prethodno opisani krug u pravcu tangente na njega ne smije ni jedan dio motornog vozila ili skupa vozila prekoračiti ovaj pravac više od 0,80 m. Izuzetak od ove odredbe čine samohodni kombajni koji pri ulasku u prethodno opisani krug po tangenti, pravac tangente smiju prekoračiti do 1,6 m izvan kruga. Kod autobusa/trolejbusa se pri mirovanju vozila na podlozi iscrtava linija koja ide duž one vertikalne strane vozila koja je okrenuta izvan kruga, a koja tangira krug. Kod autobusa/trolejbusa koji su izvedeni kao zglobova vozila dva kruta dijela moraju biti postavljena paralelno prema ovoj površini. Ako vozilo iz pravolinijske vožnje ulazi u prethodno opisanu prebrisanu površinu, to nijedan dio ne smije datu vertikalnu ravan prekoračiti za više od 0,60 m.
- (9) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH (MUP, SIPA, DGS, OSA, i sl.) ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 6.

- (1) Širina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvatanje tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, izuzimajući uređaje za čišćenje snijega i vozila namijenjenih za zimsko održavanje cesta, mogu imati slijedeće maksimalne vrijednosti:
- Općenito 2,55 m
 - kod vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo, kojima se obavlja određeni specifičan rad, kao i kod vučnih vozila ili specijalnih vozila koja su predviđena za prihvatanje oruđa za poljoprivredu ili šumarstvo, kao i vozila koja su opremljena oruđima i uređajima namijenjenih za održavanje ceste 3,00 m
 - prikolice koje vuku motocikli, bicikli s motorom, i drugi dvotočkaši 1,00 m
 - vozila sa stalnim ili izmjenjivim klimatiziranim nadgradnjama, koje su namijenjene i opremljene za prijevoz roba u temperiranom okruženju i čiji su bočni zidovi uključujući i toplotnu izolaciju minimalne debljine 45 mm 2,60 m
 - putnička vozila 2,50 m
- (2) Najveća dopuštena širina motornih i priključnih vozila određuje se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.2. Mjerenje se provodi sa zatvorenim vratima i prozorima i točkovima okrenutim u uzdužnom pravcu vozila. Pri mjerenju širine (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
- Pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe,
 - Pristroji za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi,
 - Istureni fleksibilni elementi sistema za zaštitu od prskanja (blatobrani) izvedenih u skladu direktive 91/226/EEC od 27.03.1991. god.
 - Svjetlosno-tehnički elementi,

- e) Ogledala i drugi sistemi za indirektno ostvarivanje vidljivosti,
 - f) Stube koje se mogu izvlačiti ili preklopiti namještene u položaj pri vožnji,
 - g) Hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju, ukoliko nisu više od 10 mm bočno istureni u odnosu na vozilo, te da su prednji odnosno zadnji čoškovi ovih uređaja zaobljeni sa minimalnim radijusom od 5 mm, a prednji i zadnji rubovi zaobljeni sa minimalnim radijusom od 2,5 mm,
 - h) Pokazivači defekta pneumatika,
 - i) Pokazivači pritiska u pneumaticima,
 - j) Deformiranje pneumatika u zoni naližeganja.
- (3) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 7.

- (1) Visina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, može imati maksimalnu vrijednost 4 m.
- (2) Visina vozila određuje se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.3. Pri mjerenju visine vozila (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
- a) Savitljive antene,
 - b) Kod električnih vozila elementi u obliku poluga i slično koji služe za preusmjerenje električne energije prema vozilu, u podignutom položaju.
- (3) Kod vozila koji imaju mogućnost mijenjanja visine putem sistema koji se nalazi na osovina vozila (npr. pneumatski sistem oslanjanja i sl.) njihov utjecaj na promjenu visine vozila treba uzeti u obzir.
- (4) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 8.

Odredbe članova 5., 6. i 7. ovog Pravilnika ne primjenjuju se na bicikle s motorom, lahke motocikle, lahke tricikle i četverocikle, motocikle s bočnom prikolicom, tricikle i četverocikle, a čije dimenzije mogu imati slijedeće maksimalne vrijednosti:

- a) Širina
 - 1. lahki tricikli i četverocikli, motocikli s bočnom prikolicom, tricikli i četverocikli 2,00 m
 - 2. bicikli s motorom, lahki motocikli i motocikli 1,00 m
- b) Visina 2,50 m
- c) Dužina 4,00 m

Član 9.

Za vrijednosti navedene u članovima 5., 6., 7. i 8. ovog Pravilnika, nema tolerantnih vrijednosti.

Član 10.

- (1) Prepust na motornim i priključnim vozilima može iznositi najviše 50% razmaka između osovina.
- (2) Izuzetno od odredbe stava (1) ovog člana, na dvoosovinskim motornim vozilima sa kabinom iznad motora i na autobusima, prepust može iznositi najviše 60% razmaka između osovina, a na autobusima sa motorom između prednje i zadnje osovine najviše 63% razmaka između osovina.
- (3) Odredbe stavova (1) i (2) ovog člana se ne primjenjuju na vozila sa ugrađenim uređajima za obavljanje određenih radnji.
- (4) Za poluprikolice, umjesto razmaka između osovina, uzima se rastojanje između vertikalne ose obrtnog postolja i simetrale osovine, odnosno zadnje osovine poluprikolice.
- (5) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 11.

- (1) Tehnički dopušteno osovinsko opterećenje je opterećenje koje se ne smije prekoračiti, uz poštivanje izdržljivosti materijala i navedenih odredbi u slijedećim članovima ovog Pravilnika:
- a) gume na vozilima: prema članu 120. ovog Pravilnika;
 - b) uređaji za zaustavljanje vozila: prema članovima 17. do 22. ovog Pravilnika
- (2) Tehnički dopuštena ukupna masa vozila je masa koja se ne smije prekoračiti, uz poštivanje izdržljivosti materijala i navedenih odredbi u slijedećim članovima ovog Pravilnika:
- a) odnos bruto snaga motora prema ukupnoj masi vozila: prema članu 15. ovog Pravilnika
 - b) uređaji za zaustavljanje vozila: prema članovima 17. do 22. ovog Pravilnika
- (3) Dozvoljeno osovinsko opterećenje je opterećenje koje se, uz poštivanje odredbi stavova (1) i (4) ovog člana ne smije prekoračiti. Dopusštena ukupna masa je masa koja se, uz poštivanje odredbi stavova (2), (5) i (6) ovog člana ne smije prekoračiti. Dopusštena osovinska opterećenja i dopuštena ukupna masa se pri upotrebi vozila kao i skupa vozila moraju ispoštovati.
- (4) Kod motornih i priključnih vozila sa gumama u skladu sa članom 73. ovog Pravilnika, izuzev valjaka za popravku ceste, osovinsko opterećenje može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:
- a) Opterećenje od jedne osovine:
 - 1. pojedinačne osovine 10,00 t
 - 2. pojedinačne osovine (pogonske) 11,50 t
 - b) Opterećenje od udvojenih osovina, uz poštivanje odredbi za opterećenje od jedne osovine:
 - 1. za osovine sa međusobnim rastojanjem manjim od 1 m 11,50 t
 - 2. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom od 1 m a manjem od 1,3 m 16,00 t

3. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m	18,00 t	c) vozila sa više od tri osovine - izuzev motornih vozila prema tački d) ovog stava:	
4. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m, i ako je pogonska osovina opremljena sa udvojenim gumama i zračnim ogibljenjem ili nekim sistemom ogibljenja koji se može smatrati ekvivalent prethodnom, a u skladu sa odredbama člana 120. ovog Pravilnika, ili ako je svaka pogonska osovina opremljena sa udvojenim osovina i pri tome maksimalno dozvoljeno osovinsko opterećenje po osovini ne prelazi 9,5 t	19,00 t	1. motorna vozila sa parom udvojenih osovina, kod kojih je rastojanje između njihovih središta najmanje 4 m	32,00 t
		2. motorna vozila sa dvije upravljive osovine i sa opterećenjem udvojenih osovina prema stavu (4), tačka b) alineja 4. ovog člana i da njihovo najveće dozvoljeno opterećenje ne prelazi 5 t po svakom metru rastojanja između središta osovina koje su najbliže prednjem kraju odnosno zadnjem kraju vozila.	32,00 t
c) Opterećenje od udvojenih osovina za priključna vozila, uz poštivanje odredbi za opterećenje jedne osovine;		d) motorna vozila sa više od četiri osovine uz poštivanje odredbi tačke c) ovog stava	32,00 t
1. za osovine sa međusobnim rastojanjem manjim od 1 m	11,00 t	(6) Kod skupova vozila (uključujući kombinacije tegljač sa poluprikolicom), uz poštivanje odredbi za dozvoljena osovinska opterećenja, osovinska opterećenja kod prikolica i pojedinačnih vozila, najveća dozvoljena ukupna masa može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:	
2. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom od 1 m a manjem od 1,3 m	16,00 t	a) Skup vozila sa manje od 4 osovine	28,00 t
3. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m	18,00 t	b) Skup vozila sa 4 osovine i to:	
4. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,8 m	20,00 t	1) Motorno vozilo sa dvije osovine i prikolica sa dvije osovine	36,00 t
d) Opterećenje od tri osovine, uz poštivanje odredbi za opterećenje od udvojenih osovina:		2) Tegljač sa dvije osovine i poluprikolica sa dvije osovine i to:	
1. za osovine na međusobnom rastojanju ne većem od 1,3 m	21,00 t	2.1) pri rastojanju između osovina kod poluprikolica većem ili jednakom 1,3 m	36,00 t
2. za osovine na međusobnom rastojanju većem od 1,3 m a manjem od 1,4 m	24,00 t	2.2) pri rastojanju između osovina kod poluprikolice većem ili jednakom 1,8 m, ukoliko je pogonska osovina tegljača osovina opremljena sa udvojenim gumama i zračnim ogibljenjem ili nekim sistemom ogibljenja koji se može smatrati ekvivalent prethodnom a u skladu sa odredbama člana 120. ovog Pravilnika	38,00 t
Ukoliko se na osovina nalaže drugačiji točkovi nego što je to opisano u stavu (1) ovog člana, najveće dozvoljeno osovinsko opterećenje iznosi 4 t.		3. Drugi skupovi vozila sa četiri osovine i to:	
(5) Najveća ukupna masa motornih i priključnih vozila opremljenih sa točkovima u skladu sa odredbama člana 120. ovog Pravilnika, izuzev poluprikolica i prikolica sa rudom bez obrtnog postolja (uključujući i prikolicu sa centralno postavljenom osovinom), te uz poštivanje odredbi za dozvoljena osovinska opterećenja, može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:		3.1) sa motornim vozilom prema stavu (5), tačka b) alineja 1. ovog člana	35,00 t
a) vozila sa ne više od dvije osovine:		3.2) sa motornim vozilom prema stavu (5), tačka b) alineja 2. ovog člana	36,00 t
Motorna vozila i prikolicu po	18,00 t	c) Skupovi vozila sa više od četiri osovine	40,00 t
b) vozila sa više od dvije osovine - izuzev motorna vozila prema tačkama c) i d) ovog stava:		d) Skup vozila koji sačinjava troosovinski tegljač sa dvo ili troosovinskom poluprikolicom koji, u skladu sa direktivom vijeća 92/106/EU od 07.12.1992. god., prevoze 40-stopni ISO kontejner u svrhu posebnih, kombiniranih prijevoza između članica EU	44,00 t
1. motorna vozila	25,00 t	(7) Odredbe stava (5) ovog člana se ne primjenjuju na troosovinske zglobne autobuse, bicikle s motorom sa tri točka, motocikle sa tri točka, lahke četverocikle i četverocikle, a čije najveće ukupne mase mogu imati slijedeće maksimalne vrijednosti:	
2. motorna vozila sa osovinskim opterećenjem udvojenih osovina prema stavu (4) tačka b) alineja 4. ovog člana	26,00 t		
3. prikolicu	24,00 t		
4. autobusi, koji su konstruktivno izvedeni kao zglobna vozila	28,00 t		

a)	Troosovinski zglobni autobusi	28,00 t
b)	Bicikli s motorom sa tri točka	0,57 t
c)	Motocikli sa tri točka za prijevoz putnika	1,30 t
d)	Motocikli sa tri točka za prijevoz tereta	2,50 t
e)	Lahki četverocikli	0,35 t
f)	Četverocikli za prijevoz putnika	0,40 t
g)	Četverocikli za prijevoz tereta	0,55 t
h)	Ostala motorna i priključna vozila ili skup vozila koja nisu posebno napomenuta u ovom članu Pravilnika	4,00 t

Član 12.

- (1) Dozvoljena ukupna masa prema članu 11. stav (6) ovog Pravilnika proračunava se na sljedeći način:

- Kod skupova vozila kao zbir dozvoljenih ukupnih masa vučnog vozila i prikolice,
- Kod skupova vozila sa prikolicama sa rudom bez obrtnog postolja (uključujući i prikolice sa centralno postavljenom osovinom) kao zbir dozvoljenih ukupnih masa vučnog vozila i prikolice sa rudom bez obrtnog postolja, umanjeno za vrijednost koja je od sljedeće navedenih veća:
 - dozvoljeno vertikalno opterećenje na vučnom uređaju vučnog vozila, ili
 - dozvoljeno vertikalno opterećenje rude prikolice sa rudom bez obrtnog postolja na mjestu spoja sa vučnim vozilom, a za slučaj da su te vrijednosti jednake, za tu vrijednost.
- Kod skupa vozila koji čine tegljač i poluprikolica kao zbir dozvoljenih ukupnih masa tegljača i poluprikolice, umanjeno za vrijednost koja je od sljedeće navedenih veća:
 - dozvoljeno opterećenje sedla tegljača, ili
 - dozvoljeno opterećenje poluprikolice na mjestu njenog oslanjanja na tegljač, a za slučaj da su te vrijednosti jednake, za tu vrijednost.

- (2) Ukoliko se pri prethodno opisanom načinu proračunavanja dobivaju vrijednosti veće od:

28,00 t; član 11, stav (6), tačka a),

36,00 t; član 11, stav (6), tačka b) alineje 1), 2.2) i 3.2)

38,00 t; član 11, stav (6), tačka b) alineja 2.2)

35,00 t; član 11, stav (6), tačka b) alineja 3.1)

40,00 t; član 11, stav (6), tačka c), ili

44,00 t; član 11, stav (6), tačka d) ovog Pravilnika,

dozvoljene ukupne mase iznose 28,00 t, 36,00 t, 38,00 t, 35,00 t, 40,00 t, odnosno 44,00 t.

Član 13.

Na pogonske točkove teretnih motornih vozila i skupova vozila, ako je vozilo opterećeno i u mirovanju na horizontalnoj ravni, mora otpadati najmanje jedna četvrtina najveće dozvoljene mase vozila odnosno skupa vozila.

Član 14.

Rastojanje između središta zadnje osovine motornog vozila i središta prve osovine prikolice mora iznositi najmanje 3,0 m, a kod skupa vozila tegljač poluprikolica i kod skupa vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo koji se sastoje iz

vučnog vozila i prikolice sa nadgradnjom za obavljanje određenog rada, najmanje 2,5 m. Ovo ne važi za skup vozila kod kojih najveća dozvoljena masa vučnog vozila ne iznosi više od 7,5 t ili prikolice ne iznosi više od 3,5 t.

Član 15.

- (1) Odnos bruto snage motora izražene u kilovatima i najveće dopuštene mase vozila izražene u tonama mora biti:

- za putničke automobile, kombinirane automobile i motocikle najmanje 15 kW/t;
- za lahke tricikle i četverocikle najmanje 6 kW/t;
- za tricikle i četverocikle:
 - za prijevoz osoba najmanje 15 kW/t;
 - za prijevoz tereta najmanje 16 kW/t;
- za autobuse, osim autobusa zglobnoga konstruktivnog sastava najmanje 9 kW/t;
- za teretna vozila najmanje 7 kW/t;
- za autobuse zglobnoga konstruktivnog sastava najmanje 6 kW/t;
- za radna i specijalna vozila namijenjena obavljanju komunalnih usluga, teretne automobile namijenjene za obavljanje prijevoza u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu i rudarstvu te za skupove motornih i priključnih vozila najmanje 4 kW/t;
- za vozila na električni pogon;
 - s napajanjem iz mreže primjenjuju se odredbe tačke 2. do 4. ovog stava,
 - s napajanjem iz vlastitog izvora električne energije:
 - za vozila namijenjena prijevozu osoba najmanje 3 kW/t, osim za bicikle s električnim motorom,
 - za vozila namijenjena prijevozu tereta najmanje 2 kW/t.

- (2) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

POGLAVLJE III. UREĐAJI NA MOTORNIM I PRIKLJUČNIM VOZILIMA

Odjeljak A. Uredaji za upravljanje vozilom

Član 16.

- Uredaj za upravljanje vozilom mora biti pouzdan i izveden tako da vozač može lahko, brzo i na siguran način mijenjati smjer kretanja vozila. Po ukazanoj potrebi neophodno je uređaj opremiti sa pomoćnim sistemom koji olakšava upravljanje vozilom. Pomoćni sistem mora konstruktivno biti izveden tako, da njegov eventualni kvar ne utječe na upravljivost vozilom.
- Uredaj za upravljanje vozilom iz stava (1) ovog člana mora biti takav da se prednji točkovi vozila što se nalaze u položaju zakretanja, pri kretanju vozila po vodoravnoj ravnoj površini, nakon oslobađanja točka upravljača, sami vraćaju u položaj za pravolinijsko kretanje.
- Slobodan hod točka upravljača na vozilu ne smije biti veći od 30°.

Odjeljak B. Uredaji za zaustavljanje vozila

Član 17.

- (1) Uredaji za zaustavljanje (u daljnjem tekstu: kočni sistemi) na motornim i priključnim vozilima moraju biti ugrađeni i

izvedeni tako da vozač može vozilo na siguran, brz i efikasan način zaustaviti, bez obzira na stupanj opterećenja vozila i nagib ceste po kojoj se vozilo kreće, te osigurati vozilo u nepokretnom položaju na cesti s nagibom.

- (2) Pod kočnim sistemom iz stava (1) ovog člana podrazumijevaju se:
 - a) radna kočnica,
 - b) pomoćna kočnica,
 - c) parkirna kočnica.
- (3) Radna kočnica mora biti takva da omogući vozaču da vozilo zaustavi na siguran, brz i efikasan način, bez obzira na brzinu kretanja vozila, opterećenje vozila i nagib ceste. Ta kočnica treba omogućiti reguliranje intenziteta kočenja s vozačkog mjesta, a da pritom vozač ne ispušta upravljač iz ruku, i ona treba da djeluje podjednako na točkove koji se nalaze na istoj osovini.
- (4) Pomoćna kočnica mora biti takva da omogući vozaču da vozilo koči, odnosno zaustavi na odgovarajućem odstojanju, ako otkáže radna kočnica. Pomoćna kočnica mora biti postavljena tako da je vozač može lahko i brzo upotrijebiti s vozačkog mjesta, pri čemu mu jedna ruka mora biti slobodna radi upravljanja vozilom.
- (5) Parkirna kočnica na motornim i priključnim vozilima, osim na biciklima s motorom i motociklima, mora biti takva da se pomoću nje parkirano vozilo može osigurati u zaklopu položaju odgovarajućim mehaničkim uređajem. Parkirna kočnica mora biti postavljena u motornom vozilu tako da je vozač može aktivirati sa vozačkog mjesta, a u priključnom vozilu, tako da je može aktivirati vozač sa vozačkog mjesta ili osoba koja je izvan vozila. Parkirna kočnica na priključnim vozilima za prijevoz osoba mora biti postavljena tako da se može aktivirati iz vozila.
- (6) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 18.

- (1) Radna, pomoćna i parkirna kočnica na motornom i priključnom vozilu, moraju biti ugrađene i izvedene tako da na pouzdan i siguran način zaustave vozilo.
- (2) Radna, pomoćna i parkirna kočnica motornih vozila iz stava (1) ovog člana, osim na motociklu mogu biti kombinirane tako:
 - a) da postoje najmanje dvije komande neovisne jedna o drugoj i da komanda radne kočnice bude neovisna i odvojena od komande parkirne kočnice;
 - b) da komanda pomoćne kočnice bude neovisna o komandi parkirne kočnice, ako je parkirna kočnica takve konstrukcije da se ne može staviti u djelo pri kretanju vozila.
- (3) Radna kočnica motornih vozila iz stava (1) ovog člana mora djelovati na sve točkove.
- (4) Radna i parkirna kočnica moraju djelovati na površinu koja je sa točkovima stalno povezana dovoljno čvrstim dijelovima.
- (5) Ako otkáže kočnica na bilo kojoj osovini priključnog vozila spojenog s motornim vozilom iz stava (1) ovog člana kao vučnim vozilom, mora biti osigurano nesmetano kočenje kočnicama postavljenim u tom vučnom vozilu. Ova odredba primjenjuje se za vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. januara 1971. godine.
- (6) Uređaji ili programi kod elektronski upravljanih kočnih sistema kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja na motornim i priključnim vozilima, osim na autobusima za gradski saobraćaj, kao i na priključnim vozilima najveće dozvoljene mase do 1,5 t i na priključnim vozilima s naletnom kočnicom, koja na bilo kojoj stražnjoj osovini imaju promjenu opterećenja "puno-prazno" veću od 40% od najvećega osovinskog opterećenja, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da osiguravaju neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja. Ova odredba primjenjuje se na teretna i priključna vozila iznad 10 t i na autobuse iznad 7 t najveće dozvoljene mase koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 01. januara 1973. godine, te na sva teretna motorna, priključna vozila i autobuse koji su prvi put registrirana nakon 1. januara 1980. godine.
- (7) Na motornim i priključnim vozilima koja imaju elastično vješanje osovina pomoću opruga čiji je progib opruga za stanje opterećenja "puno-prazno" manji od 25 mm, ne moraju biti ugrađeni uređaji kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja.
- (8) Usporivač za dugotrajno usporavanje na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 5 t, koja su predviđena za vuču prikolica najveće dozvoljene mase iznad 7 t, odnosno poluprikolica sa sedlom kod koje dio najveće dozvoljene mase koji otpada na osovine prelazi 7 t, te na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 9 t, mora biti ugrađen i izveden tako da osigurava dugotrajno usporavanje vozila. Odredba se odnosi na motorna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1. januara 1980. godine.
- (9) Struktura prijenosnog mehanizma radne kočnice na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 10 t mora biti takva da se kočnice na osovinama aktiviraju pomoću najmanje dva međusobno neovisna izvora energije tako da, otkáže li kočenje na jednoj osovini, postoji mogućnost nesmetanog kočenja na drugoj osovini ili drugim osovinama. Ostatak efikasnosti kočnog uređaja za radno kočenje može biti najmanje 30% od normativ propisanog za radnu kočnicu iz ovog Pravilnika. Ova odredba primjenjuje se na teretna i priključna vozila iznad 10 t i na autobuse iznad 7 t najveće dozvoljene mase koji su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1. januara 1973. godine, te na sva teretna, priključna vozila i autobuse koja su prvi put registrirana nakon 1. januara 1978. godine. Sva motorna vozila prvi put registrirana nakon 1. januara 1988. godine moraju imati dvokružni kočni sistem.
- (10) Struktura kočnog sistema za radno kočenje motornih vozila koja moraju ispunjavati uvjete iz stava (9) ovog člana, a predviđena su za vuču priključnih vozila, mora biti takva da osigura mogućnost rada dvovodne kočne instalacije na priključnim vozilima.
- (11) Kod motornih i priključnih vozila, te kod skupa vozila djelovanje kočnica za pojedine osovine mora biti sinhronizirano.
- (12) Sa kočnim antiblokirajućim sistemom (ABS), koji je u skladu s Pravilnikom ECE-R 13, moraju biti opremljena sljedeća vozila:
 - a) autobusi kojima najveća dozvoljena masa prelazi 12 t, osim autobusa za gradski saobraćaj (važi za vozila proizvedena nakon 1. januara 1994.).
 - b) teretna vozila i tegljači kojima najveća dozvoljena masa prelazi 16 t, a koji su predviđeni za vuču prikolica kojima najveća dozvoljena masa prelazi 10 t ili

- poluprikolica kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. januara 1998.).
- c) prikolice kojima najveća dozvoljena masa prelazi 10 t i poluprikolice kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. januara 1998.).
- d) vozila namijenjena za prijevoz opasnih materija u skladu sa Međunarodnim sporazumom o prijevozu opasnih materija cestovnom saobraćajnicom (u daljnjem tekstu: ADR sporazum) i to: teretna vozila i tegljači kojima najveća dozvoljena masa prelazi 16 t, te vučna vozila koja su predviđena za vuču priključnih vozila kod kojih zbir osovinskih opterećenja prelazi 10 t, kao i priključna vozila kod kojih zbir svih osovinskih opterećenja prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. januara 1994.).
- (13) Odredbe stava (7) ovoga člana se ne primjenjuju na vozila opremljena pneumatskim sistemom elastičnog oslanjanja.
- (14) Odredbe ovog člana se ne primjenjuju za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 19.

Kočni sistemi na biciklima s motorom, lakim motociklima, motociklima s bočnom prikolicom ili bez nje, lakim triciklima i četverociklima, triciklima i četverociklima moraju biti izvedeni i ugrađeni kao dva neovisna kočna sistema s posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednju i stražnju osovinu, odnosno na prednju ili samo na stražnju osovinu.

Član 20.

Kočni sistem na motociklima s bočnom prikolicom mora biti ugrađen i izveden kao dva neovisna kočna sistema s posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednji i stražnji, odnosno na prednji ili samo na stražnji točak. Bočna prikolica mora biti dodatno kočena kao dio radne kočnice ako bez nje motocikl ne zadovoljava normativ efikasnosti kočnog sistema iz člana 159 stav (2) ovog Pravilnika.

Član 21.

- (1) Kočni sistem na motornim vozilima s tri točka čiji su točkovi simetrično raspoređeni prema uzdužnoj središnjoj ravni vozila i čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,2 t mora biti ugrađen i izveden kao dva neovisna kočna sistema, od kojih jedan djeluje na prednji točak, odnosno na prednje točkove, a drugi na stražnji točak odnosno na stražnje točkove.
- (2) Na motornom vozilu iz stava (1) ovoga člana mora biti ugrađena i izvedena i parkirna kočnica tako da se pomoću nje osigura vozilo u zakočenom položaju.
- (3) Na motorna vozila iz stava (1) ovoga člana čija najveća dozvoljena masa prelazi 1,2 t, primjenjuju se odredbe člana 18. stavovi od (1) do (4) ovog Pravilnika.

Član 22.

- (1) Kočni sistem na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 0,75 t ne mora biti ugrađen i izveden tako da zadovoljava odredbe iz člana 17. stav (1) ovog Pravilnika.
- (2) Radna kočnica na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,75 t, a koja su prvi put registrirana nakon 1. januara 1972. god, mora biti ugrađena i izvedena tako da djeluje na sve točkove prikolice, odnosno poluprikolice, a parkirna kočnica tako da djeluje na

odgovarajući broj točkova da bi se ostvario propisani koeficijent kočenja.

- (3) Radna kočnica priključnog vozila mora biti izvedena tako da je vozač može tokom vožnje upotrijebiti s vozačkog mjesta pomoću komande kojom stavlja u djelovanje radnu kočnicu vučnog vozila. Na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t radna kočnica može biti izvedena s inercionom komandom.
- (4) Kočni sistem radnog kočenja na priključnom vozilu čija je najveća dozvoljena masa iznad 0,75 t mora biti ugrađen i izveden s automatskom komandom kojom se aktivira radno kočenje priključnog vozila, ako se prekine uređaj za spajanje sa vučnim vozilom.
- (5) Radna kočnica na prikolicama s jednostrukom osovinom i na jednoosovinskoj prikolicama čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,5 t i koja je s vučnim vozilom spojena rudom, a kruti se teret oslanja istovremeno na vučno vozilo i prikolicu (stabla, cijevi, šine itd.), mora biti ugrađena i izvedena tako da osigura radno kočenje prikolice. Ako je najveća dozvoljena masa prikolice od 0,75 t do 1,5 t i ako je dva puta manja od mase vučnog vozila, ne mora imati uređaj kojim se osigurava radno kočenje.
- (6) Na prikolicama bez kočnice ili s inercionom komandom mora biti ugrađena i izvedena pomoćna unakrsna priključna veza koja će, ako se glavna veza prekine, spriječiti da ruda, odnosno prikolica skrene u stranu ili će aktivirati radnu kočnicu.
- (7) Kočni sistem na prikolicama čija najveća dozvoljena masa prelazi 7 t, odnosno na poluprikolicama sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa koja je umanjena za masu što opterećuje sedlo veća od 7 t moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dvovodni pneumatski prijenosni mehanizam. Ova odredba se odnosi na priključna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. januara 1978. godine. Sva priključna vozila sa pneumatskom kočnom instalacijom prvi put registrirana nakon 1. januara 1988. godine moraju imati dvovodni kočni sistem.
- (8) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Odjeljak C. Uređaji za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova

Član 23.

- (1) Pod uređajima za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova na motornim i priključnim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
- a) uređaji za osvjetljavanje ceste;
- b) uređaji za označavanje vozila;
- c) uređaji za davanje svjetlosnih znakova.
- (2) Na vozilima ne smiju biti postavljeni nikakvi drugi uređaji za osvjetljavanje, označavanje i davanje svjetlosnih znakova, osim onih iz stava (1) ovog člana.
- (3) Za sve uređaje za osvjetljavanje ceste, označavanje i davanje svjetlosnih znakova, koji su ugrađeni na motorno vozilo ili skup vozila, mora se osigurati takvo napajanje električnom energijom koje će omogućiti neometan rad ovih uređaja pod svim uobičajenim eksploatacionim uvjetima.
- (4) U uređajima za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i davanje svjetlosnih znakova smiju se upotrebljavati samo oni izvori svjetlosti koji su samom konstrukcijom ovih uređaja i predviđeni.

Član 24.

- (1) Uređaji za osvjetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova postavljeni na prednjoj strani motornog i priključnog vozila ne smiju davati svjetlost crvene boje vidljivu s prednje strane vozila ni svjetlost bijele boje od svjetala i reflektirajućih materija postavljenih na stražnjoj strani vozila, odnosno vidljivih sa stražnje strane vozila.
- (2) Uređaji iz člana 23. stav (1) ovog Pravilnika moraju biti tako ugrađeni i izvedeni da se međusobno ne ometaju u svojoj funkciji i djelstvu više nego što je to neizbježno, iako su izvedeni u jednom dijelu/uređaju.
- (3) Odredbe stava (1) ovog člana ne odnose se na svjetla za osvjetljavanje ceste pri vožnji unatrag, pokretno svjetlo za istraživanje (reflektor), svjetla za osvjetljavanje stražnje registarske tablice i registarsku tablicu prevučenu bijelom reflektirajućom materijom, a ni na crveno trepćuće svjetlo na motornim vozila koja služe za podršku vozila pod pratnjom.

Član 25.

- (1) Istovjetni uređaji za osvjetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova koji se na motorno vozilo sa tri ili više točkova postavljaju u paru, moraju biti postavljeni u istoj horizontalnoj ravni i simetrični prema uzdužnoj vertikalnoj ravni vozila, iste veličine i boje i istovremeno jednakog svjetlosnog intenziteta.
- (2) Uređaji za davanje svjetlosnih znakova za označivanje smjera kretanja vozila (pokazivač smjera) i parkirna svjetla ne moraju istovremeno djelovati.
- (3) Uređaji iz stava (1) ovog člana, ako su kombinirano izvedeni, moraju ispunjavati uvjete propisane za svaki pojedini uređaj.

1. Uređaji za osvjetljavanje ceste

Član 26.

- (1) Pod uređajima za osvjetljavanje ceste na motornim i priključnim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
 - a) svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila;
 - b) svjetla za maglu;
 - c) svjetla za vožnju unatrag;
 - d) svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi;
 - e) pokretno svjetlo (reflektor).
- (2) Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu biti izvedena tako da imaju:
 - a) dugo svjetlo;
 - b) kratko svjetlo;
 - c) dugo i kratko svjetlo.

Član 27.

- (1) Uređaji za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila moraju biti povezani tako da se ne mogu uključiti dok se ne uključe stražnja poziciona svjetla i svjetla za osvjetljavanje stražnje registarske tablice. Izuzeci su:
 - a) parkirna svjetla;
 - b) svjetla za davanje svjetlosnih znakova;
 - c) svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi;

- d) pokretno svjetlo (reflektor);
 - e) specijalno ugrađena i izvedena svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila namijenjena za vožnju po danu.
- (2) Odredbe ovog člana se ne primjenjuju za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 28.

- (1) Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila na motornim vozilima s četiri ili više točkova i na motornim vozilima s tri točka koja su šira od 1,3 m moraju biti izvedena kao dva ili četiri svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila, od toga dva za kratko svjetlo. Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila na motornim vozilima sa dva točka i motornim vozilima s tri točka koja nisu šira od 1,3 m, te na invalidskim kolicima sa motorom svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu biti ugrađena kao jedno ili dva kratka svjetla i jedno ili dva duga svjetla.
- (2) Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu konstruktivno biti ugrađena i izvedena tako da se prekrivaju ili uvlače, ukoliko time njihova funkcija nije narušena.
- (3) Svjetlost glavnih svjetala mora biti bijele boje. Iznimno za vozila koja su po prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini do 01. januara 1996. godine, svjetlost glavnih svjetala može biti i žute boje.
- (4) Svjetla za osvjetljavanje ceste na motornim vozilima koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h mogu biti ugrađena i izvedena samo kao kratka svjetla.
- (5) Unutrašnji rubovi svjetlećih površina kratkog svjetla moraju biti jedna od druge udaljene najmanje 0,6 m, a vanjski rubovi najviše 0,4 m od bočno najisturenije tačke vozila.
- (6) Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine kratkog svjetla ne smije biti veća od 1,2 m, a udaljenost donjeg ruba svjetleće površine ne smije biti manja od 0,5 m od površine ceste.
- (7) U svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila mogu biti ugrađena prednja poziciona svjetla.
- (8) Kad se uključe duga svjetla za osvjetljavanje ceste, automatski se mora upaliti pripadajuća kontrolna svjetiljka na kontrolnoj tabli u vozilu ili na kontrolnoj tabli bicikla s motorom.
- (9) Svjetla za osvjetljavanje puta na prednjoj strani vozila moraju biti povezana tako da prijelaz sa svjetlosti dugog svjetla na svjetlost kratkog svjetla i obrnuto bude istodoban i preko iste komande.

Član 29.

- (1) Svjetla za vožnju unatrag su svjetla koja osvjetljavaju cestu iza, eventualno pored vozila, te time ostalim učesnicima u saobraćaju daju do znanja da se predmetno vozilo kreće ili počinje da kreće unatrag.
- (2) Motorna vozila na svom stražnjem dijelu moraju biti opremljena sa jednim ili dva svjetla za vožnju unatrag bijele boje. Kod priključnih vozila dopuštena su jedan ili dva svjetla za vožnju unatrag.
- (3) Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine svjetla za vožnju unatrag može iznositi najviše 1,2 m, a udaljenost donjeg ruba svjetleće površine za takva svjetla može iznositi najmanje 0,25 m od površine ceste.

- (4) Kod vozila sa više od jednog traga točkova, sa najvećom dozvoljenom masom iznad 3,5 t dopušteno je postavljanje po jednog svjetla za vožnju unatrag sa svake uzdužne strane vozila. Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine svjetla za vožnju unatrag može iznositi najviše 1,2 m od površine ceste. Svjetla za vožnju unatrag ne smiju bočno biti istureni više od 50 mm od obrisa vozila.
- (5) Svjetla za vožnju unatrag smiju biti upaljena samo u slučaju kada je ručica mjenjača u položaju za hod unatrag, i to samo onda kada se sistem za puštanje u rad ili gašenje motora nalazi u takvom položaju koji omogućava normalan rad motora. Ukoliko nije ispunjen jedan od prethodna dva uvjeta ovog stava tada svjetla za vožnju unatrag ne smiju se moći upaliti odnosno ostati upaljena.
- (6) Svjetla za vožnju unatrag treba da imaju takav nagib, izuzev kada je to posebnim dozvolama predviđeno, da ne osvijetljavaju cestu na dužini većoj od 10 m, mjereći od izvora svjetla.
- (7) Svjetla za vožnju unatrag ne trebaju imati:
- bicikli s motorom, lahki motocikli, lahki tricikli i četverocikli, motocikli, tricikli i četverocikli;
 - specijalna vozila namijenjena za obavljanje rada u poljoprivredi i šumarstvu
 - radne mašine i viljuškari;
 - invalidska motorna kolica;
- (8) Ukoliko su svjetla za vožnju unatrag ugrađena na vozilo koje ih ne treba imati, shodno odredbama ovog člana, ona moraju odgovarati odredbama stavova (2), (3), (5) i (6) ovog člana.

Član 30.

- (1) Svjetla za maglu na motornim vozilima s četiri ili više točkova i na motornim vozilima sa tri točka koja su šira od 1,3 m, mogu biti ugrađena i izvedena kao dva svjetla za maglu, a na motociklima i motociklima sa bočnom prikolicom kao jedno svjetlo za maglu tako da daju svjetlost bijele ili svijetložute boje.
- (2) Svjetla za maglu ne smiju se postavljati na većoj visini od one na kojoj su postavljena kratka svjetla glavnog svjetla.
- (3) Vanjska ivica svjetleće površine svjetla za maglu se ne smije nalaziti na udaljenosti većoj od 0,4 m od bočno najisturenije tačke obrisa vozila.
- (4) Svjetla za maglu moraju imati posebnu sklopku. Data svjetla moraju biti povezana tako da se mogu uključiti samo kad su uključena barem poziciona svjetla ili kratka svjetla glavnog svjetla.
- (5) Svjetla za maglu moraju biti tako izvedena da se omogućava njihovo podešavanje. Ugradnja treba biti izvedena na prikladnom dijelu vozila, tako da nije moguće da se njihova podešenost promijeni nenamjerno.
- (6) Svjetla za maglu trebaju biti tako podešena da je izbjegnuto zasljepljivanje ostalih učesnika u saobraćaju. Ovo će se smatrati zadovoljenim ukoliko na rastojanju od 25 m od izvora svjetlosti u ravni vertikalnoj na cesti, a u visini sredine svjetla za maglu, intenzitet svjetlosti svakog pojedinačnog svjetla za maglu, sa nazivnim naponom napajanja na njegovim priključcima, ne prelazi 1 lx.

Član 31.

- (1) Jedno ili više svjetala za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu biti ugrađena i izvedena na vozilima koji obavljaju određeni rad tako da daju svjetlost bijele boje.

- (2) Svjetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi ne smiju se koristiti za vrijeme vožnje.
- (3) Izuzetno od odredaba stava (2) ovog člana, svjetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu biti upaljena na vozilima koja služe za održavanje i čišćenje ulica ili objekata koji pripadaju cesti ili odvoz smeća, ukoliko je kretanje vozila sastavni dio procedure obavljanja rada.
- (4) Svjetla za osvijetljavanje mjesta na kojem se izvode radove se smiju koristiti samo ako ne zasljepljuju ostale učesnike u saobraćaju.

Član 32.

- (1) Pokretno svjetlo (reflektor) može se postaviti samo na vozilu Ministarstva unutarnjih poslova, vozilu namijenjenom za hitnu medicinsku pomoć, vozilu saobraćajne inspekcije, vatrogasnom vozilu, vozilu namijenjenom za održavanje cesta i instalacija, te na vozilu namijenjenom za pružanje pomoći na cesti.
- (2) Pokretno svjetlo (reflektor) mora biti ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele ili žute boje te da se može uključiti samo ako su uključena poziciona svjetla i svjetla za osvijetljavanje registarske tablice.

2. Uredaji za označivanje vozila

Član 33.

Pod uređajima za označivanje motornih i priključnih vozila, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- prednja poziciona svjetla;
- stražnja poziciona svjetla;
- stražnje svjetlo za maglu;
- parkirna svjetla;
- gabaritna svjetla;
- svjetla stražnje registarske tablice;
- rotacijska i treptava svjetla;
- katadioptri.

Član 34.

- (1) Prednja poziciona svjetla na motornom vozilu s četiri ili više točkova i motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu širem od 1,6 m moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva prednja poziciona svjetla, a na motornom vozilu sa dva točka, osim bicikla s motorom i motornom vozilu sa tri točka koja nisu šira od 1,3 m kao jedno ili dva prednja poziciona svjetla tako da daju svjetlost bijele boje.
- (2) Ako su ugrađena dva prednja poziciona svjetla, udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine od bočno najisturenije tačke obrisa vozila ne smije biti veća od 0,4 m kod motornih vozila, odnosno 0,15 m kod priključnih vozila.
- (3) Udaljenost svjetleće površine prednjega pozicionog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, a za poluprikolice ne smije biti veća od 1,8 m.
- (4) Prednja poziciona svjetla mogu biti ugrađena u svjetla za osvijetljavanje puta na prednjoj strani vozila.

Član 35.

- (1) Stražnja poziciona svjetla na motornom vozilu s četiri ili više točkova, motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva stražnja poziciona svjetla, a na

motornom vozilu sa dva točka i motornom vozilu sa tri točka koja nisu šira od 1,3 m kao jedno ili dva stražnja poziciona svjetla tako da daju svjetlost crvene boje.

- (2) Ako je ugrađeno jedno stražnje poziciono svjetlo, ono mora biti postavljeno u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.
- (3) Ako su ugrađena dva stražnja poziciona svjetla, udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine ne smije biti veća od 0,4 m od bočno najisturenije tačke obrisa vozila.
- (4) Udaljenost svjetleće površine stražnjeg pozicionog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Na specijalnim vozilima i vozilima koja obavljaju određeni rad najveća dopuštena udaljenost svjetleće površine stražnjeg pozicionog svjetla od površine ceste može iznositi 2,1 m.
- (5) Motorna vozila sa više tragova točkova i njihove prikolice smiju imati još dva dodatna stražnja poziciona svjetla. Propisana stražnja i dodatna poziciona svjetla ne smiju biti spojena na isti električni osigurač.

Član 36.

- (1) Stražnje svjetlo za maglu predstavlja svjetlo crvene boje koje pri gustoj magli treba omogućiti bolje uočavanje vozila sa stražnje strane.
- (2) Motorna vozila sa više tragova točkova, čija konstruktivna izvedba dozvoljava brzine kretanja veće od 60 km/h, i njihove prikolice moraju imati sa stražnje strane ugrađena i izvedena jedno ili dva, dok ostala vozila mogu imati jedno stražnje svjetlo za maglu.
- (3) Stav (2) ovog člana odnosi se na predmetna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. januara 1999. godine.
- (4) Udaljenost svjetleće površine stražnjeg svjetla za maglu od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m ni veća od 1 m. U svim slučajevima rastojanje između svjetleće površine stražnjeg svjetla za maglu i stop - svjetla mora iznositi minimalno 0,1 m. Ako je postavljeno samo jedno stražnje svjetlo za maglu ono se mora nalaziti, u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravninu simetrije vozila, na lijevoj strani vozila.
- (5) Stražnja svjetla za maglu moraju biti tako povezana da svijetle samo u slučajevima kada su upaljena kratka ili duga svjetla ili svjetla za maglu ili neka kombinacija ovih svjetala. Ukoliko su na vozilo ugrađena svjetla za maglu, stražnja svjetla za maglu se neovisno od njih moraju moći ugastiti. Ako su upaljena stražnja svjetla za maglu, aktiviranje prekidača za duga ili kratka svjetla ne smije ih ugastiti.
- (6) Kontrola uključenosti stražnjih svjetala (stražnjeg svjetla) za maglu mora biti osigurana pripadajućom kontrolnom svjetiljkom žute boje smještenom u vidnom polju vozača.
- (7) U skupu vozila neophodno je da gori samo stražnje svjetlo za maglu zadnjeg priključnog vozila. Isključivanje stražnjih svjetala za maglu na vučnom vozilu ili na prvom priključnom vozilu je dopušteno samo onda ako je isključivanje odnosno ponovno uključivanje izvedeno automatski putem ubacivanja odnosno izvlačenja utikača za napajanje električnom energijom svjetala priključnog vozila.

Član 37.

- (1) Parkirna svjetla na motornim i priključnim vozilima mogu biti postavljena i izvedena:
 - a) na bočnoj strani vozila u obliku posebnog svjetla koja prema prednjoj strani vozila daju svjetlost bijele boje, a prema stražnjoj strani vozila svjetlost crvene boje;

- b) na prednjoj i stražnjoj strani vozila u obliku svjetla koja daju: prednja svjetla svjetlost bijele boje usmjerenu unaprijed, a stražnja svjetla svjetlost crvene boje usmjerenu unatrag, s tim da prednje svjetlo može biti ugrađeno zajedno s prednjim pozicionim svjetlom ili glavnim svjetlom, a stražnje svjetlo zajedno sa stražnjim pozicionim svjetlom i sa stop-svjetlom ili samo sa stražnjim pozicionim svjetlom.

- (2) Udaljenost svjetleće površine parkirnog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,9 m.

Član 38.

- (1) Motorna i priključna vozila koja su šira od 2,1 m moraju imati gabaritna svjetla. Gabaritna svjetla mogu biti postavljena i na vozilima širine od 1,8 do 2,1 m.
- (2) Na vozilima iz stava (1) ovog člana postavljaju se dva gabaritna svjetla s prednje strane vozila i dva gabaritna svjetla sa stražnje strane vozila.
- (3) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 39.

- (1) Svjetlo stražnje registarske tablice, ovisno o propisanom tipu tablice na motornim i priključnim vozilima, mora biti ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele boje i da se po tablici rasprostire ujednačeno bez tamnih ili izrazito svijetlih mjesta, osim na lahkim čeverociklima i četverociklima.
- (2) Svjetlost koja se odbija od registarske tablice ne smije blještati, a izvor svjetlosti ne smije biti neposredno vidljiv sudionicima u saobraćaju što se kreću iza vozila.
- (3) Svjetlost koja osvjetljuje stražnju registarsku tablicu mora biti takva da je noću, pri dobroj vidljivosti, moguće čitati oznake i brojeve na tablici s udaljenosti najmanje od 20 m.
- (4) Svjetlo stražnje registarske tablice mora biti povezano na istu sklopku kojom se uključuju i poziciona svjetla.

Član 40.

- (1) Rotaciona i/ili treptava svjetla na vozilima mogu biti izvedena tako da daju svjetlost plave ili žutonarančaste boje. Rotacijska i/ili treptava svjetla moraju biti postavljena na najviše mjesto na vozilu i biti vidljiva sa svih strana ili može biti postavljeno više rotacijskih i/ili treptavih svjetala raspoređenih tako da se s bilo koje strane vozila vidi najmanje jedno svjetlo.
- (2) Plavo rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na vozilima s pravom prednosti prolaska određenim Zakonom o osnovama sigurnosti saobraćaja na cestama u Bosni i Hercegovini.
- (3) Žutonarančasto rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na radnim vozilima i radnim strojevima. Žutonarančasto rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na osobnim, kombiniranim i teretnim automobilima koje upotrebljavaju službe pomoći i informacija na cesti, službe održavanja cesta, komunalne službe, komunalne policije, službe pratile vozila za predimenzionirane terete, vozilima kojima se prevoze predimenzionirani tereti, službe pratile vozila koja prevoze opasne materije, vozilima kojima se prevoze opasne materije i vozilima na kojima se ili pomoću kojih se obavlja ispitivanje na cesti.

- (4) Rotaciona i/ili treptava svjetla na vozilima koja se na osnovu. Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na cestama ("Službeni glasnik BiH", broj 6/06), smatraju vozilima pod pratnjom (vozilima kojima pripadnici policije obavljaju pratnju a i vozila koja se prate) mogu biti crvene i plave boje postavljena tako da je crveno svjetlo postavljeno na desnoj strani vozila.

Član 41.

- (1) Katadioptri na motornim vozilima s četiri ili više točkova i motornim vozilima sa tri točka koja su šira od 1,3 m, moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva stražnja katadioptra crvene boje, a na motornim vozilima sa dva točka i motornim vozilima sa tri točka koja nisu šira od 1,3 m kao jedan stražnji katadioptr crvene boje i ne smiju biti trokutastog oblika.
- (2) Dva prednja bijela katadioptra na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena tako da ne smiju biti trokutastog oblika, a dva stražnja crvena katadioptra na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena u obliku istostraničnog trokuta, s vrhom okrenutim gore i stranicom veličine najmanje 0,15 m.
- (3) Ako je na vozilu ugrađeno više od dva katadioptra, oni moraju biti u paru.
- (4) Katadioptr mora imati svjetleću površinu najmanje 20 cm².
- (5) Katadioptri na vozilu moraju biti postavljeni približno vertikalno na površinu ceste.
- (6) Udaljenost svjetleće površine katadioptra od površine ceste ne smije biti veća od 0,9 m ni manja od 0,35 m, osim kod vozila sa dva ili tri točka kod kojih najmanja udaljenost od površine ceste može iznositi 0,25 m.
- (7) Ako je ugrađen samo jedan prednji ili samo jedan stražnji katadioptr, on mora biti postavljen u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.
- (8) Ako su ugrađena dva prednja ili dva stražnja katadioptra istog tipa, udaljenost vanjskih rubova svjetlećih površina tih katadioptra ne smije biti veća od 0,4 m od bočno najjisturenije tačke obrisa vozila, a udaljenost između unutrašnjih rubova mora iznositi najmanje 0,6 m.
- (9) Stražnji katadioptri, trokutastog oblika ne smiju biti postavljeni na motornim vozilima.
- (10) Motorna vozila, izuzev osobnih vozila za prijevoz putnika, kao i prikolica dužine veće od 6 m moraju na bočnim stranama imati postavljene katadiopere žute boje koji nemaju trokutasti oblik. Barem jedan katadioptr mora biti postavljen na srednjoj trećini vozila. Katadioptr postavljen najbliže prednjem dijelu vozila ne smije biti na većoj udaljenosti od 3 m od tog dijela vozila. Katadioptr postavljen najbliže stražnjem dijelu vozila ne smije biti na većoj udaljenosti od 1 m od tog dijela vozila. Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine katadioptra ne smije biti veća od 0,9 m od površine ceste. Ukoliko to konstrukcija vozila ne dopušta, dozvoljava postavljanje katadioptra na veću visinu ali ne veću od 1,5 m. Invalidska kolica sa motorom sa svake bočne strane moraju imati barem jedan katadioptr žute boje koji je postavljen na visini od ceste ne većoj od 0,6 m, a po mogućnosti što niže. Ovi katadioptri se smiju postaviti i u žice točkova.
- (11) Katadioptri pod stavom (10) ovog člana mogu biti sa mogućnošću skidanja kod:

- a) vozila kod kojih zbog konstrukcije nije moguće njihovo trajno pričvršćivanje;

- b) vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo a namijenjeni su za obradu zemlje i predstavljanju priključna vozila;
- c) ramova vozila koji se u svrhu dovršavanja prevoze do nekog odredišta.

- (12) Ukoliko su postavljeni katadioptri za bočno obilježavanje vozila, shodno odredbama ovog člana, oni moraju odgovarati odredbama stava (10) ovog člana. Čak je dovoljno da takva vozila imaju jedan odgovarajući katadioptr u prednjoj trećini i jedan u zadnjoj trećini dužine vozila.
- (13) Reflektirajuće površine bijele boje prstenastog oblika dozvoljeno je postavljati na točkovima bicikla s motorom, motocikala i invalidskih kolica sa motorom.
- (14) Vozila čija dužina prelazi 6 m, izuzev vozila bez nadgradnje, vozila za obavljanje radova u poljoprivredi i šumarstvu i njihovih prikolica, radnih mašina, te ona vozila koja se s obzirom na nadgradnju i konstrukciju ne mogu uvrstiti u kategoriju teretnih vozila i vučnih vozila, moraju na svojim uzdužnim/bočnim stranama imati ugrađena i izvedena svjetla žute boje. Za druga vozila sa više tragova točkova dozvoljeno je postavljanje bočnih svjetala. Ukoliko je bočno svjetlo integrirano u jedno kućište ili kombinirano sa gabaritnim svjetlom, pozicionim svjetlom, svjetlom za maglu ili stop - svjetlom ili čini dio zajedničke svjetleće površine sa zadnjim katadioptronom onda ono može biti i crvene boje.
- (15) Odredbe iz stava (10) ovoga člana primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini poslije 1. jula 1996. godine.
- (16) Odredbe iz stava (14) ovog člana primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini poslije 1. januara 2001. godine.
- (17) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

3. Uredaji za davanje svjetlosnih znakova

Član 42.

Pod uređajima za davanje svjetlosnih znakova, prema ovom Pravilniku, podrazumijevaju se:

- a) stop-svjetla;
- b) pokazivači smjera;
- c) uređaji za istodobno uključivanje svih pokazivača smjera.

Član 43.

- (1) Stop-svjetla na motornom vozilu s četiri ili više točkova, osim na lahkim četverociklima i četverociklima, i motornom vozilu sa tri točka koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva stop-svjetla na stražnjoj strani vozila, a na motornom vozilu sa dva točka, motornom vozilu sa tri točka koja nisu šira od 1,3 m i lahkom triciklu i četverociklu, triciklu i četverociklu kao najmanje jedno stop-svjetlo na stražnjoj strani vozila tako da daju svjetlost crvene boje.
- (2) Vozila koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 25 km/h ne moraju imati stop-svjetlo.
- (3) Ako je na vozilu ugrađeno samo jedno ili više stop-svjetala ona moraju biti postavljena simetrično u odnosu na uzdužnu središnju vertikalnu ravninu vozila. Ova odredba odnosi se i na ugradnju dodatnih stop-svjetala.

- (4) Ako su na vozilu, osim bicikla s motorom, lahko motokikla, lahko trikla i četverokikla, motokikla, trikikla i četverokikla ugrađena dva stop - svjetla, udaljenost između unutrašnjih rubova svjetlećih površina ne smije biti manja od 0,6 m.
- (5) Udaljenost svjetleće površine stop svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Samo u iznimnom slučaju najveća dopuštena udaljenost svjetleće površine stop-svjetla od površine ceste može iznositi 2,1 m.
- (6) Stop svjetla mogu biti ugrađena u blizini ili zajedno s drugim stražnjim svjetlima. Ako je to slučaj, intenzitet svjetla stop svjetla mora biti veći od drugih svjetala.
- (7) Stop svjetla moraju biti povezana tako da se uključuju i svijetle kontinuirano pri upotrebi radne kočnice vozila. Stop svjetla mogu zasvijetliti i u slučaju upotrebe retardera ili nekog sličnog uređaja.

Član 44.

- (1) Pokazivači smjera na motornom vozilu s tri, četiri ili više točkova i na priključnom vozilu moraju biti ugrađeni i izvedeni:

- a) na motornom vozilu koje nije duže od 6m;
 1. dva prednja bočna i dva stražnja pokazivača smjera, ili
 2. dva prednja, dva stražnja i dva bočna pokazivača smjera, ili
 3. dva prednja i dva stražnja pokazivača smjera;
- b) na motornom vozilu koje je duže od 6 m i na vučnome motornom vozilu:
 1. dva prednja bočna i dva stražnja pokazivača smjera, ili
 2. dva prednja, dva bočna i dva stražnja pokazivača smjera;
- c) na priključnom vozilu dva stražnja pokazivača smjera.

Za sva motorna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini do 1. januara 1978. godine, bez obzira na dužinu vozila, primjenjuju se samo odredbe tačke a) ovog stava.

- (2) Pokazivači smjera na motornom vozilu s dva točka osim bicikla s motorom na dva točka moraju biti ugrađeni i izvedeni kao:
 - a) dva prednja i dva stražnja pokazivača smjera ili
 - b) dva pokazivača smjera na upravljaču, vidljiva sprijeda i straga.
- (3) Svjetlost pokazivača smjera mora biti žute boje.
- (4) Učestalost žmigiranja pokazivača smjera treba, u pravilu, iznositi 90 treptaja u minuti, pri čemu su dopuštena odstupanja tako da učestalost žmigiranja iznosi najmanje 60, odnosno najviše 120 treptaja u minuti (90±30 treptaja u minuti).
- (5) Od trenutka uključivanja pokazivača smjera svjetlost se mora upaliti najkasnije za jednu sekundu, a prvi se put ugasi najkasnije za 1,5 sekundu.
- (6) Udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine pokazivača smjera od bočno najisturenije tačke obrisa vozila ne smije biti veća od 0,4 m.
- (7) Na vozilima iz stava (1) ovog člana udaljenost donjih rubova svjetlećih površina pokazivača smjera od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Samo u iznimnom slučaju, ako ih se iz konstruktivnih razloga ne

može drukčije postaviti, najveća dopuštena udaljenost donjeg ruba svjetleće površine pokazivača smjera od površine ceste može iznositi 2,1 m.

- (8) Uključivanje pokazivača smjera mora biti neovisno o uključivanju bilo kojeg drugog svjetla na vozilu.
- (9) Svi pokazivači smjera postavljeni na istoj strani vozila moraju se uključivati i isključivati istom komandom.
- (10) Kontrola funkcioniranja pokazivača smjera mora biti osigurana optičkom i/ili zvučnom kontrolnom napravom.
- (11) Uređaj za istodobno uključivanje svih pokazivača smjera na motornim vozilima iz stava (1) ovog člana mora biti ugrađen i izveden tako da se može uključiti posebnom sklopkom, a kontrola funkcioniranja mora se osigurati kontrolnom svjetiljkom koja je u vidnom polju vozača.
- (12) Pokazivači smjera kretanja vozila ne trebaju obavljati svoju funkciju ukoliko je aktiviran uređaj za istovjetno uključivanje svih pokazivača smjera

4. Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost

Član 45.

Pod uređajima na vozilima koji omogućavaju normalnu vidljivost u saobraćaju na cesti, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) vjetrobran i vanjska prozorska stakla kabine i karoserije;
- b) uređaj za brisanje vjetrobrana (u daljnjem tekstu: brisač vjetrobrana.);
- c) uređaj za kvašenje vanjske strane vjetrobrana (u daljnjem tekstu: perač vjetrobrana.);
- d) ogledalo koje vozaču omogućava posmatranje ceste i saobraćaja (u daljnjem tekstu: vozačko ogledalo).

Član 46.

- (1) Pod vjetrobranom, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijeva se staklo na čelnoj strani motornog vozila.
- (2) Vjetrobran i sva stakla na motornom ili priključnom vozilu, osim prednjeg vjetrobrana na motokiklu i bikiklu s motorom, lahko trikiklu i četverokiklu bez kabine vozača, trikiklu i četverokiklu koji nemaju kabinu vozača, trebaju:
 - a) omogućiti potpunu prozirnost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u saobraćaju i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost ceste i pružiti mogućnost sigurnog zaustavljanja.
 - b) smanjiti moguće povrede vozača i putnika na što je moguće manju mjeru, te biti otporne na sve atmosferske i temperature uvjete, hemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.
- (3) Stakla na vozilu ne smiju se na nikakav način dodatno zatamnjevati (postavljanjem folija ili dodatnim bojenjem stakla), izuzev zadnjeg stakla i bočnih stakala autobusa za postavljanje odobrene reklamne folije.

Član 47.

Brisači vjetrobrana na motornom vozilu, osim na bikiklu s motorom, lahko trikiklu i četverokiklu bez kabine, lahko motokiklu i motokiklu, trikiklu i četverokiklu bez kabine koji imaju vjetrobran, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da budu pouzdani te da omogućе brisanje što veće površine vjetrobrana

po svim vremenskim uvjetima i prijeko potrebnu vidljivost kroz vjetrobran.

Član 48.

Vozila koja imaju ugrađene brisače vjetrobrana moraju imati i perače vjetrobrana.

Član 49.

- (1) Vozačko ogledalo na motornom vozilu mora biti ugrađeno i izvedeno kao najmanje:
 - a) jedno vozačko ogledalo: ako je motocikl prvi put registriran u Bosni i Hercegovini prije 01. januara 1998. godine;
 - b) dva vozačka ogledala ako je motocikl, bicikl s motorom, lahki četverocikl i četverocikl prvi put registriran u Bosni i Hercegovini nakon 1. januara 1998. godine;
 - c) dva vozačka ogledala na osobnom automobilu s četiri ili više sjedala, od toga je jedno ogledalo smješteno unutar karoserije, a drugo izvan karoserije na lijevoj strani vozila;
 - d) dva vozačka ogledala na autobusu, osobnom automobilu koji vuče kamp-prikolicu i trolejbusu s obje vanjske strane prednjeg dijela tih vozila i jedno vozačko ogledalo unutar karoserije;
 - e) dva vozačka ogledala na teretnim i kombinovanim vozilima s obje vanjske strane prednjeg dijela tih vozila.
- (2) Vozačko ogledalo mora biti postavljeno tako da vozaču omogućuje posmatranje ceste i saobraćaja iza vozila i kad se u vozilu nalazi najveći dopušteni broj osoba, odnosno kad je vozilo natovareno. Vozačko ogledalo mora biti zglobno spojeno za ležište svojeg nosača tako da se može postaviti u bilo koji položaj radi posmatranja ceste i saobraćaja iza vozila i da u zauzetom položaju ostane i pri normalnim potresima za vrijeme kretanja vozila. Vozačko ogledalo postavljeno unutar karoserije osobnog automobila mora se nalaziti na mjestu na kojem ga vozač sa svojeg sjedala može podešavati rukom.
- (3) Površina vozačkog ogledala mora imati takve optičke osobine da ne uzrokuje znatnije iskrivljenje slike i boje predmeta te da nije podložna štetnom djelovanju atmosferskih prilika.
- (4) Površina vozačkog ogledala koja reflektira sliku može biti ravna ili blago ispupčena (konveksna) ili kombinirana. Poluprečnik ispupčenosti konveksne površine vozačkog ogledala ne smije biti manji od 80 cm.
- (5) Površina vozačkog ogledala mora iznositi:
 - a) najmanje 60 cm² za ogledalo smješteno unutar karoserije i izvan karoserije osobnih automobila;
 - b) najmanje 150 cm² ako im je površina ispupčena odnosno, najmanje 300 cm² ako im je površina ravna; za ogledala smještena izvan karoserije ostalih motornih vozila;
 - c) najmanje 50 cm² za ogledala na biciklu s motorom, lahkim motociklu, lahkim triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu.
- (6) Ako vozačko ogledalo koje je smješteno izvan karoserije vozila premašuje najveću dopuštenu širinu motornog vozila (2,55 m odnosno 2,60 m), ono mora biti postavljeno na nosač sa zglobom koji omogućuje da se pritiskom na nosač ogledala ono vrati u dopuštenu širinu vozila.

5. Uređaji za davanje zvučnih znakova

Član 50.

- (1) Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornom vozilu mora biti ugrađen i izveden kao najmanje jedan uređaj tako da daje jednolične zvukove nepromjenljiva intenziteta.
- (2) Osim uređaja za davanje zvučnih znakova iz stava (1) ovog člana, na određena motorna vozila namijenjena službi hitne pomoći, vatrogasnoj službi, vozila Policijskih agencija, vozila oružanih snaga BiH, može biti ugrađen i izveden i poseban uređaj za davanje znakova od niza izmjenično proizvedenog zvuka dviju različitih frekvencija.
- (3) Komanda uređaja za davanje zvučnih znakova mora biti postavljena tako da je pristupačna vozaču s njegova sjedala.
- (4) Uređaj za davanje zvučnih znakova iz stava (2) ovog člana mora bit konstruiran tako da se njegovim uključivanjem istovjetno uključuje rotaciona ili treptava svjetla na vozilima iz člana 40. ovog Pravilnika.

6. Uređaji za kretanje vozila unatrag

Član 51.

- (1) Uređaj koji omogućuju kretanje vozila unatrag mora imati ugrađeno svako motorno vozilo, osim motocikla i motornog vozila sa tri točka, čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,6 t. Uređaj mora biti ugrađen i izveden tako, da omogućuje pouzdano i sigurno kretanje vozila unatrag.
- (2) Tricikl i četverocikli čija je masa praznog vozila bez baterije jednaka ili prelazi 0,4 t mora imati ugrađen uređaj koji omogućuje pouzdano i sigurno kretanje vozila unatrag.

7. Kontrolni uređaji i uređaji za davanje znakova

Član 52.

- (1) Pod kontrolnim uređajima i uređajima za davanje znakova na motornim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
 - a) na osobnim automobilima:
 1. brzinomjer s putomjerom i sijalicom za osvjetljavanje,
 2. kontrolna plava sijalica za dugo svjetlo,
 3. svjetlosni i/ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 - b) na autobusima:
 1. brzinomjer s putomjerom i sijalicom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 2. tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost.
 3. kontrolna plava sijalica za dugo svjetlo,
 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 5. pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog sistema radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom;
 - c) na autobusima za gradski saobraćaj:
 1. svi uređaji predviđeni za autobuse u tački b) ovog stava, osim tahografa,
 2. svjetlosni znak za kontrolu zatvorenosti vrata koja nisu u vidnom polju vozača,

3. uređaj za davanje i primanje znakova od putnika za vozila registrirana po prvi put u BiH nakon 1.1.2000. godine,
- d) na trolejbusima za gradski saobraćaj:
1. svi uređaji predviđeni za autobuse u tački c) ovog stava,
 2. uređaj za kontrolu izolovanosti od električnog napona,
- e) na teretnim vozilima:
1. brzinomjer s putomjerom i sijalicom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 2. čija ukupna masa prelazi 3,5 t, tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost.
 3. kontrolna sijalica za dugo svjetlo,
 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 5. pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog sistema radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom,
- f) na specijalnim vozilima i radnim mašinama:
1. brzinomjer s putomjerom i sijalicom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 2. tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost. Tahograf ne moraju imati specijalna vozila i radne mašine koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu veću od 30 km/h.
 3. kontrolna sijalica za dugo svjetlo,
 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 5. pokazivač raspoloživog pritiska pneumatskog sistema radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod pritiskom,
 6. uređaj za kontrolu rada radnih sistema ugrađenih na vozilu.
- g) na motociklima, lahkim četverociklima i četverociklima:
1. brzinomjer s cestomjerom i sijalicom za osvjetljavanje,
 2. kontrolna svjetiljka za dugo svjetlo, osim na motociklu i lahkim četverociklu s motorom radne zapremine do 50 cm³;
- h) na svim vozilima koja imaju pneumatsku instalaciju za kočenje, a koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1984. godine standardiziran priključak za kontrolu pritiska zraka u instalaciji za kočenje, odnosno na rezervoaru energije, kočnim cilindrima kao i na svim uređajima na kojima se transformira energija za kočenje.
- (2) Tahograf shodno stavu (1) ovog člana podliježe redovnom ispitivanju svake godine gdje se utvrđuje usklađenost s tipskim odobrenjem i ispravnost.
- (3) Odredbe stava (1) tačka e) ovog člana ne odnose se na vozila civilne zaštite, vatrogasna vozila, komunalna vozila (pranje i čišćenje ulica, odvoz smeća, fekalija i dr.) i vozila za potrebe pčelara.
- (4) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.
- ## 8. Tahograf i ograničivač brzine
- ### Član 53.
- (1) Shodno članu 52. ovog Pravilnika, propisuju se sljedeći podaci koje tahograf mora vjerodostojno zapisivati i pokazivati:
- a) dužinu predenog puta vozila,
 - b) brzinu vozila,
 - c) trajanje upravljanja vozilom,
 - d) ostala trajanja rada i pripravnosti,
 - e) prekide rada i trajanja dnevnih odmora,
 - f) otvaranje kućišta u kojem je zapisni list (list prikladan za trajno bilježenje podataka)
 - g) za elektronske tahografe: svaki prekid napona napajanja tahografa duži od 100 ms (osim osvjetljenja) te svaki prekid signalnog voda od davača dužine predenog puta i brzine tahografa
- (2) Ako se upravljanju vozilom smjenjuju dva vozača tahograf mora na dva različita zapisna lista istovremeno i odvojeno zapisivati vremenske podatke navedene u stavu (1) ovog Pravilnika.
- ### Član 54.
- (1) Za tahograf su propisane slijedeće naprave:
- a) naprava za pokazivanje: dužine predenog puta (brojač kilometara), brzine vozila (brzinomjer), vrijeme (sat)
 - b) naprave za pisanje: dužine predenog puta vozila, brzinu vozila, vremenske podatke iz člana 53, stav (1) tačke c), d) i e)
 - c) naprave koje na zapisnim listovima odvojeno zapisuju: svako otvaranje kućišta u koji je uložen zapisni list, kod elektronskih tahografa, svaki prekid napona napajanja tahografa duži od 100ms (osim osvjetljenja) najkasnije do trenutka ponovnog uključanja napona napajanja, kod elektronskih tahografa - te svaki prekid signalnog voda od davača dužine predenog puta i brzine tahografa.
- (2) Tahografu iz stava (1) ovog člana se mogu se dodavati i druge naprave ali tako da ne smiju utjecati na njegov ispravan rad.
- (3) Svi sastavni dijelovi tahografa moraju biti od materijala zadovoljavajuće stabilnosti i mehaničke čvrstoće s dovoljnim električnim i magnetnim konstantama
- (4) Dužinu predenog puta vozila može se pokazivati i zapisivati kod vožnje naprijed i unatrag ili samo kod vožnje naprijed. Svako zapisivanje dužine predenog puta vozila kod vožnje unatrag ne smije utjecati na jasnoću i tačnost ostalih zapisa.
- (5) Vlastita frekvencija i prigušenje mjernog mehanizma moraju biti tako izabrani da pokazivanje i zapis brzine vozila može unutar mjernog područja slijediti ubrzanje od 2 m/s².
- (6) Ako satni mehanizam pokreće zapisni list tada mora besprijeckorno vrijeme rada sata biti najmanje 10% duže od maksimalnog trajanja zapisivanja na zapisnom listu.
- (7) Tahograf mora biti opremljen rasvjetom koja ne zaslijepljuje. Pod normalnim radnim uvjetima moraju svi unutarnji dijelovi tahografa biti zaštićeni od vlage i prašine.

- (8) Svi unutarnji dijelovi tahografa imaju propisana mjesta za utiskivanje žiga servisa kao zaštita od neovlaštenih radnji (dodira, otvaranja, itd.).

Član 55.

- (1) Vrijednost najmanje mjerne skale brojača kilometara iznosi 0,1 km, a brojevi koji označavaju svakih 100 m pređenog puta moraju se jasno razlikovati od onih koji predstavljaju cijele kilometre. Brojevi brojača kilometara moraju biti visine najmanje 4 mm i jasno čitljivi. Brojač kilometara mora omogućiti prikaz od najmanje 99.999,9 kilometara.
- (2) Unutar pokaznog mjernog područja brzinomjera skala mora imati linearnu podjelu od 1, 2, 5 ili 10 km/h. Vrijednost razmaka ucrtanih razdjelnih linija na skali brzine ne smije preći vrijednost 10% najveće vrijednosti brzine koju skala pokazuje. Područje prikaza koji se nalazi izvan pokaznog mjernog područja ne mora se označiti brojkama. Dužina razmaka razdjelnih linija koje odgovaraju promjeni brzine od 10 km/h ne smije biti manji od 10 mm. Razmak između kazaljke i skale brzinomjera s kazaljkom ne smije biti veći od 3 mm. Prikaz na satu mora biti vidljiv izvana, a očitavanje mora biti pouzdano, lahko i nedvojbeno.

Član 56.

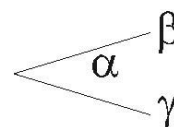
- (1) Svaki tahograf bez obzira na oblik zapisnog lista mora imati oznaku koja označava način pravilnog ulaganja zapisnog lista, i to tako da se vremenski prikaz na satu podudara sa oznakom vremena na zapisnom listu. Mehanizam za pomicanje zapisnog lista mora biti izveden tako da pomicanje zapisnog lista bude bez praznog hoda, te da se zapisni list može u svako vrijeme uložiti i izvaditi.
- (2) Okretanje zapisnog lista mora biti neprekidno i jednolično brzinom ne manjom od 7 mm/h, mjereno na unutarnjem rubu plohe za zapisivanje brzine vozila.
- (3) Svaki kilometar dužine pređenog puta mora biti prikazan na odgovarajućoj koordinati zapisom dužine od najmanje 1 mm.
- (4) Pisač brzine mora biti vođen ravno i okomito na smjer pomicanja zapisnog lista neovisno od oblika zapisnog lista.
- (5) Svaka promjena brzine od 10 km/h mora biti prikazana zapisom dužine od najmanje 1,5 mm na odgovarajućoj koordinati. Dužina pređenog puta vozila, brzina i svako otvaranje kućišta u koji je uloženi zapisni list automatski se zapisuje.
- (6) Tahograf zapisuje vrijeme trajanja upravljanja vozilom i omogućuje prepoznatljivo i jasno zapisivanje ostalih radnih aktivnosti vozača kad se preklopnik automatski ili ručno prebaci u položaj:
- označen oznakom vremena upravljanja vozilom
 - označen oznakom vremena ostalih vrsta rada
 - označen oznakom vremena pripravnosti i to:
 - vrijeme čekanja
 - vrijeme tokom vožnje provedeno uz vozača
 - vrijeme tokom vožnje provedeno u kabini za spavanje
 - označen oznakom vremena prekida rada i dnevnog odmora
- (7) Prema načinu upisa, njihovom poretku mora biti omogućeno besprijekorno prepoznavanje o kojoj se vremenskoj skupini radi. Pojedine vremenske skupine zapisuju se na zapisnom listu različitim širinama zapisa ili u svakom drugom obliku koji osigurava barem istu mogućnost očitavanja i korištenja.

Član 57.

Kućište u koje je uloženi zapisni list i u kojem se nalazi mehanizam za namještanje sata mora biti opremljeno sigurnosnom napravom protiv otvaranja. Svako otvaranje kućišta u koje je uloženi zapisni list i u kojem se nalazi mehanizam za namještanje sata automatski se zapisuje na zapisnom listu.

Član 58.

- (1) Tahograf na prednjoj strani mora imati sljedeće oznake:
- mjernu jedinicu za dužinu pređenog puta s kraticom km neposredno do brojača kilometara
 - mjernu jedinicu za brzinu kretanja vozila km/h u blizini ljestvice brzine
 - mjerno područje brzinomjera u obliku $V_{min}....., V_{max}.....$ ako se ovi podaci ne nalaze na tipskoj tablici tahografa
- (2) Tipska tablica, ugrađena u tahografu, mora sadržavati sljedeće podatke koji moraju biti jasno vidljivi i čitljivi i kad je tahograf ugrađen u vozilo:
- ime i naslov proizvođača tahografa
 - tvornički broj i godinu proizvodnje
 - službenu oznaku vrste tahografa-tip tahografa
 - konstantu k tahografa u obliku $k = \text{ okr/km}$ ili $k = \text{ imp/km}$
 - moguće je imati i mjerno područje brzinomjera
 - ako je tahograf osjetljiv na nagib tako da to utječe na prekoračenje dopuštenih grešaka tahografa mora se navesti ugao u obliku kao na slici, pri čemu je ugao koji zatvara prednja tabla tahografa s vodoravnom ravninom i u kojem položaju je tahograf tipski ispitan, a uglovi i prikazuju najveći dopušteni odklon prema gore odnosno prema dolje od ugla

Član 59.

- (1) Zapisni listovi moraju biti izrađeni na način da ne ometaju normalan rad tahografa, da zapisi budu neizbrisivi, čitljivi i prepoznatljivi, a dimenzije zapisnih listova i svi zapisi ne smiju se promijeniti tokom rada u normalnim uvjetima vlage i temperature.
- (2) Svaki vozač mora na zapisnom listu upisati, tako da ne ošteti list i ne umanjiti njegovu čitljivost, sljedeće podatke:
- na početku upotrebe lista svoje ime i prezime
 - na početku i kraju upotrebe lista datum i mjesto
 - registarsku oznaku vozila koje mu je dodijeljeno i to prije prve vožnje upisano na tom listu, i u slučaju promjene vozila tokom upotrebe lista
 - stanje brojača kilometara i to na početku prve vožnje upisane na listu, na kraju zadnje vožnje upisane na listu i u slučaju promjene vozila tokom radnog dana (brojčanik kilometara prethodnog vozila i brojač kilometar novog vozila)
 - vrijeme svake promjene vozila

- (3) Zapisni listovi moraju u normalnim uvjetima skladištenja biti dobro čitljivi najmanje jednu punu godinu dana.
- (4) Trajanje zapisa zapisnog lista, bez obzira na njegov oblik, mora biti 24 sata.
- (5) Zapisni listovi moraju imati:
 - a) plohu predviđenu isključivo za zapisivanje podataka brzine
 - b) plohu predviđenu isključivo za zapisivanje podataka za dužinu pređenog puta vozila
 - c) jednu ili više ploha za zapisivanje podataka koji se odnose na vrijeme upravljanja vozilom, druge vrste rada i pripravnosti te prekide rada i dnevnog odmora
 - d) poledina zapisnog lista s ucrtanom podjelom od 0 do 24 sata za ručno upisivanje podataka vremena upravljanja vozilom, vrste rada, pripravnosti, prekida rada i dnevni odmor
- (6) Na svakom zapisnom listu moraju biti slijedeći podaci:
 - a) ime i naziv proizvođača
 - b) službena oznaka tipa zapisnog lista
 - c) službena oznaka tipa tahografa u kojima se zapisni list može upotrebljavati
 - d) gornja granica mjernog područja brzine izražene u km/h

Član 60.

- (1) Na autobusima i teretnim motornim vozilima koja se prvi put registriraju u BiH, na autobusima i teretnim motornim vozilima koja sudjeluju u međunarodnom cestovnom saobraćaju u skladu sa Evropskim smjernicama 92/6/EEZ i 2001/11/EC i na motornim vozilima za prijevoz opasnih materija treba biti ugrađen ograničivač brzine.
- (2) Odredba iz stava (1) ovog člana odnosi se i na teretna motorna vozila i autobuse proizvedene poslije 1.1.1988. godine, a koja su po prvi put registrirana u BiH nakon 1.1.1999. godine.
- (3) Odredba iz stava (1) ovog člana odnosi se na teretna motorna vozila čija najveća dopuštena masa prelazi 12 t, odnosno na autobuse čija najveća dopuštena masa prelazi 10 t.
- (4) Brzina ograničena ograničivačem brzine ne smije biti veća od 90 km/h za teretna motorna vozila, odnosno 105 km/h za autobuse.
- (5) Ograničivačem brzine ne trebaju biti opremljeni teretna motorna vozila čija je maksimalna brzina jednaka ili manja od 90 km/h i autobusi čija je najveća brzina jednaka ili manja od 105 km/h.
- (6) Ograničivač brzine podliježe redovnoj provjeri ispravnosti svake godine gdje se utvrđuje usklađenost sa zahtjevima pravilnika ECE-R-89.
- (7) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

9. Uredaji za odvođenje i ispuštanje ispušnih gasova

Član 61.

- (1) Izlaz (izlazni otvor) ispušne cijevi uređaja za odvod i ispuštanje ispušnih plinova ne smije biti usmjeren u desnu stranu motornog vozila.

- (2) Na ispušnoj se cijevi iz stava (1) ovog člana mora nalaziti uređaj za prigušivanje zvuka ispušnih plinova koji se ne može isključiti osim za potrebe čišćenja.
- (3) Izlaz ispušne cijevi na radnim mašinama i specijalnim vozilima, namijenjenim za trajnu upotrebu u naseljenim mjestima, mora biti ugrađen i izveden na najvišoj tački vozila.

10. Uredaji za spajanje vučnog i priključnog vozila

Član 62.

- (1) Uredaji za spajanje vučnoga i priključnog vozila, osim kod motocikla s bočnom prikolicom, moraju biti postavljeni u uzdužnoj simetričnoj vertikalnoj ravlini vozila i izvedeni zglobno, tako da omogućuju pokretljivost uređaja u svim smjerovima u prostoru.
- (2) Osovinica uređaja za spajanje vučnoga i priključnog vozila pomoću koje se spaja vozilo mora imati osigurač koji onemogućuje, pri normalnoj upotrebi, razdvajanje spojenih vozila.
- (3) Uredaji za spajanje vučnoga i priključnog vozila moraju biti pričvršćeni za pojačani dio vučnog vozila.
- (4) Vertikalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog automobila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t mora biti udaljena od zadnjeg kraja vozila minimalno 70 mm. Nadalje, horizontalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog vozila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t ne smije biti udaljena od podloge više od 350 mm u slučaju opterećenja vozila do svoje najveće dopuštene mase.
- (5) Kuka na putničkom vozilu u slučaju kad ne vuče priključno vozilo i kada se rastavi na pričvršnom mjestu, ne smije da izlazi izvan gabarita vozila.
- (6) Odredba stava (5) primjenjuje se od 1.1.2009. godine i to:
 - a) za novoproduzvedena putnička vozila i
 - b) za putnička vozila kod kojih se uređaj (kuka) naknadno ugrađuje.

11. Uredaji za pogon vozila na alternativna goriva (gas)

Član 63.

- (1) Alternativna goriva koja se već koriste u BiH ili su u izgledu da se koriste u bliskoj budućnosti za pogon motornih vozila su:
 - a) tečni naftni gas (propan butan) koji nosi skraćeni naziv LPG
 - b) komprimirani prirodni gas sa uobičajenim skraćenim nazivom CNG
- (2) Uredajima i opremom za pogon motornih vozila gasom smatraju se:
 - a) rezervoar gasa
 - b) armatura rezervoara gasa
 - c) pročišćavač gasa
 - d) isparivač gasa (za LPG)
 - e) regulator pritiska
 - f) gasni ventil
 - g) priključak za pražnjenje (samo za CNG)
 - h) ventil tečnog goriva (benzina ili dizelskoga goriva)
 - i) vodovi za gas visokog pritiska

- j) vodovi za gas niskog pritiska
- k) vodovi za sredstva za grijanje
- l) električni uređaji i instalacije,
- m) priključak za punjenje rezervoara gasom.

Član 64.

Dijelovi uređaja i opreme iz člana 63. ovoga Pravilnika koji su u dodiru s gasom moraju biti izrađeni od materijala koji:

- a) ne stvara zapaljive smjese
- b) je otporan na djelovanje gasa
- c) ne mijenja hemijska svojstva gasa.

Član 65.

- (1) Uređaji i oprema iz člana 63. stav (2) tačke a) i b), osim onih navedenih u članu 69. stav (1) tačka c), te tačke c), f), g), i), j), ovoga Pravilnika moraju biti konstruirani i izrađeni za radne temperature od -20 °C do 80 °C, a oni iz tačaka d) i e) za radne temperature od -20 °C do 120 °C.
- (2) Uređaji i oprema iz stava (1) ovog člana, osim onih iz člana 63. stav (2) tačka j) ovoga Pravilnika, ispituju se za LPG na ispitnom pritisku od 3 MPa (30 bar), odnosno uređaji i oprema za CNG na ispitnom pritisku od 30 MPa (300 bar). Rezervoar gasa ispituje se ispitnim pritiskom hladnom vodom.
- (3) Uređaji i oprema iz stava (1) ovog člana, osim onih iz člana 63. stav (2) tačka j) ovoga Pravilnika, moraju biti tipski ispitani te imati važeće tipsko odobrenje.
- (4) Dokumentaciju o tipskom ispitivanju iz stava (3) ovog člana dužna je pribaviti servisna radionica koja ugrađuje uređaje i opremu za pogon motornih vozila gasom.

Član 66.

- (1) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom iz člana 63. stav (2) tačka b), osim cijevi za prozračivanje navedenih u članu 69. stav (1) tačka c), te uređaji i oprema iz člana 63. stav (2) tačke c), d), e), f) i g) moraju biti na vidljiv i trajan način označeni brojem tipskog odobrenja i nazivom firme - proizvođača.
- (2) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom iz člana 63. stav (2) tačke d) i e) ovog Pravilnika osim oznaka iz stava (1) ovog člana moraju imati i trajno utisnut tvornički broj (serijski broj proizvoda) te moraju imati ispravu u koju je upisan serijski broj tog uređaja i kojom se potvrđuje da je taj uređaj ispitivan (izjava o saobraznosti).
- (3) Rezervoar gasa iz člana 63. stav (2) tačka a) ovoga Pravilnika mora imati trajno upisane slijedeće podatke:
 - a) naziv proizvođača
 - b) tvornički broj
 - c) godinu izrade
 - d) naziv gasa kojim se puni (LPG ili CNG)
 - e) zapreminu prazne posude u litrama (l)
 - f) datum (mjesec i godina) posljednjeg obavljenoga pregleda i ispitivanja od strane inspekcije nadležne za posude pod pritiskom
 - g) žig inspekcije nadležne za posude pod pritiskom kao dokaz o uspješno obavljenom pregledu i ispitivanju
 - h) za LPG: najveću dopuštenu masu punjenja (kg)

- i) za CNG: najveći dopušteni pritisak punjenja (MPa odnosno bar).

- (4) Ako je rezervoar gasa iz člana 63. stav (2) tačka a) ovog Pravilnika homologirani rezervoar mora imati trajno upisane podatke u skladu sa odredbama odgovarajućeg ECE pravilnika.

12. Osnovni zahtjevi za pojedine dijelove uređaja za gas

Član 67.

- (1) Rezervoar gasa, koji se ugrađuje u motorno vozilo na pogon gasom, se u smislu zakonskih odredbi i odredbi posebnih propisa smatra posudom pod pritiskom.
- (2) Rezervoar gasa izrađen u Bosni i Hercegovini koji se prvi put ugrađuje u motorno vozilo na pogon s gasom mora imati pozitivan nalaz nadležne inspekcije za posude pod pritiskom.

Član 68.

- (1) Rezervoar gasa izrađen u inozemstvu mora udovoljavati ovim uvjetima:
 - a) da za rezervoar postoji dokumentacija o potvrđivanju s pripadajućim izvještajem o ispitivanju i tehničkim opisom (u daljnjem tekstu: potvrđna dokumentacija) ovjerena od nadležne službe zemlje proizvođača,
 - b) da su na rezervoaru utisnuti propisani podaci i žig nadležne službe zemlje proizvođača,
 - c) da je po potrebi učinjena provjera konstrukcije, proizvodnje i proračun čvrstoće prema važećim propisima; nadležna inspekcija za posude pod pritiskom potvrdit će valjanost potvrđne dokumentacije iz tačke 1. ovoga stava,
 - d) da nadležna inspekcija za posude pod pritiskom potvrdi da je obavljeno uspješno ispitivanje rezervoara ispitnim pritiskom hladnom vodom; o ispitivanju se izdaje nalaz, a na posudu se utiskuje žig te godina i mjesec ispitivanja.
- (2) Za nova ili rabljena motorna vozila pogonjena gasom koja se nabave u inozemstvu, potrebno je prije registriranja izvršiti identificiranje, pregled potvrđne dokumentacije iz stava (1) tačka a) ovoga člana te po potrebi rezervoar gasa izvaditi i ispitati ga na ispitni pritisak hladnom vodom prema stavu (1) tačka d) ovoga člana.
- (3) Rezervoar gasa koji nije stariji od sedam godina te koji nema potvrđnu dokumentaciju iz stava (1) tačka a) ovoga člana, ali ima propisane oznake, može se upotrebljavati uz uvjete:
 - a) izrade tehničke dokumentacije prema uputama nadležne inspekcije za posude pod pritiskom,
 - b) obavljenog ispitivanja ispitnim pritiskom prema stavu (1) tačka d) ovoga člana.
- (4) Rezervoar gasa stariji od sedam godina, koji do tada nije pregledala i ispitila nadležna inspekcija za posude pod pritiskom, ne može se upotrebljavati.
- (5) Rezervoar gasa koji je izrađen i odobren, to jest označen prema odgovarajućem ECE pravilniku može se ugraditi u vozilo bez prethodnog ispunjavanja uvjeta iz stava (1) ovog člana ako od datuma proizvodnje do ugradnje u vozilo nije prošlo više od dvije godine.

Član 69.

- (1) Armatura rezervoara gasa iz člana 63. stav (2) tačka b) se sastoji od:

- a) ventila rezervoara gasa
- b) sigurnosnih uređaja
- c) zaštitnog kućišta armature rezervoara gasa odnosno zaštitnog kućišta rezervoara gasa s pripadnom armaturom rezervoara gasa (gasonepropusno kućište s cijevima za prozračivanje, koje može biti izvedeno i kao zaštita od mehaničkog oštećenja)
- d) nepovratnog ventila između priključka za punjenje i rezervoara gasa
- e) ventila između priključka za punjenje i rezervoara gasa, te ventila između priključka za pražnjenje i rezervoara gasa
- f) pokazivača količine gasa za LPG, odnosno mjerača pritiska za CNG.

(2) Između rezervoara gasa i uređaja iz stava (1) tačke a) i b) ovoga člana, ne smije biti ugrađen nikakav uređaj koji može onemogućiti funkciju navedenih uređaja.

(3) Uređaj iz stava (1) tačka f) mora djelovati za vrijeme punjenja rezervoara gasom.

Član 70.

Ventil rezervoara gasa je uređaj koji se postavlja izravno na rezervoar gasa a služi za zatvaranje rezervoara u slučaju kad treba spriječiti neželjeno istjecanje gasa iz rezervoara.

Član 71.

(1) Sigurnosni uređaji na armaturi rezervoara gasa moraju spriječiti stvaranje prekomjernog pritiska u rezervoaru kao i prekomjerno istjecanje gasa iz rezervoara pri otvorenom ventilu rezervoara. Ti uređaji su:

- a) za LPG:
 - 1. ograničivač protoka,
 - 2. uređaj za osiguranje protiv previsokog pritiska;
- b) za CNG:
 - 1. ograničivač protoka,
 - 2. uređaj za osiguranje protiv previsokog pritiska,
 - 3. uređaj protiv prekoračenja temperature u slučaju požara.

(2) Ograničivač protoka je sigurnosni uređaj koji, pri lomu cijevi za odvod gasa, mora smanjiti količinu gasa koji će istjecati na najviše 10% od najvećega mogućeg protoka gasa.

(3) Uređaj za osiguranje protiv previsokog pritiska u rezervoaru je sigurnosni uređaj koji mora u rezervoaru gasa spriječiti stvaranje pritiska većeg od 3 MPa (30 bar), odnosno 2,5 MPa (25 bar) ugrađenim na vozilima prije stupanja na snagu ovog Pravilnika kod LPG-a i pritiska većeg od 30 MPa (300 bar) kod CNG-a.

(4) Uređaj protiv prekoračenja temperature u slučaju požara je sigurnosni uređaj koji mora ispustiti gas iz rezervoara gasa u atmosferu ako temperatura sigurnosnih elemenata u ovom uređaju dostigne $100\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$ (kod potpuno čeličnih rezervoara $125\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$). Ovaj uređaj treba izvesti tako da kad bude aktiviran ne dopusti da pritisak u rezervoaru gasa poprimi vrijednosti veće za 10% od ispitnog pritiska rezervoara.

(5) Sigurnosni uređaji na armaturi rezervoara gasa i ventil rezervoara gasa mogu biti konstruirani i izvedeni tako da čine jednu cjelinu.

Član 72.

- (1) Zaštitno kućište armature rezervoara gasa odnosno zaštitno kućište rezervoara gasa s pripadnom armaturom rezervoara gasa mora spriječiti moguće propuštanje gasa iz dijelova armature rezervoara u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.
- (2) Zaštitno kućište gasa iz stava (1) ovoga člana je gasonepropusno kućište koje mora biti konstruirano, izvedeno te ispitano na nepropusnost pri pritisku od 10 kPa (0,1 bar).
- (3) Zaštitno kućište gasa iz stava (1) ovoga člana, i dijelovi armature koje ono štiti, moraju biti dodatno zaštićeni ako postoji opasnost njihova mehaničkog oštećenja.

Član 73.

Nepovratni ventil između priključka za punjenje i rezervoara gasa je uređaj koji mora spriječiti povratno strujanje gasa iz rezervoara gasa prema priključku za punjenje.

Član 74.

- (1) Ventil između priključka za punjenje i rezervoara gasa, te ventil između priključka za pražnjenje (ako je ugrađen) i rezervoara gasa moraju biti izvedeni tako da za vrijeme punjenja rezervoara gasom onemoguće dotok gasa u isparivač, odnosno regulator pritiska te u priključak za pražnjenje gasa. Kad se rezervoar ne puni gasom ti ventili moraju omogućiti normalni dotok gasa u isparivač, odnosno regulator pritiska. U slučaju potrebe, ti ventili moraju omogućiti pražnjenje gasa iz gasnih vodova i uređaja preko priključka za pražnjenje.
- (2) Ventili iz stava (1) ovoga člana mogu biti izvedeni u zajedničkom kućištu kao višesmjerni ventil.

Član 75.

- (1) Pokazivač količine gasa za LPG u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji pokazuje količinu gasa u rezervoaru gasa.
- (2) Mjerač pritiska za CNG pokazuje pritisak CNG u rezervoaru gasa.

Član 76.

Pročišćivač gasa u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji sprječava prolaz nečistoće iz rezervoara gasa prema drugim uređajima.

Član 77.

Isparivač gasa u smislu ovog Pravilnika je uređaj u kojem LPG isparava i prelazi iz tečnog u gasovito stanje pod utjecajem toplote.

Član 78.

- (1) Regulator pritiska u smislu ovog Pravilnika je uređaj u kojem se smanjuje pritisak gasa s pritiska u rezervoaru i podesava na radni pritisak koji odgovara stvaranju smjese pogodne za rad motora.
- (2) Kao regulator pritiska smije se upotrijebiti samo uređaj s membranama.
- (3) Ako je regulator pritiska izveden kao višestepeni, prvi stupanj se ispituje na pritisak prema odredbi iz člana 65. stav (2) ovoga Pravilnika, a ostali stupnji na dvaput veći pritisak od radnog pritiska.
- (4) Regulator pritiska mora biti izveden tako da gas ne istječe iz regulatora kad motor ne radi, odnosno kad se gas ne upotrebljava kao pogonsko gorivo za rad motora.

Član 79.

Ventil za gas u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji prekida dovod gasa iz rezervoara gasa u isparivač gasa i regulator pritiska kad motor ne radi, odnosno kada se gas ne upotrebljava kao pogonsko gorivo za rad motora.

Član 80.

Priključak za pražnjenje, ako je ugrađen, je uređaj koji u slučaju potrebe služi za pražnjenje gasa iz vodova i uređaja koji se nalaze iza ventila rezervoara gasa.

Član 81.

Ventil tečnog goriva je u smislu ovog Pravilnika uređaj koji, za vrijeme dok se motor opskrbljuje gasom kao pogonskim gorivom, zatvara dotok drugih vrsta goriva (benzina, dizelskoga goriva) u uređaj za opskrbljivanje motora gorivom.

Član 82.

- (1) Vodovi za gas visokoga pritiska u smislu ovog Pravilnika su svi cijevni vodovi od daljinskog priključka za punjenje rezervoara do rezervoara gasa te od rezervoara gasa do isparivača gasa, odnosno do regulatora pritiska. Cijevi te dijelovi za njihovo spajanje smiju se upotrebljavati kao vodovi za gas visokoga pritiska samo ako su konstruirani i izvedeni najmanje za ispitni pritisak rezervoara gasa.
- (2) Materijal vodova za gas visokog pritiska je čelik ili bakar, a materijal dijelova za spajanje je čelik ili legura bakra.

Član 83.

Vodovi za gas niskog pritiska u smislu ovog Pravilnika su svi vodovi od regulatora pritiska do motora.

Član 84.

Vodovi za sredstva za grijanje u smislu ovog Pravilnika su svi vodovi koji povezuju isparivač gasa i regulator pritiska s uređajem za hlađenje motora ili drugim odgovarajućim izvorom toplote.

Član 85.

Električni uređaji i instalacije u smislu ovog Pravilnika su uređaji i dijelovi za spajanje koji električne i elektroničke dijelove uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom napajaju električnom energijom potrebnom za njihov ispravan rad.

Član 86.

Priključak za punjenje je uređaj koji omogućuje punjenje rezervoara gasa samo određenom vrstom gasa i pod određenim pritiskom prema izvedbi rezervoara gasa.

13. Osnovni zahtjevi pri ugradnji uređaja za gas

Član 87.

- (1) Ugradnju uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom te popravak i održavanje istih smije obavljati samo servisna radionica.
- (2) Servisna radionica koja ugrađuje uređaje i opremu za pogon motornog vozila gasom, neposredno po ugradnji izdaje izjavu o obavljenoj ugradnji, čiji sadržaj utvrđuje stručna institucija. Izjava o obavljenoj ugradnji se izdaje u četiri primjerka, od čega servisna radionica zadržava jedan primjerak, ovlaštenoj organizaciji za certificiranje dostavlja jedan primjerak a vlasniku vozila dostavlja dva primjerka.

Član 88.

- (1) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju se ugraditi u vozilo tako da se nalaze u granicama gabarita vozila u koje su ugrađeni, osim po visini koja ne smije biti veća od najveće dopuštene visine vozila.
- (2) Direktno zagrijavanje ispušnim gasovima uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom nije dopušteno.
- (3) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni tako da najmanja udaljenost od ispušnog uređaja iznosi 150 mm. Ako je taj razmak manji, ali ne manji od 75 mm, između se mora postaviti odgovarajuća čvrsta i trajna toplotna zaštita.
- (4) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni u vozilo tako da su oznake odnosno podaci iz člana 66., koji su utisnuti na njima, dostupni i lahko čitljivi pri tehničkom pregledu vozila.
- (5) Ako bi došlo do propuštanja na dijelovima uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom, tada ne smije postojati mogućnost da propušteni gas dođe u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, npr. vodovima zraka za grijanje ili vodovima zraka klima uređaja.
- (6) Progibi, uvijanja i vibracije vozila ne smiju imati nikakav nepovoljan utjecaj na dijelove uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom kao i na dijelove njihova pričvršćenja.
- (7) Pričvršćenja ne smiju biti izvedena s oštrim bridovima i ne smiju biti takva da mogu oštetiti dijelove uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom. U slučaju da pri neposrednom dodiru metalnih dijelova postoji mogućnost korozije treba upotrijebiti međuslojeve za sprječavanje korozije.
- (8) Rezervoar gasa i drugi uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni u vozilo tako da su zaštićeni od mehaničkih oštećenja, korozije i insolacije. Po potrebi treba postaviti zaštitu od udara kamenja i zaštitu da se ne gazi po njima, npr. u blizini vrata. Pristup rezervoaru gasa mora biti moguć samo vozaču tog vozila, punitelju i stručnim osobama koje obavljaju provjeru ili popravke na rezervoaru ili armaturi rezervoara.
- (9) Osim ugradnje, nikakvi drugi radovi na sigurnosnim uređajima armature rezervoara gasa nisu dopušteni.

Član 89.

- (1) Ugradnja rezervoara gasa ne smije poremetiti stabilnost vozila ni dopuštena osovinska opterećenja.
- (2) Ako su ugrađena dva ili više rezervoara gasa za LPG, ventilima se mora osigurati pojedinačno punjenje, odnosno pražnjenje rezervoara.
- (3) Rezervoar gasa i drugi uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom kod kojih postoji mogućnost propuštanja ne smiju se ugrađivati u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, ukoliko se ti uređaji ne smjeste u zaštitno gasonepropusno kućište koje sprječava mogući prodor gasa u prostor za vozača, putnike i prtljažnik, a koje je dostatno prozračivano i zaštićeno od mehaničkog oštećenja.
- (4) U zaštitnom gasonepropusnom kućištu ne smiju se nalaziti električni uređaji osim ako su izvedeni s protueksplozijskom zaštitom.

Član 90.

Rezervoar gasa mora se ugraditi u motorno vozilo tako da je osigurano:

- a) da ispušni gasovi ni direktno ni indirektno ne budu usmjereni na rezervoar,
- b) da gas iz uređaja za osiguranje protiv previsokog pritiska ili iz spojeva, ni direktno ni indirektno ne bude usmjeren na ispušnu cijev, u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, u prostor za motor, odnosno u smjeru mogućeg izvora električnog iskrenja,
- c) da je rezervoar gasa odgovarajućim štitnikom zaštićen od direktnog djelovanja sunčevih zraka,
- d) da gas iz rezervoara gasa za LPG može izlaziti samo u tečnom stanju,
- e) da kad se rezervoar gasa postavlja u predjelu pod vozila, rezervoar mora imati mehaničku zaštitu s prednje i stražnje strane u odnosu na središnju uzdužnu ravninu vozila. Ta zaštita se izrađuje od čeličnog lima debljine najmanje 1 mm ili drugoga materijala odgovarajućih svojstava a postavlja se na razmaku od najmanje 10 mm od rezervoara; najniža tačka zaštite mora biti najmanje 10 mm niža od najniže tačke rezervoara i ne manje od 150 mm udaljena od kolovoza kad je vozilo pod punim opterećenjem,
- f) da se rezervoar gasa ne smije ugrađivati u predjelu motora niti ispred prednje osovine vozila,
- g) da rezervoar gasa bude udaljen od stražnje stijenke vozila odnosno vanjskoga ruba stražnjega branika vozila najmanje 200 mm, a ako je riječ o toroidalnom rezervoaru najmanje 100 mm koji, uz to, mora biti ugrađen vodoravno. Rezervoar gasa ne smije biti u dodiru s unutarnjom stranom stražnje stijenke vozila.

Član 91.

- (1) Rezervoar gasa mora biti pričvršćen s najmanje dva držača, koji se nazivaju elementima pričvršćenja - pri čemu se za vezu ne smije upotrijebiti užje, tako da izdrže opterećenje od punog rezervoara pri ubrzanju od 50 m/s^2 u smjeru vožnje te suprotno i okomito na smjer vožnje u vodoravnoj ravnini, a u svim ostalim smjerovima 25 m/s^2 .
- (2) Elementi pričvršćenja iz stava (1) ovog člana ne smiju rezervoar gasa oštećivati mehanički niti s njim u spoju korodirati; između u rezervoara i elemenata pričvršćenja mora se postaviti elastičan materijal koji ne upija vlagu.

Član 92.

- (1) Kad je rezervoar gasa smješten u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, rezervoar odnosno uređaji iz člana 69. stav (1) ovoga Pravilnika, koji se nalaze na rezervoaru, moraju se smjestiti u zaštitno gasonepropusno kućište koje pruža dostatnu zaštitu od mehaničkog oštećenja, pouzdano sprječava mogućnost propuštanja gasa u unutarnjost vozila i koje je pomoću odgovarajućih otvora dostatno prozračivano radi sprječavanja nakupljanja gasa i stvaranja eksplozivne smjese sa zrakom.
- (2) Zaštitno gasonepropusno kućište rezervoara gasa i uređaja na njemu, iz prethodnoga stava, mora osigurati slobodan prostor između rezervoara i kućišta širine (visine) od najmanje 20 mm.
- (3) Pod štitnikom od direktnog djelovanja sunčevih zraka podrazumijeva se metalni ili njemu odgovarajući štitnik, koji pokriva barem gornju polovicu opsega rezervoara (luk od 180°) na udaljenosti od najmanje 20 mm od rezervoara.
- (4) Kao dovoljno prozračivanje gasonepropusnog kućišta podrazumijeva se ulaz i izlaz zraka kroz cijevi za prozračivanje, iznutra glatke, promjera najmanje 25 mm. Instalacije koje se provode kroz cijevi za prozračivanje ne smiju smanjiti slobodni presjek tih cijevi za više od 20%.

- (5) Izlazni i ulazni otvori cijevi za prozračivanje iz stava (4) ovoga člana moraju biti tako postavljeni da njihovo zatvaranje nečistoćom tokom vožnje nije moguće.
- (6) Otvori za prozračivanje iz stava 5. ovoga člana moraju biti udaljeni od ispušnog uređaja najmanje 150 mm, a najmanje 75 mm ako je postavljen usmjerivač koji onemogućuje neposredno usmjerenje zraka za prozračivanje na ispušni uređaj, te se moraju nalaziti što dalje od svakog izvora iskrenja na vozilu.
- (7) Izlazni otvori za prozračivanje iz stava (1) ovoga člana za LPG moraju se po visini postaviti što niže, a otvori za CNG što više.
- (8) Prostor u koji je smješten rezervoar gasa mora biti na odgovarajući način prozračivan tako da se spriječi eventualno nastajanje natpritisaka u odnosu na okoliš.

Član 93.

Sigurnosni uređaji na rezervoaru gasa moraju u potpunosti djelovati i kod zatvorenoga ventila rezervoara gasa.

Član 94.

- (1) Priključak za punjenje mora svojom konstrukcijom i izvedbom omogućiti da se rezervoar gasa može puniti samo određenim gasom i dopuštenim pritiskom punjenja, koji odgovaraju konstrukciji rezervoara, te onemogućiti povratno strujanje gasa na nedopušten način.
- (2) Priključak za punjenje dio je voda za gas visokog pritiska i treba biti opremljen zaštitnom kapom.
- (3) Priključak za punjenje ne smije se nalaziti u prostoru za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.
- (4) Priključak za punjenje LPG-om ne smije se nalaziti ni u motornom prostoru.
- (5) Prostor u kojem se nalazi priključak za punjenje mora biti dovoljno prozračivan.

Član 95.

- (1) Priključak za pražnjenje ugrađuje se iza ventila rezervoara gasa (CNG), u svrhu mogućnosti pražnjenja vodova i uređaja iza ventila rezervoara gasa. Ispuštanje gasa u atmosferu nije dopušteno.
- (2) Ugradnja priključka za pražnjenje gasa mora biti takva da ne može doći do zamjene toga priključka s priključkom za punjenje i na njemu mora biti zaštitna kapa.

Član 96.

- (1) Nepovratni ventili obavezno moraju biti ugrađeni između priključka za punjenje i rezervoara gasa.
- (2) Na mjesto navedeno u stavu (1) ovoga člana moraju se ugraditi dva međusobno neovisna nepovratna ventila ili jedan nepovratni ventil i jedan zaporni (ručni) ventil.

Član 97.

- (1) Višesmjerni ventil je ventil koji se postavlja između priključka za punjenje, odnosno priključka za pražnjenje i rezervoara gasa.
- (2) Višesmjerni ventil izvodi se kao pojedinačan ventil ili kao više ventila koji osiguravaju djelovanje iz člana 75. ovoga Pravilnika.

Član 98.

- (1) Mjerač pritiska za CNG mora se postaviti u blizini priključka za punjenje gasom i to tako da ga punitelj može lako očitati.

- (2) Mjerač pritiska za CNG, osim onoga iz prethodnog stava, treba ugraditi i u kabinu u vidnom polju vozača. Umjesto mjerača pritiska u kabinu se može ugraditi bilo koji instrument koji će vozača obavještavati o količini gasa u rezervoaru, odnosno o određenoj najmanjoj količini gasa (rezervna količina gasa) u rezervoaru.
- (3) Prijenos signala na mjerač pritiska, odnosno instrument iz stava 2. ovoga člana mora biti takav da u slučaju njegova loma ne može doći do istjecanja gasa.
- (4) Pokazivač količine gasa za LPG treba pokazivati nivo LPG-a u rezervoaru gasa i mora spriječiti dalje punjenje ukapljenim gasom kad se napuni 80% zapremine rezervoara.
- (5) Ako se pokazivač količine (nivoa) gasa za LPG nalazi na rezervoaru gasa, njegovo očitavanje mora biti moguće bez skidanja zaštitnog kućišta

Član 99.

Pročišćavač gasa postavlja se na vod između rezervoara gasa i gasnog ventila i učvršćuje se na karoseriju ili na okvir vozila.

Član 100.

- (1) Isparivač gasa za LPG pričvršćuje se na unutarnju stranu karoserije vozila izvan prostora za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.
- (2) Isparivač gasa ne smije se pričvrstiti ni na jedan dio vozila koji je na povišenoj temperaturi kad je u radnom stanju.

Član 101.

- (1) Regulator pritiska ugrađuje se u prostor u kojem je smješten motor, i to što bliže uređaju koji uvodi gas kao gorivo u motor, a pričvršćuje se na karoseriju ili na okvir vozila.
- (2) Ako je regulator pritiska izveden zajedno s isparivačem gasa, on se postavlja isto kao i regulator pritiska bez isparivača.
- (3) Regulator pritiska ne smije se pričvrstiti na motor vozila.

Član 102.

- (1) Ventil za gas se ugrađuje na vod gasa visokog pritiska između pročišćavača gasa i isparivača gasa odnosno regulatora pritiska, a ugrađuje se na karoseriju ili na okvir vozila.
- (2) Komanda za uključivanje i isključivanje gasa mora se nalaziti vozaču na dohvat ruke.
- (3) Gasni ventil može biti ugrađen u istom gasonepropusnom kućištu s pročišćavačem gasa. U tom slučaju ugrađuje se isto kao i ventil gasa bez pročišćavača.
- (4) Gasni ventil može biti ugrađen u istom gasonepropusnom kućištu s isparivačem gasa, odnosno regulatorom pritiska. U tom slučaju ugrađuje se isto kao i isparivač gasa, odnosno regulator pritiska.

Član 103.

- (1) Vodovi za gas visokog pritiska izrađeni od bakrenih cijevi ne smiju se lemiti ni zavarivati već se mogu spajati dijelovima za spajanje izrađenim od legura bakra ili čelika.
- (2) Vodove za gas visokog pritiska izrađene od čeličnih cijevi treba spajati zavarivanjem ili rastavljivim cijevnim spojevima. Vijčani spojevi se dopuštaju samo ako proizvođač dokaže tlačnim ispitivanjima i garancijom kvaliteta da odgovaraju ovoj namjeni.

- (3) Vodovi za gas visokog pritiska moraju biti tako položeni (po mogućnosti u karoseriji ili zaštićeni okvirom vozila) da ne dolazi do vlastitih vibracija (npr. rezonancije) te da nema uzajamnog trljanja dijelova, posebno na mjestima provlačenja cijevi kroz otvore. Razmak između dva mjesta pričvršćenja smije biti najviše 600 mm; poluprečnici savijanja cijevnih vodova moraju biti prilagođeni materijalu i dimenzijama cijevi.
- (4) U prostoru za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, cijevni vodovi za gas ugrađuju se samo ako su posebno zaštićeni (cijev u cijevi i sl.), s tim što ta zaštita mora biti otporna na mehanička oštećenja a njeni otvori moraju biti na vanjskoj strani vozila.
- (5) Prije spoja s uređajem (gasnim ventilom, isparivačem, pročišćavačem i sl.) vod za gas mora imati kompenzacijsku zavojnicu koja omogućuje rastezanje.
- (6) Na vodovima za gas visokog pritiska ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispućane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obavezno zamijeniti.

Član 104.

- (1) Vodovi za gas niskog pritiska koji spajaju isparivač, odnosno regulator pritiska s uređajem u kojem se stvara smjesa goriva i zraka za pogon motora ne smiju biti u dodiru s ispušnim uređajem, odnosno motorom, osim s uređajem za napajanje motora gorivom. Izvode se savitljivi a izvana trebaju biti opleteni kovinom.
- (2) Vodovi za gas niskog pritiska spajaju se navojem ili obujmicama. Spojevi moraju biti nepropusni. Obujmice moraju biti samokočne da ne dode do nekontroliranoga popuštanja.
- (3) Na vodovima za gas niskog pritiska ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispućane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obavezno zamijeniti.

Član 105.

- (1) Vodovi za dovod sredstva za grijanje do isparivača gasa, odnosno regulatora pritiska izvode se kao savitljive cijevi koje moraju biti otporne na hemijske utjecaje radne tvari koja kroz njih protječe te moraju izdržati radni pritisak i temperaturu radne tvari.
- (2) Ovi vodovi se postavljaju tako da najkraćim putem bez oštih uglova spajaju izvor toplote s isparivačem, odnosno regulatorom pritiska. Spojevi tih vodova osiguravaju se obujmicama.
- (3) Na vodovima za dovod sredstva za grijanje ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispućane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obavezno zamijeniti.

Član 106.

- (1) Ventil tečnog goriva ugrađuje se na vod goriva (benzina, dizelskoga goriva) ispred napojne pumpe.
- (2) Ventil tečnog goriva iz prethodnog stava neće se ugraditi ako se odabirom gasa kao pogonskoga goriva istovremeno isključujući iz pogona dobava tečnog goriva uređaju za opskrbljivanje motora gorivom.

Član 107.

- (1) Vodovi električne instalacije moraju biti odgovarajuće dimenzionirani i postavljeni tako da ne stvaraju trenje s podlogom na koju se polažu. Spojevi električnih vodiča moraju biti izvedeni tako da ne izazivaju iskrenje.

- (2) Električna instalacija mora biti osigurana taljivim osiguračem.

Član 108.

- (1) U vozilu pogonjenom gasom mora se nalaziti tehnička uputa koja sadrži ova upozorenja:

- a) da je punjenje rezervoara gasa dopušteno samo:
 1. određenim gasom (LPG-om, odnosno CNG-om),
 1. na mjestima posebno predviđenima za opskrbu vozila gasom i osoblju koje je za to ovlašteno,
 2. kad je motor isključen,
 3. uz uvjet da se u vozilu ne nalaze osobe,
 4. ako nije istekla valjanost redovnog tehničkog pregleda vozila,
- b) da rezervoar gasa ne smije biti napunjen više od 80% njegove zapremine za LPG, odnosno više od 22 MPa (220 bar) za CNG,
- c) da nakon punjenja rezervoara gasom priključak za punjenje mora biti nepropusno zatvoren i zaštićen zaštitnim poklopcem,
- d) da ispravnost sigurnosnog ventila smiju provjeravati samo ovlaštene osobe,
- e) da vozilo na pogon gasom ne smije biti ostavljeno u prostoriji bez prozračivanja te da se u blizini tako ostavljenoga vozila ne smije upotrebljavati otvoreni plamen ili drugi izvori iskrenja.

- (2) Na vjetrobranu odnosno na stražnjem staklu kabine vozila s pogonom na gas mora se nalaziti naljepnica s oznakom upotrebljavanog gasa kao pogonskoga goriva. Sadržaj, oblik i dimenzije naljepnice prikazani su u Prilogu broj 1, koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Član 109.

- (1) Prije uvođenja vozila u zatvoreni radionički prostor, kao i prije izvođenja radova na motornom vozilu s gasnim pogonom, serviser odnosno osposobljeni ispitivač treba provjeriti istječe li gas iz gasnog uređaja.
- (2) Ako se provjerom utvrdi istjecanje gasa iz uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom, zatvaranjem ili pražnjenjem rezervoara gasa mora se otkloniti opasnost prije započinjanja daljih radova.
- (3) Prije započinjanja radova na vozilu pogonjenom gasom serviser mora ispitati koncentraciju gasa u radionici i po potrebi uključiti ventilaciju.
- (4) Koncentracija gasa u prostoru radionice i prostoru vozila ne smije prelaziti opasnu koncentraciju prema članu 2. ovog Pravilnika.
- (5) Nikakvi radovi, npr. rezanja, zavarivanja i slično, na rezervoaru gasa nisu dopušteni bez odobrenja inspekcije nadležne za posude pod pritiskom.

Član 110.

Ministarstvo će definirati bliže odredbe koje se odnose na:

- a) Uvjete koje moraju zadovoljiti servisne radionice koje vrše ugradnju uređaja za gas u vozila ili održavanje i servisiranje vozila pogonjenih gasom,
- b) Stručnu spremu i načina dodatne obuke serviser koji vrše ugradnju uređaja za gas u vozila,
- c) Način izdavanja odobrenja servisnim radionicama da mogu ugrađivati, održavati i servisirati vozila pogonjena gasom,

- d) Uvjete koje moraju zadovoljiti uvoznici opreme za gas,
- e) Način izdavanja odobrenja uvoznicima opreme za gas,
- f) Način prometa dijelovima uređaja za gas,
- g) Slučajevi u kojima se mogu izgubiti dobivena odobrenja.

14. Ostali uređaji od posebnog značaja za sigurnost saobraćaja

Član 111.

- (1) Karoserija motornog i priključnog vozila mora biti urađena i izvedena tako da po svojoj konstrukciji, kvaliteti i vrsti materijala, kao i opremljenosti, odgovara namjeni vozila i osigurava sigurnost vozača, putnika i robe za vrijeme vožnje.
- (2) Stražnja strana karoserije autobusa kojima se vrši prijevoz osoba u gradskom i prigradskom saobraćaju, te trolejbusa i njihova pripadajuća oprema, moraju biti izvedene na taj način kako bi se spriječilo penjanje i držanje tokom vožnje.
- (3) Prednja i stražnja strana autobusa u kom se vrši prijevoz djece mora biti označena oznakama datim u Prilogu broj 2., koji je sastavni dio ovog Pravilnika.
- (4) Stepenice na vozilima kojima se vrši prijevoz putnika moraju biti takve da osiguravaju siguran ulaz i izlaz putnika.
- (5) Rubovi izbočenih dijelova i ukrasnih predmeta na prednjem dijelu vozila ne smiju biti oštri. Ako postoji ukrasna figura na gornjoj površini prednjeg dijela vozila, ona mora biti elastično pričvršćena za vozilo.
- (6) Lahki motocikl, lahki tricikl i četverocikl, motocikl, tricikl i četverocikl mora imati ugrađene i izvedene oslonce za noge vozača s obje strane, a motocikl sa sjedalom za putnika mora imati ugrađen držač i ugrađene oslonce za noge putnika s obje strane motocikla.

Član 112.

- (1) U autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima kojima se prevoze putnici u stojećem stavu, slobodna površina namijenjena za jedno mjesto za stajanje mora iznositi najmanje 0,15 m², a za gradske autobuse 0,125 m².
- (2) Unutarnji prostor kabine za vozača i prostor za putnike moraju biti opremljeni tako da pod normalnim uvjetima u vožnji ili za vrijeme mirovanja vozila vozač, odnosno putnici u vozilu ne mogu biti ozlijeđeni. Pribor, alat, uređaji i oprema moraju biti dobro pričvršćeni.
- (3) Prostor za vozača i putnike u motornim i priključnim vozilima mora imati unutarnju rasvjetu.
- (4) Otvor za punjenje rezervoara gorivom ne smije se nalaziti u prostoru za vozača ili u prostoru za putnike.

Član 113.

- (1) Vrata na autobusu, trolejbusu i priključnim vozilima za prijevoz više od 23 putnika moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dvojna vrata na desnoj strani tih vozila na taj način da se onemogućuje njihovo nenamjerno otvaranje za vrijeme vožnje i spriječi povreda putnika kao i mogućnost eventualnog ispadanja iz vozila.
- (2) Pomoćna vrata za izlaz putnika u slučaju opasnosti na autobusu, trolejbusu i priključnim vozilima moraju biti uređena i izvedena na lijevoj strani vozila, na mjestu koje je putnicima pristupačno u slučaju opasnosti, s tim da njihova širina ne smije iznositi manje od 0,6 m, a visina manje od 1,2 m. Konstrukcija pomoćnih vrata mora biti takva da se ne mogu nenamjerno otvoriti.

- (3) Na autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima za prijevoz putnika ne moraju biti izvedena pomoćna vrata, ako s obiju bočnih strana ovih vozila imaju najmanje po jedno okno dimenzija 0,8 m × 0,6 m i ako su ta okna prikladna za izlaz u slučaju opasnosti. Navedena okna moraju imati natpis da služe u slučaju opasnosti.
- (4) Ako bočna vrata na motornim vozilima prilikom otvaranja izlaze izvan gabarita vozila, moraju imati bravu postavljenu prema stražnjem dijelu vozila, a šarke vrata postavljene prema prednjem dijelu vozila. U slučaju dvostrukih vrata, vrata koja se prva otvaraju moraju imati bravu postavljenu prema stražnjem dijelu vozila, a šarku vrata postavljenu prema prednjem dijelu vozila.

Član 114.

- (1) Brave na vratima moraju biti dvostupne i ugrađene i izvedene tako da drugi stupanj brave sprječava otvaranje vrata, ako nisu potpuno zatvorena. Brave moraju imati napravu kojom se osiguravaju tako da se lahko učvrsti sigurnosni položaj. Brave na vratima koja se nalaze pored vozača, kao i brave na vratima teretnih motornih vozila, ne moraju biti osigurane na ovakav način.
- (2) Vrata, poklopci i druge vrste zatvarača na otvorima zatvorenih karoserija, čiji su slobodni otvori veći od minimalnih dimenzija za ulaz jedne osobe, moraju biti izvedeni tako da se mogu otvoriti i s unutrašnje strane.
- (3) Poklopci na svim vanjskim stranama motornih i priključnih vozila moraju biti izvedeni, odnosno osigurani tako da se ne mogu sami otvoriti za vrijeme vožnje, pa ni pri jačim potresima.

Član 115.

- (1) U autobusima i priključnim vozilima za prijevoz putnika mora postojati uređaj za prozračivanje.
- (2) Prostor zatvorenih karoserija namijenjen vozaču i putnicima mora biti izgrađen tako da je osiguran od prodora i gomilanja gasova štetnih za zdravlje ljudi.

Član 116.

- (1) Akumulator na vozilu mora biti dobro pričvršćen u svojem ležištu i mora imati odgovarajući vanjski odušak izvan prostora za vozača i putnike, osim akumulatora koji su izvedeni tako da ne isparavaju.
- (2) Autobusi i trolejbusi s više od 25 mjesta kojima se prevoze putnici moraju na glavnom kablju električne instalacije imati sklopku kojom se isključuju svi strujni krugovi u vozilu osim tahografa ili euro-tahografa koji se mora posebnim vodovima spajati na akumulator. Ručica sklopke mora biti na dohvatu ruke vozača.

Član 117.

Prednja sjedala i nasloni tih sjedala u putničkim automobilima koji su pokretni moraju imati osigurače za učvršćenje.

Član 118.

Kabina za vozača na motornim vozilima mora udovoljavati slijedećim uvjetima:

- a) da u pogledu dimenzija, vidljivosti, stupnja vibracije, izolacije od buke, grijanja, zračenja i zabrtvljenosti mora udovoljavati uvjetima koji osiguravaju normalan rad vozaču i njegovim pomoćnicima;
- b) sjedalo vozača mora biti široko najmanje 0,45 m i po svojoj konstrukciji i materijalu od kojega je izrađeno omogućavati vozaču udobno sjedenje za upravljačem;

- c) zastakljene površine kabine vozača trebaju omogućiti potpunu prozirnost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u saobraćaju i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost ceste i pružiti mogućnost sigurnog zaustavljanja.
- d) zastakljene površine trebaju smanjiti moguće povrede vozača i putnika na što je moguće manju mjeru, te biti otporne na sve atmosferske i temperaturne uvjete, hemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.

Član 119.

- (1) Uređaji za odmrzavanje i odmagljivanje vjetrobrana i uređaji za grijanje i provjetravanje na motornom vozilu moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da se njihovom upotrebom osigura i omogući potrebna vidljivost kroz vjetrobran te unutarnje grijanje i provjetravanje prostora za vozača i putnike.
- (2) Otvori za ulazak zraka u kabinu za vozača koji su u sastavu uređaja za grijanje i provjetravanje moraju biti izvedeni tako da se onemogući zagađivanje zraka ispušnim gasovima i prašinom što ih uzrokuje samo vozilo.
- (3) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 120.

- (1) Gume na vozilima moraju odgovarati dimenzijama što ih je prijavio proizvođač, ovisno o najvećoj dopuštenoj brzini kretanja vozila i najvećem dopuštenom opterećenju osovina na kojima su gume postavljene.
- (2) Gume na istoj osovinu vozila moraju biti jednake po dimenzijama, nosivosti, brzinskoj karakteristici, vrsti (zimске, ljetne), konstrukciji (radijalne, dijagonalne, itd.) i marki (proizvođaču) i tipu.
- (3) Dubina utora na gaznoj površini mora biti viša od tvornički dopuštene dubine označene posebnim oznakama postavljenim u utoru gume koje definiraju istrošenost gume. U slučaju da pomenute oznake ne postoje najmanja dopuštena dubina je 1,6 mm za putnička vozila, odnosno 2 mm za autobuse i teretna vozila.
- (4) Na naplatku rezervnog točka ne mora se nalaziti guma iste vrste, konstrukcije, marke i tipa.
- (5) Protektirane (obnovljene) gume koje se koriste na registriranim vozilima u BiH nakon 1.1.2008. godine na bočnoj strani gume moraju imati oznaku "RETREAD" i šifru kad je izvršeno obnavljanje (na primjer "2506" što znači da se radi o 25 sedmici 2006. godine). Protektirane (obnovljene) gume moraju posjedovati homologacijsku dokumentaciju.
- (6) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 121.

- (1) Blatobrani na motornim i priključnim vozilima koja mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h, osim na terenskim i teretnim vozilima koja se automatski istovaruju (samoistovarna kola), moraju biti ugrađeni i izvedeni iznad svih točkova.

- (2) Točkovi skupa vozila na prvoj osovini priključnog vozila ne moraju s prednje strane biti pokriveni blatobranima. Gornja četvrtina prečnika zadnjih točkova tegljača s poluprikolicom ne mora biti pokrivena blatobranima. Blatobrani višeosovinskih vozila mogu biti zajednički za skup točkova na istoj strani vozila.
- (3) Blatobrani moraju biti postavljeni tako da pokrivaju širinu točka vozila. Blatobrani ne smiju imati oštre rubove. Položaj i veličina blatobrana moraju biti takvi da sprječavaju odbacivanje blata. Na opterećenom vozilu, osim kod bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla blatobran mora pokrivati najmanje gornju trećinu prečnika točka s prednje strane točka i najmanje polovinu prečnika točka sa zadnje strane točka.
- (4) Na motornim vozilima koja ostavljaju jedan trag prednji blatobran mora pokrivati točak u luku najmanje od 15° ispred vertikale povučene kroz osovину prednjeg točka.

Član 122.

- (1) Branici na putničkim automobilima i kombiniranim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni na prednjoj i stražnjoj strani vozila, a na drugim motornim vozilima s četiri ili više točkova najmanje na prednjoj strani tih vozila.
- (2) Branici ne smiju imati oštre rubove i moraju biti postavljeni tako da čine najizbočenije dijelove vozila, osim ako vozilo ima ugrađenu nerastavljivu kuku (euro kuka) za vuču priključnih vozila.
- (3) Na teretnim vučnim i priključnim vozilima koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1985. godine, a čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t mora biti ugrađen zaštitnik od podlijetanja sa zadnje strane vozila koji treba da zadovoljava slijedeće uvjete:
- a) odstojanje od kolovoza do donjeg ruba zaštitnika po čitavoj dužini zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veće od 550 mm,
 - b) zaštitnik od podlijetanja mora biti postavljen što je moguće bliže zadnjem kraju vozila, ali ne više od 500 mm.
 - c) širina zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veća od širine zadnje osovine niti uža od 100 mm s jednog i drugog kraja vozila,
 - d) bočni krajevi zaštitnika od podlijetanja ne smiju biti povijeni prema nazad, niti smiju imati oštre rubove,
 - e) zaštitnik od podlijetanja treba da bude tako konstruiran da ima nekoliko mjesta na kojim je pričvršćen na vozilo. Pričvršćenja zaštitnika od podlijetanja moraju biti tako izvedena da osiguraju nepromijenjen položaj zaštitnika od podlijetanja i u slučaju nenamjernog nastojanja promjene njegovog položaja,
- (4) Na teretnim vučnim i priključnim vozilima koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1997. godine, a čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t moraju biti ugrađeni zaštitnici od podlijetanja sa bočne strana vozila koji treba da zadovoljava slijedeće uvjete:

- c) ne smije povećati ukupnu širinu vozila, a vanjski dio ne smije biti uvučen više od 120 mm mjereno od najšireg dijela vozila. Njegov prednji kraj može biti povijen unutra,
 - d) vanjski dio površine mora biti gladak i što je moguće više kontinualno postavljen od prednjeg ka zadnjem dijelu vozila,
 - e) svi dijelovi (vijci, zakovice i dr.) ne smiju stršiti više od 10 mm izvan površine zaštitnika, pri čemu se mora osigurati njihova glatkoća i zaobljenost,
- (5) Odredbe stava (4) ovog člana se ne primjenjuju na vučna vozila namijenjena za obavljanje prometa u šumarstvu i poljoprivredi, tegljače i prikolice sa jednom osovino namijenjene za prijevoz dugih tereta, kao i na vozila kod kojih postavljanje zaštitnika od podlijetanja sa zadnje strane onemogućava njegovu radnu funkciju (kiperi, itd.).
- (6) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 123.

- (1) U putničkim vozilima prvi put registriranim u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1977. godine, moraju postojati sigurnosni pojasevi i njihovi priključci najmanje u prvom redu sjedala. Bočna sjedala u prvom redu sjedala moraju imati sigurnosne pojaseve na tri tačke vezivanja, a srednje sjedalo u prvom redu sjedala može imati sigurni pojas najmanje u dvije tačke vezivanja.
- (2) Putnička i kombinirana vozila, kao i lahki četverocikli s kabinom koji se prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1.1.1999. godine moraju imati ugrađene sigurnosne pojaseve i njihove priključke na svim sjedalima u vozilu. Sigurnosni pojasevi moraju biti u tri tačke, dok srednje sjedalo može biti opremljeno sa sigurnosnim pojasom u dvije tačke. Svi sigurnosni pojasevi i njihovi priključci moraju posjedovati homologacijski dokument.
- (3) Dječja sjedala koja se postavljaju u putničko i kombinirano vozilo moraju posjedovati homologacijski dokument i postavljaju se na zadnje sjedalo prema preporukama proizvođača dječjeg sjedala.
- (4) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Policijske agencije u Bosni i Hercegovini, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 124.

- (1) Nasloni za glavu u putničkim vozilima koja se registriraju po prvi put u BiH od 1.1.2008. godine moraju biti ugrađeni i izvedeni na svim sjedalima koja su opremljena sigurnosnim pojasom sa vezivanjem u tri tačke.
- (2) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 125.

Motorna vozila registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1991. godine moraju imati na svojoj prednjoj strani priključak za vuču.

Član 126.

- (1) Putnička i kombinirana vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1.1.1980. godine, moraju imati uređaj za

osiguranje vozila od neovlaštene upotrebe ugrađen i izveden tako da spriječi okretanje točka upravljača ili pomicanje ručice mjenjača, ili da djeluje na sistem prijenosa snage i spriječi okretanje pogonskih točkova (osim sistema kočenja) ili da ima poseban sistem kojim se sprječava puštanje motora u rad.

- (2) Motocikli, tricikli i četverocikli moraju imati uređaj za osiguranje vozila od neovlaštene upotrebe.
- (3) Uređaj iz stava 1. ovog člana mora biti stalno ugrađen u vozilo i izveden tako, da se ne može uključiti kad je vozilo u pokretu.
- (4) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

POGLAVLJE IV. UREĐAJI NA TRAKTORIMA I NJIHOVIM PRIKOLICAMA

Član 127.

- (1) Odredbe o uređajima na traktorima odnose se samo na one vrste traktora koji na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h i koji imaju dvije osovine i točkove s gumama (u nastavku teksta: traktor).
- (2) Na traktore koji na ravnoj cesti razvijaju brzinu kretanja veću od 30 km/h odgovarajuće se primjenjuju odredbe člana od 5. do 62., te od 111. do 126. ovog Pravilnika.

Član 128.

- (1) Radna i parkirna kočnica na traktoru moraju biti ugrađene i izvedene tako da ispunjavaju uvjete iz člana 17. stav (1) ovog Pravilnika.
- (2) Radni kočni sistem na traktoru može biti ugrađen i izveden samo na jednoj osovini pod uvjetom da je sila kočenja podjednako raspoređena na oba točka te osovine.

Član 129.

- (1) Uređaji za osvijetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova na traktorima, u smislu ovog Pravilnika su:
 - a) svjetla za osvijetljavanje puta na prednjoj strani vozila s kratkim svjetlom;
 - b) poziciona svjetla;
 - c) stop-svjetla;
 - d) katadiopteri;
 - e) pokazivači smjera;
 - f) svjetla za osvijetljavanje stražnje registarske tablice.
- (2) Za kratka svjetla za osvijetljavanje ceste, poziciona svjetla, stop-svjetla, katadioptere, pokazivače smjera i svjetla za osvijetljavanje stražnje registarske tablice iz stava (1) ovog člana vrijede uvjeti propisani za takve uređaje na motornim vozilima ovog Pravilnika.
- (3) Ako su na traktoru ugrađena dodatna svjetla (dugo svjetlo, prednje i stražnje maglenke, svjetlo za vožnju unatrag itd.), za njih vrijede uvjeti predviđeni za takva svjetla u ovom Pravilniku.

Član 130.

Na traktorima prvi put registriranim u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1983. godine mora biti ugrađena sigurnosna kabina ili takav okvir da štiti vozača od ozljede u slučaju prevrtanja traktora.

Član 131.

Uređaji za kontrolu rada pokazivača smjera na traktorima moraju biti ugrađeni i izvedeni kao svjetlosni ili kao zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera ako vozač ne može direktno vidjeti najmanje po jedan pokazivač smjera sa svake strane vozila.

Član 132.

Uređaj za davanje zvučnih znakova na traktoru mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

Član 133.

Uređaj za odvod i ispuštanje ispušnih gasova na traktoru mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim za motorna vozila u ovom Pravilniku.

Član 134.

- (1) Vozačko ogledalo na traktoru koji ima zatvorenu kabinu, mora biti ugrađeno i izvedeno kao najmanje jedno vozačko ogledalo postavljeno na lijevoj strani kabine.
- (2) Ako na traktoru postoje vjetrobran, vanjska okna i brisači vjetrobrana, tada za njih vrijede uvjeti propisani za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

Član 135.

Uređaj za kretanje traktora unatrag na traktoru čija masa premašuje 0,35 t mora biti ugrađen i izveden tako da s odgovarajućim stupnjem prijenosa omogući pouzdano i sigurno kretanje traktora unatrag.

Član 136.

- (1) Radna i parkirna kočnica na traktorskim prikolicama mora djelovati na dovoljan broj točkova kako bi se osigurao minimalni kočni koeficijent i zadržalo pravolinijsko kretanje za vrijeme kočenja.
- (2) Radna kočnica priključnog vozila kojeg vuče traktor mora se aktivirati istovremeno i s istim uređajem kad i radna kočnica vučnog traktora.
- (3) Prikolica iz stava (1) ovog člana može biti opremljena naletnom kočnicom ako joj najveća dopuštena masa ne prelazi 8 t, a brzina 30 km/h te:
 - a) kad najveća dopuštena brzina ne prelazi 25 km/h mogu se vučnom traktoru dodati najviše dvije prikolice
 - b) kad najveća brzina ne prelazi 40 km/h mogu se vučnom traktoru dodati najviše dvije prikolice uz uvjet da su na prikolicama kočeni svi točkovi.
- (4) Prikolica iz stava (1) ovog člana ne mora imati radnu kočnicu uz uvjet da joj najveća brzina ne prelazi 30 km/h, da joj najveća dopuštena masa ne prelazi 3,5 t i da je masa vučnog traktora dva puta veća.

Član 137.

Na svjetla za označavanje prikolice, stop-svjetla, pokazivače smjera, katadioptere i svjetlo za osvijetljavanje registracijske tablice na prikolici koju vuče traktor odgovarajuće se primjenjuju odredbe propisane za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

POGLAVLJE V. UREĐAJI NA ZAPREŽNIM VOZILIMA

Član 138.

- (1) Svjetla na zaprežnom vozilu moraju biti izvedena kao najmanje jedno bijelo svjetlo postavljeno na prednjoj strani vozila tako da svjetlost koju daje vidljiva samo za učesnike

u saobraćaju koji se nalaze ispred zaprežnog vozila i kao najmanje jedno crveno svjetlo postavljeno na zadnjoj strani vozila tako da je svjetlost koju daje vidljiva samo za učesnike u saobraćaju koji se nalaze iza zaprežnog vozila.

- (2) Svjetla na zaprežnom vozilu moraju biti izvedena tako da se svjetlost koju ona daju, noću pri dobroj vidljivosti, može vidjeti na udaljenosti od najmanje 150 m.

Član 139.

- (1) Katadioptri na zaprežnim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva katadioptra crvene boje, koja nisu trokutastog oblika, simetrično postavljena na zadnjoj strani vozila, tako da su noću pri dobroj vidljivosti, vidljiva sa udaljenosti od najmanje 100 m kad su osvijetljena dugim svjetlom motornog vozila.
- (2) Reflektirajuća površina katadioptra ne smije biti manje od 0,3 m niti više od 1 m udaljena od površine ceste. Međusobno rastojanje reflektirajućih površina katadioptra ne smije biti manje od 0,5 m. Reflektirajuća površina pojedinih katadioptra mora iznositi najmanje 20 cm².

POGLAVLJE VI. UREĐAJI NA BICIKLIMA, BICIKLIMA S MOTOROM, LAHKIM MOTOCIKLIMA, LAHKIM TRICIKLIMA I ČETVEROCIKLIMA, MOTOCIKLIMA, TRICIKLIMA I ČETVEROCIKLIMA

Član 140.

Na biciklima, biciklima s motorom, lahkim motociklima, lahkim triciklima i četverociklima, motociklima, triciklima i četverociklima mora biti ugrađena i izvedena za svaki točak najmanje po jedna kočnica tako da su međusobno neovisne, s tim što kočnica na prednjem točku mora biti ručna.

Član 141.

- (1) Jedno ili dva simetrično postavljena svjetla za osvijetljavanje ceste na biciklima i biciklima s motorom moraju biti izvedena i pričvršćena na prednjoj strani bicikla, bicikla s motorom, lahog tricikla i četverocikla, čija širina ne prelazi 1,3 m.
- (2) Svjetlost koju daje svjetlo iz stava (1) ovog člana mora biti bijele boje, a udaljenost svjetleće površine toga svjetla od površine ceste ne smije biti veća od 1,2 m ni manja od 0,4 m kod bicikla i bicikla s motorom ili 0,5 m kod lahkih tricikla i četverocikla.
- (3) Jedno ili dva simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila postavljena zadnja poziciona svjetla crvene boje na biciklima i biciklima s motorom moraju biti izvedena i pričvršćena na zadnjoj strani vozila, čija širina ne prelazi 1,3 m.
- (4) Udaljenost svjetleće površine svjetla iz stava (3) ovog člana od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m ni veća od 0,9 m.
- (5) Svjetla iz stava (3) ovog člana mogu biti izvedena zajedno s katadioptrima.
- (6) Bicikli s motorom, lahki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli mogu imati i duga svjetla koja tada moraju udovoljavati zahtjevima iz člana 28. stav (4), (8) i (9) ovog Pravilnika.
- (7) Lahki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli koji imaju kabinu vozača moraju imati i pokazivače smjera.
- (8) Bicikli s motorom prvi put registrirani u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1995. godine, kao i lahki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli moraju imati stop svjetla u skladu sa članom 43. ovog Pravilnika.

Član 142.

- (1) Jedan ili dva simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila i netrokutasta katadioptra crvene boje moraju biti ugrađena i izvedena na stražnjoj strani bicikla, bicikla s motorom, lahog tricikla i četverocikla, a po jedan katadioptr žute ili narančaste boje na svakoj strani pedale (s prednje i zadnje strane) za bicikle i bicikle s motorom s pedalama. Lahki tricikli i četverocikli širi od 1 m moraju imati dva netrokutasta katadioptra crvene boje, simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila, maksimalno udaljena od bočnog ruba vozila 0,4 m.
- (2) Udaljenost reflektirajuće površine stražnjega crvenog katadioptra od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m niti veća od 0,9 m.
- (3) Reflektirajuća površina stražnjega crvenog katadioptra mora iznositi najmanje 8 cm².
- (4) Na bočnim stranicama prednjega i zadnjeg točka bicikla moraju biti izvedena reflektirajuća tijela koja reflektiraju svjetlost bijele ili žute boje.

Član 143.

Na biciklu, biciklu s motorom, lahkome motociklu, lahkome triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu mora postojati uređaj za davanje zvučnih znakova.

Član 144.

Uređaj za davanje zvučnih znakova na biciklu, biciklu s motorom, lahkome motociklu, lahkome triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim u članu 50. ovog Pravilnika.

POGLAVLJE VII. OPREMA VOZILA

Član 145.

- (1) Motorna i priključna vozila, osim bicikla s motorom, lahog motocikla, lahog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, traktora, traktorskih prikolica, prikolica s jednom osovinom, autobusa za gradski saobraćaj i vozila namijenjenih za komunalne usluge (pranje i čišćenje ulica, odvoz smeća i fekalija i dr.), moraju imati rezervni točak s pripadajućom opremom koji se po potrebi može upotrijebiti.
- (2) Rezervni točak ne moraju imati motorna i priključna vozila ako su gume ili naplatci opremljeni nekim sigurnosnim sistemom za sigurnu vožnju s ispuhanom gumom.
- (3) Rezervni točak ne moraju imati motorna i priključna vozila ukupne mase do 3,5 t ako vozilo posjeduje odgovarajuće sredstvo za privremeno osposobljavanje ispuhane gume (npr. sprej ili pjena u boci pod pritiskom, itd.).

Član 146.

- (1) Putnička motorna vozila opremljena za korištenje alternativnih goriva (LPG, CNG,...), vozila za javni prijevoz, kao i teretna motorna i priključna vozila moraju imati aparat za gašenje požara postavljen na vidljivom mjestu, tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.
- (2) Skup vozila (kamion i prikolica, tegljač i poluprikolica, itd) moraju biti opremljeni sa jednim protivpožarnim aparatom namijenjenim za gašenje eventualnog požara na motoru i kabini i minimalno jednim protivpožarnim aparatom namijenjenim za gašenje eventualnog požara na robu koja se prevozi. Broj protivpožarnih aparata namijenjenih za gašenje eventualnog požara na robu zavisi od vrste i količine robe koja se prevozi.

Član 147.

- (1) Motorna vozila osim bicikla s motorom, laskog motocikla, laskog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla i priključna vozila, moraju imati, na vidljivom mjestu, poseban standardiziran znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolovozu ceste, tako da ga vozač po potrebi može koristiti.
- (2) Po dva znaka iz stava (1) ovog člana moraju imati:
 - a) teretna motorna vozila i autobusi ako vuku priključno vozilo;
 - b) motorno vozilo koje se nalazi na začelju kolone ako se motorna vozila kreću u organiziranoj koloni.
- (3) Znak iz stava (1) ovog člana ima oblik istostraničnog trokuta s rubom crvene boje čija dužina iznosi 40 cm, a širina najmanje 5 cm. Rubovi znaka moraju biti prevučeni reflektirajućom materijom ili crvenom katadiopterskom optikom širine najmanje 2 cm ili izrađeni tako da se mogu po čitavoj dužini osvijetliti vlastitim izvorom svjetlosti. Znak mora biti izrađen od čvrstog materijala i na način koji mu omogućuje da stabilno stoji u vertikalnom položaju.

Član 148.

Motorna vozila, osim bicikla s motorom, laskog motocikla, laskog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, moraju imati jednu kutiju prve pomoći, a autobusi sa više od 25 sjedećih mjesta dvije kutije.

Član 149.

- (1) Motorna i priključna vozila čija najveća dopuštena masa prelazi 5 t moraju imati dva klinasta podmetača za točkove, na vidljivom mjestu, koje vozač po potrebi može upotrijebiti.
- (2) U autobusima iz člana 113. stavak (3) ovog Pravilnika, na vidljivom mjestu mora biti čekić za razbijanje stakla tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.

Član 150.

- (1) Motorna vozila, osim bicikla s motorom, laskog motocikla, laskog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, traktora, autobusa u gradskom i prigradskom saobraćaju moraju imati, na vidljivom mjestu, rezervne sijalice i osigurače najmanje za polovicu sijaličnih mjesta dvostrukih uređaja za osvijetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova i po jednu sijalicu za jednostruka sijalična mjesta kod kojih je moguće zamijeniti samo sijalicu.
- (2) Vozila koja su opremljena svjetlosnim tijelima bez žarne niti (ksenon, neon, LED i sl.), ne moraju imati rezervne sijalice za ta rasvjetna tijela.

Član 151.

Motorna vozila, osim bicikla s motorom, laskog motocikla, laskog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, moraju imati reflektirajući prsluk, kojeg je vozač dužan koristiti-obučiti kada na cesti obavlja neke radnje uz vozilo (mijenja točak, obavlja manje popravke na vozilu, nalijeva gorivo kada vozilo ostane bez goriva, traži pomoć zaustavljajući druga vozila i sl.).

Član 152.

Broj šasije (okvira ili rama) vozila mora biti utisnut na samom okviru ili bilo na kojem dijelu vozila koji se teško ili nikako ne može skinuti.

Član 153.

Vozila namijenjena za prijevoz opasnih materija moraju imati opremu u skladu s ADR sporazumom.

Član 154.

Putnička motorna vozila moraju imati uže, sajlu ili teleskopsku krutu vezu za vuču, dok vozila namijenjena za prijevoz opasnih materija moraju imati polugu za vuču i pripadajući homologacijski dokument.

Član 155.

- (1) Pod zimskom opremom motornih i priključnih vozila, podrazumijevaju se:
 - a) lanci za snijeg pripralni za postavljanje na pogonske točkove i
 - b) gume minimalne dubine utora na gaznoj površini 4 mm, s tim da gume na pogonskim točkovima moraju biti zimske ili gume s oznakama MS, M+S ili M&S.
- (2) Na vozila se ne smiju postavljati gume s ekserima.
- (3) Dodatno za teretna vozila i autobuse u zimsku opremu ubraja se i lopata i vreća pjeska.
- (4) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 156.

- (1) Motorna vozila i priključna vozila koja se zbog konstrukcijskih razloga, na ravnoj cesti ne mogu kretati brzinom većom od 30 km/h, moraju biti obilježena znakom za označavanje sporih vozila.
- (2) Na vozilu može postojati najmanje jedan znak za obilježavanje sporih vozila, postavljen na zadnji kraj vozila. Ako je na vozilu samo jedan znak za obilježavanje sporih vozila onda on mora biti postavljen tako da se nalazi, u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravninu simetrije vozila, na lijevoj strani vozila. Znak za obilježavanje sporih vozila mora biti postavljen na visini ne manjoj od 250 mm (do donjeg ruba znaka) i ne višoj od 1500 mm (do gornjeg ruba znaka), mjereći od zemlje do ruba znaka.
- (3) Sva vozila iz stava 1. ovog člana registrirana u Bosni i Hercegovini moraju biti označena znakom za označavanje sporih vozila od 1.1.2008. godine.
- (4) Izgled, osnovne boje i dimenzije znaka kojim se obilježavaju sporih vozila prikazan je u Prilogu broj 3., koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Član 157.

- (1) Teretna motorna vozila najveće dopuštene mase veće od 12000 kg (osim tegljača namijenjenih za vuču poluprikolica) moraju biti obilježeni oznakama za teška motorna vozila.
- (2) Priključna vozila najveće dopuštene mase manje od ili jednake 10000 kg čija dužina (uključujući dužinu vučne rude) prelazi 8 m i priključna vozila najveće dopuštene mase veće od 10000 kg bez obzira na dužinu moraju biti obilježena oznakama za duga priključna vozila.
- (3) Oznake za teška motorna vozila širine 140 mm moraju biti izvedeni zebrasto s naizmjeničnim kosim žutim retroreflektirajućim i crvenim fluorescentnim pruga. Nagib crvenih fluorescentnih pruga je pod uglom 45° dok je širina pruge 100 mm.

- (4) Oznake za duga priključna vozila (prikolice i poluprikolice) širine 200 mm moraju biti izvedeni sa žutom retroreflektirajućom pozadinom i crvenim fluorescentnim okvirom. Širina crvenog fluorescentnog okvira treba da bude 40 mm.
- (5) Na vozilima može postojati jedna, dvije ili četiri oznake za obilježavanje dugih i teških vozila. Broj oznaka zavisi o mogućnosti montaže istih na stražnjem kraju vozila.
- (6) Ukupna minimalna dužina seta oznaka za teška i duga vozila je 1300 mm, a maksimalna 2300 mm.
- (7) Oznake za teška i duga vozila moraju biti postavljene na visini ne manjoj od 250 mm (do donjeg ruba oznake) i ne višoj od 2100 mm (do gornjeg ruba znaka) mjereći od zemlje.
- (8) Odredbe iz stavova (1) i (2) ovog člana odnose se na vozila koja se prvi put registrišu u Bosni i Hercegovini od 1.1.2008. godine.
- (9) Vozila iz stava (1) i (2) ovog člana koja su već registrirana u Bosni i Hercegovini moraju biti označena znakom za označavanje dugih i teških vozila do 1.7.2008. godine.
- (10) Izgled, osnovne boje, dimenzije i mogući primjeri znakova prikazani su u Prilogu broj 4. i 5. koji su sastavni dijelovi ovog Pravilnika.

POGLAVLJE VIII. SASTAV I OBOJENOST ISPUŠNIH GASOVA NA MOTORIM VOZILIMA

Član 158.

- (1) U skladu sa Evropskom direktivom 2003/26/EC definiraju se slijedeće maksimalne vrijednosti pojedinih zagađujućih materija u ispušnim gasovima u motorima izvedenim kao:
 - a) Benzinski motori bez katalizatora i sonde, odnosno benzinski motori s katalizatorom ali bez sonde, koncentracija ugljen monoksida (CO), pri broju okretaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti:
 1. 4,5% volumnih udjela za motorna vozila registrirana po prvi put prije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C;
 2. 3,5% volumnih udjela za motorna vozila registrirana po prvi put poslije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C.
 - b) Benzinski motori s reguliranim trokomponentnim katalizatorom koncentracija ugljen monoksida (CO), nakon što je motor postigao radnu temperaturu, tj. minimalnu temperaturu ulja od najmanje 80 °C pri broju okretaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Radna temperatura i broj okretaja motora na praznom hodu trebaju biti propisane od strane proizvođača vozila. Koncentriranje ugljičnog monoksida (CO) i vrijednost faktora zraka pri povećanom broju okretaja motora ne smiju prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Povećan broj okretaja motora mora biti propisana od strane proizvođača vozila. Ako podaci proizvođača nisu poznati, sadržaj ugljen monoksida (CO) i vrijednost faktora zraka ne smiju prelaziti:
 1. CO 0,5% volumnih udjela pri broju okretaja motora na praznom hodu;
 2. CO 0,3% volumnih udjela pri broju okretaja motora ne manjim od 2000 min-1
 3. Vrijednost faktora zraka = 1,00 ± 0,03
- (2) Dizel motori nakon što je postigao radnu temperaturu propisanu od strane proizvođača vozila, tj. minimalnu

temperaturu ulja od najmanje 80 °C, srednji koeficijent zacrnjenja ispušnog gasa (k) nakon tri ili više slobodnih ubrzanja neopterećenog motora od brzine vrtnje na praznom hodu do najveće brzine vrtnje ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Ako podaci proizvođača o srednjem koeficijentu zacrnjenja i radnoj temperaturi motora nisu poznati onda srednji koeficijent zacrnjenja ispušnog gasa k ne smije prelaziti vrijednost:

- a) k 2,5 m⁻¹ za usisne motore
 - b) k 3,0 m⁻¹ za prehranjivane motore
 - c) k 1,5 m⁻¹ za Euro 4 i Euro 5 motore
- (3) Količine štetnih tvari navedene u prvom stavu ne odnose se na slijedeća vozila:
 - a) vozila opremljena s benzinskim dvotaktnim motorima;
 - b) vozila opremljena benzinskim motorima ako su proizvedena prije 1970. godine;
 - c) vozila opremljena benzinskim motorima ako im konstrukcijska brzina nije veća od 50 km/h;
 - d) vozila opremljena dizelskim motorima ako su proizvedena prije 1980. godine;
 - e) vozila opremljena dizelskim motorima ako im konstrukcijska brzina nije veća od 30 km/h
 - (4) Kod vozila pogonjenih alternativnim pogonskim gorivom (CNG, LPG) prilikom određivanja količine štetnih materija u ispušnim gasovima koristi se gorivo koje daje nepovoljniju emisiju.

POGLAVLJE IX. TEHNIČKI UVJETI KOJIMA MORAJU ODGOVARATI POJEDINI UREĐAJI NA VOZILIMA

Član 159.

- (1) Pod tehničkim uvjetima kojima moraju odgovarati pojedini uređaji na vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se tehnički normativi što se propisuju za pojedine vrste tih uređaja.
- (2) Tehnički normativi za ocjenu efikasnosti sistema kočenja motornih i priključnih vozila iznose:

KATEGORIJA VOZILA	RADNO KOČENJE			POMOĆNO KOČENJE		
	Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja		Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja	
		Nožno aktiviranje	Ručno Aktiviranje		Nožno aktiviranje	Ručno Aktiviranje
	z [%]	F [daN]	F [daN]	z [%]	F [daN]	F [daN]
Bicikli s motorom (L1, L2, L6)	40	50	20	20	50	20
Motocikli (L3, L4, L5, L7)	45	50	20	20	50	20
Putnička vozila (M1)	50	50	-	20	50	40
Autobusi (M2, M3)	50	70	-	20	70	60
Teretna vozila (N1, N2, N3)	45	70	-	20	70	60
Priključna vozila (O1, O2, O3, O4)	45	PM 6,5 bar	-	20	-	-
Traktori	25	60	-	15	30	-
Traktorske prikolice	25	-	-	15	-	-

- (3) Tehnički normativi iz stava (2) ovog člana primjenjuju se na vozila pod slijedećim uvjetima:
 - a) vozila se ispituju u statičkim uvjetima ispitivanja na valjcima za ispitivanje sile kočenja;

- b) površina valjaka na kojima se ispituju kočnice mora biti dovoljnog koeficijenta trenja, minimalno 0,5;
 - c) temperatura diska ili vanjske površine bubnja kočnice ne smije iznositi više od 100 °C;
 - d) kod ispitivanja vozila s dvostrukom ili višestrukom osovinom mora biti osigurano da nivo ispitivane osovine ne bude niža od ostalih osovine.
- (4) Normativi iz stava (2) ovog člana primjenjuju se tako da se suma sila kočenja na obodu svih točkova koje nastaju neposredno prije blokiranja točka (ili suma sila kočenja aktiviranih maksimalnim silama aktiviranja) podijeli s težinom vozila uvećanom za težinu tereta koji se trenutno nalazi u njemu i pomnoži s konstantom 100. Ovako dobiveni rezultat mora biti veći ili jednak propisanoj vrijednosti koeficijenta kočenja.
- (5) Razlika sila kočenja za radnu kočnicu na točkovima iste osovine ne smije biti veća od 25%, a za pomoćnu kočnicu 30%. Za izračunavanje postotka razlike sile kočenja na istoj osovini uzimaju se sile kočenja koje nastaju neposredno prije blokiranja točkova ili sile kočenja aktivirane maksimalnim silama aktiviranja. Za osnovicu izračunavanja postotka razlike sile kočenja točka na istoj osovini uzima se veća sila kočenja.
- (6) Nejednolikost sile kočenja na točku ne smije biti veća od 20%. Postotak nejednolikosti sile kočenja izračunava se na približno polovici sile kočenja koja izaziva blokadu. Za osnovicu izračunavanja postotka nejednolikosti sile kočenja uzima se veća sila kočenja.
- (7) Kod vozila koja imaju dva kruga kočenja u slučaju otkaza jednog kruga preostali krug treba osigurati kočni koeficijent od 15%. Sistem kočenja radne kočnice treba biti takav da izdrži maksimalnu silu na papučicu kočnice od 100 daN.
- (8) Na svim vozilima koja imaju ugrađene uređaje ili programe za automatsku regulaciju sile kočenja proporcionalno promjeni opterećenja, moraju biti na vidljivom mjestu postavljeni svi tehnički podaci za podešavanje tog uređaja.
- (9) Vozila koja se ne mogu ispitati na statičkom ispitivanju kočnica (valjcima) ispituju se kočenjem u vožnji na ravnoj i suhoj asfaltnoj površini, korištenjem dekcelometra - uređaja za mjerenje usporenja vozila. Ovako dobiveno usporenje mora biti veće ili jednako od apsolutne vrijednosti koeficijenta kočenja pomnoženog s 10. Minimalna početna brzina tokom ovih ispitivanja iznosi 50 km/h za putnička vozila, 40 km/h za druga motorna vozila, a za motorna vozila koja ne mogu postići te brzine 80% od njihove maksimalne brzine.
- (10) Radna i specijalna vozila koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu veću od 55 km/h mogu imati smanjeni koeficijent kočenja za 30% od propisanog za radno i pomoćno kočenje.
- (11) Temperatura isparavanja tekućine u kočionom sistemu ne smije biti niža od 155 °C.

Član 160.

- (1) Parkirna kočnica motornog odnosno priključnog vozila kad je ono odvojeno od vučnog vozila, mora osigurati nepokretnost vozila opterećenog do najveće dopuštene mase na nagibu od 18%, a da pritom vozilo nije kočeno na drugi način.
- (2) Parkirna kočnica skupa vozila mora osigurati nepokretnost cijelog skupa vozila na nagibu od 12%, a da pritom skup vozila ne bude kočen na drugi način.
- (3) Sila kojom se djeluje na komandu parkirne kočnice, u koliko parkirna kočnica nije izvedena kao pomoćna

kočnica, ne smije biti veća od 40 daN za putnička automobila i traktore, odnosno 60 daN za ostala motorna vozila.

Član 161.

- (1) Usporivač za dugotrajno usporavanje motornog vozila iz člana 18. stav 8. sa ili bez priključnog vozila a pri najvećoj dopuštenoj masi mora imati mogućnost (usporavanja) zadržavanja konstantne brzine od 30 km/h, u odgovarajućem stupnju prijenosa na spustu od 7% i duljini puta od 6 km.
- (2) Motorno vozilo koje ne zadovoljava uvjet iz stava 1. ovog člana smije vući priključno vozilo samo ako:
 - a) ima mogućnost aktiviranja radne kočnice priključnog vozila bez aktiviranja svoje radne, pomoćne i parkirne kočnice,
 - b) priključno vozilo ima svoj usporivač i ako ga vozač vučnog vozila može za vrijeme vožnje aktivirati.
- (3) Nakon 1.7.1996. godine ne smiju se prvi put registrirati u Bosni i Hercegovini priključna vozila koja imaju vlastiti elektromagnetski usporivač, a koji djeluje na elemente radne kočnice.

Član 162.

- (1) Svjetlosni snop kratkog svjetla mora osvijetliti najmanje 40 m, a najviše 80 m ceste, a svjetlosni snop dugog svjetla najmanje 100 m ceste ispred vozila noću, pri normalnoj vidljivosti i to pri podjednako opterećenosti motornog vozila na vodoravnoj površini.
- (2) Svjetla za maglu na motornom vozilu moraju biti izvedena i podešena tako da osvijetljeni dio ravne ceste nije duži od 35 m.
- (3) Kratko svjetlo na biciklu ili biciklu s motorom mora biti izvedeno i podešeno tako da osvijetljeni dio ravne ceste nije duži od 50 m ni kraći od 10 m.

Član 163.

- (1) Uređaj za davanje zvučnih znakova ugrađen na vozilu mora proizvoditi zvukove jačine:
 - a) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole A1, A, B1, B, najmanje 76 dB(A);
 - b) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole C1, C, najmanje 80 dB(A);
 - c) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole D1, D, najmanje 93 dB(A).
- (2) Jačina zvuka zvučnih znakova ugrađenih na vozilu utvrđuje se na otvorenome i ravnom prostoru promjera najmanje 20 m, pri čemu se mikrofoni fonometra mora nalaziti na visini od 0,5 m do 1,5 m i na udaljenosti od 7 m ispred vozila, a motor ne smije raditi.
- (3) Uređaji za davanje zvučnih znakova, kao što su zvonice, truba ili sirena na biciklima ili biciklima s motorom, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da im jačina zvuka ne smije biti manja od 70 dB(A).
- (4) Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornim vozilima ne smije proizvoditi zvuk jačine veće od 104 dB(A).

Član 164.

- (1) Najviše granice dopuštene vanjske buke za pojedina vozila ne smiju prelaziti sljedeće vrijednosti u skladu sa ECE R 41, 53 i 63:
 - a) za motorna vozila na dva točka i to za:

1. bicikle s motorom koji razvijaju maksimalnu brzinu do 25 km/h - 66 dB(A);
 2. bicikle s motorom koji razvijaju maksimalnu brzinu preko 25 km/h - 71 dB(A);
 3. lahke motocikle čija je radna zapremina do 80 cm³ - 75 dB(A);
 4. motocikle čija je radna zapremina u dijapazonu 80-175 cm³ - 77 dB(A);
 5. motocikle čija je radna zapremina 175 cm³ - 80 dB(A);
- b) za motorna vozila na tri točka - 85 dB(A);
- c) za motorna vozila sa 4 i više točkova i to za:
1. putnička i kombinovana vozila - 74 dB(A);
 2. autobuse čija je snaga motora do 150 kW - 78 dB(A)
 3. autobuse čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A)
 4. putnička i kombinirana vozila ukupne dozvoljene mase do 2 t - 76 dB(A)
 5. putnička i kombinirana vozila ukupne dozvoljene mase u dijapazonu 2-3,5 t - 77 dB(A)
 6. teretna vozila čija je snaga motora do 75 kW - 77 dB(A)
 7. teretna vozila čija je snaga motora u dijapazonu 75-150 kW - 78 dB(A)
 8. teretna vozila čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A)
- (2) Za vozila koja su u eksploataciji dulje od jedne godine, najviša granica dopuštene vanjske buke iznosi za 3 dB(A) više od najviše granice predviđene u stavu 1. ovog člana za tu vrstu vozila.

Član 165.

- (1) Uredaji i oprema koji se naknadno ugrađuju na vozilo (zamjena postojećih ili ugradnja dodatnih dijelova) moraju biti odobrenog tipa, a u skladu sa Pravilnikom o homologaciji vozila i Pravilnikom o certificiranju vozila i uvjetima koje organizacije za certificiranje moraju ispuniti.

- (2) Vozila koja se prvi put registriju u Bosni i Hercegovini moraju biti opremljena dijelovima odobrenog tipa, a u skladu sa Pravilnikom o homologaciji vozila.
- (3) Vozila u vlasništvu diplomatskih i konzularnih predstavništva, misije stranih država i predstavništva međunarodnih organizacija u Bosni i Hercegovini i njihovo osoblje (vozila obilježena diplomatskim tablicama) te vozila bosanskohercegovačkih građana povratnika iz inozemstva, ako su ta vozila koristili u državi iz koje iseljavaju, ne moraju imati uređaje i opremu na vozilu odobrenog tipa homologiranu u skladu s važećim ECE pravilnicima u Bosni i Hercegovini, na osnovu propisanog odobrenja.
- (4) Odobrenje iz stava 3. ovog člana će po zahtjevu vlasnika vozila izdavati Ministarstvo.
- (5) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Član 166.

Ministarstvo može na zahtjev vlasnika vozila koja se prvi put registriju u Bosni i Hercegovini, ako su starija od 30 godina i ako njihovi vlasnici imaju potvrdu o pripadnosti oldtimer klubu, donijeti odluku o izuzeću primjene pojedinih određenih odredbi iz ovog Pravilnika.

POGLAVLJE X. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 167.

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika, prestaje primjena svih propisa koji su regulirali dimenzije, ukupne mase i osovinsko opterećenje vozila, uređaje i opremu koju moraju imati vozila i osnovne uvjete koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u saobraćaju na putevima u Bosni i Hercegovini.

Član 168.

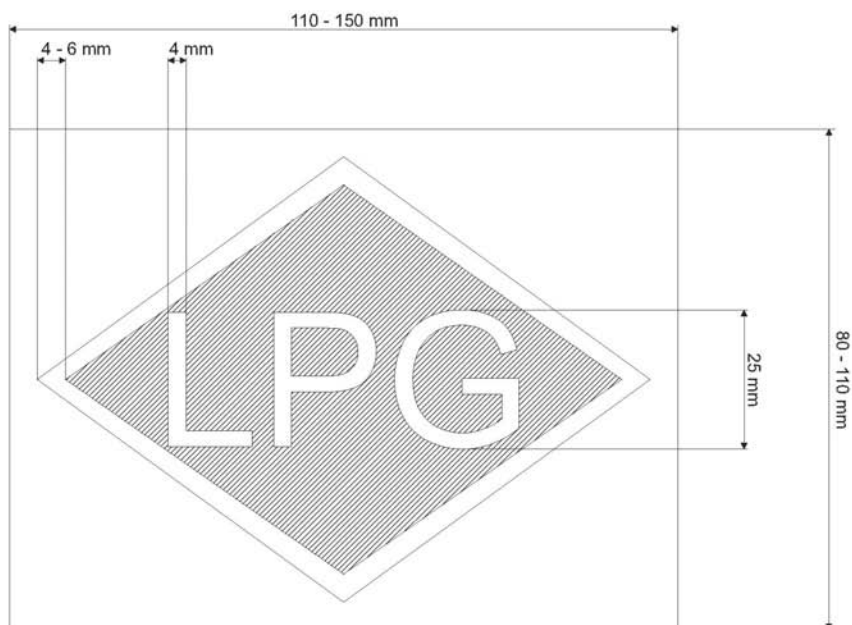
Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH", a objavit će se i u službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Broj 01-02-2-328-20/07
22. marta 2007. godine
Sarajevo

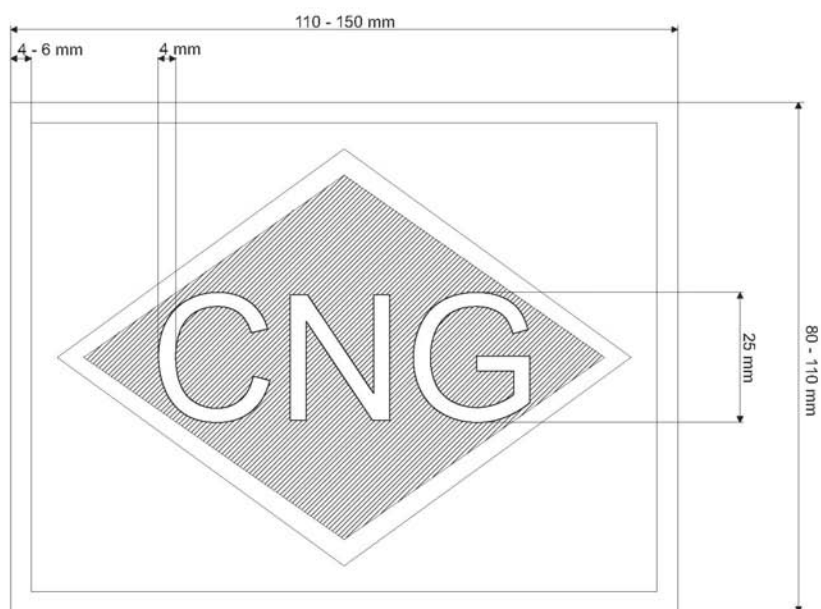
Ministar
dr. Božo Ljubić, s. r.

Prilog broj 1

Naljepnica za označavanje vozila pogonjena na LPG i CNG

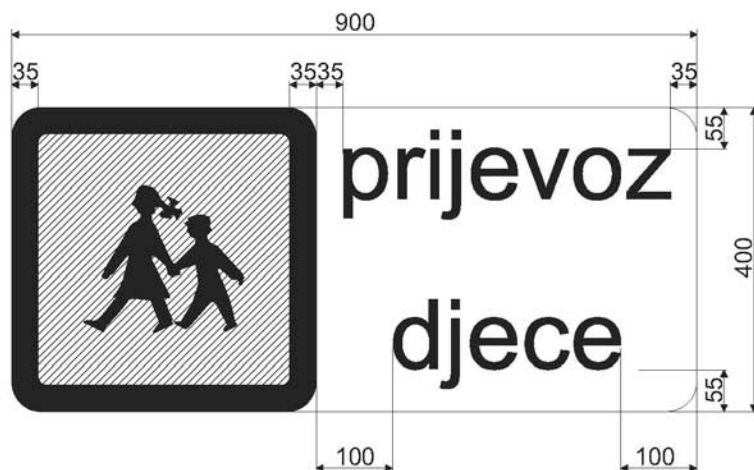
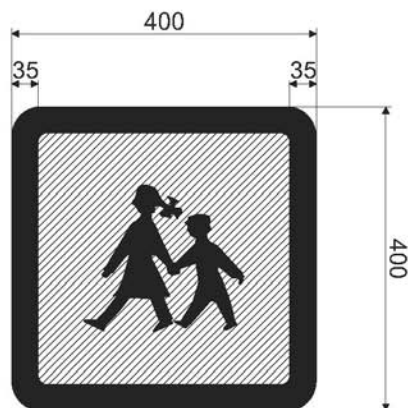
 - zelena

 - zelena

Prilog broj 2

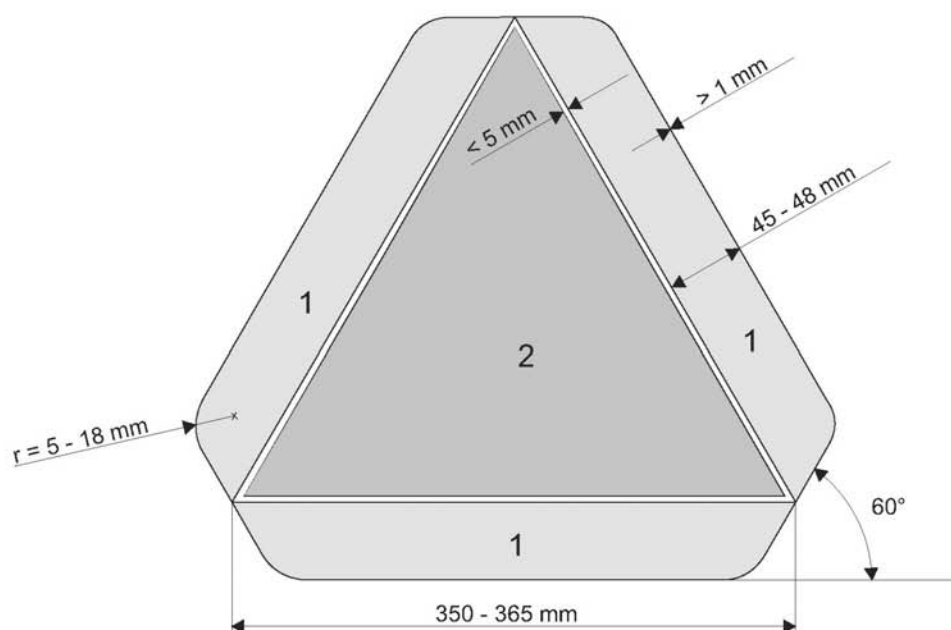
Oznaka za vozila kojima se vrši prijevoz djece

- - bijela
- - narančasta
- - crna

Prilog broj 3

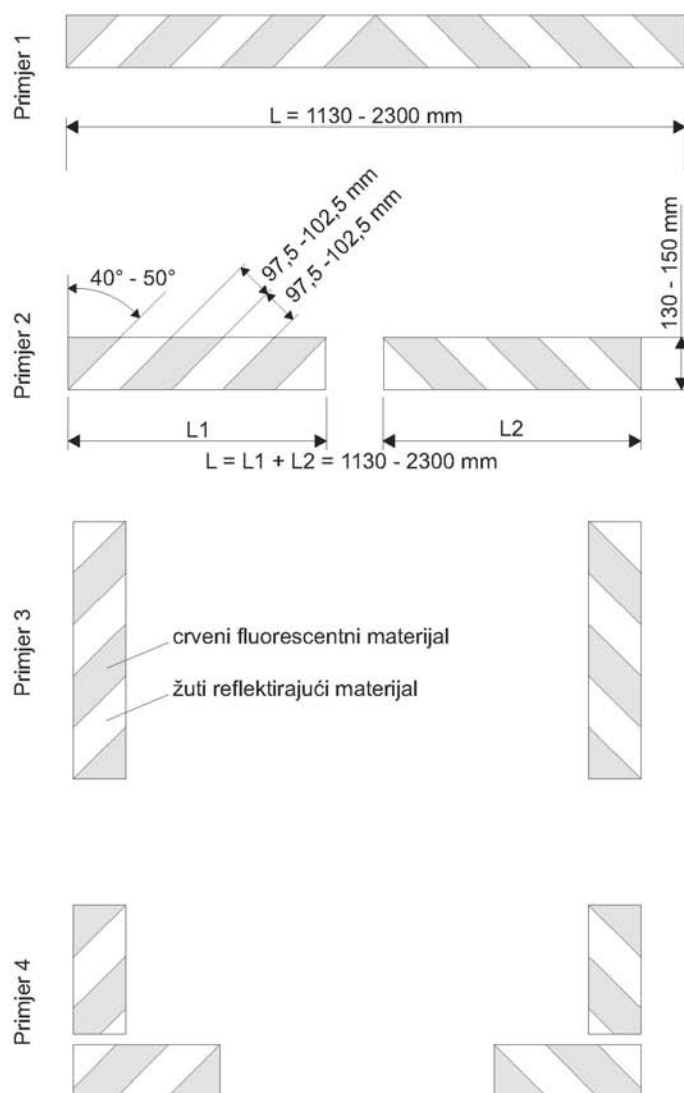
TABLA ZA OZNAČAVANJE "SPORIH" VOZILA

- 1 - crveni retroreflektirajući materijal
2 - crveni fluorescentni materijal

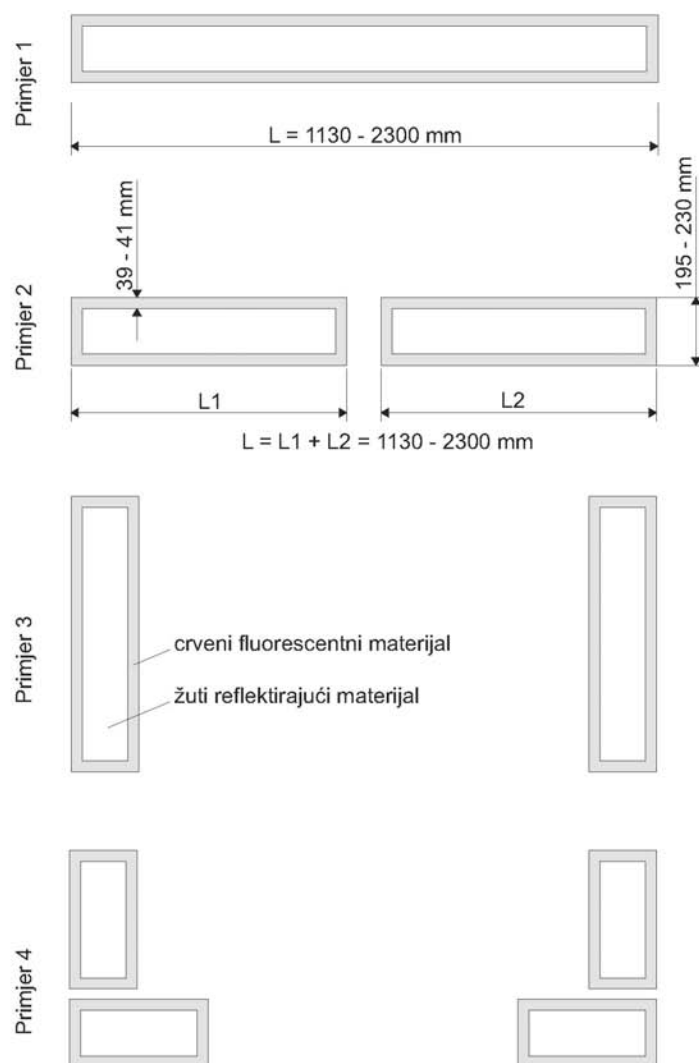
Prilog broj 4

**TABLE ZA OZNAČAVANJE "TEŠKIH VOZILA"
NAMIJENJENIH ZA UGRADNJU NA MOTORNA VOZILA**

Napomena: Ako su na motornom vozilu ugrađene dvije ili četiri table, zbir njihovih dužina mora biti jednak dužini iz primjera 1

Prilog broj 5

**TABLE ZA OZNAČAVANJE “DUGIH VOZILA”
NAMJENJENIH ZA UGRADNJU NA PRIKLJUČNA VOZILA**

Napomena: Ako su na priključnom vozilu ugrađene dvije ili četiri table, zbir njihovih dužina mora biti jednak dužini iz primjera 1

Na temelju članka 203. stavak 3., a u svezi članka 252. Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama ("Službeni glasnik BiH", broj 6/06), ministar komunikacija i prometa, u suradnji sa entitetskim ministarstvima unutarnjih poslova u Bosni i Hercegovini i Policijom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, donosi

PRAVILNIK

O DIMENZIJAMA, UKUPNOJ MASI I OSOVINSKOM OPTEREĆENJU VOZILA, O UREĐAJIMA I OPREMI KOJU MORAJU IMATI VOZILA I O OSNOVNIM UVJETIMA KOJE MORAJU ISPUNJAVATI UREĐAJI I OPREMA U PROMETU NA CESTAMA

POGLAVLJE I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim Pravilnikom propisuju se dimenzije vozila, ukupne mase vozila, osovinska opterećenja vozila i osnovni uvjeti koje moraju da ispunjavaju uređaji i oprema na vozilima u prometu na cestama i koji na vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da vozila mogu sigurno učestvovati u prometu na cestama, kao i drugi tehnički uvjeti kojima moraju odgovarati pojedini uređaji na vozilima koji su od značaja za sigurnost prometa.

Članak 2.

- (1) Dimenzije vozila, u smislu ovog Pravilnika, su gabaritne dimenzije vozila i skupa vozila i dimenzije vozila koje su od posebnog značaja za sigurnost prometa na cestama.
- (2) Masa vozila, u smislu ovog Pravilnika, je najveća dozvoljena i sopstvena masa vozila, nosivost vozila i masa kojom vozilo pritiska na podlogu (osovinska opterećenja).
- (3) Ukoliko to nije ovim Pravilnikom drugačije određeno dimenzije vozila iz stava (1) ovog članka određuju se sukladno standardu BAS ISO 612 (*Road vehicles - Dimensions of motor vehicles and towed vehicles - Terms and definitions; Cestovna vozila - Dimenzije motornih i priključnih vozila - Pojmovi i definicije*), u daljnjem tekstu: standard BAS ISO 612.
- (4) U smislu ovog Pravilnika, pojedini pojmovi koji se koriste kod vozila sa pogonom na gas imaju sljedeće značenje:

- a) gas, kao pogonsko gorivo za vozila, je ukapljeni naftni gas, smjesa propana i butana, (UN oznake 1965; međunarodne oznake LPG = liquefied petroleum gas), u daljnjem tekstu: LPG, ili komprimirani prirodni gas, čiji radni tlak ne prelazi 22 MPa, tj. 220 bara, (UN oznake 1971, međunarodne oznake CNG = compressed natural gas), u daljnjem tekstu: CNG;
- b) Vozilo pogonjeno gasom je motorno vozilo koje kao pogonsko gorivo koristi LPG ili CNG, samostalno ili kao alternativno gorivo benzinu ili kao gorivo u smjesi sa dizel gorivom;
- c) Servisna radionica za servisiranje i prepravku vozila pogonjenih gasom (u daljnjem tekstu: servisna radionica), je pravna osoba koja ispunjava propisane uvjete i koja je od ovlaštene institucije dobilo odobrenje da može servisirati motorna vozila pogonjena gasom i na motorna vozila može vršiti ugradnju uređaja i opreme za pogon gasom;
- d) Serviser za prepravku i servisiranje vozila pogonjenih gasom (u daljnjem tekstu: serviser), je uposlenik servisne radionice koji je osposobljen da vrši ugradnju i servisiranje uređaja za pogon motornih vozila gasom;

- e) Certifikat posude pod tlakom koja služi kao rezervoar gasa za pogon motornog vozila (u daljnjem tekstu: certifikat), je dokument koji propisuje ovlaštena institucija, a koji ovjerava inspekcija nadležna za posude pod tlakom;
- f) Uvjerjenje za uređaj ugrađen u vozilo pogonjeno gasom (u daljnjem tekstu: uvjerenje), je dokument koji propisuje i izdaje ovlaštena institucija;
- g) Karton ovjere tehničke ispravnosti uređaja ugrađenog u vozilo pogonjeno je obrazac koji propisuje ovlaštena institucija, a koji ovjerava postaja tehničkog pregleda kada utvrdi da je uređaj za gas tehnički ispravan.

Članak 3.

Pod uređajima na motornim i priključnim vozilima u prometu na cestama, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) uređaji za upravljanje,
- b) uređaji za zaustavljanje,
- c) uređaji za osvijetljavanje ceste, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova,
- d) uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost,
- e) uređaji za davanje zvučnih znakova,
- f) uređaji za kretanje vozila unatrag,
- g) uređaji za kontrolu i davanje znakova,
- h) uređaji za odvođenje i ispuštanje ispušnih gasova
- i) uređaji za spajanje vučnog i priključnog vozila
- j) uređaji za pogon vozila na alternativna goriva (gas)
- k) ostali uređaji od posebnog značaja za sigurnost prometa (karoserija/kabina za vozača i prostor za putnike, gume, blatobrani, branici, štitnici od podlijetanja sa zadnje strane vozila, štitnici od podlijetanja sa bočnih strana vozila, priključci za sigurnosne pojaseve, priključci za vuču, uređaji za osiguranje vozila od neovlaštene uporabe, za odmrzavanje i odmagljivanje, dječja sjedala, nasloni za glavu).

Članak 4.

Pod opremom vozila u prometu na cestama, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) rezervni kotač;
- b) aparat za gašenje požara;
- c) znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolniku ceste;
- d) oprema za pružanje prve pomoći (kutija prve pomoći);
- e) klinasti podmetači;
- f) čekić za razbijanje stakla;
- g) rezervne žarulje i osigurači;
- h) prsluk za vozača sa svjetlosno reflektirajućim osobinama;
- i) sigurnosni pojasevi;
- j) užice ili poluga za vuču;
- k) zimsko oprema;
- l) znak za označavanje sporih vozila;
- m) znak za označavanje dugih vozila;

POGLAVLJE II. DIMENZIJE I MASE VOZILA

Članak 5.

- (1) Dužina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, ne smije prekoračiti slijedeće vrijednosti:
a) motorna i priključna vozila - sa izuzetkom autobusa i poluprikolica	12,00 m
b) dvoosovinski autobusi/trolejbusi - uključujući i pripadajuće dijelove koji se mogu skinuti	13,50 m
c) autobusi/trolejbusi sa više od dvije osovine - uključujući i pripadajuće dijelove koji se mogu skinuti	15,00 m
d) autobusi/trolejbusi koji su konstruktivno izvedeni kao zglobni (motorna vozila čija je korisna površina podijeljena putem zgloba, ali kod kojih upravljani dio ne predstavlja samostalno vozilo)	18,75 m
- (2) Dužina kombinacija vozila (skupova vozila), uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvat tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, vodeći računa o stavku (1) točka a) ovog članka, ne smije prekoračiti slijedeće vrijednosti:
a) tegljač sa poluprikolicom kao i kombinacija vozila (skupovi vozila) koji po vrsti odgovaraju ovom opisu, izuzev skupa vozila pod točkom b) ovog stavka	15,50 m
b) tegljač sa poluprikolicom, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti slijedeće vrijednosti: 1. razmak između vertikalne ose kraljevog čepa i stražnjeg dijela vozila ne veća od 12,00 m 2. radijus prednjeg prepusta ne veći od 2,04 m (svi dijelovi poluprikolice ispred kraljevog čepa treba da budu obuhvaćeni zamišljenom kružnicom opisanom sa datim radijusom sa centrom kružnice u vertikalnoj osi kraljevog čepa)	16,50 m
c) skupovi vozila (motorna vozila sa jednom ili dvije prikolice) izuzev skupova vozila pod točkom 4. ovog stavka	18,00 m
- d) skupovi vozila koji se sastoje iz motornog vozila i jedne prikolice za prijevoz tereta, pri čemu djelimične dužine ne smiju prekoračiti slijedeće vrijednosti:
1. razmak između prednje najisturenije vanjske točke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i stražnje najisturenije vanjske točke tovarnog prostora prikolice skupa vozila, uz oduzimanje razmaka između stražnje najisturenije vanjske točke tovarnog prostora motornog vozila i prednje najisturenije vanjske točke prikolice skupa vozila ne veći od 15,65 m
 2. razmak između prednje najisturenije vanjske točke tovarnog prostora iza kabine motornog vozila i stražnje najisturenije vanjske točke tovarnog prostora prikolice skupa vozila ne veći od 16,40 m
- (3) Kod vozila sa nadgradnjom, te teretnih vozila bez kabine vozača, djelimične dužine se odnose na nadgradnju.
- (4) Kod skupova vozila koji se sastoje od autobusa i prikolice najveća dopuštena dužina iznosi, uz poštivanje odredbi stavka (1) točka a), b) i c) ovog članka, 18,75 m.
- (5) Dužina ili djelimična dužina pojedinačnog vozila ili skupa vozila, sa izuzetkom vozila i skupa vozila navedenih u stavku (7) ovog članka, je dužina u koju se ubrajaju svi elementi koji se izvlače, preklapaju, rasklapaju ili na neki drugi način pričvršćuju za vozilo, naprijed ili nazad (do maksimalno mogućeg položaja), a koje služe za pridržavanje tereta, te oprema i uređaji koji se za vrijeme vožnje nalaze na vozilu. Pri tome se kod skupova vozila njihova dužina mjeri kada središnje uzdužne ose motornog vozila i priključnog vozila zajedno čine pravu crtu. Kod skupova vozila koji nemaju vučne elemente koji omogućavaju samostalnu promjenu dužine treba da zadovolje i odredbe stavka (8) ovog članka a da pri tome nema vršenja korekcija upravljanja od strane vozača ili drugih osoba. Ukoliko se koriste vučni elementi koji imaju mogućnost samostalne promjene dužine, mora konstrukcijski biti izvedeni tako da, nakon prolaza kroz zavoj, ovi ponovno zauzmu početnu dužinu prije ulaska u zavoj i to bez vremenskog kašnjenja.
- (6) Dužine i djelimične dužine pojedinačnih vozila i skupova vozila određuju se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.1.
- a) Pri mjerenju dužina ili djelimičnih dužina (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
1. Brisači i elementi za pranje,
 2. Prednje i zadnje registarske pločice,
 3. Pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe,
 4. Pristroji za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi,
 5. Svjetlosno-tehnički elementi,
 6. Zrcala i drugi sustavi za neizravno ostvarivanje vidljivosti,
 7. Vodovi za usisavanje zraka,
 8. Uzdužni graničnici za izmjenjive nadgradnje,
 9. Stepenice i ručke,
 10. Hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju,

11. Uređaji za spajanje priključnog vozila kod motornih vozila,
12. Kod vozila, izuzev tegljača, sporedni agregati koji se nalaze ispred tovarnog prostora,
13. Kod električnih vozila elementi u obliku poluga i slično koji služe za preusmjeravanje električne energije prema vozilu,
14. Vanjski zaštitnici od sunca.
- b) Prethodno rečeno važi samo kada predmetni element ne produžava tovarni prostor, niti izravno niti neizravno. Uređaji ili elementi kod skupova vozila koji se postavljaju na zadnji dio priključnog vozila ili na prednji dio motornog vozila se, za razliku od prethodnih slučajeva, uračunavaju u ukupnu dužinu skupa vozila.
- (7) Za skupove vozila namijenjenih za prijevoz vozila s obzirom na njihovu dužinu važe odredbe stavka (2) točke d) ovog članka, kod kombinacije vozila tegljač poluprikolica namijenjenih za prijevoz vozila važe odredbe stavka (4) točka b) ovog članka. Prekoračenja propisanih dužina putem elemenata za dodatno osiguravanje i stabiliziranje dopuštenih prepusta tereta kod ovih skupova vozila i kod kombinacija tegljač poluprikolica ne uzimaju se u obzir pri određivanju dužine, ukoliko prevoženi teret prelazi preko predmetnih dodatnih elemenata. Pri određivanju djelimičnih dužina mostovi u pravcu vožnje, a koji služe za prijevoz vozila između motornog vozila i prikolice ne uzimaju se u obzir.
- (8) Motorna vozila i skupovi vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvata tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, moraju biti tako konstruirana i izvedena da prilikom vožnje u krugu od 360° prebrisana površina kruga, vanjskog radijusa 12,50 m, ne bude šira od 7,20 m. Pri tome prednja najisturenija točka motornog vozila, a kod vozila koji imaju zadnju upravljivu osovinu zadnja najisturenija točka, mora biti vođena po krugu radijusa 12,5 m. Pri ulasku u prethodno opisani krug u pravcu tangente na njega ne smije ni jedan dio motornog vozila ili skupa vozila prekoračiti ovaj pravac više od 0,80 m. Izuzetak od ove odredbe čine samohodni kombajni koji pri ulasku u prethodno opisani krug po tangenti, pravac tangente smiju prekoračiti do 1,6 m izvan kruga. Kod autobusa/trolejbusa se pri mirovanju vozila na podlozi iscrtava crta koja ide duž one vertikalne strane vozila koja je okrenuta izvan kruga, a koja tangira krug. Kod autobusa/trolejbusa koji su izvedeni kao zglobna vozila dva kruta dijela moraju biti postavljena paralelno prema ovoj površini. Ako vozilo iz pravolinijske vožnje ulazi u prethodno opisanu prebrisanu površinu, to nijedan dio ne smije datu vertikalnu ravan prekoračiti za više od 0,60 m.
- (9) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH (MUP, SIPA, DGS, OSA, i sl.) ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.
- b) kod vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo, kojima se obavlja određeni specifičan rad, kao i kod vučnih vozila ili specijalnih vozila koja su predviđena za prihvata oruđa za poljoprivredu ili šumarstvo, kao i vozila koja su opremljena oruđima i uređajima namijenjenih za održavanje ceste 3,00 m
- c) prikolice koje vuku motocikli, bicikli s motorom, i drugi dvotočkaši 1,00 m
- d) vozila sa stalnim ili izmjenjivim klimatiziranim nadgradnjama, koje su namijenjene i opremljene za prijevoz roba u temperiranom okruženju i čiji su bočni zidovi uključujući i toplotnu izolaciju minimalne debljine 45 mm 2,60 m
- e) putnička vozila 2,50 m
- (2) Najveća dopuštena širina motornih i priključnih vozila određuje se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.2. Mjerenje se provodi sa zatvorenim vratima i oknima i kotačima okrenutim u uzdužnom pravcu vozila. Pri mjerenju širine (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
- a) Pričvršćenja i zaštitni elementi za carinske plombe,
- b) Pristroji za osiguravanje cerade i njeni zaštitni elementi,
- c) Istureni fleksibilni elementi sustava za zaštitu od prskanja (blatobrani) izvedenih sukladno direktivi 91/226/EEC od 27.03.1991. god.
- d) Svjetlosno-tehnički elementi,
- e) Zrcala i drugi sustavi za neizravno ostvarivanje vidljivosti,
- f) Stube koje se mogu izvlačiti ili preklopiti namještene u položaj pri vožnji,
- g) Hidraulične podizne rampe ili uređaji iste namjene u položaju za vožnju, ukoliko nisu više od 10 mm bočno istureni u odnosu na vozilo, te da su prednji odnosno zadnji uglovi ovih uređaja zaobljeni sa minimalnim radijusom od 5 mm, a prednji i stražnji rubovi zaobljeni sa minimalnim radijusom od 2,5 mm,
- h) Pokazivači defekta pneumatika,
- i) Pokazivači tlaka u pneumaticima,
- j) Deformiranje pneumatika u zoni naličavanja.
- (3) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 7.

Članak 6.

- (1) Širina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvata tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, izuzimajući uređaje za čišćenje snijega i vozila namijenjenih za zimsko održavanje cesta, mogu imati sljedeće maksimalne vrijednosti:
- a) Općenito 2,55 m
- (1) Visina motornih i priključnih vozila, uključujući izmjenjive nadgradnje za prihvata tereta kao i svih uređaja koji se pri vožnji nalaze na vozilu, može imati maksimalnu vrijednost 4 m.
- (2) Visina vozila određuje se prema standardu BAS ISO 612, definicija 6.3. Pri mjerenju visine vozila (odstupanja u odnosu na spomenuti standard) ne uzimaju se u obzir:
- a) Savitljive antene,

- b) Kod električnih vozila elementi u obliku poluga i slično koji služe za preusmjeravanje električne energije prema vozilu, u podignutom položaju.
- (3) Kod vozila koji imaju mogućnost mijenjanja visine putem sustava koji se nalazi na osovima vozila (npr. pneumatski sustav oslanjanja i sl.) njihov utjecaj na promjenu visine vozila treba uzeti u obzir.
- (4) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 8.

Odredbe članaka 5., 6. i 7. ovog Pravilnika ne primjenjuju se na bicikle s motorom, lake motocikle, lake tricikle i četverocikle, motocikle s bočnom prikolicom, tricikle i četverocikle, a čije dimenzije mogu imati slijedeće maksimalne vrijednosti:

a) Širina	
1. laki tricikli i četverocikli, motocikli s bočnom prikolicom, tricikli i četverocikli	2,00 m
2. bicikli s motorom, laki motocikli i motocikli	1,00 m
b) Visina	2,50 m
c) Dužina	4,00 m

Članak 9.

Za vrijednosti navedene u člancima 5., 6., 7. i 8. ovog Pravilnika, nema tolerantnih vrijednosti.

Članak 10.

- (1) Prepust na motornim i priključnim vozilima može iznositi najviše 50% razmaka između osovine.
- (2) Izuzetno od odredbe stavka (1) ovog članka, na dvoosovinskim motornim vozilima sa kabinom iznad motora i na autobusima, prepust može iznositi najviše 60% razmaka između osovine, a na autobusima sa motorom između prednje i zadnje osovine najviše 63% razmaka između osovine.
- (3) Odredbe stavaka (1) i (2) ovog članka se ne primjenjuju na vozila sa ugrađenim uređajima za obavljanje određenih radnji.
- (4) Za poluprikolice, umjesto razmaka između osovine, uzima se rastojanje između vertikalne ose obrtnog postolja i simetrale osovine, odnosno zadnje osovine poluprikolice.
- (5) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 11.

- (1) Tehnički dopušteno osovinsko opterećenje je opterećenje koje se ne smije prekoračiti, uz poštivanje izdržljivosti materijala i navedenih odredbi u slijedećim člancima ovog Pravilnika:
- a) gume na vozilima: prema članku 120. ovog Pravilnika;
- b) uređaji za zaustavljanje vozila: prema člancima 17. do 22. ovog Pravilnika

- (2) Tehnički dopuštena ukupna masa vozila je masa koja se ne smije prekoračiti, uz poštivanje izdržljivosti materijala i navedenih odredbi u slijedećim člancima ovog Pravilnika:

- a) odnos bruto snaga motora prema ukupnoj masi vozila: prema članku 15. ovog Pravilnika
- b) uređaji za zaustavljanje vozila: prema člancima 17. do 22. ovog Pravilnika
- (3) Dozvoljeno osovinsko opterećenje je opterećenje koje se, uz poštivanje odredbi stavaka (1) i (4) ovog članka ne smije prekoračiti. Dopuštena ukupna masa je masa koja se, uz poštivanje odredbi stavaka (2), (5) i (6) ovog članka ne smije prekoračiti. Dopuštena osovinska opterećenja i dopuštena ukupna masa se pri uporabi vozila kao i skupa vozila moraju ispoštovati.
- (4) Kod motornih i priključnih vozila sa gumama sukladno članku 73. ovog Pravilnika, izuzev valjaka za popravku ceste, osovinsko opterećenje može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:

a) Opterećenje od jedne osovine:	
1. pojedinačne osovine	10,00 t
2. pojedinačne osovine (pogonske)	11,50 t
b) Opterećenje od udvojenih osovine, uz poštivanje odredbi za opterećenje od jedne osovine:	
1. za osovine sa međusobnim rastojanjem manjim od 1 m	11,50 t
2. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom od 1 m a manjem od 1,3 m	16,00 t
3. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m	18,00 t
4. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m, i ako je pogonska osovina opremljena sa udvojenim gumama i zračnim ogibljenjem ili nekim sustavom ogibljenja koji se može smatrati ekvivalent prethodnom, sukladno odredbama članka 120. ovog Pravilnika, ili ako je svaka pogonska osovina opremljena sa udvojenim osovinama i pri tome maksimalno dozvoljeno osovinsko opterećenje po osovini ne prelazi 9,5 t	19,00 t
c) Opterećenje od udvojenih osovine za priključna vozila, uz poštivanje odredbi za opterećenje jedne osovine;	
1. za osovine sa međusobnim rastojanjem manjim od 1 m	11,00 t
2. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom od 1 m a manjem od 1,3 m	16,00 t
3. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,3 m a manjem od 1,8 m	18,00 t
4. za osovine na međusobnom rastojanju većem ili jednakom 1,8 m	20,00 t

- d) Opterećenje od tri osovine, uz poštivanje odredbi za opterećenje od udvojenih osovina:
1. za osovine na međusobnom rastojanju ne većem od 1,3 m	21,00 t
2. za osovine na međusobnom rastojanju većem od 1,3 m a manjem od 1,4 m	24,00 t
- Ukoliko se na osovinaama nalaze drugačiji kotači nego što je to opisano u stavku (1) ovog članka, najveće dozvoljeno osovinsko opterećenje iznosi 4 t.
- (5) Najveća ukupna masa motornih i priključnih vozila opremljenih sa kotačima sukladno odredbama članka 120. ovog Pravilnika, izuzev poluprikolica i prikolica sa rudom bez obrtnog postolja (uključujući i prikolicu sa centralno postavljenom osovino), te uz poštivanje odredbi za dozvoljena osovinska opterećenja, može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:
a) Za vozila sa ne više od dvije osovine:	
Motorna vozila i prikolicu po	18,00 t
b) Za vozila sa više od dvije osovine - izuzev motorna vozila prema tačkama c) i d) ovog stava:	
1. motorna vozila	25,00 t
2. motorna vozila sa osovinskim opterećenjem udvojenih osovina prema stavku (4) tačka b) alineja 4. ovog članka	26,00 t
3. prikolicu	24,00 t
4. autobusi, koji su konstruktivno izvedeni kao zglobna vozila	28,00 t
c) Za vozila sa više od tri osovine - izuzev motornih vozila prema tački d) ovog stava:	
1. motorna vozila sa parom udvojenih osovina, kod kojih je rastojanje između njihovih središta najmanje 4 m	32,00 t
2. motorna vozila sa dvije upravljive osovine i sa opterećenjem udvojenih osovina prema stavku (4), tačka b) alineja 4. ovog članka i da njihovo najveće dozvoljeno opterećenje ne prelazi 5 t po svakom metru rastojanja između središta osovina koje su najbliže prednjem kraju odnosno zadnjem kraju vozila.	32,00 t
d) motorna vozila sa više od četiri osovine uz poštivanje odredbi tačke c) ovog stava	32,00 t
- (6) Kod skupova vozila (uključujući kombinacije tegljača sa poluprikolicom), uz poštivanje odredbi za dozvoljena osovinska opterećenja, osovinska opterećenja kod prikolica i pojedinačnih vozila, najveća dozvoljena ukupna masa može imati slijedeće maksimalne vrijednosti:
a) Skup vozila sa manje od 4 osovine	28,00 t
b) Skup vozila sa 4 osovine i to:	
1. Motorno vozilo sa dvije osovine i prikolica sa dvije osovine	36,00 t
2. Teglač sa dvije osovine i poluprikolica sa dvije osovine i to:	
2.1) pri rastojanju između osovina kod poluprikolica većem ili jednakom 1,3 m	36,00 t
2.2) pri rastojanju između osovina kod poluprikolice većem ili jednakom 1,8 m, ukoliko je pogonska osovina tegljača osovina opremljena sa udvojenim gumama i zračnim ogibljenjem ili nekim sustavom ogibljenja koji se može smatrati ekvivalent prethodnom sukladno odredbama članka 120. ovog Pravilnika	38,00 t
3. Drugi skupovi vozila sa četiri osovine i to:	
3.1) sa motornim vozilom prema stavku (5), tačka b) alineja 1. ovog članka	35,00 t
3.2) sa motornim vozilom prema stavku (5), tačka b) alineja 2. ovog članka	36,00 t
c) Skupovi vozila sa više od četiri osovine	40,00 t
d) Skup vozila koji sačinjava troosovinski teglač sa dvo ili troosovinskom poluprikolicom koji, u skladu sa direktivom vijeća 92/106/EU od 07.12.1992. god., prevoze 40-stopni ISO kontejner u svrhu posebnih, kombiniranih prijevoza između članica EU	44,00 t
- (7) Odredbe stavka (5) ovog članka se ne primjenjuju na troosovinske zglobne autobuse bicikle s motorom sa tri kotača, motocikle sa tri kotača, lake četverocikle i četverocikle, a čije najveće ukupne mase mogu imati slijedeće maksimalne vrijednosti:
a) Troosovinski zglobni autobusi	28,00 t
b) Bicikli s motorom sa tri kotača	0,57 t
c) Motocikli sa tri kotača za prijevoz putnika	1,30 t
d) Motocikli sa tri kotača za prijevoz tereta	2,50 t
e) Laki četverocikli	0,35 t
f) Četverocikli za prijevoz putnika	0,40 t
g) Četverocikli za prijevoz tereta	0,55 t
h) Ostala motorna i priključna vozila ili skup vozila koja nisu posebno napomenuta u ovom članku Pravilnika	4,00 t
- Članak 12.
- (1) Dozvoljena ukupna masa prema članku 11. stavka (6) ovog Pravilnika proračunava se na slijedeći način:
a) Kod skupova vozila kao zbir dozvoljenih ukupnih masa vučnog vozila i prikolice,	

- b) Kod skupova vozila sa prikolicama sa rudom bez obrtnog postolja (uključujući i prikolicе sa centralno postavljenom osovinom) kao zbir dozvoljenih ukupnih masa vučnog vozila i prikolicе sa rudom bez obrtnog postolja, umanjеn za vrijednost koja je od slijedećе navedenih većа:
 1. dozvoljeno vertikalno opterećenje na vučnom uređaju vučnog vozila, ili
 2. dozvoljeno vertikalno opterećenje rude prikolicе sa rudom bez obrtnog postolja na mjestu spoja sa vučnim vozilom, a za slučaj da su te vrijednosti jednake, za tu vrijednost.
 - c) Kod skupa vozila koji čine tegljač i poluprikolica kao zbir dozvoljenih ukupnih masa tegljača i poluprikolicе, umanjеn za vrijednost koja je od slijedećе navedenih većа:
 1. dozvoljeno opterećenje sedla tegljača, ili
 2. dozvoljeno opterećenje poluprikolicе na mjestu njenog oslanjanja na tegljač, a za slučaj da su te vrijednosti jednake, za tu vrijednost.
- (2) Ukoliko se pri prethodno opisanom načinu proračunavanja dobivaju vrijednosti većе od:
- 28,00 t; članak 11, stavak (6), točka a),
- 36,00 t; članak 11, stavak (6), točka b) alineje 1), 2.2) i 3.2)
- 38,00 t; članak 11, stavak (6), točka b) alineja 2.2)
- 35,00 t; članak 11, stavak (6), točka b) alineja 3.1)
- 40,00 t; članak 11, stavak (6), točka c), ili
- 44,00 t; članak 11, stavak (6), točka d) ovog Pravilnika,
- dozvoljene ukupne mase iznose 28,00 t, 36,00 t, 38,00 t, 35,00 t, 40,00 t, odnosno 44,00 t.

Članak 13.

Na pogonske kotače teretnih motornih vozila i skupova vozila, ako je vozilo opterećeno i u mirovanju na horizontalnoj ravni, mora otpadati najmanje jedna četvrtina najveće dozvoljene mase vozila odnosno skupa vozila.

Članak 14.

Rastojanje između središta zadnje osovine motornog vozila i središta prve osovine prikolicе mora iznositi najmanje 3,0 m, a kod skupa vozila tegljač poluprikolica i kod skupa vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo koji se sastoje iz vučnog vozila i prikolicе sa nadgradnjom za obavljanje određenog rada, najmanje 2,5 m. Ovo ne važi za skup vozila kod kojih najveća dozvoljena masa vučnog vozila ne iznosi više od 7,5 t ili prikolicе ne iznosi više od 3,5 t.

Članak 15.

- (1) Odnos bruto snage motora izražene u kilovatima i najveće dopuštene mase vozila izražene u tonama mora biti:
 - a) za putničke automobile, kombinirane automobile i motocikle najmanje 15 kW/t;
 - b) za lake tricikle i četverocikle najmanje 6 kW/t;
 - c) za tricikle i četverocikle:
 1. za prijevoz osoba najmanje 15 kW/t;
 2. za prijevoz tereta najmanje 16 kW/t;
 - d) za autobuse, osim autobusa zglobnoga konstruktivnog sastava najmanje 9 kW/t;
 - e) za teretna vozila najmanje 7 kW/t;

- f) za autobuse zglobnoga konstruktivnog sastava najmanje 6 kW/t;
 - g) za radna i specijalna vozila namijenjena obavljanju komunalnih usluga, teretne automobile namijenjene za obavljanje prijevoza u poljoprivredi, šumarstvu, građevinarstvu i rudarstvu te za skupove motornih i priključnih vozila najmanje 4 kW/t;
 - h) za vozila na električni pogon;
 1. s napajanjem iz mreže primjenjuju se odredbe točke 2. do 4. ovog stavka,
 2. s napajanjem iz vlastitog izvora električne energije:
 - za vozila namijenjena prijevozu osoba najmanje 3 kW/t, osim za bicikle s električnim motorom,
 - za vozila namijenjena prijevozu tereta najmanje 2 kW/t.
- (2) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

POGLAVLJE III. UREĐAJI NA MOTORNIM I PRIKLJUČNIM VOZILIMA

Odjeljak A. Uredaji za upravljanje vozilom

Članak 16.

- (1) Uredaj za upravljanje vozilom mora biti pouzdan i izveden tako da vozač može lako, brzo i na siguran način mijenjati smjer kretanja vozila. Po ukazanoj potrebi neophodno je uređaj opremiti sa pomoćnim sustavom koji olakšava upravljanje vozilom. Pomoćni sustav mora konstruktivno biti izveden tako, da njegov eventualni kvar ne utječe na upravljivost vozilom.
- (2) Uredaj za upravljanje vozilom iz stavka (1) ovog članka mora biti takav da se prednji kotači vozila što se nalaze u položaju zakretanja, pri kretanju vozila po vodoravnoj ravnoj površini, nakon oslobađanja kotača upravljača, sami vraćaju u položaj za pravolinijsko kretanje.
- (3) Slobodan hod kotača upravljača na vozilu ne smije biti veći od 30°.

Odjeljak B. Uredaji za zaustavljanje vozila

Članak 17.

- (1) Uredaji za zaustavljanje (u daljnjem tekstu: kočni sustav) na motornim i priključnim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da vozač može vozilo na siguran, brz i efikasan način zaustaviti, bez obzira na stupanj opterećenja vozila i nagib ceste po kom se vozilo kreće, te osigurati vozilo u nepokretnom položaju na cesti s nagibom.
- (2) Pod kočnim sustavom iz stavka (1) ovog članka podrazumijevaju se:
 - a) radna kočnica,
 - b) pomoćna kočnica,
 - c) parkirna kočnica.
- (3) Radna kočnica mora biti takva da omogući vozaču da vozilo zaustavi na siguran, brz i efikasan način, bez obzira na brzinu kretanja vozila, opterećenje vozila i nagib ceste. Ta kočnica treba omogućiti reguliranje intenziteta kočenja s vozačkog mjesta, a da pritom vozač ne ispušta upravljač iz ruku, i ona treba da djeluje podjednako na kotače koji se nalaze na istoj osovini.

- (4) Pomoćna kočnica mora biti takva da omogući vozaču da vozilo koči, odnosno zaustavi na odgovarajućem odstojanju, ako otkáže radna kočnica. Pomoćna kočnica mora biti postavljena tako da je vozač može lako i brzo upotrijebiti s vozačkog mjesta, pri čemu mu jedna ruka mora biti slobodna radi upravljanja vozilom.
- (5) Parkirna kočnica na motornim i priključnim vozilima, osim na biciklima s motorom i motociklima, mora biti takva da se pomoću nje parkirano vozilo može osigurati u zakočenom položaju odgovarajućim mehaničkim uređajem. Parkirna kočnica mora biti postavljena u motornom vozilu tako da je vozač može aktivirati sa vozačkog mjesta, a u priključnom vozilu, tako da je može aktivirati vozač sa vozačkog mjesta ili osoba koja je izvan vozila. Parkirna kočnica na priključnim vozilima za prijevoz osoba mora biti postavljena tako da se može aktivirati iz vozila.
- (6) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 18.

- (1) Radna, pomoćna i parkirna kočnica na motornom i priključnom vozilu, moraju biti ugrađene i izvedene tako da na pouzdan i siguran način zaustave vozilo.
- (2) Radna, pomoćna i parkirna kočnica motornih vozila iz stavka (1) ovog članka, osim na motociklu mogu biti kombinirane tako:
 - a) da postoje najmanje dvije komande neovisne jedna o drugoj i da komanda radne kočnice bude neovisna i odvojena od komande parkirne kočnice;
 - b) da komanda pomoćne kočnice bude neovisna o komandi parkirne kočnice, ako je parkirna kočnica takve konstrukcije da se ne može staviti u djeljstvo pri kretanju vozila.
- (3) Radna kočnica motornih vozila iz stavka (1) ovog članka mora djelovati na sve kotače.
- (4) Radna i parkirna kočnica moraju djelovati na površinu koja je sa kotačima stalno povezana dovoljno čvrstim dijelovima.
- (5) Ako otkáže kočnica na bilo kojoj osovini priključnog vozila spojenog s motornim vozilom iz stavka (1) ovog članka kao vučnim vozilom, mora biti osigurano nesmetano kočenje kočnicama postavljenim u tom vučnom vozilu. Ova odredba primjenjuje se za vozila prvi puta registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 1971. godine.
- (6) Uređaji ili programi kod elektronski upravljanih kočnih sustava kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja na motornim i priključnim vozilima, osim na autobusima za gradski promet, kao i na priključnim vozilima najveće dozvoljene mase do 1,5 t i na priključnim vozilima s naletnom kočnicom, koja na bilo kojoj stražnjoj osovini imaju promjenu opterećenja "puno-prazno" veću od 40% od najvećega osovinskog opterećenja, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da osiguravaju neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja. Ova odredba primjenjuje se na teretna i priključna vozila iznad 10 t i na autobuse iznad 7 t najveće dozvoljene mase koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 01. siječnja 1973. godine, te na sva teretna motorna, priključna vozila i autobuse koji su prvi put registrirana nakon 1. siječnja 1980. godine.
- (7) Na motornim i priključnim vozilima koja imaju elastično vješanje osovina pomoću opruga čiji je progib opruga za stanje opterećenja "puno-prazno" manji od 25 mm, ne moraju biti ugrađeni uređaji kojima se osigurava neprekidno podešavanje sile kočenja srazmjerno promjeni opterećenja.
- (8) Usporivač za dugotrajno usporavanje na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 5 t, koja su predviđena za vuču prikolica najveće dopuštene mase iznad 7 t, odnosno poluprikolica sa sedlom kod koje dio najveće dozvoljene mase koji otpada na osovine prelazi 7 t, te na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 9 t, mora biti ugrađen i izveden tako da osigurava dugotrajno usporavanje vozila. Odredba se odnosi na motorna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1. siječnja 1980. godine.
- (9) Struktura prijenosnog mehanizma radne kočnice na motornim vozilima najveće dozvoljene mase iznad 10 t mora biti takva da se kočnice na osovinama aktiviraju pomoću najmanje dva međusobno neovisna izvora energije tako da, otkáže li kočenje na jednoj osovini, postoji mogućnost nesmetanog kočenja na drugoj osovini ili drugim osovinama. Ostatak efikasnosti kočnog uređaja za radno kočenje može biti najmanje 30% od normativ propisanog za radnu kočnicu iz ovog Pravilnika. Ova odredba primjenjuje se na teretna i priključna vozila iznad 10 t i na autobuse iznad 7 t najveće dozvoljene mase koji su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1. siječnja 1973. godine, te na sva teretna, priključna vozila i autobuse koja su prvi put registrirana nakon 1. siječnja 1978. godine. Sva motorna vozila prvi put registrirana nakon 1. siječnja 1988. godine moraju imati dvokružni kočni sustav.
- (10) Struktura kočnog sustava za radno kočenje motornih vozila koja moraju ispunjavati uvjete iz stavka (9) ovog članka, a predviđena su za vuču priključnih vozila, mora biti takav da osigura mogućnost rada dvovodne kočne instalacije na priključnim vozilima.
- (11) Kod motornih i priključnih vozila, te kod skupa vozila djelovanje kočnica za pojedine osovine mora biti sinhronizirano.
- (12) Sa kočnim antiblokirajućim sustavom (ABS), koji je sukladan Pravilniku ECE-R 13, moraju biti opremljena sljedeća vozila:
 - a) autobusi kojima najveća dozvoljena masa prelazi 12 t, osim autobusa za gradski promet (važi za vozila proizvedena nakon 1. siječnja 1994.).
 - b) teretna vozila i tegljači kojima najveća dozvoljena masa prelazi 16 t, a koji su predviđeni za vuču prikolica kojima najveća dozvoljena masa prelazi 10 t ili poluprikolica kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. siječnja 1998.).
 - c) prikolice kojima najveća dozvoljena masa prelazi 10 t i poluprikolice kojima osovinsko opterećenje prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. siječnja 1998.).
 - d) vozila namijenjena za prijevoz opasnih tvari u skladu sa Međunarodnim sporazumom o prijevozu opasnih tvari cestovnom prometu (u daljnjem tekstu: ADR sporazum) i to: teretna vozila i tegljači kojima najveća dozvoljena masa prelazi 16 t, te vučna vozila koja su predviđena za vuču priključnih vozila kod kojih zbir osovinskih opterećenja prelazi 10 t, kao i priključna vozila kod kojih zbir svih osovinskih opterećenja prelazi 10 t (važi za vozila proizvedena nakon 1. siječnja 1994.).
- (13) Odredbe stavka (7) ovoga članka se ne primjenjuju na vozila opremljena pneumatskim sustavom elastičnog oslanjanja.
- (14) Odredbe ovog članka se ne primjenjuju za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila

vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 19.

Kočni sustavi na biciklima s motorom, lakim motociklima, motociklima s bočnom prikolicom ili bez nje, lakim triciklima i četverociklima, triciklima i četverociklima moraju biti izvedeni i ugrađeni kao dva neovisna kočna sustava s posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednju i stražnju osovinu, odnosno na prednju ili samo na stražnju osovinu.

Članak 20.

Kočni sustav na motociklima s bočnom prikolicom mora biti ugrađen i izveden kao dva neovisna kočna sustava s posebnim uređajima za njihovo aktiviranje na prednji i stražnji, odnosno na prednji ili samo na stražnji kotač. Bočna prikolica mora biti dodatno kočena kao dio radne kočnice ako bez nje motocikl ne zadovoljava normativ efikasnosti kočnog sustava iz članka 159 stavak (2) ovog Pravilnika.

Članak 21.

- (1) Kočni sustav na motornim vozilima s tri kotača čiji su kotači simetrično raspoređeni prema uzdužnoj središnjoj ravlini vozila i čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,2 t mora biti ugrađen i izveden kao dva neovisna kočna sustava, od kojih jedan djeluje na prednji kotač, odnosno na prednje kotače, a drugi na stražnji kotač odnosno na stražnje kotače.
- (2) Na motornom vozilu iz stavka (1) ovoga članka mora biti ugrađena i izvedena i parkirna kočnica tako da se pomoću nje osigura vozilo u zakočenom položaju.
- (3) Na motorna vozila iz stavka (1) ovog članka čija najveća dozvoljena masa prelazi 1,2 t, primjenjuju se odredbe članka 18. stavci od (1) do (4) ovog Pravilnika.

Članak 22.

- (1) Kočni sustav na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 0,75 t ne mora biti ugrađen i izveden tako da zadovoljava odredbe iz članka 17. stavak (1) ovog Pravilnika.
- (2) Radna kočnica na priključnim vozilima čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,75 t, a koja su prvi put registrirana nakon 1. siječnja 1972. god. mora biti ugrađena i izvedena tako da djeluje na sve kotače prikolice, odnosno poluprikolice, a parkirna kočnica tako da djeluje na odgovarajući broj kotača da bi se ostvario propisani koeficijent kočenja.
- (3) Radna kočnica priključnog vozila mora biti izvedena tako da je vozač može tijekom vožnje uporabiti s vozačkog mjesta pomoću komande kojom stavlja u djelovanje radnu kočnicu vučnog vozila. Na priključnom vozilu čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 3,5 t radna kočnica može biti izvedena s inercionom komandom.
- (4) Kočni sustav radnog kočenja na priključnom vozilu čija je najveća dozvoljena masa iznad 0,75 t mora biti ugrađen i izveden s automatskom komandom kojom se aktivira radno kočenje priključnog vozila, ako se prekine uređaj za spajanje sa vučnim vozilom.
- (5) Radna kočnica na prikolicama s jednostrukom osovinom i na jednoosovinskoj prikolicama čija najveća dozvoljena masa ne prelazi 1,5 t i koja je s vučnim vozilom spojena rudom, a kruti se teret oslanja istovremeno na vučno vozilo i priključnicu (stabla, cijevi, šine itd.), mora biti ugrađena i izvedena tako da osigura radno kočenje prikolice. Ako je najveća dozvoljena masa prikolice od 0,75 t do 1,5 t i ako je

dva puta manja od mase vučnog vozila, ne mora imati uređaj kojim se osigurava radno kočenje.

- (6) Na prikolicama bez kočnice ili s inercionom komandom mora biti ugrađena i izvedena pomoćna unakrižna priključna sveza koja će, ako se glavna sveza prekine, spriječiti da ruda, odnosno prikolica skrene u stranu ili će aktivirati radnu kočnicu.
- (7) Kočni sustav na prikolicama čija najveća dozvoljena masa prelazi 7 t, odnosno na poluprikolicama sa sedlom čija je najveća dozvoljena masa koja je umanjena za masu što opterećuje sedlo veća od 7t moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dvovodni pneumatski prijenosni mehanizam. Ova odredba se odnosi na priključna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 1978. godine. Sva priključna vozila sa pneumatskom kočnom instalacijom prvi put registrirana nakon 1. siječnja 1988. godine moraju imati dvovodni kočni sustav.
- (8) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Odjeljak C. Uređaji za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova

Članak 23.

- (1) Pod uređajima za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i za davanje svjetlosnih znakova na motornim i priključnim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
 - a) uređaji za osvjetljavanje ceste;
 - b) uređaji za označavanje vozila;
 - c) uređaji za davanje svjetlosnih znakova.
- (2) Na vozilima ne smiju biti postavljeni nikakvi drugi uređaji za osvjetljavanje, označavanje i davanje svjetlosnih znakova, osim onih iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Za sve uređaje za osvjetljavanje ceste, označavanje i davanje svjetlosnih znakova, koji su ugrađeni na motorno vozilo ili skup vozila, mora se osigurati takvo napajanje električnom energijom koje će omogućiti neometan rad ovih uređaja pod svim uobičajenim eksploatacijskim uvjetima.
- (4) U uređajima za osvjetljavanje ceste, označavanje vozila i davanje svjetlosnih znakova smiju se upotrebljavati samo oni izvori svjetlosti koji su samom konstrukcijom ovih uređaja i predviđeni.

Članak 24.

- (1) Uređaji za osvjetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova postavljeni na prednjoj strani motornog i priključnog vozila ne smiju davati svjetlost crvene boje vidljivu s prednje strane vozila ni svjetlost bijele boje od svjetala i reflektirajućih tvari postavljenih na stražnjoj strani vozila, odnosno vidljivih sa stražnje strane vozila.
- (2) Uređaji iz članka 23. stavak (1) ovog Pravilnika moraju biti tako ugrađeni i izvedeni da se međusobno ne ometaju u svojoj funkciji i djeistvu više nego što je to neizbježno, iako su izvedeni u jednom dijelu/uređaju.
- (3) Odredbe stavka (1) ovog članka ne odnose se na svjetla za osvjetljavanje ceste pri vožnji unatrag, pokretno svjetlo za istraživanje (reflektor), svjetla za osvjetljavanje stražnje registarske pločice i registarsku pločicu prevučenu bijelim reflektirajućim tvarima, a ni na crveno treptajuće svjetlo na motornim vozila koja služe za potporu vozila pod pratnjom.

Članak 25.

- (1) Istovjetni uređaji za osvjetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova koji se na motorno vozilo sa tri ili više kotača postavljaju u paru, moraju biti postavljeni u istoj horizontalnoj ravni i simetrični prema uzdužnoj vertikalnoj ravni vozila, iste veličine i boje i istovjetnog jednakog svjetlosnog intenziteta.
- (2) Uređaji za davanje svjetlosnih znakova za označivanje smjera kretanja vozila (pokazivač smjera) i parkirna svjetla ne moraju istovjetno djelovati.
- (3) Uređaji iz stavka (1) ovog članka, ako su kombinirano izvedeni, moraju ispunjavati uvjete propisane za svaki pojedini uređaj.

1. Uređaji za osvjetljavanje ceste

Članak 26.

- (1) Pod uređajima za osvjetljavanje ceste na motornim i priključnim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
 - a) svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila;
 - b) svjetla za maglu;
 - c) svjetla za vožnju unatrag;
 - d) svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi;
 - e) pokretno svjetlo (reflektor).
- (2) Svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila svjetla mogu biti izvedena tako da imaju:
 - a) dugo svjetlo;
 - b) kratko svjetlo;
 - c) dugo i kratko svjetlo.

Članak 27.

- (1) Uređaji za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila moraju biti povezani tako da se ne mogu uključiti dok se ne uključe stražnja poziciona svjetla i svjetla za osvjetljavanje stražnje registarske pločice. Izuzeci su:
 - a) parkirna svjetla;
 - b) svjetla za davanje svjetlosnih znakova;
 - c) svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi;
 - d) pokretno svjetlo (reflektor);
 - e) specijalno ugrađena i izvedena svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila namijenjena za vožnju po danu.
- (2) Odredbe ovog članka se ne primjenjuju za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 28.

- (1) Svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila na motornim vozilima s četiri ili više kotača i na motornim vozilima s tri kotača koja su šira od 1,3 m moraju biti izvedena kao dva ili četiri svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila, od toga dva za kratko svjetlo. Svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila na motornim vozilima sa dva kotača i motornim vozilima s tri kotača koja nisu šira od 1,3 m, te na invalidskim kolicima sa motorom svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani

vozila mogu biti ugrađena kao jedno ili dva kratka svjetla i jedno ili dva duga svjetla.

- (2) Svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila mogu konstruktivno biti ugrađena i izvedena tako da se prekrivaju ili uvlače, ukoliko time njihova funkcija nije narušena.
- (3) Svjetlost glavnih svjetala mora biti bijele boje. Iznimno za vozila koja su po prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini do 01. siječnja 1996. godine, svjetlost glavnih svjetala može biti i žute boje.
- (4) Svjetla za osvjetljavanje ceste na motornim vozilima koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h mogu biti ugrađena i izvedena samo kao kratka svjetla.
- (5) Unutarnji rubovi svjetlećih površina kratkog svjetla moraju biti jedna od druge udaljene najmanje 0,6 m, a vanjski rubovi najviše 0,4 m od bočno najisturenije točke vozila.
- (6) Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine kratkog svjetla ne smije biti veća od 1,2 m, a udaljenost donjeg ruba svjetleće površine ne smije biti manja od 0,5 m od površine ceste.
- (7) U svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila mogu biti ugrađena prednja poziciona svjetla.
- (8) Kad se uključe duga svjetla za osvjetljavanje ceste, automatski se mora upaliti pripadajuća kontrolna svjetiljka na kontrolnoj ploči u vozilu ili na kontrolnoj ploči bicikla s motorom.
- (9) Svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila moraju biti povezana tako da prijelaz sa svjetlosti dugog svjetla na svjetlost kratkog svjetla i obrnuto bude istodoban i preko iste komande.

Članak 29.

- (1) Svjetla za vožnju unatrag su svjetla koja osvjetljavaju cestu iza, eventualno pored vozila, te time ostalim sudionicima u prometu daju do znanja da se predmetno vozilo kreće ili počinje da kreće unatrag.
- (2) Motorna vozila na svom stražnjem dijelu moraju biti opremljena sa jednim ili dva svjetla za vožnju unatrag bijele boje. Kod priključnih vozila dopuštena su jedan ili dva svjetla za vožnju unatrag.
- (3) Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine svjetla za vožnju unatrag može iznositi najviše 1,2 m, a udaljenost donjeg ruba svjetleće površine za takva svjetla može iznositi najmanje 0,25 m od površine ceste.
- (4) Kod vozila sa više od jednog traga kotača, sa najvećom dozvoljenom masom iznad 3,5 t dopušteno je postavljanje po jednog svjetla za vožnju unatrag sa svake uzdužne strane vozila. Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine svjetla za vožnju unatrag može iznositi najviše 1,2 m od površine ceste. Svjetla za vožnju unatrag ne smiju bočno biti istureni više od 50 mm od obrisa vozila.
- (5) Svjetla za vožnju unatrag smiju biti upaljena samo u slučaju kada je ručica mjenjača u položaju za hod unatrag, i to samo onda kada se sistem za puštanje u rad ili gašenje motora nalazi u takvom položaju koji omogućava normalan rad motora. Ukoliko nije ispunjen jedan od prethodna dva uvjeta ovog stava tada svjetla za vožnju unatrag ne smiju se moći upaliti odnosno ostati upaljena.
- (6) Svjetla za vožnju unatrag treba da imaju takav nagib, izuzev kada je to posebnim dozvolama predviđeno, da ne

osvjetljavaju cestu na dužini većoj od 10 m, mjereći od izvora svjetla.

- (7) Svjetla za vožnju unatrag ne trebaju imati:
- bicikli s motorom, laki motocikli, laki tricikli i četverocikli, motocikli, tricikli i četverocikli;
 - specijalna vozila namijenjena za obavljanje rada u poljoprivredi i šumarstvu
 - radne mašine i viljuškari;
 - invalidska motorna kolica;
- (8) Ukoliko su svjetla za vožnju unatrag ugrađena na vozilo koje ih ne treba imati, shodno odredbama ovog članka, ona moraju odgovarati odredbama stavka (2), (3), (5) i (6) ovog članka.

Članak 30.

- (1) Svjetla za maglu na motornim vozilima s četiri ili više kotača i na motornim vozilima sa tri kotača koja su šira od 1,3 m, mogu biti ugrađena i izvedena kao dva svjetla za maglu, a na motociklima i motociklima sa bočnom prikolicom kao jedno svjetlo za maglu tako da daju svjetlost bijele ili svijetložute boje.
- (2) Svjetla za maglu ne smiju se postavljati na većoj visini od one na kojoj su postavljena kratka svjetla glavnog svjetla.
- (3) Vanjski rub svjetleće površine svjetla za maglu se ne smije nalaziti na udaljenosti većoj od 0,4 m od bočno najisturenije točke obrisa vozila.
- (4) Svjetla za maglu moraju imati posebnu sklopku. Data svjetla moraju biti povezana tako da se mogu uključiti samo kad su uključena barem poziciona svjetla ili kratka svjetla glavnog svjetla.
- (5) Svjetla za maglu moraju biti tako izvedena da se omogućava njihovo podešavanje. Ugrađnja treba biti izvedena na prikladnom dijelu vozila, tako da nije moguće da se njihova podešenost promijeni nenamjerno.
- (6) Svjetla za maglu trebaju biti tako podešena da je izbjegnuto zaslijepljivanje ostalih sudionika u prometu. Ovo će se smatrati zadovoljenim ukoliko na rastojanju od 25 m od izvora svjetlosti u ravni vertikalnoj na cesti, a u visine sredine svjetla za maglu, intenzitet svjetlosti svakog pojedinačnog svjetla za maglu, sa nazivnim naponom napajanja na njegovim priključcima, ne prelazi 1 lx.

Članak 31.

- (1) Jedno ili više svjetala za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu biti ugrađena i izvedena na vozilima koji obavljaju određeni rad tako da daju svjetlost bijele boje.
- (2) Svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi ne smiju se koristiti za vrijeme vožnje.
- (3) Izuzetno od odredaba stavka (2) ovog članka, svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radovi mogu biti upaljena na vozilima koja služe za održavanje i čišćenje ulica ili objekata koji pripadaju cesti ili odvoz smeća, ukoliko je kretanje vozila sastavni dio procedure obavljanja rada.
- (4) Svjetla za osvjetljavanje mjesta na kojem se izvode radove se smiju koristiti samo ako ne zaslijepljuju ostale sudionike u prometu.

Članak 32.

- (1) Pokretno svjetlo (reflektor) može se postaviti samo na vozilu Ministarstva unutarnjih poslova, vozilu namijenjenom za hitnu medicinsku pomoć, vozilu prometne

inspekcije, vatrogasnom vozilu, vozilu namijenjenom za održavanje cesta i instalacija, te na vozilu namijenjenom za pružanje pomoći na cesti.

- (2) Pokretno svjetlo (reflektor) mora biti ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele ili žute boje te da se može uključiti samo ako su uključena poziciona svjetla i svjetla za osvjetljavanje registarske pločice.

2. Uredaji za označivanje vozila

Članak 33.

Pod uređajima za označivanje motornih i priključnih vozila, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- prednja poziciona svjetla;
- stražnja poziciona svjetla;
- stražnje svjetlo za maglu;
- parkirna svjetla;
- gabaritna svjetla;
- svjetla stražnje registarske pločice;
- rotacijska i treptava svjetla;
- katadioptri.

Članak 34.

- (1) Prednja poziciona svjetla na motornom vozilu s četiri ili više kotača i motornom vozilu sa tri kotača koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu širem od 1,6 m moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva prednja poziciona svjetla, a na motornom vozilu sa dva kotača, osim bicikla s motorom i motornom vozilu sa tri kotača koja nisu šira od 1,3 m kao jedno ili dva prednja poziciona svjetla tako da daju svjetlost bijele boje.
- (2) Ako su ugrađena dva prednja poziciona svjetla, udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine od bočno najisturenije točke obrisa vozila ne smije biti veća od 0,4 m kod motornih vozila, odnosno 0,15 m kod priključnih vozila.
- (3) Udaljenost svjetleće površine prednjega pozicionog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m, a za poluprikolice ne smije biti veća od 1,8 m.
- (4) Prednja poziciona svjetla mogu biti ugrađena u svjetla za osvjetljavanje ceste na prednjoj strani vozila.

Članak 35.

- (1) Stražnja poziciona svjetla na motornom vozilu s četiri ili više kotača, motornom vozilu sa tri kotača koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva stražnja poziciona svjetla, a na motornom vozilu sa dva kotača i motornom vozilu sa tri kotača koja nisu šira od 1,3 m kao jedno ili dva stražnja poziciona svjetla tako da daju svjetlost crvene boje.
- (2) Ako je ugrađeno jedno stražnje poziciono svjetlo, ono mora biti postavljeno u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.
- (3) Ako su ugrađena dva stražnja poziciona svjetla, udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine ne smije biti veća od 0,4 m od bočno najisturenije točke obrisa vozila.
- (4) Udaljenost svjetleće površine stražnjeg pozicionog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Na specijalnim vozilima i vozilima koja obavljaju određeni rad najveća dopuštena udaljenost svjetleće površine stražnjeg pozicionog svjetla od površine ceste može iznositi 2,1 m.

- (5) Motorna vozila sa više tragova kotača i njihove prikolice smiju imati još dva dodatna stražnja poziciona svjetla. Propisana stražnja i dodatna poziciona svjetla ne smiju biti spojena na isti električni osigurač.

Članak 36.

- (1) Stražnje svjetlo za maglu predstavlja svjetlo crvene boje koje pri gustoj magli treba omogućiti bolje uočavanje vozila sa stražnje strane.
- (2) Motorna vozila sa više tragova kotača, čija konstruktivna izvedba dozvoljava brzine kretanja veće od 60 km/h, i njihove prikolice moraju imati sa stražnje strane ugrađena i izvedena jedno ili dva, dok ostala vozila mogu imati jedno stražnje svjetlo za maglu.
- (3) Stavak (2) ovog članka odnosi se na predmetna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 1999. godine.
- (4) Udaljenost svjetleće površine stražnjeg svjetla za maglu od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m ni veća od 1 m. U svim slučajevima rastojanje između svjetleće površine stražnjeg svjetla za maglu i stop - svjetla mora iznositi minimalno 0,1 m. Ako je postavljeno samo jedno stražnje svjetlo za maglu ono se mora nalaziti, u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravninu simetrije vozila, na lijevoj strani vozila.
- (5) Stražnja svjetla za maglu moraju biti tako povezana da svijetle samo u slučajevima kada su upaljena kratka ili duga svjetla ili svjetla za maglu ili neka kombinacija ovih svjetala. Ukoliko su na vozilo ugrađena svjetla za maglu, stražnja svjetla za maglu se neovisno od njih moraju moći ugasi. Ako su upaljena stražnja svjetla za maglu, aktiviranje prekidača za duga ili kratka svjetla ne smije ih ugasi.
- (6) Kontrola uključenosti stražnjih svjetala (stražnjeg svjetla) za maglu mora biti osigurana pripadajućom kontrolnom svjetiljkom žute boje smještenom u vidnom polju vozača.
- (7) U skupu vozila neophodno je da gori samo stražnje svjetlo za maglu zadnjeg priključnog vozila. Isključivanje stražnjih svjetala za maglu na vučnom vozilu ili na prvom priključnom vozilu je dopušteno samo onda ako je isključivanje odnosno ponovno uključivanje izvedeno automatski putem ubacivanja odnosno izvlačenja utikača za napajanje električnom energijom svjetala priključnog vozila.

Članak 37.

- (1) Parkirna svjetla na motornim i priključnim vozilima mogu biti postavljena i izvedena:
- a) na bočnoj strani vozila u obliku posebitog svjetla koja prema prednjoj strani vozila daju svjetlost bijele boje, a prema stražnjoj strani vozila svjetlost crvene boje;
 - b) na prednjoj i stražnjoj strani vozila u obliku svjetla koja daju: prednja svjetla svjetlost bijele boje usmjerenu unaprijed, a stražnja svjetla svjetlost crvene boje usmjerenu unatrag, s tim da prednje svjetlo može biti ugrađeno zajedno s prednjim pozicionim svjetlom ili glavnim svjetlom, a stražnje svjetlo zajedno sa stražnjim pozicionim svjetlom i sa stop-svjetlom ili samo sa stražnjim pozicionim svjetlom.

- (2) Udaljenost svjetleće površine parkirnog svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,9 m.

Članak 38.

- (1) Motorna i priključna vozila koja su šira od 2,1 m moraju imati gabaritna svjetla. Gabaritna svjetla mogu biti postavljena i na vozilima širine od 1,8 do 2,1 m.

- (2) Na vozilima iz stavka (1) ovog članka postavljaju se dva gabaritna svjetla s prednje strane vozila i dva gabaritna svjetla sa stražnje strane vozila.

- (3) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 39.

- (1) Svjetlo stražnje registarske pločice, ovisno o propisanom tipu pločice na motornim i priključnim vozilima, mora biti ugrađeno i izvedeno tako da daje svjetlost bijele boje i da se po pločici rasprostire ujednačeno bez tamnih ili izrazito svijetlih mjesta, osim na lakim čeverociklima i četverociklima.
- (2) Svjetlost koja se odbija od registarske pločice ne smije blješati, a izvor svjetlosti ne smije biti neposredno vidljiv sudionicima u prometu što se kreću iza vozila.
- (3) Svjetlost koja osvjetljuje stražnju registarsku pločicu mora biti takva da je noću, pri dobroj vidljivosti, moguće čitati oznake i brojeve na pločici s udaljenosti najmanje od 20 m.
- (4) Svjetlo stražnje registarske pločice mora biti povezano na istu sklopku kojom se uključuju i poziciona svjetla.

Članak 40.

- (1) Rotaciona i/ili treptava svjetla na vozilima mogu biti izvedena tako da daju svjetlost plave ili žutonarančaste boje. Rotacijska i/ili treptava svjetla moraju biti postavljena na najviše mjesto na vozilu i biti vidljiva sa svih strana ili može biti postavljeno više rotacijskih i/ili treptavih svjetala raspoređenih tako da se s bilo koje strane vozila vidi najmanje jedno svjetlo.
- (2) Plavo rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na vozilima s pravom prednosti prolaska određenim Zakonom o osnovama sigurnosti prometa na cestama u Bosni i Hercegovini.
- (3) Žutonarančasto rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na radnim vozilima i radnim strojevima. Žutonarančasto rotaciono i/ili treptavo svjetlo ili svjetla mogu biti postavljena na osobnim, kombiniranim i teretnim automobilima koje upotrebljavaju službe pomoći i informacija na cesti, službe održavanja cesta, komunalne službe, komunalne policije, službe pratnje vozila za predimenzionirane terete, vozilima kojima se prevoze predimenzionirani tereti, službe pratnje vozila koja prevoze opasne materije, vozilima kojima se prevoze opasne materije i vozilima na kojima se ili pomoću kojih se obavlja ispitivanje na cesti.
- (4) Rotaciona i/ili treptava svjetla na vozilima koja se na osnovi Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama ("Službeni glasnik BiH", broj 6/06), smatraju vozilima pod pratnjom (vozilima kojima pripadnici policije obavljaju pratnju a i vozila koja se prate) mogu biti crvene i plave boje postavljena tako da je crveno svjetlo postavljeno na desnoj strani vozila.

Članak 41.

- (1) Katadioptri na motornim vozilima s četiri ili više kotača i motornim vozilima sa tri kotača koja su šira od 1,3 m, moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva stražnja katadioptra crvene boje, a na motornim vozilima sa dva kotača i motornim vozilima sa tri kotača koja nisu šira od 1,3 m kao jedan stražnji katadioptr crvene boje i ne smiju biti trokutastog oblika.

- (2) Dva prednja bijela katadioptra na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena tako da ne smiju biti trokutastog oblika, a dva stražnja crvena katadioptra na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena u obliku istostraničnog trokuta, s vrhom okrenutim gore i stranicom veličine najmanje 0,15 m.
- (3) Ako je na vozilu ugrađeno više od dva katadioptra, oni moraju biti u paru.
- (4) Katadioptra mora imati svjetleću površinu najmanje 20 cm².
- (5) Katadioptri na vozilu moraju biti postavljeni približno vertikalno na površinu ceste.
- (6) Udaljenost svjetleće površine katadioptra od površine ceste ne smije biti veća od 0,9 m ni manja od 0,35 m, osim kod vozila sa dva ili tri kotača kod kojih najmanja udaljenost od površine ceste može iznositi 0,25 m.
- (7) Ako je ugrađen samo jedan prednji ili samo jedan stražnji katadioptra, on mora biti postavljen u uzdužnoj srednjoj ravni vozila.
- (8) Ako su ugrađena dva prednja ili dva stražnja katadioptra istog tipa, udaljenost vanjskih rubova svjetlećih površina tih katadioptra ne smije biti veća od 0,4 m od bočno najisturenije točke obrisa vozila, a udaljenost između unutarnjih rubova mora iznositi najmanje 0,6 m.
- (9) Stražnji katadioptri, trokutastog oblika ne smiju biti postavljeni na motornim vozilima.
- (10) Motorna vozila, izuzev osobnih vozila za prijevoz putnika, kao i prikolica dužine veće od 6 m moraju na bočnim stranama imati postavljene katadioptre žute boje koji nemaju trokutasti oblik. Barem jedan katadioptra mora biti postavljen na srednjoj trećini vozila. Katadioptra postavljen najbliže prednjem dijelu vozila ne smije biti na većoj udaljenosti od 3 m od tog dijela vozila. Katadioptra postavljen najbliže stražnjem dijelu vozila ne smije biti na većoj udaljenosti od 1 m od tog dijela vozila. Udaljenost gornjeg ruba svjetleće površine katadioptra ne smije biti veća od 0,9 m od površine ceste. Ukoliko to konstrukcija vozila ne dopušta, dozvoljava postavljanje katadioptra na veću visinu ali ne veću od 1,5 m. Invalidska kolica sa motorom sa svake bočne strane moraju imati barem jedan katadioptra žute boje koji je postavljen na visini od ceste ne većoj od 0,6 m, a po mogućnosti što niže. Ovi katadioptri se smiju postaviti i u žice kotača.
- (11) Katadioptri pod stavkom (10) ovog članka mogu biti sa mogućnošću skidanja kod:
- vozila kod kojih zbog konstrukcije nije moguće njihovo trajno pričvršćivanje;
 - vozila namijenjenih za poljoprivredu i šumarstvo a namijenjeni su za obradu zemlje i predstavljaju priključna vozila;
 - ramova vozila koji se u svrhu dovršavanja prevoze do nekog odredišta.
- (12) Ukoliko su postavljene katadioptri za bočno obilježavanje vozila, shodno odredbama ovog članka, oni moraju odgovarati odredbama stavka (10) ovog članka. Čak je dovoljno da takva vozila imaju jedan odgovarajući katadioptra u prednjoj trećini i jedan u zadnjoj trećini dužine vozila.
- (13) Reflektirajuće površine bijele boje prstenastog oblika dozvoljeno je postavljati na kotačima bicikla s motorom, motocikala i invalidskih kolica sa motorom.
- (14) Vozila čija dužina prelazi 6 m, izuzev vozila bez nadgradnje, vozila za obavljanje radova u poljoprivredi i šumarstvu i njihovih prikolica, radnih strojeva, te ona vozila koja se s obzirom na nadgradnju i konstrukciju ne mogu uvrstiti u kategoriju teretnih vozila i vučnih vozila, moraju na svojim uzdužnim/bočnim stranama imati ugrađena i izvedena svjetla žute boje. Za druga vozila sa više tragova kotača dozvoljeno je postavljanje bočnih svjetala. Ukoliko je bočno svjetlo integrirano u jedno kućište ili kombinirano sa gabaritnim svjetlom, pozicionim svjetlom, svjetlom za maglu ili stop - svjetlom ili čini dio zajedničke svjetleće površine sa zadnjim katadioptronom onda ono može biti i crvene boje.
- (15) Odredbe iz stavka (10) ovoga članka primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini poslije 1. srpnja 1996. godine.
- (16) Odredbe iz stavka (14) ovog članka primjenjuju se na vozila koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini poslije 1. siječnja 2001. godine.
- (17) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.
- ### 3. Uređaji za davanje svjetlosnih znakova
- #### Članak 42.
- Pod uređajima za davanje svjetlosnih znakova, prema ovom Pravilniku, podrazumijevaju se:
- stop-svjetla;
 - pokazivači smjera;
 - uređaji za istodobno uključivanje svih pokazivača smjera.
- #### Članak 43.
- (1) Stop-svjetla na motornom vozilu s četiri ili više kotača, osim na lakim četverociklima i četverociklima, i motornom vozilu sa tri kotača koja su šira od 1,3 m i na priključnom vozilu moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dva stop-svjetla na stražnjoj strani vozila, a na motornom vozilu sa dva kotača, motornom vozilu sa tri kotača koja nisu šira od 1,3 m i lakom triciklu i četverociklu, triciklu i četverociklu kao najmanje jedno stop-svjetlo na stražnjoj strani vozila tako da daju svjetlost crvene boje.
- (2) Vozila koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 25 km/h ne moraju imati stop-svjetlo.
- (3) Ako je na vozilu ugrađeno samo jedno ili više stop-svjetala ona moraju biti postavljena simetrično u odnosu na uzdužnu središnju vertikalnu ravninu vozila. Ova odredba odnosi se i na ugradnju dodatnih stop-svjetala.
- (4) Ako su na vozilu, osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla ugrađena dva stop - svjetla, udaljenost između unutarnjih rubova svjetlećih površina ne smije biti manja od 0,6 m.
- (5) Udaljenost svjetleće površine stop svjetla od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Samo u iznimnom slučaju najveća dopuštena udaljenost svjetleće površine stop-svjetla od površine ceste može iznositi 2,1 m.
- (6) Stop svjetla mogu biti ugrađena u blizini ili zajedno s drugim stražnjim svjetlima. Ako je to slučaj, intenzitet svjetla stop svjetla mora biti veći od drugih svjetala.
- (7) Stop svjetla moraju biti povezana tako da se uključuju i svijetle kontinuirano pri uporabi radne kočnice vozila. Stop svjetla mogu zasvijetliti i u slučaju uporabe retardera ili nekog sličnog uređaja.

Članak 44.

- (1) Pokazivači smjera na motornom vozilu s tri, četiri ili više kotača i na priključnom vozilu moraju biti ugrađeni i izvedeni:
- a) na motornom vozilu koje nije duže od 6m;
 1. dva prednja bočna i dva stražnja pokazivača smjera, ili
 2. dva prednja, dva stražnja i dva bočna pokazivača smjera, ili
 3. dva prednja i dva stražnja pokazivača smjera;
 - b) na motornom vozilu koje je duže od 6 m i na vučnome motornom vozilu:
 1. dva prednja bočna i dva stražnja pokazivača smjera, ili
 2. dva prednja, dva bočna i dva stražnja pokazivača smjera;
 - c) na priključnom vozilu dva stražnja pokazivača smjera.

Za sva motorna vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini do 1. siječnja 1978. godine, bez obzira na dužinu vozila, primjenjuju se samo odredbe točke a) ovog stavka.

- (2) Pokazivači smjera na motornom vozilu s dva kotača osim bicikla s motorom na dva kotača moraju biti ugrađeni i izvedeni kao:
- a) dva prednja i dva stražnja pokazivača smjera ili
 - b) dva pokazivača smjera na upravljaču, vidljiva sprijeda i straga.
- (3) Svjetlost pokazivača smjera mora biti žute boje.
- (4) Učestalost žmigiranja pokazivača smjera treba, u pravilu, iznositi 90 treptaja u minuti, pri čemu su dopuštena odstupanja tako da učestalost žmigiranja iznosi najmanje 60, odnosno najviše 120 treptaja u minuti (90 ± 30 treptaja u minuti).
- (5) Od trenutka uključivanja pokazivača smjera svjetlost se mora upaliti najkasnije za jednu sekundu, a prvi se put ugasi najkasnije za 1,5 sekundu.
- (6) Udaljenost vanjskog ruba svjetleće površine pokazivača smjera od bočno najisturenije točke obrisa vozila ne smije biti veća od 0,4 m.
- (7) Na vozilima iz stavka (1) ovog članka udaljenost donjih rubova svjetlećih površina pokazivača smjera od površine ceste ne smije biti manja od 0,35 m ni veća od 1,5 m. Samo u iznimnom slučaju, ako ih se iz konstruktivnih razloga ne može drukčije postaviti, najveća dopuštena udaljenost donjeg ruba svjetleće površine pokazivača smjera od površine ceste može iznositi 2,1 m.
- (8) Uključivanje pokazivača smjera mora biti neovisno o uključivanju bilo kojeg drugog svjetla na vozilu.
- (9) Svi pokazivači smjera postavljeni na istoj strani vozila moraju se uključivati i isključivati istom komandom.
- (10) Kontrola funkcioniranja pokazivača smjera mora biti osigurana optičkom i/ili zvučnom kontrolnom napravom.
- (11) Uređaj za istodobno uključivanje svih pokazivača smjera na motornim vozilima iz stava (1) ovog članka mora biti ugrađen i izveden tako da se može uključiti posebnom sklopkom, a kontrola funkcioniranja mora se osigurati kontrolnom svjetiljkom koja je u vidnom polju vozača.

- (12) Pokazivači smjera kretanja vozila ne trebaju obavljati svoju funkciju ukoliko je aktiviran uređaj za istovjetno uključivanje svih pokazivača smjera

4. Uređaji koji omogućavaju normalnu vidljivost

Članak 45.

Pod uređajima na vozilima koji omogućavaju normalnu vidljivost u prometu na cesti, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:

- a) vjetrobran i vanjska prozorska okna kabine i karoserije;
- b) uređaj za brisanje vjetrobrana (u daljnjem tekstu: brisač vjetrobrana.);
- c) uređaj za kvašenje vanjske strane vjetrobrana (u daljnjem tekstu: perač vjetrobrana);
- d) ogledalo koje vozaču omogućava posmatranje ceste i prometa (u daljnjem tekstu: vozačko zrcalo).

Članak 46.

- (1) Pod vjetrobranom, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijeva se staklo na čelnoj strani motornog vozila.
- (2) Vjetrobran i sva stakla na motornom ili priključnom vozilu, osim prednjeg vjetrobrana na motociklu i biciklu s motorom, lakom triciklu i četverociklu bez kabine vozača, triciklu i četverociklu koji nemaju kabinu vozača, trebaju:
- a) omogućiti potpunu prozirnost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u prometu i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost ceste i pružiti mogućnost sigurnog zaustavljanja.
 - b) smanjiti moguće povrede vozača i putnika na što je moguće manju mjeru, te biti otporne na sve atmosferske i temperaturne uvjete, kemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.
- (3) Stakla na vozilu ne smiju se na nikakav način dodatno zatamnjavati (postavljanjem folija ili dodatnim bojanjem stakla), izuzev zadnjeg stakla i bočnih stakala autobusa za postavljanje odobrene promidžbene folije.

Članak 47.

Brisači vjetrobrana na motornom vozilu, osim na biciklu s motorom, lakom triciklu i četverociklu bez kabine, lakom motociklu i motociklu, triciklu i četverociklu bez kabine koji imaju vjetrobran, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da budu pouzdani te da omoguće brisanje što veće površine vjetrobrana po svim vremenskim uvjetima i prijeko potrebnu vidljivost kroz vjetrobran.

Članak 48.

Vozila koja imaju ugrađene brisače vjetrobrana moraju imati i perače vjetrobrana.

Članak 49.

- (1) Vozačko zrcalo na motornom vozilu mora biti ugrađeno i izvedeno kao najmanje:
- a) jedno vozačko zrcalo: ako je motocikl prvi put registriran u Bosni i Hercegovini prije 01. siječnja 1998. godine;
 - b) dva vozačka zrcala ako je motocikl, bicikl s motorom, laki četverocikl i četverocikl prvi put registriran u Bosni i Hercegovini nakon 1. siječnja 1998. godine;

- c) dva vozačka zrcala na osobnom automobilu s četiri ili više sjedala, od toga je jedno zrcalo smješteno unutar karoserije, a drugo izvan karoserije na lijevoj strani vozila;
 - d) dva vozačka zrcala na autobusu, osobnom automobilu koji vuče kamp-prikolicu i trolejbusu s obje vanjske strane prednjeg dijela tih vozila i jedno vozačko zrcalo unutar karoserije;
 - e) dva vozačka zrcala na teretnim i kombiniranim vozilima s obje vanjske strane prednjeg dijela tih vozila.
- (2) Vozačko zrcalo mora biti postavljeno tako da vozaču omogućuje posmatranje ceste i prometa iza vozila i kad se u vozilu nalazi najveći dopušteni broj osoba, odnosno kad je vozilo natovareno. Vozačko zrcalo mora biti zglobo spojeno za ležište svojeg nosača tako da se može postaviti u bilo koji položaj radi posmatranja ceste i prometa iza vozila i da u zauzetom položaju ostane i pri normalnim potresima za vrijeme kretanja vozila. Vozačko zrcalo postavljeno unutar karoserije osobnog automobila mora se nalaziti na mjestu na kojem ga vozač sa svojeg sjedala može podešavati rukom.
- (3) Površina vozačkog zrcala mora imati takve optičke osobine da ne uzrokuje znatnije iskrivljenje slike i boje predmeta te da nije podložna štetnom djelovanju atmosferskih prilika.
- (4) Površina vozačkog zrcala koja reflektira sliku može biti ravna ili blago ispupčena (konveksna) ili kombinirana. Poluprečnik ispupčenosti konveksne površine vozačkog zrcala ne smije biti manji od 80 cm.
- (5) Površina vozačkog zrcala mora iznositi:
- a) najmanje 60 cm² za zrcalo smješteno unutar karoserije i izvan karoserije osobnih automobila;
 - b) najmanje 150 cm² ako im je površina ispupčena odnosno, najmanje 300 cm² ako im je površina ravna; za zrcala smještena izvan karoserije ostalih motornih vozila;
 - c) najmanje 50 cm² za zrcala na biciklu s motorom, lakom motociklu, lakom triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu.
- (6) Ako vozačko zrcalo koje je smješteno izvan karoserije vozila premašuje najveću dopuštenu širinu motornog vozila (2,55 m odnosno 2,60 m), ono mora biti postavljeno na nosač sa zglobo koji omogućuje da se pritiskom na nosač zrcala ono vrati u dopuštenu širinu vozila.

5. Uredaji za davanje zvučnih znakova

Članak 50.

- (1) Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornom vozilu mora biti ugrađen i izveden kao najmanje jedan uređaj tako da daje jednolične zvukove nepromjenljiva intenziteta.
- (2) Osim uređaja za davanje zvučnih znakova iz stavka (1) ovog članka, na određena motorna vozila namijenjena službi hitne pomoći, vatrogasnoj službi, vozila Policijskih agencija, vozila oružanih snaga BiH, može biti ugrađen i izveden i poseban uređaj za davanje znakova od niza izmjenično proizvedenog zvuka dviju različitih frekvencija.
- (3) Komanda uređaja za davanje zvučnih znakova mora biti postavljena tako da je pristupačna vozaču s njegova sjedala.
- (4) Uređaj za davanje zvučnih znakova iz stavka (2) ovog članka mora bit konstruiran tako da se njegovim uključivanjem istovjetno uključuje rotaciona ili treptava svjetla na vozilima iz članka 40. ovog Pravilnika.

6. Uredaji za kretanje vozila unatrag

Članak 51.

- (1) Uređaj koji omogućuju kretanje vozila unatrag mora imati ugrađeno svako motorno vozilo, osim motocikla i motornog vozila sa tri kotača, čija najveća dozvoljena masa prelazi 0,6 t. Uređaj mora biti ugrađen i izveden tako, da omogućuje pouzdano i sigurno kretanje vozila unatrag.
- (2) Tricikl i četverocikl čija je masa praznog vozila bez baterije jednaka ili prelazi 0,4 t mora imati ugrađen uređaj koji omogućuje pouzdano i sigurno kretanje vozila unatrag.

7. Kontrolni uređaji i uređaji za davanje znakova

Članak 52.

- (1) Pod kontrolnim uređajima i uređajima za davanje znakova na motornim vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se:
 - a) na osobnim automobilima:
 - 1. brzinomjer s putomjerom i žaruljom za osvjetljavanje,
 - 2. kontrolna plava žarulja za dugo svjetlo,
 - 3. svjetlosni i/ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 - b) na autobusima:
 - 1. brzinomjer s putomjerom i žaruljom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 - 2. tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost.
 - 3. kontrolna plava žarulja za dugo svjetlo,
 - 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 - 5. pokazivač raspoloživog tlaka pneumatskog sustava radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod tlakom;
 - c) na autobusima za gradski promet:
 - 1. svi uređaji predviđeni za autobuse u točki b) ovog stavka, osim tahografa,
 - 2. svjetlosni znak za kontrolu zatvorenosti vrata koja nisu u vidnom polju vozača,
 - 3. uređaj za davanje i primanje znakova od putnika za vozila registrirana po prvi put u BiH nakon 1.1.2000. godine,
 - d) na trolejbusima za gradski promet:
 - 1. svi uređaji predviđeni za autobuse u točki c) ovog stavka,
 - 2. uređaj za kontrolu izolovanosti od električnog napona,
 - e) na teretnim vozilima:
 - 1. brzinomjer s putomjerom i žaruljom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 - 2. čija ukupna masa prelazi 3,5 t, tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost.
 - 3. kontrolna žarulja za dugo svjetlo,
 - 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,

5. pokazivač raspoloživog tlaka pneumatskog sustava radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod tlakom,
- f) na specijalnim vozilima i radnim strojevima:
1. brzinomjer s cestomjerom i žaruljom za osvjetljavanje, ako isti nisu ugrađeni u tahograf,
 2. tahograf koji osigurava upis vremena vožnje članova posade, vremena provedenog u obavljanju profesionalne aktivnosti koja ne spada u upravljanje vozilom, vrijeme odmora, brzine vozila i predenu udaljenost. Tahograf ne moraju imati specijalna vozila i radni strojevi koji na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu veću od 30 km/h.
 3. kontrolna žarulja za dugo svjetlo,
 4. svjetlosni ili zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera,
 5. pokazivač raspoloživog tlaka pneumatskog sustava radne kočnice, ako je taj uređaj stalno pod tlakom,
 6. uređaj za kontrolu rada radnih sustava ugrađenih na vozilu.
- g) na motociklima, lakim četverociklima i četverociklima:
1. brzinomjer s cestomjerom i sijalicom za osvjetljavanje,
 2. kontrolna svjetiljka za dugo svjetlo, osim na motociklu i lakom četverociklu s motorom radne zapremine do 50 cm³;
- h) na svim vozilima koja imaju pneumatsku instalaciju za kočenje, a koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1984. godine standardiziran priključak za kontrolu tlaka zraka u instalaciji za kočenje, odnosno na rezervoaru energije, kočnim cilindrima kao i na svim uređajima na kojima se transformira energija za kočenje.

- (2) Tahograf shodno stavku (1) ovog članka podliježe redovitom ispitivanju svake godine gdje se utvrđuje usklađenost s tipskim odobrenjem i ispravnost.
- (3) Odredbe stavka (1) točka e) ovog članka ne odnose se na vozila civilne zaštite, vatrogasna vozila, komunalna vozila (pranje i čišćenje ulica, odvoz smeća, fekalija i dr.) i vozila za potrebe pčelara.
- (4) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

8. Tahograf i ograničivač brzine

Članak 53.

- (1) Shodno članku 52. ovog Pravilnika, propisuju se slijedeći podaci koje tahograf mora vjerodostojno zapisivati i pokazivati:
- a) dužinu pređenog puta vozila,
 - b) brzinu vozila,
 - c) trajanje upravljanja vozilom,
 - d) ostala trajanja rada i pripravnosti,
 - e) prekide rada i trajanja dnevnih odmora,
 - f) otvaranje kućišta u kojem je zapisni list (list prikladan za trajno bilježenje podataka)
 - g) za elektronske tahografe: svaki prekid napona napajanja tahografa duži od 100 ms (osim osvjetljenja) te svaki prekid signalnog voda od davača dužine pređenog puta i brzine tahografa

- (2) Ako se upravljanju vozilom smjenjuju dva vozača tahograf mora na dva različita zapisna lista istodobno i odvojeno zapisivati vremenske podatke navedene u stavku (1) ovog Pravilnika.

Članak 54.

- (1) Za tahograf su propisane slijedeće naprave:
- a) naprava za pokazivanje: dužine pređenog puta (brojač kilometara), brzine vozila (brzinomjer), vrijeme (sat)
 - b) naprave za pisanje: dužine pređenog puta vozila, brzinu vozila, vremenske podatke iz članka 53, stavak (1) točke c), d) i e)
 - c) naprave koje na zapisnim listovima odvojeno zapisuju: svako otvaranje kućišta u koji je uložen zapisni list, kod elektronskih tahografa, svaki prekid napona napajanja tahografa duži od 100ms (osim osvjetljenja) najkasnije do trenutka ponovnog uključivanja napona napajanja, kod elektronskih tahografa - te svaki prekid signalnog voda od davača dužine pređenog puta i brzine tahografa.
- (2) Tahografu iz stavka (1) ovog članka se mogu se dodavati i druge naprave ali tako da ne smiju utjecati na njegov ispravan rad.
- (3) Svi sastavni dijelovi tahografa moraju biti od materijala zadovoljavajuće stabilnosti i mehaničke čvrstoće s dovoljnim električnim i magnetnim konstantama
- (4) Dužinu pređenog puta vozila može se pokazivati i zapisivati kod vožnje naprijed i unatrag ili samo kod vožnje naprijed. Svako zapisivanje dužine pređenog puta vozila kod vožnje unatrag ne smije utjecati na jasnoću i točnost ostalih zapisa.
- (5) Vlastita frekvencija i prigušenje mjernog mehanizma moraju biti tako izabrani da pokazivanje i zapis brzine vozila može unutar mjernog područja slijediti ubrzanje od 2 m/s².
- (6) Ako satni mehanizam pokreće zapisni list tada mora besprijeckorno vrijeme rada sata biti najmanje 10% duže od maksimalnog trajanja zapisivanja na zapisnom listu.
- (7) Tahograf mora biti opremljen rasvjetom koja ne zaslijepljuje. Pod normalnim radnim uvjetima moraju svi unutarnji dijelovi tahografa biti zaštićeni od vlage i prašine.
- (8) Svi unutarnji dijelovi tahografa imaju propisana mjesta za utiskivanje žiga servisa kao zaštita od neovlaštenih radnji (dodira, otvaranja, itd.).

Članak 55.

- (1) Vrijednost najmanje mjerne skale brojača kilometara iznosi 0,1 km, a brojevi koji označavaju svakih 100 m pređenog puta moraju se jasno razlikovati od onih koji predstavljaju cijele kilometre. Brojevi brojača kilometara moraju biti visine najmanje 4 mm i jasno čitljivi. Brojač kilometara mora omogućiti prikaz od najmanje 99.999,9 kilometara.
- (2) Unutar pokaznog mjernog područja brzinomjera skala mora imati linearnu podjelu od 1, 2, 5 ili 10 km/h. Vrijednost razmaka ucrtanih razdjelnih linija na skali brzine ne smije preći vrijednost 10% najveće vrijednosti brzine koju skala pokazuje. Područje prikaza koji se nalazi izvan pokaznog mjernog područja ne mora se označiti brojkama. Dužina razmaka razdjelnih crta koje odgovaraju promjeni brzine od 10 km/h ne smije biti manji od 10 mm. Razmak između kazaljke i skale brzinomjera s kazaljkom ne smije biti veći od 3 mm. Prikaz na satu mora biti vidljiv izvana, a očitavanje mora biti pouzdano, lako i nedvojbeno.

Članak 56.

- (1) Svaki tahograf bez obzira na oblik zapisnog lista mora imati oznaku koja označava način pravilnog ulaganja zapisnog lista, i to tako da se vremenski prikaz na satu podudara sa oznakom vremena na zapisnom listu. Mehanizam za pomicanje zapisnog lista mora biti izveden tako da pomicanje zapisnog lista bude bez praznog hoda, te da se zapisni list može u svako vrijeme uložiti i izvaditi.
- (2) Okretanje zapisnog lista mora biti neprekidno i jednolično brzinom ne manjom od 7 mm/h, mjereno na unutarnjem rubu plohe za zapisivanje brzine vozila.
- (3) Svaki kilometar dužine pređenog puta mora biti prikazan na odgovarajućoj koordinati zapisom dužine od najmanje 1 mm.
- (4) Pisač brzine mora biti vođen ravno i okomito na smjer pomicanja zapisnog lista neovisno od oblika zapisnog lista.
- (5) Svaka promjena brzine od 10 km/h mora biti prikazana zapisom dužine od najmanje 1,5 mm na odgovarajućoj koordinati. Dužina pređenog puta vozila, brzina i svako otvaranje kućišta u koji je uloženi zapisni list automatski se zapisuje.
- (6) Tahograf zapisuje vrijeme trajanja upravljanja vozilom i omogućuje prepoznatljivo i jasno zapisivanje ostalih radnih aktivnosti vozača kad se preklopnik automatski ili ručno prebaci u položaj:
 - a) označen oznakom vremena upravljanja vozilom
 - b) označen oznakom vremena ostalih vrsta rada
 - c) označen oznakom vremena pripravnosti i to:
 1. vrijeme čekanja
 2. vrijeme tijekom vožnje provedeno uz vozača
 3. vrijeme tijekom vožnje provedeno u kabini za spavanje
 - d) označen oznakom vremena prekida rada i dnevnog odmora
- (7) Prema načinu upisa, njihovom poretku mora biti omogućeno besprijekorno prepoznavanje o kojoj se vremenskoj skupini radi. Pojedine vremenske skupine zapisuju se na zapisnom listu različitim širinama zapisa ili u svakom drugom obliku koji osigurava barem istu mogućnost očitavanja i korištenja.

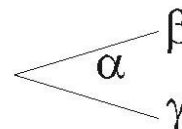
Članak 57.

Kućište u koje je uloženi zapisni list i u kojem se nalazi mehanizam za namještanje sata mora biti opremljeno sigurnosnom napravom protiv otvaranja. Svako otvaranje kućišta u koje je uloženi zapisni list i u kojem se nalazi mehanizam za namještanje sata automatski se zapisuje na zapisnom listu.

Članak 58.

- (1) Tahograf na prednjoj strani mora imati slijedeće oznake:
 - a) mjernu jedinicu za dužinu pređenog puta s kraticom km neposredno do brojača kilometara
 - b) mjernu jedinicu za brzinu kretanja vozila km/h u blizini ljestvice brzine
 - c) mjerno područje brzinomjera u obliku $V_{min}....., V_{max}.....$ ako se ovi podaci ne nalaze na tipskoj pločici tahografa
- (2) Tipska pločica, ugrađena u tahografu, mora sadržavati slijedeće podatke koji moraju biti jasno vidljivi i čitljivi i kad je tahograf ugrađen u vozilo:

- a) ime i naslov proizvođača tahografa
- b) tvornički broj i godinu proizvodnje
- c) službenu oznaku vrste tahografa-tip tahografa
- d) konstantu k tahografa u obliku $k = \text{ okr/km}$ ili $k = \text{ imp/km}$
- e) moguće je imati i mjerno područje brzinomjera
- f) ako je tahograf osjetljiv na nagib tako da to utječe na prekoračenje dopuštenih grešaka tahografa mora se navesti ugao u obliku kao na slici, pri čemu je ugao koji zatvara prednja ploča tahografa s vodoravnom ravninom i u kojem položaju je tahograf tipski ispitan, a uglovi i prikazuju najveći dopušteni otklon prema gore odnosno prema dolje od ugla

Članak 59.

- (1) Zapisni listovi moraju biti izrađeni na način da ne ometaju normalan rad tahografa, da zapisi budu neizbrisivi, čitljivi i prepoznatljivi, a dimenzije zapisnih listova i svi zapisi ne smiju se promijeniti tijekom rada u normalnim uvjetima vlage i temperature.
- (2) Svaki vozač mora na zapisnom listu upisati, tako da ne ošteti list i ne umanju njegovu čitljivost, slijedeće podatke:
 - a) na početku uporabe lista svoje ime i prezime
 - b) na početku i kraju uporabe lista datum i mjesto
 - c) registarsku oznaku vozila koje mu je dodijeljeno i to prije prve vožnje upisano na tom listu, i u slučaju promjene vozila tijekom uporabe lista
 - d) stanje brojača kilometara i to na početku prve vožnje upisane na listu, na kraju zadnje vožnje upisane na listu i u slučaju promjene vozila tokom radnog dana (brojčanik kilometara prethodnog vozila i brojčanik kilometara novog vozila)
 - e) vrijeme svake promjene vozila
- (3) Zapisni listovi moraju u normalnim uvjetima skladištenja biti dobro čitljivi najmanje jednu punu godinu dana.
- (4) Trajanje zapisa zapisnog lista, bez obzira na njegov oblik, mora biti 24 sata.
- (5) Zapisni listovi moraju imati:
 - a) plohu predviđenu isključivo za zapisivanje podataka brzine
 - b) plohu predviđenu isključivo za zapisivanje podataka za dužinu pređenog puta vozila
 - c) jednu ili više ploha za zapisivanje podataka koji se odnose na vrijeme upravljanja vozilom, druge vrste rada i pripravnosti te prekide rada i dnevnog odmora
 - d) poledina zapisnog lista s ucrtanom podjelom od 0 do 24 sata za ručno upisivanje podataka vremena upravljanja vozilom, vrste rada, pripravnosti, prekida rada i dnevnog odmora
- (6) Na svakom zapisnom listu moraju biti slijedeći podaci:
 - a) ime i naziv proizvođača
 - b) službena oznaka tipa zapisnog lista

- c) službena oznaka tipa tahografa u kojima se zapisni list može upotrebljavati
- d) gornja granica mjernog područja brzine izražene u km/h.

Članak 60.

- (1) Na autobusima i teretnim motornim vozilima koja se prvi put registriraju u BiH, na autobusima i teretnim motornim vozilima koja sudjeluju u međunarodnom cestovnom prometu sukladno Europskim smjericama 92/6/EEZ i 2001/11/EC i na motornim vozilima za prijevoz opasnih tvari treba biti ugrađen ograničivač brzine.
- (2) Odredba iz stavka (1) ovog članka odnosi se i na teretna motorna vozila i autobuse proizvedene poslije 1.1.1988. godine, a koja su po prvi put registrirana u BiH nakon 1.1.1999. godine.
- (3) Odredba iz stavka (1) ovog članka odnosi se na teretna motorna vozila čija najveća dopuštena masa prelazi 12 t, odnosno na autobuse čija najveća dopuštena masa prelazi 10 t.
- (4) Brzina ograničena ograničivačem brzine ne smije biti veća od 90 km/h za teretna motorna vozila, odnosno 105 km/h za autobuse.
- (5) Ograničivačem brzine ne trebaju biti opremljeni teretna motorna vozila čija je maksimalna brzina jednaka ili manja od 90 km/h i autobusi čija je najveća brzina jednaka ili manja od 105 km/h.
- (6) Ograničivač brzine podliježe redovnoj provjeri ispravnosti svake godine gdje se utvrđuje usklađenost sa zahtjevima pravilnika ECE-R-89.
- (7) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

9. Uredaji za odvodnju i ispuštanje ispušnih gasova

Članak 61.

- (1) Izlaz (izlazni otvor) ispušne cijevi uređaja za odvod i ispuštanje ispušnih gasova ne smije biti usmjeren u desnu stranu motornog vozila.
- (2) Na ispušnoj se cijevi iz stavka (1) ovog članka mora nalaziti uređaj za prigušivanje zvuka ispušnih gasova koji se ne može isključiti osim za potrebe čišćenja.
- (3) Izlaz ispušne cijevi na radnim strojevima i specijalnim vozilima, namijenjenim za trajnu uporabu u naseljenim mjestima, mora biti ugrađen i izveden na najvišoj točki vozila.

10. Uredaji za spajanje vučnog i priključnog vozila

Članak 62.

- (1) Uredaji za spajanje vučnoga i priključnog vozila, osim kod motocikla s bočnom prikolicom, moraju biti postavljeni u uzdužnoj simetričnoj vertikalnoj ravni vozila i izvedeni zglobno, tako da omogućuju pokretljivost uređaja u svim smjerovima u prostoru.
- (2) Osovinica uređaja za spajanje vučnoga i priključnog vozila pomoću koje se spaja vozilo mora imati osigurač koji onemogućuje, pri normalnoj uporabi, razdvajanje spojenih vozila.
- (3) Uredaji za spajanje vučnoga i priključnog vozila moraju biti pričvršćeni za pojačani dio vučnog vozila.

- (4) Vertikalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog automobila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t mora biti udaljena od zadnjeg kraja vozila minimalno 70 mm. Nadalje, horizontalna simetrala kugle uređaja za spajanje putničkog vozila i priključnog vozila najveće dozvoljene mase do 3,5 t ne smije biti udaljena od podloge više od 350 mm u slučaju opterećenja vozila do svoje najveće dopuštene mase.
- (5) Kuka na putničkom vozilu u slučaju kad ne vuče priključno vozilo i kada se rastavi na pričvrstnom mjestu, ne smije da izlazi izvan gabarita vozila.
- (6) Odredba stavka (5) primjenjuje se od 1.1.2009. godine i to:
 - a) za novoproducirana putnička vozila i
 - b) za putnička vozila kod kojih se uređaj (kuka) naknadno ugrađuje.

11. Uredaji za pogon vozila na alternativna goriva (gas)

Članak 63.

- (1) Alternativna goriva koja se već koriste u BiH ili su u izgledu da se koriste u bliskoj budućnosti za pogon motornih vozila su:
 - a) tečni naftni gas (propan butan) koji nosi skraćeni naziv LPG
 - b) komprimirani prirodni gas sa uobičajenim skraćenim nazivom CNG
- (2) Uredajima i opremom za pogon motornih vozila gasom smatraju se:
 - a) rezervoar gasa
 - b) armatura rezervoara gasa
 - c) pročišćavač gasa
 - d) isparivač gasa (za LPG)
 - e) regulator tlaka
 - f) gasni ventil
 - g) priključak za pražnjenje (samo za CNG)
 - h) ventil tečnog goriva (benzina ili dizelskoga goriva)
 - i) vodovi za gas visokog tlaka
 - j) vodovi za gas niskog tlaka
 - k) vodovi za sredstva za grijanje
 - l) električni uređaji i instalacije,
 - m) priključak za punjenje rezervoara gasom.

Članak 64.

Dijelovi uređaja i opreme iz članka 63. ovoga Pravilnika koji su u dodiru s gasom moraju biti izrađeni od materijala koji:

- a) ne stvara zapaljive smjese
- b) je otporan na djelovanje gasa
- c) ne mijenja kemijska svojstva gasa.

Članak 65.

- (1) Uredaji i oprema iz članka 63. stavak (2) točke a) i b), osim onih navedenih u članku 69. stavak (1) točka c), te točke c), f), g), i), j), ovoga Pravilnika moraju biti konstruirani i izrađeni za radne temperature od -20 °C do 80 °C, a oni iz točaka d) i e) za radne temperature od -20 °C do 120 °C.

- (2) Uređaji i oprema iz stavka (1) ovog članka, osim onih iz članka 63. stavak (2) točka j) ovoga Pravilnika, ispituju se za LPG na ispitnom tlaku od 3 MPa (30 bar), odnosno uređaji i oprema za CNG na ispitnom tlaku od 30 MPa (300 bar). Rezervoar gasa ispituje se ispitnim tlakom hladnom vodom.
- (3) Uređaji i oprema iz stavka (1) ovog članka, osim onih iz članka 63. stavak (2) točka j) ovoga Pravilnika, moraju biti tipski ispitani te imati važeće tipsko odobrenje.
- (4) Dokumentaciju o tipskom ispitivanju iz stavka (3) ovog članka dužna je pribaviti servisna radionica koja ugrađuje uređaje i opremu za pogon motornih vozila gasom.

Članak 66.

- (1) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom iz članka 63. stavak (2) točka b), osim cijevi za prozračivanje navedenih u članku 69. stavak (1) točka c), te uređaji i oprema iz članka 63. stav (2) točke c), d), e), f) i g) moraju biti na vidljiv i trajan način označeni brojem tipskog odobrenja i nazivom firme - proizvođača.
- (2) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom iz članka 63. stavak (2) točke d) i e) ovog Pravilnika osim oznaka iz stavka (1) ovog članka moraju imati i trajno utisnut tvornički broj (serijski broj proizvođača) te moraju imati ispravu u koju je upisan serijski broj tog uređaja i kojom se potvrđuje da je taj uređaj ispitivan (izjava o saobraznosti).
- (3) Rezervoar gasa iz članka 63. stavak (2) točka a) ovoga Pravilnika mora imati trajno upisane slijedeće podatke:
 - a) naziv proizvođača
 - b) tvornički broj
 - c) godinu izrade
 - d) naziv gasa kojim se puni (LPG ili CNG)
 - e) zapreminu prazne posude u litrama (l)
 - f) datum (mjesec i godina) posljednjeg obavljenoga pregleda i ispitivanja od strane inspekcije nadležne za posude pod tlakom
 - g) žig inspekcije nadležne za posude pod tlakom kao dokaz o uspješno obavljenom pregledu i ispitivanju
 - h) za LPG: najveću dopuštenu masu punjenja (kg)
 - i) za CNG: najveći dopušteni tlak punjenja (MPa odnosno bar).
- (4) Ako je rezervoar gasa iz članka 63. stavak (2) točka a) ovog Pravilnika homologirani rezervoar mora imati trajno upisane podatke sukladne odredbama odgovarajućeg ECE pravilnika.

12. Temeljni zahtjevi za pojedine dijelove uređaja za gas

Članak 67.

- (1) Rezervoar gasa, koji se ugrađuje u motorno vozilo na pogon gasom, se u smislu zakonskih odredbi i odredbi posebnih propisa smatra posudom pod tlakom.
- (2) Rezervoar gasa izrađen u Bosni i Hercegovini koji se prvi put ugrađuje u motorno vozilo na pogon s gasom mora imati pozitivan nalaz nadležne inspekcije za posude pod tlakom.

Članak 68.

- (1) Rezervoar gasa izrađen u inozemstvu mora udovoljavati ovim uvjetima:
 - a) da za rezervoar postoji dokumentacija o potvrđivanju s pripadajućim izvješćem o ispitivanju i tehničkim

opisom (u daljnjem tekstu: potvrдна документација) ovjerena od nadležne službe zemlje proizvođača,

- b) da su na rezervoaru utisnuti propisani podaci i žig nadležne službe zemlje proizvođača,
 - c) da je po potrebi učinjena provjera konstrukcije, proizvodnje i proračun čvrstoće prema važećim propisima; nadležna inspekcija za posude pod tlakom potvrdit će valjanost potvrđne dokumentacije iz točke 1. ovoga stavka,
 - d) da nadležna inspekcija za posude pod tlakom potvrdi da je obavljeno uspješno ispitivanje rezervoara ispitnim tlakom hladnom vodom; o ispitivanju se izdaje nalaz, a na posudu se utiskuje žig te godina i mjesec ispitivanja.
- (2) Za nova ili rabljena motorna vozila pogonjena gasom koja se nabave u inozemstvu, potrebno je prije registriranja izvršiti identificiranje, pregled potvrđne dokumentacije iz stavka (1) točka a) ovoga članka te po potrebi rezervoar gasa izvaditi i ispitati ga na ispitni tlak hladnom vodom prema stavku (1) točka d) ovoga članka.
 - (3) Rezervoar gasa koji nije stariji od sedam godina te koji nema potvrđnu dokumentaciju iz stavka (1) točka a) ovoga članka, ali ima propisane oznake, može se upotrebljavati uz uvjete:
 - a) izrade tehničke dokumentacije prema uputama nadležne inspekcije za posude pod tlakom,
 - b) obavljenog ispitivanja ispitnim tlakom prema stavku (1) točka d) ovoga članka.
 - (4) Rezervoar gasa stariji od sedam godina, koji do tada nije pregledala i ispitala nadležna inspekcija za posude pod tlakom, ne može se upotrebljavati.
 - (5) Rezervoar gasa koji je izrađen i odobren, to jest označen prema odgovarajućem ECE pravilniku može se ugraditi u vozilo bez prethodnog ispunjavanja uvjeta iz stavka (1) ovog članka ako od datuma proizvodnje do ugradnje u vozilo nije prošlo više od dvije godine.

Članak 69.

- (1) Armatura rezervoara gasa iz članka 63. stavak (2) točka b) se sastoji od:
 - a) ventila rezervoara gasa
 - b) sigurnosnih uređaja
 - c) zaštitnog kućišta armature rezervoara gasa odnosno zaštitnog kućišta rezervoara gasa s pripadnom armaturom rezervoara gasa (gasonepropusno kućište s cijevima za prozračivanje, koje može biti izvedeno i kao zaštita od mehaničkog oštećenja)
 - d) nepovratnog ventila između priključka za punjenje i rezervoara gasa
 - e) ventila između priključka za punjenje i rezervoara gasa, te ventila između priključka za pražnjenje i rezervoara gasa
 - f) pokazivača količine gasa za LPG, odnosno mjerača tlaka za CNG.
- (2) Između rezervoara gasa i uređaja iz stavka (1) točke a) i b) ovoga članka, ne smije biti ugrađen nikakav uređaj koji može onemogućiti funkciju navedenih uređaja.
- (3) Uređaj iz stavka (1) točka f) mora djelovati za vrijeme punjenja rezervoara gasom.

Članak 70.

Ventil rezervoara gasa je uređaj koji se postavlja izravno na rezervoar gasa a služi za zatvaranje rezervoara u slučaju kad treba spriječiti neželjeno istjecanje gasa iz rezervoara.

Članak 71.

(1) Sigurnosni uređaji na armaturi rezervoara gasa moraju spriječiti stvaranje prekomjernog tlaka u rezervoaru kao i prekomjerno istjecanje gasa iz rezervoara pri otvorenom ventilu rezervoara. Ti uređaji su:

- a) za LPG:
 1. ograničivač protoka,
 2. uređaj za osiguranje protiv previsokog tlaka;
- b) za CNG:
 1. ograničivač protoka,
 2. uređaj za osiguranje protiv previsokog tlaka,
 3. uređaj protiv prekoračenja temperature u slučaju požara.

(2) Ograničivač protoka je sigurnosni uređaj koji, pri lomu cijevi za odvod gasa, mora smanjiti količinu gasa koji će istjecati na najviše 10% od najvećega mogućeg protoka gasa.

(3) Uređaj za osiguranje protiv previsokog tlaka u rezervoaru je sigurnosni uređaj koji mora u rezervoaru gasa spriječiti stvaranje tlaka većeg od 3 MPa (30 bar), odnosno 2,5 MPa (25 bar) ugrađenim na vozilima prije stupanja na snagu ovog Pravilnika kod LPG-a i tlaka većeg od 30 MPa (300 bar) kod CNG-a.

(4) Uređaj protiv prekoračenja temperature u slučaju požara je sigurnosni uređaj koji mora ispustiti gas iz rezervoara gasa u atmosferu ako temperatura sigurnosnih elemenata u ovom uređaju dostigne $100\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$ (kod potpuno čeličnih rezervoara $125\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$). Ovaj uređaj treba izvesti tako da kad bude aktiviran ne dopusti da tlak u rezervoaru gasa poprimi vrijednosti veće za 10% od ispitnog tlaka rezervoara.

(5) Sigurnosni uređaji na armaturi rezervoara gasa i ventil rezervoara gasa mogu biti konstruirani i izvedeni tako da čine jednu cjelinu.

Članak 72.

(1) Zaštitno kućište armature rezervoara gasa odnosno zaštitno kućište rezervoara gasa s pripadnom armaturom rezervoara gasa mora spriječiti moguće propuštanje gasa iz dijelova armature rezervoara u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.

(2) Zaštitno kućište gasa iz stavka (1) ovoga članka je gasonepropusno kućište koje mora biti konstruirano, izvedeno te ispitano na nepropusnost pri tlaku od 10 kPa (0,1 bar).

(3) Zaštitno kućište gasa iz stavka (1) ovoga članka, i dijelovi armature koje ono štiti, moraju biti dodatno zaštićeni ako postoji opasnost njihova mehaničkog oštećenja.

Članak 73.

Nepovratni ventil između priključka za punjenje i rezervoara gasa je uređaj koji mora spriječiti povratno strujanje gasa iz rezervoara gasa prema priključku za punjenje.

Članak 74.

(1) Ventil između priključka za punjenje i rezervoara gasa, te ventil između priključka za pražnjenje (ako je ugrađen) i rezervoara gasa moraju biti izvedeni tako da za vrijeme

punjenja rezervoara gasom onemogućuje dotok gasa u isparivač, odnosno regulator tlaka te u priključak za pražnjenje gasa. Kad se rezervoar ne puni gasom ti ventili moraju omogućiti normalni dotok gasa u isparivač, odnosno regulator tlaka. U slučaju potrebe, ti ventili moraju omogućiti pražnjenje gasa iz gasnih vodova i uređaja preko priključka za pražnjenje.

(2) Ventili iz stavka (1) ovoga članka mogu biti izvedeni u zajedničkom kućištu kao višesmjerni ventil.

Članak 75.

(1) Pokazivač količine gasa za LPG u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji pokazuje količinu gasa u rezervoaru gasa.

(2) Mjerač tlaka za CNG pokazuje tlak CNG u rezervoaru gasa.

Članak 76.

Pročišćavač gasa u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji sprječava prolaz nečistoće iz rezervoara gasa prema drugim uređajima.

Članak 77.

Isparivač gasa u smislu ovog Pravilnika je uređaj u kojem LPG isparava i prelazi iz tečnog u gasovito stanje pod utjecajem toplote.

Članak 78.

(1) Regulator tlaka u smislu ovog Pravilnika je uređaj u kojem se smanjuje tlak gasa s tlaka u rezervoaru i podešava na radni tlak koji odgovara stvaranju smjese pogodne za rad motora.

(2) Kao regulator tlaka smije se upotrijebiti samo uređaj s membranama.

(3) Ako je regulator tlaka izveden kao višestupni, prvi stupanj se ispituje na tlak prema odredbi iz članka 65. stavak (2) ovoga Pravilnika, a ostali stupnji na dvaput veći tlak od radnog tlaka.

(4) Regulator tlaka mora biti izveden tako da gas ne istječe iz regulatora kad motor ne radi, odnosno kad se gas ne upotrebljava kao pogonsko gorivo za rad motora.

Članak 79.

Ventil za gas u smislu ovog Pravilnika je uređaj koji prekida dovod gasa iz rezervoara gasa u isparivač gasa i regulator tlaka kad motor ne radi, odnosno kada se gas ne upotrebljava kao pogonsko gorivo za rad motora.

Članak 80.

Priključak za pražnjenje, ako je ugrađen, je uređaj koji u slučaju potrebe služi za pražnjenje gasa iz vodova i uređaja koji se nalaze iza ventila rezervoara gasa.

Članak 81.

Ventil tečnog goriva je u smislu ovog Pravilnika uređaj koji, za vrijeme dok se motor opskrbljuje gasom kao pogonskim gorivom, zatvara dotok drugih vrsta goriva (benzina, dizelskoga goriva) u uređaj za opskrbljivanje motora gorivom.

Članak 82.

(1) Vodovi za gas visokoga tlaka u smislu ovog Pravilnika su svi cijevni vodovi od daljinskog priključka za punjenje rezervoara do rezervoara gasa te od rezervoara gasa do isparivača gasa, odnosno do regulatora tlaka. Cijevi te dijelovi za njihovo spajanje smiju se upotrebljavati kao

vodovi za gas visokoga tlaka samo ako su konstruirani i izvedeni najmanje za ispitni tlak rezervoara gasa.

- (2) Materijal vodova za gas visokog tlaka je čelik ili bakar, a materijal dijelova za spajanje je čelik ili legure bakra.

Članak 83.

Vodovi za gas niskog tlaka u smislu ovog Pravilnika su svi vodovi od regulatora tlaka do motora.

Članak 84.

Vodovi za sredstva za grijanje u smislu ovog Pravilnika su svi vodovi koji povezuju isparivač gasa i regulator tlaka s uređajem za hlađenje motora ili drugim odgovarajućim izvorom toplote.

Članak 85.

Električni uređaji i instalacije u smislu ovog Pravilnika su uređaji i dijelovi za spajanje koji električne i elektroničke dijelove uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom napajaju električnom energijom potrebnom za njihov ispravan rad.

Članak 86.

Priključak za punjenje je uređaj koji omogućuje punjenje rezervoara gasa samo određenom vrstom gasa i pod određenim tlakom prema izvedbi rezervoara gasa.

13. Osnovni zahtjevi pri ugradnji uređaja za gas

Članak 87.

- (1) Ugradnju uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom te popravak i održavanje istih smije obavljati samo servisna radionica.
- (2) Servisna radionica koja ugrađuje uređaje i opremu za pogon motornog vozila gasom, neposredno po ugradnji izdaje izjavu o obavljenoj ugradnji, čiji sadržaj utvrđuje stručna institucija. Izjava o obavljenoj ugradnji se izdaje u četiri primjerka, od čega servisna radionica zadržava jedan primjerak, ovlaštenom ustrojstvu za certificiranje dostavlja jedan primjerak a vlasniku vozila dostavlja dva primjerka.

Članak 88.

- (1) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju se ugraditi u vozilo tako da se nalaze u granicama gabarita vozila u koje su ugrađeni, osim po visini koja ne smije biti veća od najveće dopuštene visine vozila.
- (2) Izravno zagrijavanje ispušnim gasovima uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom nije dopušteno.
- (3) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni tako da najmanja udaljenost od ispušnog uređaja iznosi 150 mm. Ako je taj razmak manji, ali ne manji od 75 mm, između se mora postaviti odgovarajuća čvrsta i trajna toplotna zaštita.
- (4) Uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni u vozilo tako da su oznake odnosno podaci iz članka 66., koji su utisnuti na njima, dostupni i lako čitljivi pri tehničkom pregledu vozila.
- (5) Ako bi došlo do propuštanja na dijelovima uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom, tada ne smije postojati mogućnost da propušteni gas dođe u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, npr. vodovima zraka za grijanje ili vodovima zraka klima uređaja.
- (6) Progibi, uvijanja i vibracije vozila ne smiju imati nikakav nepovoljan utjecaj na dijelove uređaja i opreme za pogon

motornih vozila gasom kao i na dijelove njihova pričvršćenja.

- (7) Pričvršćenja ne smiju biti izvedena s oštrim bridovima i ne smiju biti takva da mogu oštetiti dijelove uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom. U slučaju da pri neposrednom dodiru metalnih dijelova postoji mogućnost korozije treba upotrijebiti međuslojeve za sprječavanje korozije.
- (8) Rezervoar gasa i drugi uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom moraju biti ugrađeni u vozilo tako da su zaštićeni od mehaničkih oštećenja, korozije i insolacije. Po potrebi treba postaviti zaštitu od udara kamenja i zaštitu da se ne gazi po njima, npr. u blizini vrata. Pristup rezervoaru gasa mora biti moguć samo vozaču tog vozila, punitelju i stručnim osobama koje obavljaju provjeru ili popravke na rezervoaru ili armaturi rezervoara.
- (9) Osim ugradnje, nikakvi drugi radovi na sigurnosnim uređajima armature rezervoara gasa nisu dopušteni.

Članak 89.

- (1) Ugradnja rezervoara gasa ne smije poremetiti stabilnost vozila ni dopuštena osovinska opterećenja.
- (2) Ako su ugrađena dva ili više rezervoara gasa za LPG, ventilima se mora osigurati pojedinačno punjenje, odnosno pražnjenje rezervoara.
- (3) Rezervoar gasa i drugi uređaji i oprema za pogon motornih vozila gasom kod kojih postoji mogućnost propuštanja ne smiju se ugrađivati u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, ukoliko se ti uređaji ne smjeste u zaštitno gasonepropusno kućište koje sprječava mogući prodor gasa u prostor za vozača, putnike i prtljažnik, a koje je dostatno prozračivano i zaštićeno od mehaničkog oštećenja.
- (4) U zaštitnom gasonepropusnom kućištu ne smiju se nalaziti električni uređaji osim ako su izvedeni s protueksplozijskom zaštitom.

Članak 90.

Rezervoar gasa mora se ugraditi u motorno vozilo tako da je osigurano:

- a) da ispušni gasovi ni izravno ni neizravno ne budu usmjereni na rezervoar,
- b) da gas iz uređaja za osiguranje protiv previsokog tlaka ili iz spojeva, ni izravno ni neizravno ne bude usmjeren na ispušnu cijev, u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, u prostor za motor, odnosno u smjeru mogućeg izvora električnog iskrenja,
- c) da je rezervoar gasa odgovarajućim štitnikom zaštićen od izravnog djelovanja sunčevih zraka,
- d) da gas iz rezervoara gasa za LPG može izlaziti samo u tečnom stanju,
- e) da kad se rezervoar gasa postavlja u predjelu poda vozila, rezervoar mora imati mehaničku zaštitu s prednje i stražnje strane u odnosu na središnju uzdužnu ravninu vozila. Ta zaštita se izrađuje od čeličnog lima debljine najmanje 1 mm ili drugoga materijala odgovarajućih svojstava a postavlja se na razmaku od najmanje 10 mm od rezervoara; najniža točka zaštite mora biti najmanje 10 mm niža od najniže točke rezervoara i ne manje od 150 mm udaljena od kolnika kad je vozilo pod punim opterećenjem,
- f) da se rezervoar gasa ne smije ugrađivati u predjelu motora niti ispred prednje osovine vozila,

- g) da rezervoar gasa bude udaljen od stražnje stijenke vozila odnosno vanjskoga ruba stražnjega branika vozila najmanje 200 mm, a ako je riječ o toroidalnom rezervoaru najmanje 100 mm koji, uz to, mora biti ugrađen vodoravno. Rezervoar gasa ne smije biti u dodiru s unutarnjom stranom stražnje stijenke vozila.

Članak 91.

- (1) Rezervoar gasa mora biti pričvršćen s najmanje dva držača, koji se nazivaju elementima pričvršćenja - pri čemu se za svezu ne smije upotrijebiti uža, tako da izdrže opterećenje od punog rezervoara pri ubrzanju od 50 m/s^2 u smjeru vožnje te suprotno i okomito na smjer vožnje u vodoravnoj ravnini, a u svim ostalim smjerovima 25 m/s^2 .
- (2) Elementi pričvršćenja iz stavka (1) ovog članka ne smiju rezervoar gasa oštećivati mehanički niti s njim u spoju korodirati; između rezervoara i elemenata pričvršćenja mora se postaviti elastičan materijal koji ne upija vlagu.

Članak 92.

- (1) Kad je rezervoar gasa smješten u prostor za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, rezervoar odnosno uređaji iz članka 69. stavak (1) ovoga Pravilnika, koji se nalaze na rezervoaru, moraju se smjestiti u zaštitno gasonepropusno kućište koje pruža dostatnu zaštitu od mehaničkog oštećenja, pouzdano sprječava mogućnost propuštanja gasa u unutarnjost vozila i koje je pomoću odgovarajućih otvora dostatno prozračivano radi sprječavanja nakupljanja gasa i stvaranja eksplozivne smjese sa zrakom.
- (2) Zaštitno gasonepropusno kućište rezervoara gasa i uređaja na njemu, iz prethodnoga stavka, mora osigurati slobodan prostor između rezervoara i kućišta širine (visine) od najmanje 20 mm.
- (3) Pod štitnikom od izravnog djelovanja sunčevih zraka podrazumijeva se metalni ili njemu odgovarajući štitnik, koji pokriva barem gornju polovicu opsega rezervoara (luk od 180°) na udaljenosti od najmanje 20 mm od rezervoara.
- (4) Kao dovoljno prozračivanje gasonepropusnog kućišta podrazumijeva se ulaz i izlaz zraka kroz cijevi za prozračivanje, iznutra glatke, promjera najmanje 25 mm. Instalacije koje se provode kroz cijevi za prozračivanje ne smiju smanjiti slobodni presjek tih cijevi za više od 20%.
- (5) Izlazni i ulazni otvori cijevi za prozračivanje iz stavka (4) ovoga članka moraju biti tako postavljeni da njihovo zatvaranje nečistoćom tokom vožnje nije moguće.
- (6) Otvori za prozračivanje iz stavka 5. ovoga članka moraju biti udaljeni od ispušnog uređaja najmanje 150 mm, a najmanje 75 mm ako je postavljen usmjerivač koji onemogućuje neposredno usmjerenje zraka za prozračivanje na ispušni uređaj, te se moraju nalaziti što dalje od svakog izvora iskrenja na vozilu.
- (7) Izlazni otvori za prozračivanje iz stavka (1) ovoga članka za LPG moraju se po visini postaviti što niže, a otvori za CNG što više.
- (8) Prostor u koji je smješten rezervoar gasa mora biti na odgovarajući način prozračivan tako da se spriječi eventualno nastajanje natpritiska u odnosu na okoliš.

Članak 93.

Sigurnosni uređaji na rezervoaru gasa moraju u potpunosti djelovati i kod zatvorenoga ventila rezervoara gasa.

Članak 94.

- (1) Priključak za punjenje mora svojom konstrukcijom i izvedbom omogućiti da se rezervoar gasa može puniti samo

određenim gasom i dopuštenim tlakom punjenja, koji odgovaraju konstrukciji rezervoara, te onemogućiti povratno strujanje gasa na nedopušten način.

- (2) Priključak za punjenje dio je voda za gas visokog tlaka i treba biti opremljen zaštitnom kapom.
- (3) Priključak za punjenje ne smije se nalaziti u prostoru za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.
- (4) Priključak za punjenje LPG-om ne smije se nalaziti ni u motornom prostoru.
- (5) Prostor u kojem se nalazi priključak za punjenje mora biti dovoljno prozračivan.

Članak 95.

- (1) Priključak za pražnjenje ugrađuje se iza ventila rezervoara gasa (CNG), u svrhu mogućnosti pražnjenja vodova i uređaja iza ventila rezervoara gasa. Ispuštanje gasa u atmosferu nije dopušteno.
- (2) Ugradnja priključka za pražnjenje gasa mora biti takva da ne može doći do zamjene toga priključka s priključkom za punjenje i na njemu mora biti zaštitna kapa.

Članak 96.

- (1) Nepovratni ventili obvezno moraju biti ugrađeni između priključka za punjenje i rezervoara gasa.
- (2) Na mjesto navedeno u stavku (1) ovoga članka moraju se ugraditi dva međusobno neovisna nepovratna ventila ili jedan nepovratni ventil i jedan zaporni (ručni) ventil.

Članak 97.

- (1) Višesmjerni ventil je ventil koji se postavlja između priključka za punjenje, odnosno priključka za pražnjenje i rezervoara gasa.
- (2) Višesmjerni ventil izvodi se kao pojedinačan ventil ili kao više ventila koji osiguravaju djelovanje iz članka 75. ovoga Pravilnika.

Članak 98.

- (1) Mjerač tlaka za CNG mora se postaviti u blizini priključka za punjenje gasom i to tako da ga punitelj može lako očitati.
- (2) Mjerač tlaka za CNG, osim onoga iz prethodnoga stavka, treba ugraditi i u kabinu u vidnom polju vozača. Umjesto mjerača tlaka u kabinu se može ugraditi bilo koji instrument koji će vozača obavještavati o količini gasa u rezervoaru, odnosno o određenoj najmanjoj količini gasa (rezervna količina gasa) u rezervoaru.
- (3) Prijenos signala na mjerač tlaka, odnosno instrument iz stavka 2. ovoga članka mora biti takav da u slučaju njegova loma ne može doći do istjecanja gasa.
- (4) Pokazivač količine gasa za LPG treba pokazivati razinu LPG-a u rezervoaru gasa i mora spriječiti dalje punjenje ukapljenim gasom kad se napuni 80% zapremine rezervoara.
- (5) Ako se pokazivač količine (razinu) gasa za LPG nalazi na rezervoaru gasa, njegovo očitavanje mora biti moguće bez skidanja zaštitnog kućišta

Članak 99.

Pročišćavač gasa postavlja se na vod između rezervoara gasa i gasnog ventila i učvršćuje se na karoseriju ili na okvir vozila.

Članak 100.

- (1) Isparivač gasa za LPG pričvršćuje se na unutarnju stranu karoserije vozila izvan prostora za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik.
- (2) Isparivač gasa ne smije se pričvrstiti ni na jedan dio vozila koji je na povišenoj temperaturi kad je u radnom stanju.

Članak 101.

- (1) Regulator tlaka ugrađuje se u prostor u kojem je smješten motor, i to što bliže uređaju koji uvodi gas kao gorivo u motor, a pričvršćuje se na karoseriju ili na okvir vozila.
- (2) Ako je regulator tlaka izveden zajedno s isparivačem gasa, on se postavlja isto kao i regulator tlaka bez isparivača.
- (3) Regulator tlaka ne smije se pričvrstiti na motor vozila.

Članak 102.

- (1) Ventil za gas se ugrađuje na vod gasa visokog tlaka između pročišćavača gasa i isparivača gasa odnosno regulatora tlaka, a ugrađuje se na karoseriju ili na okvir vozila.
- (2) Komanda za uključivanje i isključivanje gasa mora se nalaziti vozaču na dohvata ruke.
- (3) Gasni ventil može biti ugrađen u istom gasonepropusnom kućištu s pročišćavačem gasa. U tom slučaju ugrađuje se isto kao i ventil gasa bez pročišćavača.
- (4) Gasni ventil može biti ugrađen u istom gasonepropusnom kućištu s isparivačem gasa, odnosno regulatorom tlaka. U tom slučaju ugrađuje se isto kao i isparivač gasa, odnosno regulator tlaka.

Članak 103.

- (1) Vodovi za gas visokog tlaka izrađeni od bakrenih cijevi ne smiju se lemiti ni zavarivati već se mogu spajati dijelovima za spajanje izrađenim od legura bakra ili čelika.
- (2) Vodove za gas visokog tlaka izrađene od čeličnih cijevi treba spajati zavarivanjem ili rastavljivim cijevnim spojevima. Vijčani spojevi se dopuštaju samo ako proizvođač dokaže tlačnim ispitivanjima i garancijom kvaliteta da odgovaraju ovoj namjeni.
- (3) Vodovi za gas visokog tlaka moraju biti tako položeni (po mogućnosti u karoseriji ili zaštićeni okvirom vozila) da ne dolazi do vlastitih vibracija (npr. rezonancije) te da nema uzajamnog trljanja dijelova, posebno na mjestima provlačenja cijevi kroz otvore. Razmak između dva mjesta pričvršćenja smije biti najviše 600 mm; poluprečnici savijanja cijevnih vodova moraju biti prilagođeni materijalu i dimenzijama cijevi.
- (4) U prostoru za vozača i putnike, uključujući i prtljažnik, cijevni vodovi za gas ugrađuju se samo ako su posebno zaštićeni (cijev u cijevi i sl.), s tim što ta zaštita mora biti otporna na mehanička oštećenja a njeni otvori moraju biti na vanjskoj strani vozila.
- (5) Prije spoja s uređajem (gasnim ventilom, isparivačem, pročišćavačem i sl.) vod za gas mora imati kompenzacijsku zavojnicu koja omogućuje rastezanje.
- (6) Na vodovima za gas visokog tlaka ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispucane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obvezno zamijeniti.

Članak 104.

- (1) Vodovi za gas niskog tlaka koji spajaju isparivač, odnosno regulator tlaka s uređajem u kojem se stvara smjesa goriva i zraka za pogon motora ne smiju biti u dodiru s ispušnim

uređajem, odnosno motorom, osim s uređajem za napajanje motora gorivom. Izvode se savitljivi a izvana trebaju biti opleteni kovinom.

- (2) Vodovi za gas niskog tlaka spajaju se navojem ili obujmicama. Spojevi moraju biti nepropusni. Obujmice moraju biti samokočne da ne dode do nekontroliranoga popuštanja.
- (3) Na vodovima za gas niskog tlaka ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispucane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obvezno zamijeniti.

Članak 105.

- (1) Vodovi za dovod sredstva za grijanje do isparivača gasa, odnosno regulatora tlaka izvode se kao savitljive cijevi koje moraju biti otporne na kemijske utjecaje radne tvari koja kroz njih protječe te moraju izdržati radni tlak i temperaturu radne tvari.
- (2) Ovi vodovi se postavljaju tako da najkraćim putem bez oštih uglova spajaju izvor toplote s isparivačem, odnosno regulatorom tlaka. Spojevi tih vodova osiguravaju se obujmicama.
- (3) Na vodovima za dovod sredstva za grijanje ne smije biti vidljivih oštećenja, a korodirane, ispucane ili na drugi način oštećene vodove treba po uočavanju oštećenja obvezno zamijeniti.

Članak 106.

- (1) Ventil tečnog goriva ugrađuje se na vod goriva (benzina, dizelskoga goriva) ispred napojne crpke.
- (2) Ventil tečnog goriva iz prethodnog stavka neće se ugraditi ako se odabirom gasa kao pogonskoga goriva istodobno isključujući iz pogona dobava tečnog goriva uređaju za opskrbljivanje motora gorivom.

Članak 107.

- (1) Vodovi električne instalacije moraju biti odgovarajuće dimenzionirani i postavljeni tako da ne stvaraju trenje s podlogom na koju se polažu. Spojevi električnih vodiča moraju biti izvedeni tako da ne izazivaju iskrenje.
- (2) Električna instalacija mora biti osigurana taljivim osiguračem.

Članak 108.

- (1) U vozilu pogonjenom gasom mora se nalaziti tehnički nupatak koji sadrži ova upozorenja:
 - a) da je punjenje rezervoara gasa dopušteno samo:
 1. određenim gasom (LPG-om, odnosno CNG-om),
 2. na mjestima posebno predviđenima za opskrbu vozila gasom i osoblju koje je za to ovlašćeno,
 3. kad je motor isključen,
 4. uz uvjet da se u vozilu ne nalaze osobe,
 5. ako nije istekla valjanost redovnog tehničkog pregleda vozila,
 - b) da rezervoar gasa ne smije biti napunjen više od 80% njegove zapremine za LPG, odnosno više od 22 MPa (220 bar) za CNG,
 - c) da nakon punjenja rezervoara gasom priključak za punjenje mora biti nepropusno zatvoren i zaštićen zaštitnim poklopcem,
 - d) da ispravnost sigurnosnog ventila smiju provjeravati samo ovlašćene osobe,

- e) da vozilo na pogon gasom ne smije biti ostavljeno u prostoriji bez prozračivanja te da se u blizini tako ostavljenoga vozila ne smije upotrebljavati otvoreni plamen ili drugi izvori iskrenja.
- (2) Na vjetrobranu odnosno na stražnjem staklu kabine vozila s pogonom na gas mora se nalaziti naljepnica s oznakom upotrebljavanog gasa kao pogonskoga goriva. Sadržaj, oblik i dimenzije naljepnice prikazani su u Prilogu broj 1, koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Članak 109.

- (1) Prije uvođenja vozila u zatvoreni radionički prostor, kao i prije izvođenja radova na motornom vozilu s gasnim pogonom, serviser odnosno osposobljeni ispitivač treba provjeriti istječe li gas iz gasnog uređaja.
- (2) Ako se provjerom utvrdi istjecanje gasa iz uređaja i opreme za pogon motornih vozila gasom, zatvaranjem ili praznjenjem rezervoara gasa mora se otkloniti opasnost prije započinjanja daljih radova.
- (3) Prije započinjanja radova na vozilu pogonjenom gasom serviser mora ispitati koncentraciju gasa u radionici i po potrebi uključiti ventilaciju.
- (4) Koncentracija gasa u prostoru radionice i prostoru vozila ne smije prelaziti opasnu koncentraciju prema članku 2. ovog Pravilnika.
- (5) Nikakvi radovi, npr. rezanja, zavarivanja i slično, na rezervoaru gasa nisu dopušteni bez odobrenja inspekcije nadležne za posude pod tlakom.

Članak 110.

Ministarstvo će definirati bliže odredbe koje se odnose na:

- a) Uvjete koje moraju zadovoljiti servisne radionice koje vrše ugradnju uređaja za gas u vozila ili održavanje i servisiranje vozila pogonjenih gasom,
- b) Stručnu spremu i načina dodatne obuke serviseru koji vrše ugradnju uređaja za gas u vozila,
- c) Način izdavanja odobrenja servisnim radionicama da mogu ugrađivati, održavati i servisirati vozila pogonjena gasom,
- d) Uvjete koje moraju zadovoljiti uvoznici opreme za gas,
- e) Način izdavanja odobrenja uvoznicima opreme za gas,
- f) Način prometa dijelovima uređaja za gas,
- g) Slučajevi u kojima se mogu izgubiti dobivena odobrenja.

14. Ostali uređaji od posebnog značaja za sigurnost prometa

Članak 111.

- (1) Karoserija motornog i priključnog vozila mora biti urađena i izvedena tako da po svojoj konstrukciji, kvaliteti i vrsti materijala, kao i opremljenosti, odgovara namjeni vozila i osigurava sigurnost vozača, putnika i robe za vrijeme vožnje.
- (2) Stražnja strana karoserije autobusa kojima se vrši prijevoz osoba u gradskom i prigradskom prometu, te trolejbusa i njihova pripadajuća oprema, moraju biti izvedene na taj način kako bi se spriječilo penjanje i držanje tijekom vožnje.
- (3) Prednja i stražnja strana autobusa u kom se vrši prijevoz djece mora biti označena oznakama datim u Prilogu broj 2., koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

- (4) Stepenice na vozilima kojima se vrši prijevoz putnika moraju biti takve da osiguravaju siguran ulaz i izlaz putnika.
- (5) Rubovi izbočenih dijelova i ukrasnih predmeta na prednjem dijelu vozila ne smiju biti oštri. Ako postoji ukrasna figura na gornjoj površini prednjeg dijela vozila, ona mora biti elastično pričvršćena za vozilo.
- (6) Laki motocikl, laki tricikl i četverocikl, motocikl, tricikl i četverocikl mora imati ugrađene i izvedene oslonce za noge vozača s obje strane, a motocikl sa sjedalom za putnika mora imati ugrađen držač i ugrađene oslonce za noge putnika s obje strane motocikla.

Članak 112.

- (1) U autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima kojima se prevoze putnici u stojećem stavu, slobodna površina namijenjena za jedno mjesto za stajanje mora iznositi najmanje 0,15 m², a za gradske autobuse 0,125 m².
- (2) Unutarnji prostor kabine za vozača i prostor za putnike moraju biti opremljeni tako da pod normalnim uvjetima u vožnji ili za vrijeme mirovanja vozila vozač, odnosno putnici u vozilu ne mogu biti ozlijeđeni. Pribor, alat, uređaji i oprema moraju biti dobro pričvršćeni.
- (3) Prostor za vozača i putnike u motornim i priključnim vozilima mora imati unutarnju rasvjetu.
- (4) Otvor za punjenje rezervoara gorivom ne smije se nalaziti u prostoru za vozača ili u prostoru za putnike.

Članak 113.

- (1) Vrata na autobusu, trolejbusu i priključnim vozilima za prijevoz više od 23 putnika moraju biti ugrađena i izvedena kao najmanje dvojna vrata na desnoj strani tih vozila na taj način da se onemogući njihovo nenamjerno otvaranje za vrijeme vožnje i spriječi povreda putnika kao i mogućnost eventualnog ispadanja iz vozila.
- (2) Pomoćna vrata za izlaz putnika u slučaju opasnosti na autobusu, trolejbusu i priključnim vozilima moraju biti uređena i izvedena na lijevoj strani vozila, na mjestu koje je putnicima pristupačno u slučaju opasnosti, s tim da njihova širina ne smije iznositi manje od 0,6 m, a visina manje od 1,2 m. Konstrukcija pomoćnih vrata mora biti takva da se ne mogu nenamjerno otvoriti.
- (3) Na autobusima, trolejbusima i priključnim vozilima za prijevoz putnika ne moraju biti izvedena pomoćna vrata, ako s obje bočnih strana ovih vozila imaju najmanje po jedno okno dimenzija 0,8 m × 0,6 m i ako su ta okna prikladna za izlaz u slučaju opasnosti. Navedena okna moraju imati natpis da služe u slučaju opasnosti.
- (4) Ako bočna vrata na motornim vozilima prilikom otvaranja izlaze izvan gabarita vozila, moraju imati bravu postavljenu prema stražnjem dijelu vozila, a šarke vrata postavljene prema prednjem dijelu vozila. U slučaju dvostrukih vrata, vrata koja se prva otvaraju moraju imati bravu postavljenu prema stražnjem dijelu vozila, a šarku vrata postavljenu prema prednjem dijelu vozila.

Članak 114.

- (1) Brave na vratima moraju biti dvostupne i ugrađene i izvedene tako da drugi stupanj brave sprječava otvaranje vrata, ako nisu potpuno zatvorena. Brave moraju imati napravu kojom se osiguravaju tako da se lako učvrsti sigurnosni položaj. Brave na vratima koja se nalaze pored vozača, kao i brave na vratima teretnih motornih vozila, ne moraju biti osigurane na ovakav način.

- (2) Vrata, poklopci i druge vrste zatvarača na otvorima zatvorenih karoserija, čiji su slobodni otvori veći od minimalnih dimenzija za ulaz jedne osobe, moraju biti izvedeni tako da se mogu otvoriti i s unutarnje strane.
- (3) Poklopci na svim vanjskim stranama motornih i priključnih vozila moraju biti izvedeni, odnosno osigurani tako da se ne mogu sami otvoriti za vrijeme vožnje, pa ni pri jačim potresima.

Članak 115.

- (1) U autobusima i priključnim vozilima za prijevoz putnika mora postojati uređaj za prozračivanje.
- (2) Prostor zatvorenih karoserija namijenjen vozaču i putnicima mora biti izgrađen tako da je osiguran od prodora i gomilanja gasova štetnih za zdravlje ljudi.

Članak 116.

- (1) Akumulator na vozilu mora biti dobro pričvršćen u svojem ležištu i mora imati odgovarajući vanjski odušak izvan prostora za vozača i putnike, osim akumulatora koji su izvedeni tako da ne isparavaju.
- (2) Autobusi i trolejbusi s više od 25 mjesta kojima se prevoze putnici moraju na glavnom kablju električne instalacije imati sklopku kojom se isključuju svi strujni krugovi u vozilu osim tahografa ili euro-tahografa koji se mora posebnim vodovima spajati na akumulator. Ručica sklopke mora biti na dohvatu ruke vozača.

Članak 117.

Prednja sjedala i nasloni tih sjedala u putničkim automobilima koji su pokretni moraju imati osigurače za učvršćenje.

Članak 118.

Kabina za vozača na motornim vozilima mora udovoljavati slijedećim uvjetima:

- a) da u pogledu dimenzija, vidljivosti, stupnja vibracije, izolacije od buke, grijanja, zračenja i zabrtvljenosti mora udovoljavati uvjetima koji osiguravaju normalan rad vozaču i njegovim pomoćnicima;
- b) sjedalo vozača mora biti široko najmanje 0,45 m i po svojoj konstrukciji i materijalu od kojega je izrađeno omogućavati vozaču udobno sjedenje za upravljačem;
- c) zastakljene površine kabine vozača trebaju omogućiti potpunu prozornost i preglednost bez bilo kakvih uočljivih krivljenja objekata koji se vide kroz vjetrobransko staklo, koja neće unositi zabunu u bojama koja se koriste za rad semafora (svjetlećih znakova) i ostalih znakova u prometu i koja će u slučaju eventualnog loma omogućiti vidljivost ceste i pružiti mogućnost sigurnog zaustavljanja.
- d) zastakljene površine trebaju smanjiti moguće povrede vozača i putnika na što je moguće manju mjeru, te biti otporne na sve atmosferske i temperaturne uvjete, kemijska djelovanja, sagorijevanje i abraziju.

Članak 119.

- (1) Uređaji za odmrzavanje i odmagljivanje vjetrobrana i uređaji za grijanje i provjetravanje na motornom vozilu moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da se njihovom uporabom osigura i omogućiti potrebna vidljivost kroz vjetrobran te unutarnje grijanje i provjetravanje prostora za vozača i putnike.
- (2) Otvori za ulazak zraka u kabinu za vozača koji su u sastavu uređaja za grijanje i provjetravanje moraju biti izvedeni tako

da se onemogući zagađivanje zraka ispušnim gasovima i prašinom što ih uzrokuje samo vozilo.

- (3) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 120.

- (1) Gume na vozilima moraju odgovarati dimenzijama što ih je prijavio proizvođač, ovisno o najvećoj dopuštenoj brzini kretanja vozila i najvećem dopuštenom opterećenju osovina na kojima su gume postavljene.
- (2) Gume na istoj osovini vozila moraju biti jednake po dimenzijama, nosivosti, brzinskoj karakteristici, vrsti (zimske, ljetne), konstrukciji (radijalne, dijagonalne, itd.) i marki (proizvođaču) i tipu.
- (3) Dubina utora na gaznoj površini mora biti viša od tvornički dopuštene dubine označene posebnim oznakama postavljenim u utoru gume koje definiraju istrošenost gume. U slučaju da pomenute oznake ne postoje najmanja dopuštena dubina je 1,6 mm za putnička vozila, odnosno 2 mm za autobuse i teretna vozila.
- (4) Na naplatku rezervnog kotača ne mora se nalaziti guma iste vrste, konstrukcije, marke i tipa.
- (5) Protektirane (obnovljene) gume koje se koriste na registriranim vozilima u BiH nakon 1.1.2008. godine na bočnoj strani gume moraju imati oznaku "RETREAD" i šifru kad je izvršeno obnavljanje (na primjer "2506" što znači da se radi o 25 sedmici 2006. godine). Protektirane (obnovljene) gume moraju posjedovati homologacijsku dokumentaciju.
- (6) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 121.

- (1) Blatobrani na motornim i priključnim vozilima koja mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h, osim na terenskim i teretnim vozilima koja se automatski istovaruju (samoistovarna kola), moraju biti ugrađeni i izvedeni iznad svih kotača.
- (2) Kotači skupa vozila na prvoj osovini priključnog vozila ne moraju s prednje strane biti pokriveni blatobranima. Gornja četvrtina prečnika zadnjih kotača tegljača s poluprikolicom ne mora biti pokrivena blatobranima. Blatobrani višeosovinskih vozila mogu biti zajednički za skup kotača na istoj strani vozila.
- (3) Blatobrani moraju biti postavljeni tako da pokrivaju širinu kotača vozila. Blatobrani ne smiju imati oštre rubove. Položaj i veličina blatobrana moraju biti takvi da sprječavaju odbacivanje blata. Na opterećenom vozilu, osim kod bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla blatobran mora pokrivati najmanje gornju trećinu prečnika kotača s prednje strane kotača i najmanje polovinu prečnika kotača sa zadnje strane kotača.
- (4) Na motornim vozilima koja ostavljaju jedan trag prednji blatobran mora pokrivati kotač u luku najmanje od 15° ispred vertikale povučene kroz osovinu prednjeg kotača.

Članak 122.

- (1) Branici na putničkim automobilima i kombiniranim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni na prednjoj i

stražnjoj strani vozila, a na drugim motornim vozilima s četiri ili više kotača najmanje na prednjoj strani tih vozila.

- (2) Branici ne smiju imati oštre rubove i moraju biti postavljeni tako da čine najizbočenije dijelove vozila, osim ako vozilo ima ugrađenu nerastavljivu kuku (euro kuka) za vuču priključnih vozila.
- (3) Na teretnim vučnim i priključnim vozilima koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1985. godine, a čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t mora biti ugrađen zaštitnik od podlijetanja sa zadnje strane vozila koji treba da zadovoljava slijedeće uvjete:
 - a) odstojanje od kolnika do donjeg ruba zaštitnika po čitavoj dužini zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veće od 550 mm,
 - b) zaštitnik od podlijetanja mora biti postavljen što je moguće bliže zadnjem kraju vozila, ali ne više od 500 mm.
 - c) širina zaštitnika od podlijetanja ne smije biti veća od širine zadnje osovine niti uža od 100 mm s jednog i drugog kraja vozila,
 - d) bočni krajevi zaštitnika od podlijetanja ne smiju biti povijeni prema nazad, niti smiju imati oštre rubove,
 - e) zaštitnik od podlijetanja treba da bude tako konstruiran da ima nekoliko mjesta na kojim je pričvršćen na vozilo. Pričvršćenja zaštitnika od podlijetanja moraju biti tako izvedena da osiguraju nepromijenjen položaj zaštitnika od podlijetanja i u slučaju nenamjernog nastojanja promjene njegovog položaja,
- (4) Na teretnim vučnim i priključnim vozilima koja su prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1997. godine, a čija najveća dopuštena masa prelazi 3,5 t moraju biti ugrađeni zaštitnici od podlijetanja sa bočne strana vozila koji treba da zadovoljava slijedeće uvjete:
 - a) mjesto postavljanja je prazan prostor ispod tovarnog prostora na dužini između kotača pojedinih osovine, izuzev poluprikolica kod kojih se dužina određuje kao rastojanje od stopa za oslanjanje do kotača prve osovine poluprikolice
 - b) izrađuje se od neprekidne ravne površine iz jedne ili više horizontalnih ploča ili kombinacije ploča i površina koje treba da čine kontinualan zaštitni subjekt.
 - c) ne smije povećati ukupnu širinu vozila, a vanjski dio ne smije biti uvučen više od 120 mm mjereno od najšireg dijela vozila. Njegov prednji kraj može biti povijen unutra,
 - d) vanjski dio površine mora biti gladak i što je moguće više kontinualno postavljen od prednjeg ka zadnjem dijelu vozila,
 - e) svi dijelovi (vijci, zakovice i dr.) ne smiju stršiti više od 10 mm izvan površine zaštitnika, pri čemu se mora osigurati njihova glatkoća i zaobljenost,
- (5) Odredbe stavka (4) ovog članka se ne primjenjuju na vučna vozila namijenjena za obavljanje prometa u šumarstvu i poljoprivredi, tegljače i prikolice sa jednom osovinom namijenjene za prijevoz dugih tereta, kao i na vozila kod kojih postavljanje zaštitnika od podlijetanja sa zadnje strane onemogućava njegovu radnu funkciju (kiperi, itd.).
- (6) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 123.

- (1) U putničkim vozilima prvi put registriranim u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1977. godine, moraju postojati sigurnosni pojasevi i njihovi priključci najmanje u prvom redu sjedala. Bočna sjedala u prvom redu sjedala moraju imati sigurnosne pojaseve na tri točke vezivanja, a srednje sjedalo u prvom redu sjedala može imati sigurni pojas najmanje u dvije točke vezivanja.
- (2) Putnička i kombinirana vozila, kao i laki četverocikli s kabinom koji se prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1.1.1999. godine moraju imati ugrađene sigurnosne pojaseve i njihove priključke na svim sjedalima u vozilu. Sigurnosni pojasevi moraju biti u tri točke, dok srednje sjedalo može biti opremljeno sa sigurnosnim pojasom u dvije točke. Svi sigurnosni pojasevi i njihovi priključci moraju posjedovati homologacijski dokument.
- (3) Dječja sjedala koja se postavljaju u putničko i kombinirano vozilo moraju posjedovati homologacijski dokument i postavljaju se na zadnje sjedalo prema preporukama proizvođača dječjeg sjedala.
- (4) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga Bosne i Hercegovine, Policijske agencije u Bosni i Hercegovini, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 124.

- (1) Nasloni za glavu u putničkim vozilima koja se registriraju po prvi put u BiH od 1.1.2008. godine moraju biti ugrađeni i izvedeni na svim sjedalima koja su opremljena sigurnosnim pojasom sa vezivanjem u tri točke.
- (2) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 125.

Motorna vozila registrirana u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1991. godine moraju imati na svojoj prednjoj strani priključak za vuču.

Članak 126.

- (1) Putnička i kombinirana vozila prvi put registrirana u Bosni i Hercegovini od 1.1.1980. godine, moraju imati uređaj za osiguranje vozila od neovlaštene uporabe ugrađen i izveden tako da spriječi okretanje kotača upravljača ili pomicanje ručice mjenjača, ili da djeluje na sustav prijenosa snage i spriječi okretanje pogonskih kotača (osim sustava kočenja) ili da ima poseban sustav kojim se sprječava puštanje motora u rad.
- (2) Motocikli, tricikli i četverocikli moraju imati uređaj za osiguranje vozila od neovlaštene uporabe.
- (3) Uređaj iz stavka 1. ovog članka mora biti stalno ugrađen u vozilo i izveden tako, da se ne može uključiti kad je vozilo u pokretu.
- (4) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

POGLAVLJE IV. UREĐAJI NA TRAKTORIMA I NJIHOVIM PRIKOLICAMA

Članak 127.

- (1) Odredbe o uređajima na traktorima odnose se samo na one vrste traktora koji na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu kretanja veću od 30 km/h i koji imaju dvije osovine i kotače s gumama (u nastavku teksta: traktor).
- (2) Na traktore koji na ravnoj cesti razvijaju brzinu kretanja veću od 30 km/h odgovarajuće se primjenjuju odredbe članka od 5. do 62., te od 111. do 126. ovog Pravilnika.

Članak 128.

- (1) Radna i parkirna kočnica na traktoru moraju biti ugrađene i izvedene tako da ispunjavaju uvjete iz članka 17. stavak (1) ovog Pravilnika.
- (2) Radni kočni sustav na traktoru može biti ugrađen i izveden samo na jednoj osovini pod uvjetom da je sila kočenja podjednako raspoređena na oba kotača te osovine.

Članak 129.

- (1) Uređaji za osvijetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova na traktorima, u smislu ovog Pravilnika su:
 - a) svjetla za osvijetljavanje ceste na prednjoj strani vozila s kratkim svjetlom;
 - b) poziciona svjetla;
 - c) stop-svjetla;
 - d) katadioptri;
 - e) pokazivači smjera;
 - f) svjetla za osvijetljavanje stražnje registarske pločice.
- (2) Za kratka svjetla za osvijetljavanje ceste, poziciona svjetla, stop-svjetla, katadioptri, pokazivači smjera i svjetla za osvijetljavanje stražnje registarske pločice iz stavka (1) ovog članka vrijede uvjeti propisani za takve uređaje na motornim vozilima ovog Pravilnika.
- (3) Ako su na traktoru ugrađena dodatna svjetla (dugo svjetlo, prednje i stražnje maglenke, svjetlo za vožnju unatrag itd.), za njih vrijede uvjeti predviđeni za takva svjetla u ovom Pravilniku.

Članak 130.

Na traktorima prvi put registriranim u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1983. godine mora biti ugrađena sigurnosna kabina ili takav okvir da štiti vozača od ozljede u slučaju prevrtanja traktora.

Članak 131.

Uređaji za kontrolu rada pokazivača smjera na traktorima moraju biti ugrađeni i izvedeni kao svjetlosni ili kao zvučni znak za kontrolu rada pokazivača smjera ako vozač ne može izravno vidjeti najmanje po jedan pokazivač smjera sa svake strane vozila.

Članak 132.

Uređaj za davanje zvučnih znakova na traktoru mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

Članak 133.

Uređaj za odvod i ispuštanje ispušnih gasova na traktoru mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim za motorna vozila u ovom Pravilniku.

Članak 134.

- (1) Vozačko zrcalo na traktoru koji ima zatvorenu kabinu, mora biti ugrađeno i izvedeno kao najmanje jedno vozačko zrcalo postavljeno na lijevoj strani kabine.
- (2) Ako na traktoru postoje vjetrobran, vanjska okna i brisači vjetrobrana, tada za njih vrijede uvjeti propisani za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

Članak 135.

Uređaj za kretanje traktora unatrag na traktoru čija masa premašuje 0,35 t mora biti ugrađen i izveden tako da s odgovarajućim stupnjem prijenosa omogući pouzdano i sigurno kretanje traktora unatrag.

Članak 136.

- (1) Radna i parkirna kočnica na traktorskim prikolicama mora djelovati na dovoljan broj kotača kako bi se osigurao minimalni kočni koeficijent i zadržalo pravolinijsko kretanje za vrijeme kočenja.
- (2) Radna kočnica priključnog vozila kojeg vuče traktor mora se aktivirati istodobno i s istim uređajem kad i radna kočnica vučnog traktora.
- (3) Prikolica iz stavka (1) ovog članka može biti opremljena naletnom kočnicom ako joj najveća dopuštena masa ne prelazi 8 t, a brzina 30 km/h te:
 - a) kad najveća dopuštena brzina ne prelazi 25 km/h mogu se vučnom traktoru dodati najviše dvije prikolice
 - b) kad najveća brzina ne prelazi 40 km/h mogu se vučnom traktoru dodati najviše dvije prikolice uz uvjet da su na prikolicama kočeni svi kotači.
- (4) Prikolica iz stavka (1) ovog članka ne mora imati radnu kočnicu uz uvjet da joj najveća brzina ne prelazi 30 km/h, da joj najveća dopuštena masa ne prelazi 3,5 t i da je masa vučnog traktora dva puta veća.

Članak 137.

Na svjetla za označavanje prikolice, stop-svjetla, pokazivači smjera, katadioptri i svjetlo za osvijetljavanje registracijske pločice na prikolici koju vuče traktor odgovarajuće se primjenjuju odredbe propisane za takve uređaje na motornim vozilima u ovom Pravilniku.

POGLAVLJE V. UREĐAJI NA ZAPREŽNIM VOZILIMA

Članak 138.

- (1) Svjetla na zaprežnom vozilu moraju biti izvedena kao najmanje jedno bijelo svjetlo postavljeno na prednjoj strani vozila tako da svjetlost koju daje vidljiva samo za sudionike u prometu koji se nalaze ispred zaprežnog vozila i kao najmanje jedno crveno svjetlo postavljeno na zadnjoj strani vozila tako da je svjetlost koju daje vidljiva samo za sudionike u prometu koji se nalaze iza zaprežnog vozila.
- (2) Svjetla na zaprežnom vozilu moraju biti izvedena tako da se svjetlost koju ona daju, noću pri dobroj vidljivosti, može vidjeti na udaljenosti od najmanje 150 m.

Članak 139.

- (1) Katadioptri na zaprežnim vozilima moraju biti ugrađeni i izvedeni kao dva katadioptra crvene boje, koja nisu trokutastog oblika, simetrično postavljena na zadnjoj strani vozila, tako da su noću pri dobroj vidljivosti, vidljiva sa udaljenosti od najmanje 100 m kad su osvijetljena dugim svjetlom motornog vozila.
- (2) Reflektirajuća površina katadioptra ne smije biti manje od 0,3 m niti više od 1 m udaljena od površine ceste.

Međusobno rastojanje reflektirajućih površina katadioptera ne smije biti manje od 0,5 m. Reflektirajuća površina pojedinih katadioptera mora iznositi najmanje 20 cm².

POGLAVLJE VI. UREĐAJI NA BICIKLIMA, BICIKLIMA S MOTOROM, LAKIM MOTOCIKLIMA, LAKIM TRICIKLIMA I ČETVEROCIKLIMA, MOTOCIKLIMA, TRICIKLIMA I ČETVEROCIKLIMA

Članak 140.

Na biciklima, biciklima s motorom, lakim motociklima, lakim triciklima i četverociklima, motociklima, triciklima i četverociklima mora biti ugrađena i izvedena za svaki kotač najmanje po jedna kočnica tako da su međusobno neovisne, s tim što kočnica na prednjem kotaču mora biti ručna.

Članak 141.

- (1) Jedno ili dva simetrično postavljena svjetla za osvijetljavanje ceste na biciklima i biciklima s motorom moraju biti izvedena i pričvršćena na prednjoj strani bicikla, bicikla s motorom, lakog tricikla i četverocikla, čija širina ne prelazi 1,3 m.
- (2) Svjetlost koju daje svjetlo iz stavka (1) ovog članka mora biti bijele boje, a udaljenost svjetleće površine toga svjetla od površine ceste ne smije biti veća od 1,2 m ni manja od 0,4 m kod bicikla i bicikla s motorom ili 0,5 m kod lakih tricikla i četverocikla.
- (3) Jedno ili dva simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila postavljena zadnja poziciona svjetla crvene boje na biciklima i biciklima s motorom moraju biti izvedena i pričvršćena na zadnjoj strani vozila, čija širina ne prelazi 1,3 m.
- (4) Udaljenost svjetleće površine svjetla iz stavka (3) ovog članka od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m ni veća od 0,9 m.
- (5) Svjetla iz stavka (3) ovog članka mogu biti izvedena zajedno s katadiopterima.
- (6) Bicikli s motorom, laki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli mogu imati i duga svjetla koja tada moraju udovoljavati zahtjevima iz članka 28. stavak (4), (8) i (9) ovog Pravilnika.
- (7) Laki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli koji imaju kabinu vozača moraju imati i pokazivače smjera.
- (8) Bicikli s motorom prvi put registrirani u Bosni i Hercegovini nakon 1.1.1995. godine, kao i laki tricikli i četverocikli, tricikli i četverocikli moraju imati stop svjetla sukladna članku 43. ovog Pravilnika.

Članak 142.

- (1) Jedan ili dva simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila i netrokutasta katadioptera crvene boje moraju biti ugrađena i izvedena na stražnjoj strani bicikla, bicikla s motorom, lakog tricikla i četverocikla, a po jedan katadiopter žute ili narančaste boje na svakoj strani pedale (s prednje i zadnje strane) za bicikle i bicikle s motorom s pedalama. Laki tricikli i četverocikli širi od 1 m moraju imati dva netrokutasta katadioptera crvene boje, simetrično raspoređena prema uzdužnoj okomitoj ravnini vozila, maksimalno udaljena od bočnog ruba vozila 0,4 m.
- (2) Udaljenost reflektirajuće površine stražnjega crvenog katadioptera od površine ceste ne smije biti manja od 0,25 m niti veća od 0,9 m.
- (3) Reflektirajuća površina stražnjega crvenog katadioptera mora iznositi najmanje 8 cm².

- (4) Na bočnim stranicama prednjega i zadnjeg kotača bicikla moraju biti izvedena reflektirajuća tijela koja reflektiraju svjetlost bijele ili žute boje.

Članak 143.

Na biciklu, biciklu s motorom, lakom motociklu, lakom triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu mora postojati uređaj za davanje zvučnih znakova.

Članak 144.

Uređaj za davanje zvučnih znakova na biciklu, biciklu s motorom, lakom motociklu, lakom triciklu i četverociklu, motociklu, triciklu i četverociklu mora biti ugrađen i izveden tako da udovoljava uvjetima propisanim u članku 50. ovog Pravilnika.

POGLAVLJE VII. OPREMA VOZILA

Članak 145.

- (1) Motorna i priključna vozila, osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, traktora, traktorskih prikolica, prikolica s jednom osovinom, autobusa za gradski promet i vozila namijenjenih za komunalne usluge (pranje i čišćenje ulica, odvoz smeća i fekalija i dr.), moraju imati rezervni kotač s pripadajućom opremom koji se po potrebi može upotrijebiti.
- (2) Rezervni kotač ne moraju imati motorna i priključna vozila ako su gume ili naplatci opremljeni nekim sigurnosnim sustavom za sigurnu vožnju s ispuhanom gumom.
- (3) Rezervni kotač ne moraju imati motorna i priključna vozila ukupne mase do 3,5 t ako vozilo posjeduje odgovarajuće sredstvo za privremeno osposobljavanje ispuhane gume (npr. sprej ili pjena u boci pod tlakom, itd.).

Članak 146.

- (1) Putnička motorna vozila opremljena za korištenje alternativnih goriva (LPG, CNG,...), vozila za javni prijevoz, kao i teretna motorna i priključna vozila moraju imati aparat za gašenje požara postavljen na vidljivom mjestu, tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.
- (2) Skup vozila (kamion i prikolica, tegljač i poluprikolica, itd) moraju biti opremljeni sa jednim protupožarnim aparatom namijenjenim za gašenje eventualnog požara na motoru i kabini i minimalno jednim protupožarnim aparatom namijenjenim za gašenje eventualnog požara na robu koja se prijevozi. Broj protupožarnih aparata namijenjenih za gašenje eventualnog požara na robu ovisi od vrste i količine robe koja se prijevozi.

Članak 147.

- (1) Motorna vozila osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla i priključna vozila, moraju imati, na vidljivom mjestu, poseban standardiziran znak za obilježavanje vozila zaustavljenog na kolniku ceste, tako da ga vozač po potrebi može koristiti.
- (2) Po dva znaka iz stavka (1) ovog članka moraju imati:
 - a) teretna motorna vozila i autobusi ako vuku priključno vozilo;
 - b) motorno vozilo koje se nalazi na začelju kolone ako se motorna vozila kreću u organiziranoj koloni.
- (3) Znak iz stavka (1) ovog članka ima oblik istostraničnog trokuta s rubom crvene boje čija dužina iznosi 40 cm, a širina najmanje 5 cm. Rubovi znaka moraju biti prevučeni reflektirajućom materijom ili crvenom katadiopterskom optikom širine najmanje 2 cm ili izrađeni tako da se mogu

po čitavoj dužini osvijetliti vlastitim izvorom svjetlosti. Znak mora biti izrađen od čvrstog materijala i na način koji mu omogućuje da stabilno stoji u vertikalnom položaju.

Članak 148.

Motorna vozila, osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, moraju imati jednu kutiju prve pomoći, a autobusi sa više od 25 sjedećih mjesta dvije kutije.

Članak 149.

- (1) Motorna i priključna vozila čija najveća dopuštena masa prelazi 5 t moraju imati dva klinasta podmetača za kotače, na vidljivom mjestu, koje vozač po potrebi može upotrijebiti.
- (2) U autobusima iz članka 113. stavak (3) ovog Pravilnika, na vidljivom mjestu mora biti čekić za razbijanje stakla tako da se u slučaju opasnosti može upotrijebiti.

Članak 150.

- (1) Motorna vozila, osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, traktora, autobusa u gradskom i prigradskom prometu moraju imati, na vidljivom mjestu, rezervne žarulje i osigurače najmanje za polovicu žaruljnih mjesta dvostrukih uredaja za osvijetljavanje ceste i za davanje svjetlosnih znakova i po jednu sijalicu za jednostruka žaruljnih mjesta kod kojih je moguće zamijeniti samo žarulju.
- (2) Vozila koja su opremljena svjetlosnim tijelima bez žarne niti (ksenon, neon, LED i sl.), ne moraju imati rezervne žarulje za ta rasvjetna tijela.

Članak 151.

Motorna vozila, osim bicikla s motorom, lakog motocikla, lakog tricikla i četverocikla, motocikla, tricikla i četverocikla, moraju imati reflektirajući prsluk, kojeg je vozač dužan koristiti-obući kada na cesti obavlja neke radnje uz vozilo (mijenja kotač, obavlja manje popravke na vozilu, nalijeva gorivo kada vozilo ostane bez goriva, traži pomoć zaustavljajući druga vozila i sl.).

Članak 152.

Broj šasijske (okvira ili rama) vozila mora biti utisnut na samom okviru ili bilo na kojem dijelu vozila koji se teško ili nikako ne može skinuti.

Članak 153.

Vozila namijenjena za prijevoz opasnih tvari moraju imati opremu sukladnu ADR sporazumu.

Članak 154.

Putnička motorna vozila moraju imati uže, sajlu ili teleskopsku krutu vezu za vuču, dok vozila namijenjena za prijevoz opasnih tvari moraju imati polugu za vuču i pripadajući homologacijski dokument.

Članak 155.

- (1) Pod zimskom opremom motornih i priključnih vozila, podrazumijevaju se:
 - a) lanci za snijeg pripravnici za postavljanje na pogonske kotače i
 - b) gume minimalne dubine utor na gaznoj površini 4 mm, s tim da gume na pogonskim kotačima moraju biti zimske ili gume s oznakama MS, M+S ili M&S.
- (2) Na vozila se ne smiju postavljati gume s čavlima.

- (3) Dodatno za teretna vozila i autobuse u zimsku opremu ubraja se i lopata i vreća pijeska.

- (4) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 156.

- (1) Motorna vozila i priključna vozila koja se zbog konstrukcijskih razloga, na ravnoj cesti ne mogu kretati brzinom većom od 30 km/h, moraju biti obilježena znakom za označavanje sporih vozila.
- (2) Na vozilu može postojati najmanje jedan znak za obilježavanje sporih vozila, postavljen na zadnji kraj vozila. Ako je na vozilu samo jedan znak za obilježavanje sporih vozila onda on mora biti postavljen tako da se nalazi, u odnosu na uzdužnu vertikalnu ravninu simetrije vozila, na lijevoj strani vozila. Znak za obilježavanje sporih vozila mora biti postavljen na visini ne manjoj od 250 mm (do donjeg ruba znaka) i ne višoj od 1500 mm (do gornjeg ruba znaka), mjereći od zemlje do ruba znaka.
- (3) Sva vozila iz stavka 1. ovog članka registrirana u Bosni i Hercegovini moraju biti označena znakom za označavanje sporih vozila od 1.1.2008. godine.
- (4) Izgled, osnovne boje i dimenzije znaka kojim se obilježavaju sporih vozila prikazan je u Prilogu broj 3. koji je sastavni dio ovog Pravilnika.

Članak 157.

- (1) Teretna motorna vozila najveće dopuštene mase veće od 12000 kg (osim tegljača namijenjenih za vuču poluprikolica) moraju biti obilježeni oznakama za teška motorna vozila.
- (2) Priključna vozila najveće dopuštene mase manje od ili jednake 10000 kg čija dužina (uključujući dužinu vučne rude) prelazi 8 m i priključna vozila najveće dopuštene mase veće od 10000 kg bez obzira na dužinu moraju biti obilježena oznakama za duga priključna vozila.
- (3) Oznake za teška motorna vozila širine 140 mm moraju biti izvedeni zebrasto s naizmjeničnim kosim žutim retroreflektirajućim i crvenim fluorescentnim pruga. Nagib crvenih fluorescentnih pruga je pod uglom 45° dok je širina pruge 100 mm.
- (4) Oznake za duga priključna vozila (prikolice i poluprikolice) širine 200 mm moraju biti izvedeni sa žutom retroreflektirajućom pozadinom i crvenim fluorescentnim okvirom. Širina crvenog fluorescentnog okvira treba da bude 40 mm.
- (5) Na vozilima može postojati jedna, dvije ili četiri oznake za obilježavanje dugih i teških vozila. Broj oznaka ovisi o mogućnosti montaže istih na stražnjem kraju vozila.
- (6) Ukupna minimalna dužina seta oznaka za teška i duga vozila je 1300 mm, a maksimalna 2300 mm.
- (7) Oznake za teška i duga vozila moraju biti postavljene na visini ne manjoj od 250 mm (do donjeg ruba oznake) i ne višoj od 2100 mm (do gornjeg ruba znaka) mjereći od zemlje.
- (8) Odredbe iz stavka (1) i (2) ovog članka odnose se na vozila koja se prvi put registriraju u Bosni i Hercegovini od 1.1.2008. godine.
- (9) Vozila iz stavka (1) i (2) ovog članka koja su već registrirana u Bosni i Hercegovini moraju biti označena

znakom za označavanje dugih i teških vozila do 1.7.2008. godine.

- (10) Izgled, osnovne boje, dimenzije i mogući primjeri znakova prikazani su u Prilogu broj 4. i 5. koji su sastavni dijelovi ovoga Pravilnika.

POGLAVLJE VIII. SASTAV I OBOJENOST ISPUŠNIH GASOVA NA MOTORNIM VOZILIMA

Članak 158.

- (1) Sukladno Europskoj direktivi 2003/26/EC definiraju se slijedeće maksimalne vrijednosti pojedinih zagađujućih tvari u ispušnim gasovima u motorima izvedenim kao:

- a) Benzinski motori bez katalizatora i sonde, odnosno benzinski motori s katalizatorom ali bez sonde, koncentracija ugljen monoksida (CO), pri broju okretaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti:

1. 4,5% volumnih udjela za motorna vozila registrirana po prvi put prije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C;
2. 3,5% volumnih udjela za motorna vozila registrirana po prvi put poslije 1.10.1986. pri temperaturi ulja u motoru od najmanje 80 °C.

- b) Benzinski motori s reguliranim trokomponentnim katalizatorom koncentracija ugljen monoksida (CO), nakon što je motor postigao radnu temperaturu, tj. minimalnu temperaturu ulja od najmanje 80 °C pri broju okretaja motora na praznom hodu, ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Radna temperatura i broj okretaja motora na praznom hodu trebaju biti propisane od strane proizvođača vozila. Koncentriranje ugljičnog monoksida (CO) i vrijednost faktora zraka pri povećanom broju okretaja motora ne smiju prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Povećan broj okretaja motora mora biti propisana od strane proizvođača vozila. Ako podaci proizvođača nisu poznati, sadržaj ugljen monoksida (CO) i vrijednost faktora zraka ne smiju prelaziti:

1. CO 0,5% volumnih udjela pri broju okretaja motora na praznom hodu;
2. CO 0,3% volumnih udjela pri broju okretaja motora ne manjim od 2000 min⁻¹
3. Vrijednost faktora zraka = 1,00 ± 0,03

- (2) Dizel motori nakon što je postigao radnu temperaturu propisanu od strane proizvođača vozila, tj. minimalnu temperaturu ulja od najmanje 80 °C, srednji koeficijent zacrnjenja ispušnog gasa (k) nakon tri ili više slobodnih ubrzanja neopterećenog motora od brzine vrtnje na praznom hodu do najveće brzine vrtnje ne smije prelaziti vrijednost propisanu od strane proizvođača vozila. Ako podaci proizvođača o srednjem koeficijentu zacrnjenja i radnoj temperaturi motora nisu poznati onda srednji koeficijent zacrnjenja ispušnog gasa k ne smije prelaziti vrijednost:

- a) k 2,5 m⁻¹ za usisne motore
- b) k 3,0 m⁻¹ za prehranjivane motore
- c) k 1,5 m⁻¹ za Euro 4 i Euro 5 motore

- (3) Količine štetnih tvari navedene u prvom stavu ne odnose se na slijedeća vozila:

- a) vozila opremljena s benzinskim dvotaktnim motorima;
- b) vozila opremljena benzinskim motorima ako su proizvedena prije 1970. godine;

- c) vozila opremljena benzinskim motorima ako im konstrukcijska brzina nije veća od 50 km/h;

- d) vozila opremljena dizelskim motorima ako su proizvedena prije 1980. godine;

- e) vozila opremljena dizelskim motorima ako im konstrukcijska brzina nije veća od 30 km/h

- (4) Kod vozila pogonjenih alternativnim pogonskim gorivom (CNG, LPG) prilikom određivanja količine štetnih materija u ispušnim gasovima koristi se gorivo koje daje nepovoljniju emisiju.

POGLAVLJE IX. TEHNIČKI UVJETI KOJIMA MORAJU ODGOVARATI POJEDINI UREĐAJI NA VOZILIMA

Članak 159.

- (1) Pod tehničkim uvjetima kojima moraju odgovarati pojedini uređaji na vozilima, u smislu ovog Pravilnika, podrazumijevaju se tehnički normativi što se propisuju za pojedine vrste tih uređaja.

- (2) Tehnički normativi za ocjenu efikasnosti sustava kočenja motornih i priključnih vozila iznose:

KATEGORIJA VOZILA	RADNO KOČENJE			POMOĆNO KOČENJE		
	Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja		Koeficijent kočenja	Sila aktiviranja	
		Nožno aktiviranje	Ručno Aktiviranje		Nožno aktiviranje	Ručno Aktiviranje
	z [%]	F [daN]	F [daN]	z [%]	F [daN]	F [daN]
Bicikli s motorom (L1, L2, L6)	40	50	20	20	50	20
Motocikli (L3, L4, L5, L7)	45	50	20	20	50	20
Putnička vozila (M1)	50	50	-	20	50	40
Autobusi (M2, M3)	50	70	-	20	70	60
Teretna vozila (N1, N2, N3)	45	70	-	20	70	60
Priključna vozila (O1, O2, O3, O4)	45	P _M 6,5 bar	-	20	-	-
Traktori	25	60	-	15	30	-
Traktorske prikolice	25	-	-	15	-	-

- (3) Tehnički normativi iz stavka (2) ovog članka primjenjuju se na vozila pod slijedećim uvjetima:

- a) vozila se ispituju u statičkim uvjetima ispitivanja na valjcima za ispitivanje sile kočenja;
- b) površina valjaka na kojima se ispituju kočnice mora biti dovoljnog koeficijenta trenja, minimalno 0,5;
- c) temperatura diska ili vanjske površine bubnja kočnice ne smije iznositi više od 100 °C;
- d) kod ispitivanja vozila s dvostrukom ili višestrukom osovinom mora biti osigurano da razine ispitivane osovine ne bude niža od ostalih osovine.

- (4) Normativi iz stavka (2) ovog članka primjenjuju se tako da se suma sila kočenja na obodu svih kotača koje nastaju neposredno prije blokiranja kotača (ili suma sila kočenja aktiviranih maksimalnim silama aktiviranja) podijeli s težinom vozila uvećanom za težinu tereta koji se trenutno nalazi u njemu i pomnoži s konstantom 100. Ovako dobiveni rezultat mora biti veći ili jednak propisanoj vrijednosti koeficijenta kočenja.

- (5) Razlika sila kočenja za radnu kočnicu na kotačima iste osovine ne smije biti veća od 25%, a za pomoćnu kočnicu 30%. Za izračunavanje postotka razlike sile kočenja na istoj osovini uzimaju se sile kočenja koje nastaju neposredno

prije blokiranja kotača ili sile kočenja aktivirane maksimalnim silama aktiviranja. Za osnovicu izračunavanja postotka razlike sile kočenja kotača na istoj osovini uzima se veća sila kočenja.

- (6) Nejednolikost sile kočenja na kotaču ne smije biti veća od 20%. Postotak nejednolikosti sile kočenja izračunava se na približno polovici sile kočenja koja izaziva blokadu. Za osnovicu izračunavanja postotka nejednolikosti sile kočenja uzima se veća sila kočenja.
- (7) Kod vozila koja imaju dva kruga kočenja u slučaju otkaza jednog kruga preostali krug treba osigurati kočni koeficijent od 15%. Sustav kočenja radne kočnice treba biti takav da izdrži maksimalnu silu na papučicu kočnice od 100 daN.
- (8) Na svim vozilima koja imaju ugrađene uređaje ili programe za automatsku regulaciju sile kočenja proporcionalno promjeni opterećenja, moraju biti na vidljivom mjestu postavljeni svi tehnički podaci za podešavanje tog uređaja.
- (9) Vozila koja se ne mogu ispitati na statičkom ispitivanju kočnica (valjcima) ispituju se kočenjem u vožnji na ravnoj i suhoj asfaltnoj površini, korištenjem dekcelometra - uređaja za mjerenje usporenja vozila. Ovako dobiveno usporenje mora biti veće ili jednako od apsolutne vrijednosti koeficijenta kočenja pomnoženog s 10. Minimalna početna brzina tijekom ovih ispitivanja iznosi 50 km/h za putnička vozila, 40 km/h za druga motorna vozila, a za motorna vozila koja ne mogu postići te brzine 80% od njihove maksimalne brzine.
- (10) Radna i specijalna vozila koja na ravnoj cesti ne mogu razviti brzinu veću od 55 km/h mogu imati smanjeni koeficijent kočenja za 30% od propisanog za radno i pomoćno kočenje.
- (11) Temperatura isparavanja tekućine u kočionom sustavu ne smije biti niža od 155 °C.

Član 160.

- (1) Parkirna kočnica motornog odnosno priključnog vozila kad je ono odvojeno od vučnog vozila, mora osigurati nepokretnost vozila opterećenog do najveće dopuštene mase na nagibu od 18%, a da pritom vozilo nije kočeno na drugi način.
- (2) Parkirna kočnica skupa vozila mora osigurati nepokretnost cijelog skupa vozila na nagibu od 12%, a da pritom skup vozila ne bude kočen na drugi način.
- (3) Sila kojom se djeluje na komandu parkirne kočnice, u koliko parkirna kočnica nije izvedena kao pomoćna kočnica, ne smije biti veća od 40 daN za putnička automobila i traktore, odnosno 60 daN za ostala motorna vozila.

Članak 161.

- (1) Usporivač za dugotrajno usporavanje motornog vozila iz članka 18. stavak 8. sa ili bez priključnog vozila a pri najvećoj dopuštenoj masi mora imati mogućnost (usporenja) zadržavanja konstantne brzine od 30 km/h, u odgovarajućem stupnju prijenosa na spustu od 7% i duljini puta od 6 km.
- (2) Motorno vozilo koje ne zadovoljava uvjet iz stavka 1. ovog članka smije vući priključno vozilo samo ako:
 - a) ima mogućnost aktiviranja radne kočnice priključnog vozila bez aktiviranja svoje radne, pomoćne i parkirne kočnice,
 - b) priključno vozilo ima svoj usporivač i ako ga vozač vučnog vozila može za vrijeme vožnje aktivirati.

- (3) Nakon 1.7.1996. godine ne smiju se prvi put registrirati u Bosni i Hercegovini priključna vozila koja imaju vlastiti elektromagnetski usporivač, a koji djeluje na elemente radne kočnice.

Članak 162.

- (1) Svjetlosni snop kratkog svjetla mora osvijetliti najmanje 40 m, a najviše 80 m ceste, a svjetlosni snop dugog svjetla najmanje 100 m ceste ispred vozila noću, pri normalnoj vidljivosti i to pri podjednako opterećenosti motornog vozila na vodoravnoj površini.
- (2) Svjetla za maglu na motornom vozilu moraju biti izvedena i podešena tako da osvijetljeni dio ravne ceste nije duži od 35 m.
- (3) Kratko svjetlo na biciklu ili biciklu s motorom mora biti izvedeno i podešeno tako da osvijetljeni dio ravne ceste nije duži od 50 m ni kraći od 10 m.

Članak 163.

- (1) Uređaj za davanje zvučnih znakova ugrađen na vozilu mora proizvoditi zvukove jačine:
 - a) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole A1, A, B1, B, najmanje 76 dB(A);
 - b) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole C1, C, najmanje 80 dB(A);
 - c) na motornim vozilima, koja spadaju u kategoriju vozače dozvole D1, D, najmanje 93 dB(A).
- (2) Jačina zvuka zvučnih znakova ugrađenih na vozilu utvrđuje se na otvorenom i ravnom prostoru promjera najmanje 20 m, pri čemu se mikrofoni fonometra mora nalaziti na visini od 0,5 m do 1,5 m i na udaljenosti od 7 m ispred vozila, a motor ne smije raditi.
- (3) Uređaji za davanje zvučnih znakova, kao što su zvonice, truba ili sirena na biciklima ili biciklima s motorom, moraju biti ugrađeni i izvedeni tako da im jačina zvuka ne smije biti manja od 70 dB(A).
- (4) Uređaj za davanje zvučnih znakova na motornim vozilima ne smije proizvoditi zvuk jačine veće od 104 dB(A).

Članak 164.

- (1) Najviše granice dopuštene vanjske buke za pojedina vozila ne smiju prelaziti sljedeće vrijednosti sukladno ECE R 41, 53 i 63:
 - a) za motorna vozila na dva kotača i to za:
 1. bicikle s motorom koji razvijaju maksimalnu brzinu do 25 km/h - 66 dB(A);
 2. bicikle s motorom koji razvijaju maksimalnu brzinu preko 25 km/h - 71 dB(A);
 3. lake motocikle čija je radna zapremina do 80 cm³ - 75 dB(A);
 4. motocikle čija je radna zapremina u dijapazonu 80-175 cm³ - 77 dB(A);
 5. motocikle čija je radna zapremina 175 cm³ - 80 dB(A);
 - b) za motorna vozila na tri kotača - 85 dB(A);
 - c) za motorna vozila sa 4 i više kotača i to za:
 1. putnička i kombinovana vozila - 74 dB(A);
 2. autobuse čija je snaga motora do 150 kW - 78 dB(A);
 3. autobuse čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A);

4. putnička i kombinirana vozila ukupne dozvoljene mase do 2 t - 76 dB(A)
 5. putnička i kombinirana vozila ukupne dozvoljene mase u dijapazonu 2-3,5 t - 77 dB(A)
 6. teretna vozila čija je snaga motora do 75 kW - 77 dB(A)
 7. teretna vozila čija je snaga motora u dijapazonu 75-150 kW - 78 dB(A)
 8. teretna vozila čija je snaga motora preko 150 kW - 80 dB(A)
- (2) Za vozila koja su u eksploataciji dulje od jedne godine, najviša granica dopuštene vanjske buke iznosi za 3 dB(A) više od najviše granice predviđene u stavku 1. ovog članka za tu vrstu vozila.

Članak 165.

- (1) Uređaji i oprema koji se naknadno ugrađuju na vozilo (zamjena postojećih ili ugradnja dodatnih dijelova) moraju biti odobrenog tipa, sukladno Pravilniku o homologaciji vozila i Pravilnikom o certificiranju vozila i uvjetima koje ustrojstva za certificiranje moraju ispuniti.
- (2) Vozila koja se prvi put registriraju u Bosni i Hercegovini moraju biti opremljena dijelovima odobrenog tipa, sukladno Pravilniku o homologaciji vozila.
- (3) Vozila u vlasništvu diplomatskih i konzularnih predstavništva, misije stranih država i predstavništva međunarodnih ustrojstava u Bosni i Hercegovini i njihov osoblja (vozila obilježena diplomatskim pločicama) te vozila bosanskohercegovačkih građana povratnika iz inozemstva, ako su ta vozila koristili u državi iz koje iseljavaju, ne moraju imati uređaje i opremu na vozilu odobrenog tipa homologirano sukladno važećim ECE

pravilnicima u Bosni i Hercegovini, na osnovi propisanog odobrenja.

- (4) Odobrenje iz stavka 3. ovog članka će po zahtjevu vlasnika vozila izdavati Ministarstvo.
- (5) Odredbe ovog članka ne primjenjuju se za vozila oružanih snaga BiH i policijskih agencija u BiH, ukoliko su to vozila vrlo usko specijalizirane namjene i kao takva se ne koriste ni u jednom drugom segmentu društva.

Članak 166.

Ministarstvo može na zahtjev vlasnika vozila koja se prvi put registriraju u Bosni i Hercegovini, ako su starija od 30 godina i ako njihovi vlasnici imaju potvrdu o pripadnosti oldtimer klubu, donijeti odluku o izuzeću primjene pojedinih određenih odredbi iz ovog Pravilnika.

POGLAVLJE X. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 167.

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika, prestaje primjena svih propisa koji su regulirali dimenzije, ukupnu masu i osovinsko opterećenje vozila, uređaje i opremu koju moraju imati vozila i osnovne uvjete koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u prometu na cestama u Bosni i Hercegovini.

Članak 168.

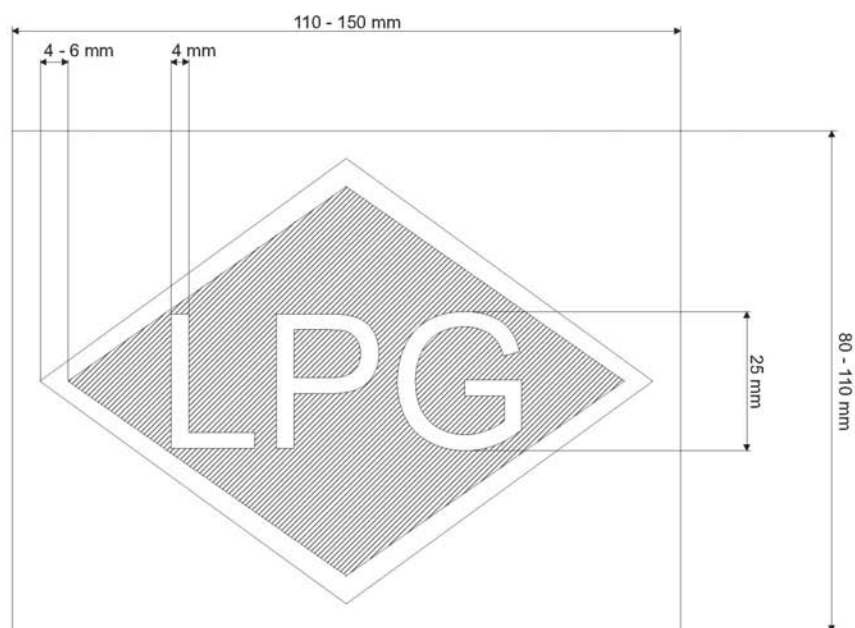
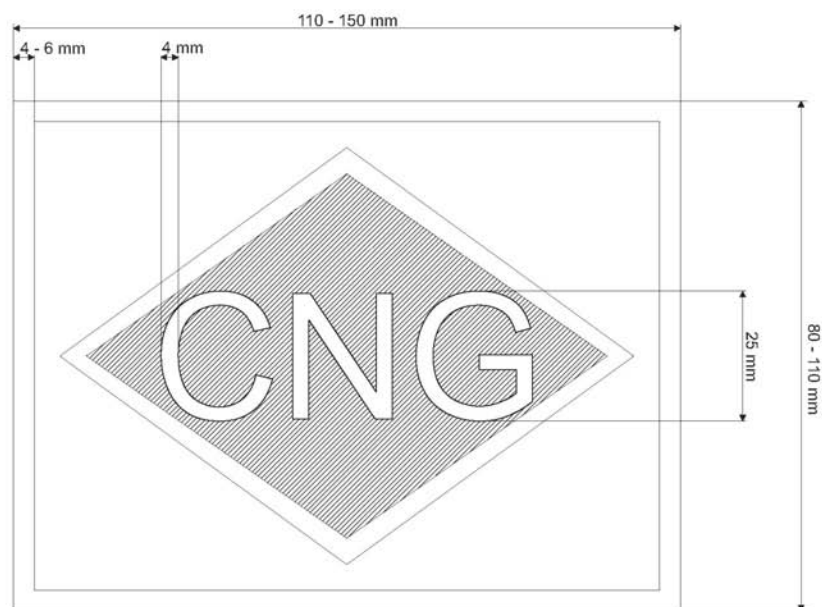
Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH", a objavit će se i u službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Broj 01-02-2-328-20/07
22. ožujka 2007. godine
Sarajevo

Ministar
dr. Božo Ljubić, v. r.

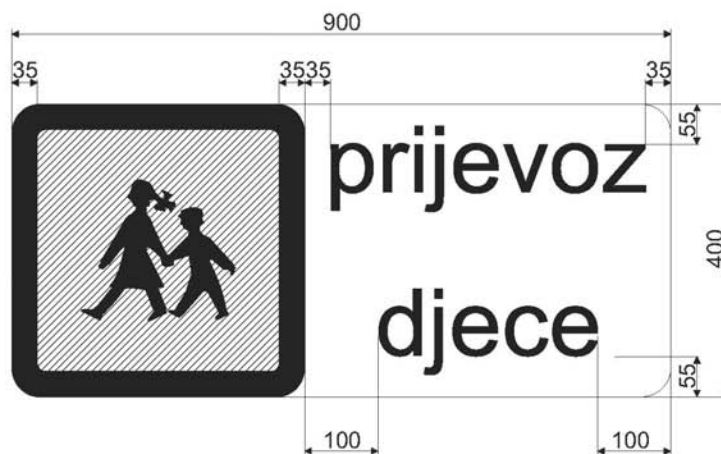
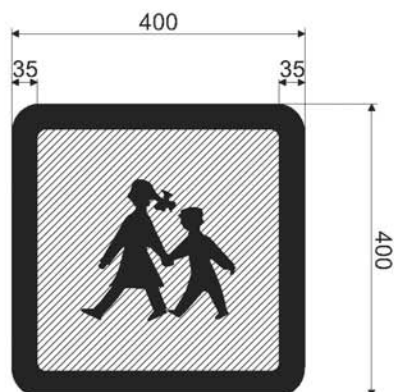
Privitak broj 1

Naljepnica za označavanje vozila pogonjena na LPG i CNG

 - zelena - zelena

Privitak broj 2

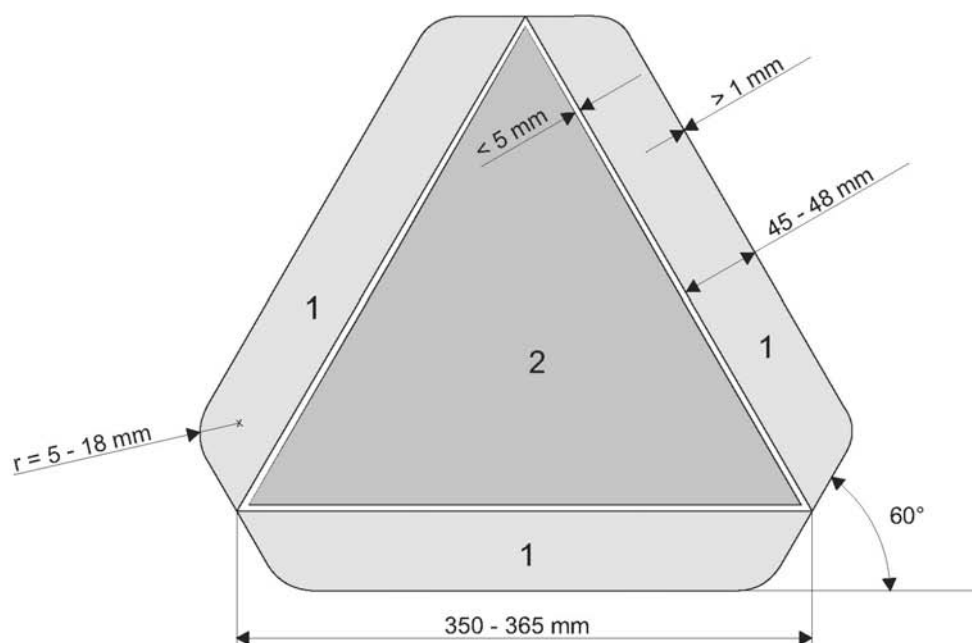
Oznaka za vozila kojima se vrši prijevoz djece

- - bijela
- - narančasta
- - crna

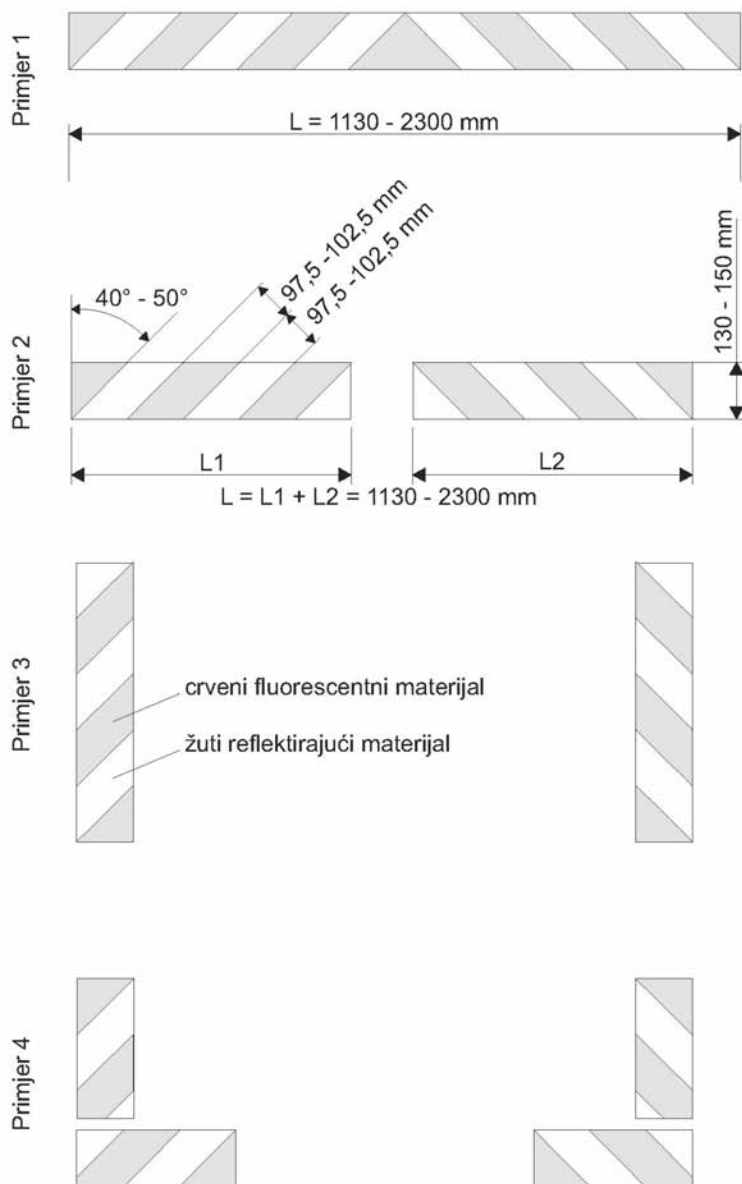
Privitak broj 3

PLOČA ZA OZNAČAVANJE “SPORIH” VOZILA

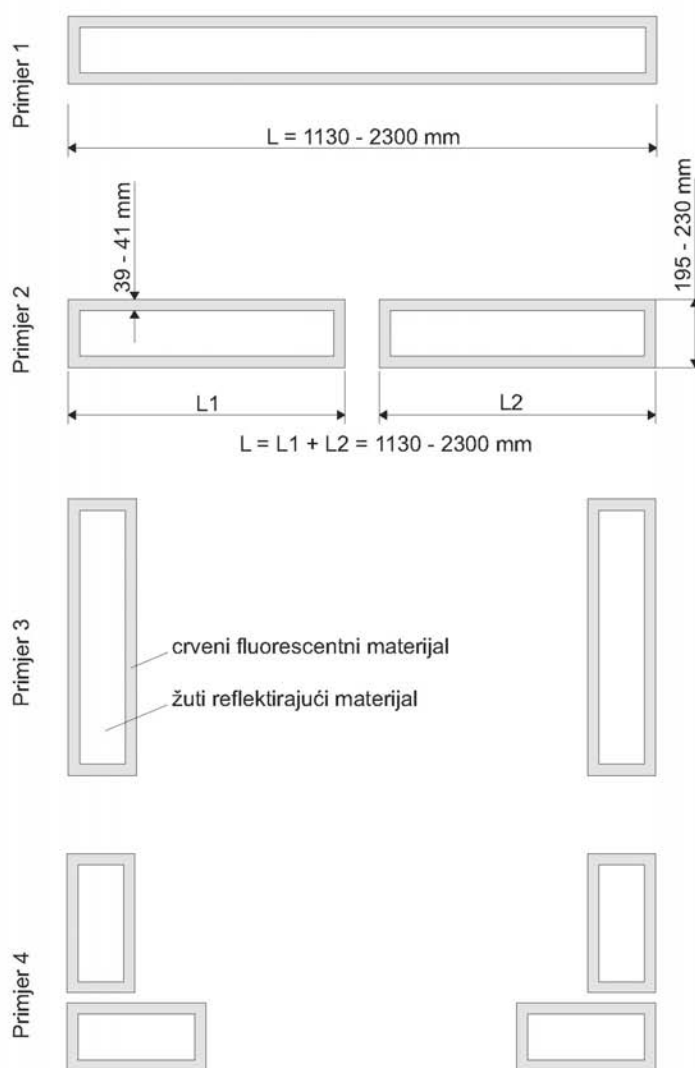
- 1 - crveni retroreflektirajući materijal
2 - crveni fluorescentni materijal

Privitak broj 4

**PLOČE ZA OZNAČAVANJE “TEŠKIH VOZILA”
NAMIJENJENIH ZA UGRADNJU NA MOTORNA VOZILA**

Napomena: Ako su na motornom vozilu ugrađene dvije ili četiri ploče, zbroj njihovih duljina mora biti jednak duljini iz primjera 1

Privitak broj 5

**PLOČE ZA OZNAČAVANJE “DUGIH VOZILA”
NAMIJENJENIH ZA UGRADNJU NA PRIKLJUČNA VOZILA**

Napomena: Ako su na priključnom vozilu ugrađene dvije ili četiri ploče, zbroj njihovih duljina mora biti jednak duljini iz primjera 1

На основу члана 203. став 3., а у вези члана 252. Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима ("Службени гласник БиХ", број 6/06), министар комуникација и транспорта, у сарадњи са ентитетским министарствима унутрашњих послова у Босни и Херцеговини и Полицијом Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, доноси

ПРАВИЛНИК

О ДИМЕНЗИЈАМА, УКУПНОЈ МАСИ И ОСОВИНСКОМ ОПТЕРЕЂЕЊУ ВОЗИЛА, О УРЕЂАЈИМА И ОПРЕМИ КОЈУ МОРАЈУ ДА ИМАЈУ ВОЗИЛА И О ОСНОВНИМ УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ДА ИСПУЊАВАЈУ УРЕЂАЈИ И ОПРЕМА У САОБРАЋАЈУ НА ПУТЕВИМА

ПОГЛАВЉЕ I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Правилником прописују се димензије возила, укупне масе возила, осовинска оптерећења возила и основни услови које морају да испуњавају уређаји и опрема на возилима у саобраћају на путевима и који на возилима морају бити уграђени и изведени тако да возила могу безбједно учествовати у саобраћају на путевима, као и други технички услови којима морају одговорати поједини уређаји на возилима који су од значаја за безбједност саобраћаја.

Члан 2.

- (1) Димензије возила, у смислу овог Правилника, су габаритне димензије возила и скупа возила и димензије возила које су од посебног значаја за безбједност саобраћаја на путевима.
- (2) Маса возила, у смислу овог Правилника, је највећа дозвољена и сопствена маса возила, носивост возила и маса којом возило притиска на подлогу (осовинска оптерећења).
- (3) Уколико то није овим Правилником другачије одређено димензије возила из става (1) овог члана одређују се у складу са BAS ISO 612 (*Road vehicles - Dimensions of motor vehicles and towed vehicles - Terms and definitions; Пућина возила - Димензије моторних и прикључних возила - Појмови и дефиниције*), у даљњем тексту стандард BAS ISO 612.
- (4) У смислу овог Правилника, поједини појмови који се користе код возила са погоном на плин имају следеће значење:
 - a) плин, као погонско гориво за возила, је течни нафтни плин, смјеса пропана и бутана, (UN ознаке 1965; међународне ознаке LPG = liquefied petroleum gas), у даљњем тексту LPG, или компримирани природни плин, чији радни притисак не прелази 22 МПа, тј. 220 бара, (UN ознаке 1971, међународне ознаке CNG = compressed natural gas), у даљњем тексту CNG;
 - b) Возило на плински погон је моторно возило које као погонско гориво користи LPG или CNG, самостално или као алтернативно гориво бензину или као гориво у смјеси са дизел горивом;
 - c) Сервисна радионица за сервисирање и преправку возила на плински погон (у даљњем тексту: сервисна радионица), је правно лице које испуњава прописане услове и које је од овлаштене институције добило одобрење да може сервисирати моторна возила на плински погон и на моторна возила може вршити уградњу уређаја и опреме за погон плином;
 - d) Сервисер за преправку и сервисирање возила на плински погон (у даљњем тексту: сервисер), је запосленик сервисне радионице који је оспособљен да

врши уградњу и сервисирање уређаја за погон моторних возила плином;

- e) Сертификат посуде под притиском која служи као резервоар плина за погон моторног возила (у даљњем тексту: сертификат), је документ који прописује овлаштена институција, а који овјерава инспекција надлежна за посуде под притиском;
- f) Увјерење за уређај уграђен у возило на плински погон (у даљњем тексту: увјерење), је документ који прописује и издаје овлаштена институција;
- g) Картон овјере техничке исправности уређаја уграђеног у возило на плински погон је образац који прописује овлаштена институција, а који овјерава станица техничког прегледа када утврди да је уређај за плин технички исправан.

Члан 3.

Под уређајима на моторним и прикључним возилима у саобраћају на путевима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:

- a) уређаји за управљање,
- b) уређаји за заустављање,
- c) уређаји за освјетљавање пута, означавање возила и за давање свјетлосних знакова,
- d) уређаји који омогућавају нормалну видљивост,
- e) уређаји за давање звучних знакова,
- f) уређаји за кретање возила уназад,
- g) уређаји за контролу и давање знакова,
- h) уређаји за одвојење и испуштање издувних гасова,
- i) уређаји за спајање вучног и прикључног возила,
- j) уређаји за погон возила на алтернативна горива (плин),
- k) остали уређаји од посебног значаја за безбједност саобраћаја (каросерија/кабина за возача и простор за путнике, гуме, блатобрани, браници, заштитници од подметања са задње стране возила, заштитници од подметања са бочних страна возила, прикључци за сигурносне појасеве, прикључци за вучу, уређаји за обезбјеђење возила од неовлаштене употребе, за одмрзавање и одмагљивање, дјечја сједишта, наслони за главу).

Члан 4.

Под опремом возила у саобраћају на путевима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:

- a) резервни точак;
- b) апарат за гашење пожара;
- c) знак за обиљежавање возила заустављеног на коловозу пута;
- d) опрема за пружање прве помоћи (кутија прве помоћи);
- e) клинасти подметачи;
- f) чекић за разбијање стакла;
- g) резервне сијалице и осигурачи;
- h) прслук за возача са свјетлосно рефлектујућим особинама;
- i) сигурносни појасеви;
- j) уже или полука за вучу;

- k) зимска опрема;
- l) знак за означавање спорих возила;
- m) знак за означавање дугих возила.

ПОГЛАВЉЕ II. ДИМЕНЗИЈЕ И МАСЕ ВОЗИЛА

Члан 5.

(1) Дужина моторних и прикључних возила, укључујући измјењиве надградње за прихватање терета као и свих уређаја који се при вожњи налазе на возилу, не смије прекорачити следеће вриједности:

- a) моторна и прикључна возила - са изузетком аутобуса и полуприколице 12,00 m
- b) двоосовински аутобуси/тролејбуси - укључујући и припадајуће дијелове који се могу скинути 13,50 m
- c) аутобуси/тролејбуси са више од двије осовине - укључујући и припадајуће дијелове који се могу скинути 15,00 m
- d) аутобуси/тролејбуси који су конструктивно изведени као зглобни (моторна возила чија је корисна површина подијељена путем зглоба, али код којих управљани дио не представља самостално возило) 18,75 m

(2) Дужина комбинација возила (скупова возила), укључујући измјењиве надградње за прихватање терета као и свих уређаја који се при вожњи налазе на возилу, водећи рачуна о ставу (1) тачка а) овог члана, не смије прекорачити следеће вриједности:

- a) тегљач са полуприколицом као и комбинација возила (скупови возила) који по врсти одговарају овом опису, изузев скупа возила под тачком b) овог става 15,50 m
- b) тегљач са полуприколицом, при чему дјелимичне дужине не смију прекорачити следеће вриједности:
 - 1. растојање између вертикалне осе краљевог чепа и задњег дијела возила не већи од 12,00 m
 - 2. радијус предњег препуста не већи од 2,04 m (сви дијелови полуприколице испред краљевог чепа треба да буду обухваћени замишљеном кружницом описаном са датим радијусом са центром кружнице у вертикалној оси краљевог чепа) 16,50 m
- c) скупови возила (моторна возила са једном или двије приколице) изузев скупова возила под тачком 4. овог става 18,00 m
- d) скупови возила који се састоје из моторног возила и једне приколице за превоз терета, при чему дјелимичне дужине не смију прекорачити следеће вриједности.

1. размак између предње најистуреније спољне тачке товарног простора иза кабине моторног возила и задње најистуреније спољне тачке товарног простора приколице скупа возила, уз одузимање размака између стражње најистуреније спољне тачке товарног простора моторног возила и предње најистуреније спољне тачке приколице скупа возила не већи од 15,65 m

2. размак између предње најистуреније спољне тачке товарног простора иза кабине моторног возила и стражње најистуреније спољне тачке товарног простора приколице скупа возила не већи од 16,40 m.

- (3) Код возила са надградњом, те теретних возила без кабине возача, дјелимичне дужине се односе на надградњу.
- (4) Код скупова возила који се састоје од аутобуса и приколице највећа допуштена дужина износи, уз поштовање одредби става (1) тачка а), b) и c) овог члана, 18,75 m.
- (5) Дужина или дјелимична дужина појединачног возила или скупа возила, са изузетком возила и скупа возила наведених у ставу (7) овог члана, је дужина у коју се убрајају сви елементи који се извлаче, преклапају, расклапају или на неки други начин причвршћују за возило, напријед или назад (до максимално могућег положаја), а које служе за придржавање терета, те опрема и уређаји који се за вријеме вожње налазе на возилу. При томе се код скупова возила њихова дужина мјери када средишње уздужне осе моторног возила и прикључног возила заједно чине праву линију. Код скупова возила који немају вучне елементе који омогућавају самосталну промјену дужине треба да задовоље и одредбе става (8) овог члана а да при томе нема вршења корекција управљања од стране возача или других лица. Уколико се користе вучни елементи који имају могућност самосталне промјене дужине, конструкција мора бити изведена тако да, након пролаза кроз кривину, ови поново заузму почетну дужину прије уласка у кривину и то без временског кашњења.
- (6) Дужине и дјелимичне дужине појединачних возила и скупова возила одређују се према стандарду BAS ISO 612, дефиниција 6.1.

a) При мјерењу дужина или дјелимичних дужина (одступања у односу на споменути стандард) не узимају се у обзир:

- 1. Брисачи и елементи за прање,
- 2. Предње и задње регистарске таблице,
- 3. Причвршћења и заштитни елементи за царинске пломбе,
- 4. Елементи за обезбјеђивање цераде и њени заштитни елементи,
- 5. Свјетлосно-технички елементи,
- 6. Огледала и други системи за индиректно остваривање видљивости,
- 7. Водови за усисавање ваздуха,
- 8. Уздужни граничници за промјенљиве надградње,
- 9. Степенице и ручке,
- 10. Хидрауличне подизне рампе или уређаји исте намјене у положају за вожњу,

11. Уређаји за спајање прикључног возила код моторних возила,
12. Код возила, изузев тегљача, споредни агрегати који се налазе испред товарног простора,
13. Код електричних возила елементи у облику полука и слично који служе за преусмјеравање електричне енергије према возилу,
14. Спољни заштитници од сунца.
- b) Претходно речено важи само када предметни елемент не продужава товарни простор, нити директно нити индиректно. Уређаји или елементи код скупова возила који се постављају на задњи дио прикључног возила или на предњи дио моторног возила се, за разлику од претходних случајева, урачунавају у укупну дужину скупа возила.
- (7) За скупове возила намијењених за превоз возила с обзиром на њихову дужину важе одредбе става (2) тачке d) овог члана, код комбинације возила тегљач полуприколица намијењених за превоз возила важе одредбе става (4) тачка b) овог члана. Прекорачења прописаних дужина путем елемената за додатно осигуравање и стабилизацију допуштених препуста терета код ових скупова возила и код комбинација тегљач полуприколица не узимају се у обзир при одређивању дужине, уколико превозени терет прелази преко предметних додатних елемената. При одређивању дјелимичних дужина мостови у правцу вожње, а који служе за превоз возила између моторног возила и приколице не узимају се у обзир.
- (8) Моторна возила и скупови возила, укључујући измјењиве надградње за прихватање терета као и свих уређаја који се при вожњи налазе на возилу, морају бити тако конструисана и изведена да приликом вожње у кругу од 360° пребрисана површина круга, спољњег радијуса 12,50 m, не буде шири од 7,20 m. При томе предња најистуренија тачка моторног возила, а код возила који имају задњу управљиву осовину задња најистуренија тачка, мора бити вођена по кругу радијуса 12,5 m. При уласку у претходно описани круг у правцу тангенте на њега не смије ни један дио моторног возила или скупа возила прекорачити овај правац више од 0,80 m. Изузетак од ове одредбе чине самоходни комбајни који при уласку у претходно описани круг по тангенте, правац тангенте смију прекорачити до 1,6 m ван круга. Код аутобуса/тролејбуса се при мировању возила на подлози исцртава линија која иде дуж оне вертикалне стране возила која је окренута ван круга, а која тангира круг. Код аутобуса/тролејбуса који су изведени као зглобна возила два крута дијела морају бити постављена паралелно према овој површини. Ако возило из праволинијске вожње улази у претходно описану пребрисану површину, то ниједан дио не смије дату вертикалну раван прекорачити за више од 0,60 m.
- (9) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ (МУП, СИПА, ДГС, ОСА, и сл.) уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.
- Члан 6.
- (1) Ширина моторних и прикључних возила, укључујући измјењиве надградње за прихват терета као и свих уређаја који се при вожњи налазе на возилу, изузимајући уређаје за чишћење снијега и возила намијењених за зимско одржавање путева, могу имати следеће максималне вриједности:
- a) Уопште 2,55 m
- b) код возила намијењених за пољопривреду и шумарство, којима се обавља одређени специфичан рад, као и код вучних возила или специјалних возила која су предвиђена за прихватање оруђа за пољопривреду или шумарство, као и возила која су опремљена оруђима и уређајима намијењених за одржавање путева 3,00 m
- c) приколице које вуку мотоцикли, бицикли с мотором, и други двоточкаши 1,00 m
- d) возила са сталним или измјењивим климатизованим надградњама, које су намијењене и опремљене за превоз роба у темпираном окружењу и чији су бочни зидови укључујући и топлотну изолацију минималне дебљине 45 mm 2,60 m
- e) путничка возила 2,50 m
- (2) Највећа допуштена ширина моторних и прикључних возила одређује се према стандарду BAS ISO 612, дефиниција 6.2. Мјерење се спроводи са затвореним вратима и прозорима и точковима окренутим у уздужном правцу возила. При мјерењу ширине (одступања у односу на споменути стандард) не узимају се у обзир:
- a) Причвршћења и заштитни елементи за царинске пломбе,
- b) Елементи за обезбјеђивање цераде и њени заштитни елементи,
- c) Истурени флексибилни елементи система за заштиту од прскања (блатобрани) изведених у складу директиве 91/226/ЕЕС од 27.03.1991. год.
- d) Свјетлосно-технички елементи,
- e) Огледала и други системи за индиректно остваривање видљивости,
- f) Степенице које се могу извлачити или преклопити намјештене у положај при вожњи,
- g) Хидрауличне подизне рампе или уређаји исте намјене у положају за вожњу, уколико нису више од 10 mm бочно истурени у односу на возило, те да су предњи односно задњи ћошкови ових уређаја заобљени са минималним радијусом од 5 mm, а предње и задње ивице заобљене са минималним радијусом од 2,5 mm,
- h) Показивачи дефекта пнеуматика,
- i) Показивачи притиска у пнеуматичима,
- j) Деформација пнеуматика у зони налијегања.
- (3) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.
- Члан 7.
- (1) Висина моторних и прикључних возила, укључујући измјењиве надградње за прихватање терета као и свих уређаја који се при вожњи налазе на возилу, може имати максималну вриједност 4 m.
- (2) Висина возила одређује се према стандарду BAS ISO 612, дефиниција 6.3. При мјерењу висине возила (одступања у односу на споменути стандард) не узимају се у обзир:
- a) Савитљиве антене,
- b) Код електричних возила елементи у облику полука и слично који служе за преусмјеравање електричне енергије према возилу, у подигнутом положају.

- (3) Код возила који имају могућност мијењања висине путем система који се налази на осовинама возила (нпр. пнеуматски систем ослањања и сл.) њихов утицај на промјену висине возила треба узети у обзир.
- (4) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 8.

Одредбе чланова 5., 6. и 7. овог Правилника не примјењују се на бицикле с мотором, лаке мотоцикле, лаке трицикле и четвороцикле, мотоцикле с бочном приколицом, трицикле и четвороцикле, а чије димензије могу имати следеће максималне вриједности:

а) Ширина

1. лаки трицикли и четвороцикли, мотоцикли с бочном приколицом, трицикли и четвороцикли	2,00 m
2. бицикли с мотором, лаки мотоцикли и мотоцикли	1,00 m

б) Висина

2,50 m

с) Дужина

4,00 m

Члан 9.

За вриједности наведене у члановима 5., 6., 7. и 8. овог Правилника, нема толерантних вриједности.

Члан 10.

- (1) Препуст на моторним и прикључним возилима може износити највише 50% размака између осовина.
- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, на двоосовинским моторним возилима са кабином изнад мотора и на аутобусима, препуст може износити највише 60% размака између осовина, а на аутобусима са мотором између предње и задње осовине највише 63% размака између осовина.
- (3) Одредбе ставова (1) и (2) овог члана се не примјењују на возила са уграђеним уређајима за обављање одређених радњи.
- (4) За полуприколице, умјесто размака између осовина, узима се растојање између вертикалне осе обртног постоља и симетрале осовина, односно задње осовине полуприколице.
- (5) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 11.

- (1) Технички допуштено осовинско оптерећење је оптерећење које се не смије прекорачити, уз поштовање издржљивости материјала и наведених одредби у следећим члановима овог Правилника:
- а) гуме на возилима: према члану 120. овог Правилника;
- б) уређаји за заустављање возила: према члановима 17. до 22. овог Правилника
- (2) Технички допуштена укупна маса возила је маса која се не смије прекорачити, уз поштовање издржљивости материјала и наведених одредби у следећим члановима овог Правилника:

- а) однос бруто снага мотора према укупној маси возила: према члану 15. овог Правилника
- б) уређаји за заустављање возила: према члановима 17. до 22. овог Правилника

- (3) Дозвољено осовинско оптерећење је оптерећење које се, уз поштовање одредби ставова (1) и (4) овог члана не смије прекорачити. Допуштена укупна маса је маса која се, уз поштовање одредби ставова (2), (5) и (6) овог члана не смије прекорачити. Допуштена осовинска оптерећења и допуштена укупна маса се при употреби возила као и скупа возила морају испоштовати.

- (4) Код моторних и прикључних возила са гумама у складу са чланом 73. овог Правилника, изузев ваљака за поправку пута, осовинско оптерећење може имати следеће максималне вриједности:

а) Оптерећење од једне осовине:

1. појединачне осовине	10,00 т
2. појединачне осовине (погонске)	11,50 т

б) Оптерећење од удвојених осовине, уз поштовање одредби за оптерећење од једне осовине:

1. за осовине са међусобним растојањем мањим од 1 m	11,50 т
2. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком од 1 m а мањем од 1,3 m	16,00 т
3. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком 1,3 m а мањем од 1,8 m	18,00 т
4. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком 1,3 m а мањем од 1,8 m, и ако је погонска осовина опремљена са удвојеним гумама и ваздушно ослањање или неким системом еластичног ослањања који се може сматрати еквивалент претходном, а у складу са одредбама члана 120. овог Правилника, или ако је свака погонска осовина опремљена са удвојеним осовинама и при томе максимално дозвољено осовинско оптерећење по осовини не прелази 9,5 т	19,00 т

с) Оптерећење од дуплих осовина за прикључна возила, уз поштовање одредби за оптерећење једне осовине:

1. за осовине са међусобним растојањем мањим од 1 m	11,00 т
2. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком од 1 m а мањем од 1,3 m	16,00 т
3. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком 1,3 m а мањем од 1,8 m	18,00 т
4. за осовине на међусобном растојању већем или једнаком 1,8 m	20,00 т

- d) Оптерећење од три осовине, уз поштовање одредби за оптерећење од дуплих осовина:

1. за осовине на међусобном растојању не већем од 1,3 m	21,00 т
2. за осовине на међусобном растојању већем од 1,3 m а мањем од 1,4 m	24,00 т

Уколико се на осовинама налазе другачији точкови него што је то описано у ставу (1) овог члана, највеће дозвољено осовинско оптерећење износи 4 т.

- (5) Највећа укупна маса моторних и прикључних возила опремљених са точковима у складу са одредбама члана 120. овог Правилника, изузев полуприколица и приколица са рудом без окретног постоља (укључујући и приколице са централно постављеном осовином), те уз поштовање одредби за дозвољена осовинска оптерећења, може имати следеће максималне вриједности:

- a) За возила са не више од двије осовине:
Моторна возила и приколице по	18,00 т
- b) За возила са више од двије осовине - осим моторна возила према тачкама c) и d) овог става:
1. моторна возила	25,00 т
2. моторна возила са осовинским оптерећењем дуплих осовина према ставу (4) тачка b) алинеја 4. овог члана	26,00 т
3. приколице	24,00 т
4. аутобуси, који су конструктивно изведени као зглобна возила	28,00 т
- c) За возила са више од три осовине - осим моторних возила према тачки d) овог става:
1. моторна возила са паром дуплих осовина, код којих је растојање између њихових средишта најмање 4 m	32,00 т
2. моторна возила са двије управљиве осовине и са оптерећењем дуплих осовина према ставу (4), тачка b) алинеја 4. овог члана и да њихово највеће дозвољено оптерећење не прелази 5 т по сваком метру растојања између средишта осовина које су најближе предњем крају односно задњем крају возила.	32,00 т
- d) моторна возила са више од четири осовине уз поштовање одредби тачке c) овог става

- (6) Код скупова возила (укључујући комбинације тегљач са полуприколицом), уз поштовање одредби за дозвољена осовинска оптерећења, осовинска оптерећења код приколица и појединачних возила, највећа дозвољена укупна маса може имати следеће максималне вриједности:

- a) Скуп возила са мање од 4 осовине
28,00 т
- b) Скуп возила са 4 осовине и то:
1. Моторно возило са двије осовине и приколица са двије осовине	36,00 т
2. Тегљач са двије осовине и полуприколица са двије осовине и то:	
2.1) при растојању између осовина код полуприколица већем или једнаком 1,3 m	36,00 т
2.2) при растојању између осовина код полуприколица већем или једнаком 1,8 m, уколико је погонска осовина тегљача осовина	

опремљена са удвојеним гумама и ваздушним ослањањем или неким системом еластичног ослањања који се може сматрати еквивалент претходног а у складу са одредбама члана 120. овог Правилника

38,00 т

3. Други скупови возила са четири осовине и то:
3.1) са моторним возилом према ставу (5), тачка b) алинеја 1. овог члана	35,00 т
3.2) са моторним возилом према ставу (5), тачка b) алинеја 2. овог члана	36,00 т

- c) Скупови возила са више од четири осовине
40,00 т

- d) Скуп возила који сачињава троосовински тегљач са дво или троосовинском полуприколицом који, у складу са директивом Савјета 92/106/EU од 07.12.1992. год., превозе 40-стопни ISO контејнер у сврху посебних, комбинованих превоза између чланица EU

44,00 т

- (7) Одредбе става (5) овог члана се не примјењују на троосовинске зглобне аутобусе бицикле с мотором са три точка, мотоцикле са три точка, лаке четвороцикле и четвороцикле, а чије највеће укупне масе могу имати следеће максималне вриједности:

a) Троосовински зглобни аутобуси	28,00 т
b) Бицикли с мотором са три точка	0,57 т
c) Мотоцикли са три точка за превоз путника	1,30 т
d) Мотоцикли са три точка за превоз терета	2,50 т
e) Лаки четвороцикли	0,35 т
f) Четвороцикли за превоз путника	0,40 т
g) Четвороцикли за превоз терета	0,55 т
h) Остала моторна и прикључна возила или скуп возила која нису посебно напоменута у овом члану Правилника	4,00 т

Члан 12.

- (1) Дозвољена укупна маса према члану 11. став (6) овог Правилника прорачунава се на следећи начин:

- a) Код скупова возила као збир дозвољених укупних маса вучног возила и приколице,
- b) Код скупова возила са приколицама са рудом без окретног постоља (укључујући и приколице са централно постављеном осовином) као збир дозвољених укупних маса вучног возила и приколице са рудом без окретног постоља, умањен за вриједност која је од следеће наведених већа:

1. дозвољено вертикално оптерећење на вучном уређају вучног возила, или
2. дозвољено вертикално оптерећење руде приколице са рудом без окретног постоља на мјесту споја са вучним возилом, а за случај да су те вриједности једнаке, за ту вриједност.

- c) Код скупа возила који чине тегљач и полуприколица као збир дозвољених укупних маса тегљача и полуприколице, умањен за вриједност која је од следеће наведених већа:

1. дозвољено оптерећење седла тегљача, или
2. дозвољено оптерећење полуприколице на мјесту њеног ослањања на тегљач, а за случај да су те вриједности једнаке, за ту вриједност.

- (2) Уколико се при претходно описаном начину прорачунавања добијају вриједности веће од:

28,00 т; члан 11, став (6), тачка а),

36,00 т; члан 11, став (6), тачка б) алинеје 1), 2.2) и 3.2)

38,00 т; члан 11, став (6), тачка б) алинеја 2.2)

35,00 т; члан 11, став (6), тачка б) алинеја 3.1)

40,00 т; члан 11, став (6), тачка с), или

44,00 т; члан 11, став (6), тачка d) овог Правилника,

дозвољене укупне масе износе 28,00 т, 36,00 т, 38,00 т, 35,00 т, 40,00 т, односно 44,00 т.

Члан 13.

На погонске тачкове теретних моторних возила и скупова возила, ако је возило оптерећено и у мировању на хоризонталној равни, мора отпадати најмање једна четвртина највеће дозвољене масе возила односно скупа возила.

Члан 14.

Растојање између средишта задње осовине моторног возила и средишта прве осовине приколице мора износити најмање 3,0 m, а код скупа возила тегљач полуприколица и код скупа возила намијењених за пољопривреду и шумарство који се састоје из вучног возила и приколице са надградњом за обављање одређеног рада, најмање 2,5 m. Ово не важи за скуп возила код којих највећа дозвољена маса вучног возила не износи више од 7,5 т или приколице не износи више од 3,5 т.

Члан 15.

- (1) Однос бруто снаге мотора изражене у киловатима и највеће допуштене масе возила изражене у тонама мора бити:
 - a) за путничке аутомобиле, комбиноване аутомобиле и мотоцикле најмање 15 kW/t;
 - b) за лаке трицикле и четвороцикле најмање 6 kW/t;
 - c) за трицикле и четвороцикле:
 1. за превоз лица најмање 15 kW/t;
 2. за превоз терета најмање 16 kW/t;
 - d) за аутобусе, осим аутобуса зглобнога конструктивног састава најмање 9 kW/t;
 - e) за теретна возила најмање 7 kW/t;
 - f) за аутобусе зглобнога конструктивног састава најмање 6 kW/t;
 - g) за радна и специјална возила намијењена обављању комуналних услуга, теретне аутомобиле намијењене за обављање превоза у пољопривреди, шумарству, грађевинарству и рударству те за скупове моторних и прикључних возила најмање 4 kW/t;
 - h) за возила на електрични погон;
 1. с напајањем из мреже примјењују се одредбе тачке 2. до 4. овог става,
 2. с напајањем из властитог извора електричне енергије:

за возила намијењена превозу особа најмање 3 kW/t, осим за бицикле с електричним мотором,

за возила намијењена превозу терета најмање 2 kW/t.
- (2) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

ПОГЛАВЉЕ III. УРЕЂАЈИ НА МОТОРНИМ И ПРИКЉУЧНИМ ВОЗИЛИМА

Одјељак А. Уређаји за управљање возилом

Члан 16.

- (1) Уређај за управљање возилом мора бити сигуран и изведен тако да возач може лако, брзо и на безбједан начин мијењати смјер кретања возила. По указаној потреби неопходно је уређај опремити са помоћним системом који олакшава управљање возилом. Помоћни систем мора конструктивно бити изведен тако, да његов евентуални квар не утиче на управљивост возилом.
- (2) Уређај за управљање возилом из става (1) овог члана мора бити такав да се предњи тачкови возила што се налазе у положају закретања, при кретању возила по водоравној равној површини, након ослобађања тачка управљача, сами враћају у положај за праволинијско кретање.
- (3) Слободан ход тачка управљача на возилу не смије бити већи од 30°.

Одјељак В. Уређаји за заустављање возила

Члан 17.

- (1) Уређаји за заустављање (у даљњем тексту: кочни системи) на моторним и прикључним возилима морају бити уграђени и изведени тако да возач може возило на безбједан, брз и ефикасан начин зауставити, без обзира на степен оптерећења возила и нагиб пута по коме се возило креће, те обезбиједити возило у непокретном положају на путу с нагибом.
- (2) Под кочним системом из става (1) овог члана подразумијевају се:
 - a) радна кочница,
 - b) помоћна кочница,
 - c) паркирна кочница.
- (3) Радна кочница мора бити таква да омогући возачу да возило заустави на безбједан, брз и ефикасан начин, без обзира на брзину кретања возила, оптерећење возила и нагиб пута. Та кочница треба омогућити регулисање интензитета кочења с возачког мјеста, а да притом возач не испушта управљач из руку, и она треба да дејствује подједнако на тачкове који се налазе на истој осовини.
- (4) Помоћна кочница мора бити таква да омогући возачу да возило кочи, односно заустави на одговарајућем одстојању, ако откаже радна кочница. Помоћна кочница мора бити постављена тако да је возач може лако и брзо употребити с возачког мјеста, при чему му једна рука мора бити слободна ради управљања возилом.
- (5) Паркирна кочница на моторним и прикључним возилима, осим на бициклима с мотором и мотоциклима, мора бити таква да се помоћу ње паркирано возило може обезбиједити у закоченом положају одговарајућим механичким уређајем. Паркирна кочница мора бити постављена у моторном возилу тако да је возач може активирати са возачког мјеста, а у прикључном возилу, тако да је може активирати возач са возачког мјеста или лице које је ван возила. Паркирна кочница на прикључним возилима за превоз лица мора бити постављена тако да се може активирати из возила.
- (6) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 18.

- (1) Радна, помоћна и паркирна кочница на моторном и прикључном возилу, морају бити уграђене и изведене тако да на поуздан и безбједан начин зауставе возило.
- (2) Радна, помоћна и паркирна кочница моторних возила из става (1) овог члана, осим на мотоциклу могу бити комбиноване тако:
 - a) да постоје најмање двије команде независне једна о другој и да команда радне кочнице буде независна и одвојена од команде паркирне кочнице;
 - b) да команда помоћне кочнице буде независна о команде паркирне кочнице, ако је паркирна кочница такве конструкције да се не може ставити у дејство при кретању возила.
- (3) Радна кочница моторних возила из става (1) овог члана мора дјеловати на све тачке.
- (4) Радна и паркирна кочница морају дјеловати на површину која је са тачковима стално повезана довољно чврстим дијеловима.
- (5) Ако откаже кочница на било којој осовини прикључног возила спојеног с моторним возилом из става (1) овог члана као вучним возилом, мора бити обезбјеђено несметано кочење кочницама постављеним у том вучном возилу. Ова одредба примјењује се за возила први пута регистрована у Босни и Херцеговини од 1. јануара 1971. године.
- (6) Уређаји или програми код електронски управљаних кочних система којима се обезбјеђује непрекидно подешавање силе кочења сразмјерно промјени оптерећења на моторним и прикључним возилима, осим на аутобусима за градски саобраћај, као и на прикључним возилима највеће дозвољене масе до 1,5 т и на прикључним возилима с налетном кочницом, која на било којој задњој осовини имају промјену оптерећења "пуно-празно" већу од 40% од највећег осовинског оптерећења, морају бити уграђени и изведени тако да обезбјеђују непрекидно подешавање силе кочења сразмјерно промјени оптерећења. Ова одредба примјењује се на теретна и прикључна возила изнад 10 т и на аутобусе изнад 7 т највеће дозвољене масе која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 01. јануара 1973. године, те на сва теретна моторна, прикључна возила и аутобусе који су први пут регистрована након 1. јануара 1980. године.
- (7) На моторним и прикључним возилима која имају еластично вјешање осовина помоћу опруга чији је прогиб опруга за стање оптерећења "пуно-празно" мањи од 25 mm, не морају бити уграђени уређаји којима се обезбјеђује непрекидно подешавање силе кочења сразмјерно промјени оптерећења.
- (8) Успоравач за дуготрајно успоравање на моторним возилима највеће дозвољене масе изнад 5 т, која су предвиђена за вучу приколица највеће допуштене масе изнад 7 т, односно полуприколица са седлом код које дио највеће дозвољене масе који отпада на осовине прелази 7 т, те на моторним возилима највеће дозвољене масе изнад 9 т, мора бити уграђен и изведен тако да обезбјеђује дуготрајно успоравање возила. Одредба се односи на моторна возила први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 1. јануара 1980. године.
- (9) Структура преносног механизма радне кочнице на моторним возилима највеће дозвољене масе изнад 10 т мора бити таква да се кочнице на осовинама активирају помоћу најмање два међусобно независна извора енергије тако да, откаже ли кочење на једној осовини, постоји могућност несметаног кочења на другој осовини или другим осовинама. Остатак ефикасности кочног уређаја за

радно кочење може бити најмање 30% од норматива прописаног за радну кочницу из овог Правилника. Ова одредба примјењује се на теретна и прикључна возила изнад 10 т и на аутобусе изнад 7 т највеће дозвољене масе која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 1. јануара 1973. године, те на сва теретна, прикључна возила и аутобусе који су први пут регистрована након 1. јануара 1978. године. Сва моторна возила први пут регистрована након 1. јануара 1988. године морају имати двокружни кочни систем.

- (10) Структура кочног система за радно кочење моторних возила која морају испуњавати услове из става (9) овог члана, а предвиђена су за вучу прикључних возила, мора бити таква да обезбјеђи могућност рада двоводне кочне инсталације на прикључним возилима.
- (11) Код моторних и прикључних возила, те код скупа возила дјеловање кочница за поједине осовине мора бити синхронизовано.
- (12) Са кочним антиблокарајућим системом (ABS), који је у складу с Правилником ЕЦЕ-Р 13, морају бити опремљена следећа возила:
 - a) аутобуси којима највећа дозвољена маса прелази 12 т, осим аутобуса за градски саобраћај (важи за возила произведена након 1. јануара 1994.).
 - b) теретна возила и тегљачи којима највећа дозвољена маса прелази 16 т, а који су предвиђени за вучу приколица којима највећа дозвољена маса прелази 10 т или полуприколица којима осовинско оптерећење прелази 10 т (важи за возила произведена након 1. јануара 1998.).
 - c) приколице којима највећа дозвољена маса прелази 10 т и полуприколице којима осовинско оптерећење прелази 10 т (важи за возила произведена након 1. јануара 1998.).
 - d) возила намијењена за превоз опасних материја у складу са Међународним споразумом о превозу опасних материја друмским путем (у даљем тексту: АDR споразум) и то: теретна возила и тегљачи којима највећа дозвољена маса прелази 16 т, те вучна возила која су предвиђена за вучу прикључних возила код којих збир осовинских оптерећења прелази 10 т, као и прикључна возила код којих збир свих осовинских оптерећења прелази 10 т (важи за возила произведена након 1. јануара 1994.).
- (13) Одредбе става (7) овог члана се не примјењују на возила опремљена пнеуматским системом еластичног ослањања.
- (14) Одредбе овог члана се не примјењују за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 19.

Кочни системи на бициклима с мотором, лаким мотоциклима, мотоциклима с бочном приколицом или без ње, лаким трициклима и четвороциклима, трициклима и четвороциклима морају бити изведени и уграђени као два независна кочна система с посебним уређајима за њихово активирање на предњу и задњу осовину, односно на предњу или само на задњу осовину.

Члан 20.

Кочни систем на мотоциклима с бочном приколицом мора бити уграђен и изведен као два независна кочна система с посебним уређајима за њихово активирање на предњи и задњи, односно на предњи или само на задњи тачак. Бочна приколица

мора бити додатно кочена као дио радне кочнице ако без ње мотоцикл не задовољава норматив ефикасности кочног система из члана 159 став (2) овог Правилника.

Члан 21.

- (1) Кочни систем на моторним возилима с три точка чији су точкови симетрично распоређени према уздужној средишњој равнини возила и чија највећа дозвољена маса не прелази 1,2 т мора бити уграђен и изведен као два независна кочна система, од којих један дјелује на предњи точак, односно на предње точкове, а други на задњи точак односно на задње точкове.
- (2) На моторном возилу из става (1) овога члана мора бити уграђена и изведена и паркирна кочница тако да се помоћу ње обезбједи возило у закоченом положају.
- (3) На моторна возила из става (1) овог члана чија највећа дозвољена маса прелази 1,2 т, примјењују се одредбе члана 18. ставови од (1) до (4) овог Правилника.

Члан 22.

- (1) Кочни систем на прикључним возилима чија највећа дозвољена маса не прелази 0,75 т не мора бити уграђен и изведен тако да задовољава одредбе из члана 17. став (1) овог Правилника.
- (2) Радна кочница на прикључним возилима чија највећа дозвољена маса прелази 0,75 т, а која су први пут регистрована након 1. јануара 1972. год, мора бити уграђена и изведена тако да дјелује на све точкове приколице, односно полуприколице, а паркирна кочница тако да дјелује на одговарајући број точкова да би се остварио прописани коефицијент кочења.
- (3) Радна кочница прикључног возила мора бити изведена тако да је возач може током вожње употребити с возачког мјеста помоћу команде којом ставља у дјеловање радну кочницу вучног возила. На прикључном возилу чија највећа дозвољена маса не прелази 3,5 т радна кочница може бити изведена с инерцијом командом.
- (4) Кочни систем радног кочења на прикључном возилу чија је највећа дозвољена маса изнад 0,75 т мора бити уграђен и изведен с аутоматском командом којом се активира радно кочење прикључног возила, ако се прекине уређај за спајање са вучним возилом.
- (5) Радна кочница на приколици с једноструком осовином и на једноосовинској приколици чија највећа дозвољена маса не прелази 1,5 т и која је с вучним возилом спојена рудом, а крути се терет ослања истовремено на вучно возило и приколицу (стабла, цијеви, шине итд.), мора бити уграђена и изведена тако да обезбједи радно кочење приколице. Ако је највећа дозвољена маса приколице од 0,75 т до 1,5 т и ако је два пута мања од масе вучног возила, не мора имати уређај којим се обезбјеђује радно кочење.
- (6) На приколицама без кочнице или с инерцијом командом мора бити уграђена и изведена помоћна унакрсна прикључна веза која ће, ако се главна веза прекине, спријечити да руда, односно приколица скрене у страну или ће активирати радну кочницу.
- (7) Кочни систем на приколицама чија највећа дозвољена маса прелази 7 т, односно на полуприколицама са седлом чија је највећа дозвољена маса која је умањена за масу што оптерећује седло већа од 7 т морају бити уграђен и изведен као двоводни пнеуматски преносни механизам. Ова одредба се односи на прикључна возила први пут регистрована у Босни и Херцеговини од 1. јануара 1978. године. Сва прикључна возила са пнеуматском кочном инсталацијом први пут регистрована након 1. јануара 1988. године морају имати двоводни кочни систем

- (8) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Одјељак С. Уређаји за освјетљавање пута, означавање возила и за давање свјетлосних знакова

Члан 23.

- (1) Под уређајима за освјетљавање пута, означавање возила и за давање свјетлосних знакова на моторним и прикључним возилима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:
 - а) уређаји за освјетљавање пута;
 - б) уређаји за означавање возила;
 - с) уређаји за давање свјетлосних знакова.
- (2) На возилима не смију бити постављени никакви други уређаји за освјетљавање, означавање и давање свјетлосних знакова, осим оних из става (1) овог члана.
- (3) За све уређаје за освјетљавање пута, означавање и давање свјетлосних знакова, који су уграђени на моторно возило или скуп возила, мора се обезбједити такво напајање електричном енергијом које ће омогућити неометан рад ових уређаја под свим уобичајеним експлоатационим условима.
- (4) У уређајима за освјетљавање пута, означавање возила и давање свјетлосних знакова смију се употребљавати само они извори свјетлости који су самом конструкцијом ових уређаја и предвиђени.

Члан 24.

- (1) Уређаји за освјетљавање пута и за давање свјетлосних знакова постављени на предњој страни моторног и прикључног возила не смију давати свјетлост црвене боје видљиву с предње стране возила ни свјетлост бијеле боје од свјетала и рефлектујућих материја постављених на задњој страни возила, односно видљивих са задње стране возила.
- (2) Уређаји из члана 23. став (1) овог Правилника морају бити тако уграђени и изведени да се међусобно не ометају у својој функцији и дејству више него што је то неизбежно, иако су изведени у једном дијелу/уређају.
- (3) Одредбе става (1) овог члана не односе се на свјетла за освјетљавање пута при вожњи уназад, покретно свјетло за истраживање (рефлектор), свјетла за освјетљавање задње регистарске таблице и регистарску таблицу превучену бијелом рефлектујућом материјом, а ни на црвено трепћуће свјетло на моторним возила која служе за подршку возила под пратњом.

Члан 25.

- (1) Исти уређаји за освјетљавање пута и за давање свјетлосних знакова који се на моторно возило са три или више точкова постављају у пару, морају бити постављени у истој хоризонталној равни и симетрични према уздужној вертикалној равни возила, исте величине и боје и истовремено једнаког свјетлосног интензитета.
- (2) Уређаји за давање свјетлосних знакова за означавање смјера кретања возила (показивач смјера) и паркирна свјетла не морају истовремено дјеловати.
- (3) Уређаји из става (1) овог члана, ако су комбиновано изведени, морају испуњавати услове прописане за сваки поједини уређај.

1. Уређаји за освјетљавање пута**Члан 26.**

- (1) Под уређајима за освјетљавање пута на моторним и прикључним возилима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:
- свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила;
 - свјетла за маглу;
 - свјетла за вожњу уназад;
 - свјетла за освјетљавање мјеста на којем се изводе радови;
 - покретно свјетло (рефлектор).
- (2) Свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила могу бити изведена тако да имају:
- дуго свјетло;
 - кратко свјетло;
 - дуго и кратко свјетло.

Члан 27.

- (1) Уређаји за освјетљавање пута на предњој страни возила морају бити повезани тако да се не могу укључити док се не укључе задња позициона свјетла и свјетла за освјетљавање задње регистарске таблице. Изузеци су:
- паркирна свјетла;
 - свјетла за давање свјетлосних знакова;
 - свјетла за освјетљавање мјеста на којем се изводе радови;
 - покретно свјетло (рефлектор);
 - специјално уграђена и изведена свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила намијењена за вожњу по дану.
- (2) Одредбе овог члана се не примјењују за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 28.

- (1) Свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила на моторним возилима са четири или више точкова и на моторним возилима са три точка која су шира од 1,3 m морају бити изведена као два или четири свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила, од тога два за кратко свјетло. Свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила на моторним возилима са два точка и моторним возилима са три точка која нису шира од 1,3 m, те на инвалидским колицима са мотором свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила могу бити уграђена као једно или два кратка свјетла и једно или два дуга свјетла.
- (2) Свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила могу конструктивно бити уграђена и изведена тако да се прекривају или увлаче, уколико тиме њихова функција није нарушена.
- (3) Свјетлост главних свјетала мора бити бијеле боје. Изузетно за возила која су по први пут регистрована у Босни и Херцеговини до 01. јануара 1996. године, свјетлост главних свјетала може бити и жуте боје.
- (4) Свјетла за освјетљавање пута на моторним возилима која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 30

km/h могу бити уграђена и изведена само као кратка свјетла.

- (5) Унутрашње ивице свјетлећих површина кратког свјетла морају бити једна од друге удаљене најмање 0,6 m, а вањске ивице највише 0,4 m од бочно најистуреније тачке возила.
- (6) Удаљеност горње ивице свјетлеће површине кратког свјетла не смије бити већа од 1,2 m, а удаљеност доње ивице свјетлеће површине не смије бити мања од 0,5 m од површине пута.
- (7) У свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила могу бити уграђена предња позициона свјетла.
- (8) Кад се укључе дуга свјетла за освјетљавање пута, аутоматски се мора упалити припадајућа контролна сијалица на контролној табли у возилу или на контролној табли бицикла са мотором.
- (9) Свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила морају бити повезана тако да прелаз са свјетлости дугог свјетла на свјетлост кратког свјетла и обрнуто буде истовремена и преко исте команде.

Члан 29.

- (1) Свјетла за вожњу уназад су свјетла која освјетљавају пут иза, евентуално поред возила, те тиме осталим учесницима у саобраћају дају до знања да се предметно возило креће или почиње да креће уназад.
- (2) Моторна возила на свом задњем дијелу морају бити опремљена са једним или два свјетла за вожњу уназад бијеле боје. Код прикључних возила допуштена су један или два свјетла за вожњу уназад.
- (3) Удаљеност горње ивице свјетлеће површине свјетла за вожњу уназад може износити највише 1,2 m, а удаљеност доње ивице свјетлеће површине за таква свјетла може износити најмање 0,25 m од површине пута.
- (4) Код возила са више од једног трага точкова, са највећом дозвољеном масом изнад 3,5 t допуштено је постављање по једног свјетла за вожњу уназад са сваке уздужне стране возила. Удаљеност горње ивице свјетлеће површине свјетла за вожњу уназад може износити највише 1,2 m од површине пута. Свјетла за вожњу уназад не смију бочно бити истурени више од 50 mm од обрса возила.
- (5) Свјетла за вожњу уназад смију бити упалена само у случају када је ручица мјењача у положају за ход уназад, и то само онда када се систем за пуштање у рад или гашење мотора налази у таквом положају који омогућава нормалан рад мотора. Уколико није испуњен један од претходна два услова овог става тада свјетла за вожњу уназад не смију се моћи упалити односно остати упалена.
- (6) Свјетла за вожњу уназад треба да имају такав нагиб, осим када је то посебним дозволама предвиђено, да не освјетљавају пут на дужини већој од 10 m, мјерећи од извора свјетла.
- (7) Свјетла за вожњу уназад не требају имати:
- бицикли са мотором, лаки мотоцикли, лаки трицикли и четвороцикли, мотоцикли, трицикли и четвороцикли;
 - специјална возила намијењена за обављање рада у пољопривреди и шумарству
 - радне машине и виљушкар;
 - инвалидска моторна колица;
- (8) Уколико су свјетла за вожњу уназад уграђена на возило које их не треба имати, сходно одредбама овог члана, она

морају одговарати одредбама ставова (2), (3), (5) и (6) овог члана.

Члан 30.

- (1) Свјетла за маглу на моторним возилима са четири или више тоčkова и на моторним возилима са три точка која су шири од 1,3 m, могу бити уграђена и изведена као два свјетла за маглу, а на мотоциклима и мотоциклима са бочном приколицом као једно свјетло за маглу тако да дају свјетлост бијеле или свијетложуте боје.
- (2) Свјетла за маглу не смију се постављати на већој висини од оне на којој су постављена кратка свјетла главног свјетла.
- (3) Спољна ивица свјетлеће површине свјетла за маглу се не смије налази на удаљености већој од 0,4 m од бочно најистуреније тачке обриса возила.
- (4) Свјетла за маглу морају имати посебну склопку. Дата свјетла морају бити повезана тако да се могу укључити само кад су укључена барем позициона свјетла или кратка свјетла главног свјетла.
- (5) Свјетла за маглу морају бити тако изведена да се омогућава њихово подешавање. Уградња треба бити изведена на прикладном дијелу возила, тако да није могуће да се њихова подешеност промијени ненамјерно.
- (6) Свјетла за маглу требају бити тако подешена да је избјегнуто заслепљивање осталих учесника у саобраћају. Ово ће се сматрати задовољеним уколико на растојању од 25 m од извора свјетлости у равни вертикалној на пут, а у висине средине свјетла за маглу, интензитет свјетлости сваког појединачног свјетла за маглу, са називним напоном напајања на његовим прикључцима, не прелази 1 lx.

Члан 31.

- (1) Једно или више свјетала за освјетљавање мјеста на којем се изводе радови могу бити уграђена и изведена на возилима који обављају одређени рад тако да дају свјетлост бијеле боје.
- (2) Свјетла за освјетљавање мјеста на којем се изводе радови не смију се користити за вријеме вожње.
- (3) Изузетно од одредаба става (2) овог члана, свјетла за освјетљавање мјеста на којем се изводе радови могу бити упаљена на возилима која служе за одржавање и чишћење улица или објеката који припадају путу или одвоз смећа, уколико је кретање возила саставни дио процедуре обављања рада.
- (4) Свјетла за освјетљавање мјеста на којем се изводе радове се смију користити само ако не заслепљују остале учеснике у саобраћају.

Члан 32.

- (1) Покретно свјетло (рефлектор) може се поставити само на возилу Министарства унутрашњих послова, возилу намијењеном за хитну медицинску помоћ, возилу саобраћајне инспекције, ватрогасном возилу, возилу намијењеном за одржавање путева и инсталација, те на возилу намијењеном за пружање помоћи на путу.
- (2) Покретно свјетло (рефлектор) мора бити уграђено и изведено тако да даје свјетлост бијеле или жуте боје те да се може укључити само ако су укључена позициона свјетла и свјетла за освјетљавање регистарске таблице.

2. Уређаји за означавање возила

Члан 33.

Под уређајима за означавање моторних и прикључних возила, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:

- a) предња позициона свјетла;
- b) задња позициона свјетла;
- c) задње свјетло за маглу;
- d) паркирна свјетла;
- e) габаритна свјетла;
- f) свјетла задње регистарске таблице;
- g) ротацијска и трептава свјетла;
- h) катадиоптери.

Члан 34.

- (1) Предња позициона свјетла на моторном возилу с четири или више тоčkова и моторном возилу са три точка која су шири од 1,3 m и на прикључном возилу ширем од 1,6 m морају бити уграђена и изведена као најмање два предња позициона свјетла, а на моторном возилу са два точка, осим бицикла с мотором и моторном возилу са три точка која нису шири од 1,3 m као једно или два предња позициона свјетла тако да дају свјетлост бијеле боје.
- (2) Ако су уграђена два предња позициона свјетла, удаљеност спољне ивице свјетлеће површине од бочно најистуреније тачке обриса возила не смије бити већа од 0,4 m код моторних возила, односно 0,15 m код прикључних возила.
- (3) Удаљеност свјетлеће површине предњег позиционог свјетла од површине пута не смије бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m, а за полуприколице не смије бити већа од 1,8 m.
- (4) Предња позициона свјетла могу бити уграђена у свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила.

Члан 35.

- (1) Задња позициона свјетла на моторном возилу с четири или више тоčkова, моторном возилу са три точка која су шири од 1,3 m и на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена као најмање два задња позициона свјетла, а на моторном возилу са два точка и моторном возилу са три точка која нису шири од 1,3 m као једно или два задња позициона свјетла тако да дају свјетлост црвене боје.
- (2) Ако је уграђено једно задње позиционо свјетло, оно мора бити постављено у уздужној средњој равнини возила.
- (3) Ако су уграђена два задња позициона свјетла, удаљеност спољне ивице свјетлеће површине не смије бити већа од 0,4 m од бочно најистуреније тачке обриса возила.
- (4) Удаљеност свјетлеће површине задњег позиционог свјетла од површине пута не смије бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m. На специјалним возилима и возилима која обављају одређени рад највећа допуштена удаљеност свјетлеће површине задњег позиционог свјетла од површине пута може износити 2,1 m.
- (5) Моторна возила са више трагова тоčkова и њихове приколице смију имати још два додатна задња позициона свјетла. Прописана задња и додатна позициона свјетла не смију бити спојена на исти електрични осигурач.

Члан 36.

- (1) Задње свјетло за маглу представља свјетло црвене боје које при густој магли треба омогућити боље учовање возила са стражње стране.
- (2) Моторна возила са више трагова тоčkова, чије конструктивно извођење дозвољава брзине кретања веће од 60 км/х, и њихове приколице морају имати са задње

стране уграђена и изведена једно или два, док остала возила могу имати једно задње свјетло за маглу.

- (3) Став (2) овог члана односи се на предметна возила први пут регистрована у Босни и Херцеговини од 1. јануара 1999. године.
- (4) Удаљеност свјетлеће површине задњег свјетла за маглу од површине пута не смије бити мања од 0,25 m ни већа од 1 m. У свим случајевима растојање између свјетлеће површине задњег свјетла за маглу и стоп - свјетла мора износити минимално 0,1 m. Ако је постављено само једно задње свјетло за маглу оно се мора налазити, у односу на уздужну вертикалну равнину симетрије возила, на лијевој страни возила.
- (5) Задња свјетла за маглу морају бити тако повезана да свјетле само у случајевима када су упаљена кратка или дуга свјетла или свјетла за маглу или нека комбинација ових свјетала. Уколико су на возило уграђена свјетла за маглу, задња свјетла за маглу се независно од њих морају моћи угасити. Ако су упаљена задња свјетла за маглу, активирање прекидача за дуга или кратка свјетла не смије их угасити.
- (6) Контрола укључености задњих свјетала (задњег свјетла) за маглу мора бити обезбијеђена припадајућом контролном сијалицом жуте боје смјештеном у видном пољу возача.
- (7) У скупу возила неопходно је да гори само задње свјетло за маглу задњег прикључног возила. Искључивање задњег свјетла за маглу на вучном возилу или на првом прикључном возилу је допуштено само онда ако је искључивање односно поновно укључивање изведено аутоматски путем убацивања односно извлачења утикача за напајање електричном енергијом свјетала прикључног возила.

Члан 37.

- (1) Паркирна свјетла на моторним и прикључним возилима могу бити постављена и изведена:
 - a) на бочној страни возила у облику посебног свјетла која према предњој страни возила дају свјетлост бијеле боје, а према задњој страни возила свјетлост црвене боје;
 - b) на предњој и задњој страни возила у облику свјетла која дају: предња свјетла свјетлост бијеле боје усмјерену унапријед, а задња свјетла свјетлост црвене боје усмјерену уназад, с тим да предње свјетло може бити уграђено заједно с предњим позиционим свјетлом или главним свјетлом, а задње свјетло заједно са задњим позиционим свјетлом и са стоп-свјетлом или само са задњим позиционим свјетлом.
- (2) Удаљеност свјетлеће површине паркирног свјетла од површине пута не смије бити мања од 0,35 m ни већа од 1,9 m.

Члан 38.

- (1) Моторна и прикључна возила која су шири од 2,1 m морају имати габаритна свјетла. Габаритна свјетла могу бити постављена и на возилима ширине од 1,8 до 2,1 m.
- (2) На возилима из става (1) овог члана постављају се два габаритна свјетла с предње стране возила и два габаритна свјетла са задње стране возила.
- (3) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 39.

- (1) Свјетло задње регистарске таблице, зависно о прописаном типу таблице на моторним и прикључним возилима, мора бити уграђено и изведено тако да даје свјетлост бијеле боје и да се по таблици распростире уједначено без тамних или изразито свијетлих мјеста, осим на лаким чевороциклима и четвороциклима.
- (2) Свјетлост која се одбија од регистарске таблице не смије бити непосредно видљив учесницима у саобраћају што се крећу иза возила.
- (3) Свјетлост која освјетљује задњу регистарску таблицу мора бити таква да је ноћу, при доброј видљивости, могуће читати ознаке и бројеве на таблици с удаљености најмање од 20 m.
- (4) Свјетло задње регистарске таблице мора бити повезано на исту склопку којом се укључују и позициона свјетла.

Члан 40.

- (1) Ротациона и/или трептава свјетла на возилима могу бити изведена тако да дају свјетлост плаве или жуто-наранџасте боје. Ротацијска и/или трептава свјетла морају бити постављена на највише мјесто на возилу и бити видљива са свих страна или може бити постављено више ротацијских и/или трептавих свјетала распоређених тако да се с било које стране возила види најмање једно свјетло.
- (2) Плаво ротационо и/или трептаво свјетло или свјетла могу бити постављена на возилима с правом првенства пролаза одређеним Законом о основама безбједности саобраћаја на путевима у Босни и Херцеговини.
- (3) Жутонаранџасто ротационо и/или трептаво свјетло или свјетла могу бити постављена на радним возилима и радним машинама. Жуто-наранџасто ротационо и/или трептаво свјетло или свјетла могу бити постављена на властитим, комбинованим и теретним аутомобилима које употребљавају службе помоћи и информација на путу, службе одржавања путева, комуналне службе, комуналне полиције, службе пратње возила за предимензионисане терете, возилима којима се превозе предимензионисани терети, службе пратње возила која превозе опасне материје, возилима којима се превозе опасне материје и возилима на којима се или помоћу којих се обавља испитивање на путу.
- (4) Ротациона и/или трептава свјетла на возилима која се на основу Закона о основама сигурности саобраћаја на путевима ("Службени гласник БиХ", број 6/06), сматрају возилима под пратњом (возилима којима припадници полиције обављају пратњу а и возила која се прате) могу бити црвене и плаве боје постављена тако да је црвено свјетло постављено на десној страни возила.

Члан 41.

- (1) Катадиоптери на моторним возилима с четири или више точкова и моторним возилима са три точка која су шири од 1,3 m, морају бити уграђени и изведени као два задња катадиоптера црвене боје, а на моторним возилима са два точка и моторним возилима са три точка која нису шири од 1,3 m као један задњи катадиоптер црвене боје и не смију бити троугаоног облика.
- (2) Два предња бијела катадиоптера на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена тако да не смију бити троугаони облик, а два задња црвена катадиоптера на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена у облику једнакостраничног троугла, с врхом окренутим горе и страницом величине најмање 0,15 m.

- (3) Ако је на возилу уграђено више од два катадиоптера, они морају бити у пару.
- (4) Катадиоптер мора имати свјетлећу површину најмање 20 cm².
- (5) Катадиоптери на возилу морају бити постављени приближно вертикално на површину пута.
- (6) Удаљеност свјетлеће површине катадиоптера од површине пута не смије бити већа од 0,9 m ни мања од 0,35 m, осим код возила са два или три точка код којих најмања удаљеност од површине пута може износити 0,25 m.
- (7) Ако је уграђен само један предњи или само један задњи катадиоптер, он мора бити постављен у уздужној средњој равнини возила.
- (8) Ако су уграђена два предња или два задња катадиоптера истог типа, удаљеност вањских ивица свјетлећих површина тих катадиоптера не смије бити већа од 0,4 m од бочно најистуреније тачке обриси возила, а удаљеност између унутрашњих ивица мора износити најмање 0,6 m.
- (9) Задњи катадиоптери, троугластог облика не смију бити постављени на моторним возилима.
- (10) Моторна возила, осим личних возила за превоз путника, као и приколица дужине веће од 6 m морају на бочним странама имати постављене катадиоптере жуте боје који немају троугаони облик. Барем један катадиоптер мора бити постављен на средњој трећини возила. Катадиоптер постављен најближе предњем дијелу возила не смије бити на већој удаљености од 3 m од тог дијела возила. Катадиоптер постављен најближе задњем дијелу возила не смије бити на већој удаљености од 1 m од тог дијела возила. Удаљеност горње ивице свјетлеће површине катадиоптера не смије бити већа од 0,9 m од површине пута. Уколико то конструкција возила не допушта, дозвољава постављање катадиоптера на већу висину али не већу од 1,5 m. Инвалидска колица са мотором са сваке бочне стране морају имати барем један катадиоптер жуте боје који је постављен на висини од пута не већој од 0,6 m, а по могућности што ниже. Ови катадиоптери се смију поставити и у жице точкава.
- (11) Катадиоптери под ставом (10) овог члана могу бити са могућношћу скидања код:
- а) возила код којих због конструкције није могуће њихово трајно причвршћивање;
 - б) возила намијењених за пољопривреду и шумарство а намијењени су за обраду земље и представљају прикључна возила;
 - в) рамова возила који се у сврху довршавања превозе до неког одредишта.
- (12) Уколико су постављени катадиоптери за бочно обиљежавање возила, сходно одредбама овог члана, они морају одговарати одредбама става (10) овог члана. Чак је довољно да таква возила имају један одговарајући катадиоптер у предњој трећини и један у задњој трећини дужине возила.
- (13) Рефлектујуће површине бијеле боје прстенастог облика дозвољено је постављати на точковима бицикла с мотором, мотоцикала и инвалидских колица са мотором.
- (14) Возила чија дужина прелази 6 m, осим возила без надградње, возила за обављање радова у пољопривреди и шумарству и њихових приколица, радних машина, те она возила која се с обзиром на надградњу и конструкцију не могу уврстити у категорију теретних возила и вучних возила, морају на својим уздужним/бочним странама имати уграђена и изведена свјетла жуте боје. За друга возила са

више трагова точкава дозвољено је постављање бочних свјетала. Уколико је бочно свјетло интегрисано у једно кућиште или комбиновано са габаритним свјетлом, позиционим свјетлом, свјетлом за маглу или стоп - свјетлом или чини дио заједничке свјетлеће површине са задњим катадиоптером онда оно може бити и црвене боје.

- (15) Одредбе из става (10) овог члана примјењују се на возила која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини послје 1. јула 1996. године.
- (16) Одредбе из става (14) овог члана примјењују се на возила која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини послје 1. јануара 2001. године.
- (17) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

3. Уређаји за давање свјетлосних знакова

Члан 42.

Под уређајима за давање свјетлосних знакова, према овом Правилнику, подразумијевају се:

- а) стоп-свјетла;
- б) показивачи смјера;
- в) уређаји за истовремено укључивање свих показивача смјера.

Члан 43.

- (1) Стоп-свјетла на моторном возилу с четири или више точкава, осим на лаким чевороциклима и четвороциклима, и моторном возилу са три точка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена као најмање два стоп-свјетла на задњој страни возила, а на моторном возилу са два точка, моторном возилу са три точка која нису шира од 1,3 m и лаког трициклу и четвороциклу, трициклу и четвороциклу као најмање једно стоп-свјетло на задњој страни возила тако да дају свјетлост црвене боје.
- (2) Возила која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 25 км/х не морају имати стоп-свјетло.
- (3) Ако је на возилу уграђено само једно или више стоп-свјетала она морају бити постављена симетрично у односу на уздужну средњу вертикалну равнину возила. Ова одредба односи се и на уградњу додатних стоп-свјетала.
- (4) Ако су на возилу, осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла уграђена два стоп - свјетла, удаљеност између унутрашњих ивица свјетлећих површина не смије бити мања од 0,6 m.
- (5) Удаљеност свјетлеће површине стоп свјетла од површине пута не смије бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m. Само у изузетном случају највећа допуштена удаљеност свјетлеће површине стоп-свјетла од површине пута може износити 2,1 m.
- (6) Стоп свјетла могу бити уграђена у близини или заједно с другим задњим свјетлима. Ако је то случај, интензитет свјетла стоп свјетла мора бити већи од других свјетала.
- (7) Стоп свјетла морају бити повезана тако да се укључују и свјетле континуирано при употреби радне кочнице возила. Стоп свјетла могу засвијетлити и у случају употребе ретардера или неког сличног уређаја.

Члан 44.

- (1) Показивачи смјера на моторном возилу с три, четири или више точкова и на прикључном возилу морају бити уграђени и изведени:
- на моторном возилу које није дуже од 6м;
 - два предња бочна и два задња показивача смјера, или
 - два предња, два задња и два бочна показивача смјера, или
 - два предња и два задња показивача смјера;
 - на моторном возилу које је дуже од 6 m и на вучном моторном возилу:
 - два предња бочна и два задња показивача смјера, или
 - два предња, два бочна и два задња показивача смјера;
 - на прикључном возилу два задња показивача смјера.

За сва моторна возила први пут регистрована у Босни и Херцеговини до 1. јануара 1978. године, без обзира на дужину возила, примјењују се само одредбе тачке а) овог става.

- (2) Показивачи смјера на моторном возилу с два точка осим бицикла с мотором на два точка морају бити уграђени и изведени као:
- два предња и два задња показивача смјера или
 - два показивача смјера на управљачу, видљива наријед и позади.
- (3) Свјетлост показивача смјера мора бити жуте боје.
- (4) Учесталост трептања показивача смјера треба, у правилу, износити 90 трептаја у минути, при чему су допуштена одступања тако да учесталост трептања износи најмање 60, односно највише 120 трептаја у минути (90 ± 30 трептаја у минути).
- (5) Од тренутка укључивања показивача смјера свјетлост се мора упалити најкасније за једну секунду, а први се пут угасити најкасније за 1,5 секунду.
- (6) Удаљеност вањске ивице свјетлеће површине показивача смјера од бочно најистуреније тачке обриса возила не смије бити већа од 0,4 m.
- (7) На возилима из става (1) овог члана удаљеност доњих ивица свјетлећих површина показивача смјера од површине пута не смије бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m. Само у изузетном случају, ако се из конструктивних разлога не може друкчије поставити, највећа допуштена удаљеност доње ивице свјетлеће површине показивача смјера од површине пута може износити 2,1 m.
- (8) Укључивање показивача смјера мора бити независно о укључивању било којег другог свјетла на возилу.
- (9) Сви показивачи смјера постављени на истој страни возила морају се укључивати и искључивати истом командом.
- (10) Контрола функционисања показивача смјера мора бити обезбијеђена оптичком и/или звучном контролном направом.
- (11) Уређај за истовремено укључивање свих показивача смјера на моторним возилима из става (1) овог члана мора бити уграђен и изведен тако да се може укључити посебном склопком, а контрола функционисања мора се обезбиједити контролном сијалицом која је у видном пољу возача.

- (12) Показивачи смјера кретања возила не требају обављати своју функцију уколико је активиран уређај за истовремено укључивање свих показивача смјера

4. Уређаји који омогућавају нормалну видљивост

Члан 45.

Под уређајима на возилима који омогућавају нормалну видљивост у саобраћају на путу, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:

- вјетробран и вањска прозорска стакла кабине и каросерије;
- уређај за брисање вјетробрана (у даљњем тексту: брисач вјетробрана.);
- уређај за квашење вањске стране вјетробрана (у даљњем тексту: перач вјетробрана);
- огледало које возачу омогућава посматрање пута и саобраћаја (у даљњем тексту: возачко огледало).

Члан 46.

- (1) Под вјетробраном, у смислу овог Правилника, подразумијева се стакло на предњој страни моторног возила.
- (2) Вјетробран и сва стакла на моторном или прикључном возилу, осим предњег вјетробрана на мотоциклу и бициклу с мотором, лаком трициклу и четвороциклу без кабине возача, трициклу и четвороциклу који немају кабину возача, требају:
- омогућити потпуну прозирност и прегледност без било каквих уочљивих кривљења објеката који се виде кроз вјетробранско стакло, која неће уносити забуну у бојама која се користе за рад семафора (свјетлећих знакова) и осталих знакова у саобраћају и која ће у случају евентуалног лома омогућити видљивост пута и пружити могућност безбједног заустављања.
 - смањити могуће повреде возача и путника на што је могуће мању мјеру, те бити отпорне на све атмосферске и температурне услове, хемијска дјеловања, сагоријевање и абразију.
- (3) Стакла на возилу не смију се на никакав начин додатно затамњивати (постављањем фолија или додатним бојањем стакла), изузев задњег стакла и бочних стакала аутобуса за постављање одобрене рекламне фолије.

Члан 47.

Брисачи вјетробрана на моторном возилу, осим на бициклу с мотором, лаком трициклу и четвороциклу без кабине, лаком мотоциклу и мотоциклу, трициклу и четвороциклу без кабине који имају вјетробран, морају бити уграђени и изведени тако да буду сигурни те да омогуће брисање што веће површине вјетробрана по свим временским условима и пријеко потребну видљивост кроз вјетробран.

Члан 48.

Возила која имају уграђене брисаче вјетробрана морају имати и пераче вјетробрана.

Члан 49.

- (1) Возачко огледало на моторном возилу мора бити уграђено и изведено као најмање:
- једно возачко огледало: ако је мотоцикл први пут регистрован у Босни и Херцеговини прије 01. јануара 1998. године;

- b) два возачка огледала ако је мотоцикл, бицикл с мотором, лаки четвороцикл и четвороцикл први пут регистрован у Босни и Херцеговини након 1. јануара 1998. године;
- c) два возачка огледала на властитом аутомобилу с четири или више сједишта, од тога је једно огледало смјештено у оквиру каросерије, а друго ван каросерије на лијевој страни возила;
- d) два возачка огледала на аутобусу, властитом аутомобилу који вуче камп-приколицу и тролејбусу с обје вањске стране предњег дијела тих возила и једно возачко огледало у оквиру каросерије;
- e) два возачка огледала на теретним и комбинованим возилима с обје вањске стране предњег дијела тих возила.
- (2) Возачко огледало мора бити постављено тако да возачу омогућава посматрање пута и саобраћаја иза возила и кад се у возилу налази највећи допуштени број лица, односно кад је возило натоварено. Возачко огледало мора бити зглобно спојено за лежиште свог носача тако да се може поставити у било који положај ради посматрања пута и саобраћаја иза возила и да у заузетом положају остане и при нормалним потресима за вријеме кретања возила. Возачко огледало постављено у оквиру каросерије властитог аутомобила мора се налазити на мјесту на којем га возач са својег сједишта може подешавати руком.
- (3) Површина возачког огледала мора имати такве оптичке особине да не узрокује знатније искривљење слике и боје предмета те да није подложна штетном дјеловању атмосферских прилика.
- (4) Површина возачког огледала која рефлектује слику може бити равна или благо испупчена (конвексна) или комбинована. Полупречник испупчености конвексне површине возачког огледала не смије бити мањи од 80 cm.
- (5) Површина возачког огледала мора износити:
- a) најмање 60 cm² за огледало смјештено у оквиру каросерије и ван каросерије властитог аутомобила
- b) најмање 150 cm² ако им је површина испупчена односно, најмање 300 cm² ако им је површина равна; за огледала смјештена ван каросерије осталих моторних возила;
- c) најмање 50 cm² за огледала на бициклу с мотором, лаком мотоциклу, лаком трициклу и четвороциклу, мотоциклу, трициклу и четвороциклу.
- (6) Ако возачко огледало које је смјештено ван каросерије возила премашује највећу допуштену ширину моторног возила (2,55 m односно 2,60 m), оно мора бити постављено на носач са зглобом који омогућава да се притиском на носач огледала оно врати у допуштену ширину возила.
- 5. Уређаји за давање звучних сигнала**
- Члан 50.
- (1) Уређај за давање звучних сигнала на моторном возилу мора бити уграђен и изведен као најмање један уређај тако да даје једноличне звукове непромјенљива интензитета.
- (2) Осим уређаја за давање звучних сигнала из става (1) овог члана, на одређена моторна возила намијењена служби хитне помоћи, ватрогасној служби, возила Полицијских агенција, возила оружаних снага БиХ, може бити уграђен и изведен и посебан уређај за давање сигнала од низа измјенично произведеног звука двију различитих фреквенција.
- (3) Команда уређаја за давање звучних сигнала мора бити постављена тако да је приступачна возачу с његовог сједишта.
- (4) Уређај за давање звучних сигнала из става (2) овог члана мора бити конструисан тако да се његовим укључивањем истовремено укључује ротациона или трептава свјетла на возилима из члана 40. овог Правилника.
- 6. Уређаји за кретање возила уназад**
- Члан 51.
- (1) Уређај који омогућује кретање возила уназад мора имати уграђено свако моторно возило, осим мотоцикла и моторног возила са три точка, чија највећа дозвољена маса прелази 0,6 т. Уређај мора бити уграђен и изведен тако, да омогућава сигурно и безбједно кретање возила уназад.
- (2) Трицикл и четвороцикли чија је маса празног возила без батерије једнака или прелази 0,4 т мора имати уграђен уређај који омогућава сигурно и безбједно кретање возила уназад.
- 7. Контролни уређаји и уређаји за давање сигнала**
- Члан 52.
- (1) Под контролним уређајима и уређајима за давање сигнала на моторним возилима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се:
- a) на властитим аутомобилима:
- брзиномјер с путомјером и сијалицом за освјетљавање,
 - контролна плава сијалица за дуго свјетло,
 - свјетлосни и/или звучни сигнал за контролу рада показивача смјера,
- b) на аутобусима:
- брзиномјер с путомјером и сијалицом за освјетљавање, ако исти нису уграђени у тахограф,
 - тахограф који обезбјеђује упис времена вожње чланова посаде, временаведеног у обављању професионалне активности која не спада у управљање возилом, вријеме одмора, брзине возила и прећену удаљеност.
 - контролна плава сијалица за дуго свјетло,
 - свјетлосни или звучни сигнал за контролу рада показивача смјера,
 - показивач расположивог притиска пнеуматског система радне кочнице, ако је тај уређај стално под притиском;
- c) на аутобусима за градски саобраћај:
- сви уређаји предвиђени за аутобусе у тачки b) овог става, осим тахографа,
 - свјетлосни знак за контролу затворености врата која нису у видном пољу возача,
 - уређај за давање и примаме сигнала од путника за возила регистрована по први пут у БиХ након 1.1.2000. године,
- d) на тролејбусима за градски саобраћај:
- сви уређаји предвиђени за аутобусе у тачки c) овог става,
 - уређај за контролу изолованости од електричног напона,
- e) на теретним возилима:
- брзиномјер с путомјером и сијалицом за освјетљавање, ако исти нису уграђени у тахограф,

2. чија укупна маса прелази 3,5 т, тахограф који обезбјеђује уписивање времена вожње чланова посаде, временаведеног у обављању професионалне активности која не спада у управљање возилом, вријеме одмора, брзине возила и пређену удаљеност.
 3. контролна сијалица за дуго свјетло,
 4. свјетлосни или звучни сигнал за контролу рада показивача смјера,
 5. показивач расположивог притиска пнеуматског система радне кочнице, ако је тај уређај стално под притиском,
- f) на специјалним возилима и радним машинама:
1. брзиномјер с путомјером и сијалицом за освјетљавање, ако исти нису уграђени у тахограф,
 2. тахограф који обезбјеђује уписивање времена вожње чланова посаде, временаведеног у обављању професионалне активности која не спада у управљање возилом, вријеме одмора, брзине возила и пређену удаљеност. Тахограф не морају имати специјална возила и радне машине која на равном путу не могу развити брзину већу од 30 км/х.
 3. контролна сијалица за дуго свјетло,
 4. свјетлосни или звучни сигнал за контролу рада показивача смјера,
 5. показивач расположивог притиска пнеуматског система радне кочнице, ако је тај уређај стално под притиском,
 6. уређај за контролу рада радних система уграђених на возилу.
- g) на мотоциклима, лаким четвороциклима и четвороциклима:
1. брзиномјер с путомјером и сијалицом за освјетљавање,
 2. контролна сијалица за дуго свјетло, осим на мотоциклу и лаком четвороциклу с мотором радне запремине до 50 cm³;
- h) на свим возилима која имају пнеуматску инсталацију за кочење, а која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 1.1.1984. године стандардизован прикључак за контролу притиска ваздуха у инсталацији за кочење, односно на резервоару енергије, кочним цилиндрима као и на свим уређајима на којима се трансформира енергија за кочење.
- (2) Тахограф сходно ставу (1) овог члана подлијеже редовном испитивању сваке године гдје се утврђује усклађеност с типским одобрењем и исправност.
- (3) Одредбе става (1) тачка е) овог члана не односе се на возила цивилне заштите, ватрогасна возила, комунална возила (прање и чишћење улица, одвоз смећа, фекалија и др.) и возила за потребе пчелара.
- (4) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.
- 8. Тахограф и ограничавач брзине**
- Члан 53.
- (1) У складу са чланом 52. овог Правилника, прописују се следећи подаци које тахограф мора вјеродостојно записивати и показивати:
- a) дужину пређеног пута возила,
 - b) брзину возила,
 - c) трајање управљања возилом,
 - d) остала трајања рада и приправности,
 - e) прекиде рада и трајања дневних одмора,
 - f) отварање кућишта у којем је записни лист (лист прикладан за трајно биљежење података)
 - g) за електронске тахографе: сваки прекид напона напајања тахографа дужи од 100 мс (осим освјетљења) те сваки прекид сигналног вода од давача дужине пређеног пута и брзине тахографа
- (2) Ако се управљању возилом смјењују два возача тахограф мора на два различита записна листа истовремено и одвојено записивати временске податке наведене у ставу (1) овог Правилника.
- Члан 54.
- (1) За тахограф су прописани следећи апарати:
- a) апарат за показивање: дужине пређеног пута (бројач километара), брзине возила (брзиномјер), вријеме (сат)
 - b) апарат за писање: дужине пређеног пута возила, брзину возила, временске податке из члана 53, став (1) тачке c), d) и e)
 - c) апарат који на записним листовима одвојено записују: свако отварање кућишта у који је уложен записни лист, код електронских тахографа, сваки прекид напона напајања тахографа дужи од 100мс (осим освјетљења) најкасније до тренутка поновног укључења напона напајања, код електронских тахографа- те сваки прекид сигналног вода од давача дужине пређеног пута и брзине тахографа.
- (2) Тахографу из става (1) овог члана се могу се додавати и други апарати али тако да не смију утицати на његов исправан рад.
- (3) Сви саставни дијелови тахографа морају бити од материјала задовољавајуће стабилности и механичке чврстоће с довољним електричним и магнетним константама
- (4) Дужину пређеног пута возила може се показивати и записивати код вожње напријед и уназад или само код вожње напријед. Свако записивање дужине пређеног пута возила код вожње уназад не смије утицати на јасноћу и тачност осталих записа.
- (5) Властита фреквенца и пригушење мјерног механизма морају бити тако изабрани да показивање и запис брзине возила може у оквиру мјерног подручја слиједити убрзање од 2 m/s².
- (6) Ако сатни механизам покреће записни лист тада мора беспријекорно вријеме рада сата бити најмање 10% дуже од максималног трајања записивања на записном листу.
- (7) Тахограф мора бити опремљен расвјетом која не засјењује. Под нормалним радним условима морају сви унутрашњи дијелови тахографа бити заштићени од влаге и прашине.
- (8) Сви унутрашњи дијелови тахографа имају прописана мјеста за утискивање жига сервиса као заштита од неовлаштених радњи (додира, отварања, итд.).

Члан 55.

- (1) Вриједност најмање мјерне скале бројача километара износи 0,1 км, а бројеви који означавају сваких 100 m пређеног пута морају се јасно разликовати од оних који представљају цијеле километре. Бројеви бројача километара морају бити висине најмање 4 mm и јасно читљиви. Бројач километара мора омогућити приказ од најмање 99.999,9 километара.
- (2) У оквиру показног мјерног подручја брзиномјера скала мора имати линеарну подјелу од 1, 2, 5 или 10 км/х. Вриједност размака учртаних раздјелних црта на скали брзине не смије прећи вриједност 10% највеће вриједности брзине коју скала показује. Подручје приказа који се налази ван показног мјерног подручја не мора се означити бројкама. Дужина размака раздјелних црта које одговарају промјени брзине од 10 км/х не смије бити мањи од 10 mm. Размак између казаљке и скале брзиномјера с казаљком не смије бити веће од 3 mm. Приказ на сату мора бити видљив споља, а читавање мора бити поуздано, лако и недвосмислено.

Члан 56.

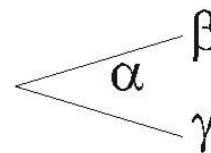
- (1) Сваки тахограф без обзира на облик записног листа мора имати ознаку која означава начин правилног улагања записног листа, и то тако да се временски приказ на сату подудар са ознаком времена на записном листу. Механизам за помицање записног листа мора бити изведен тако да помицање записног листа буде без празног хода, те да се записни лист може у свако вријеме уложити и извадити.
- (2) Окретање записног листа мора бити непрекидно и једнолично брзином не мањом од 7 mm/х, мјерено на унутрашњој ивици плоче за записивање брзине возила.
- (3) Сваки километар дужине пређеног пута мора бити приказан на одговарајућој координати записом дужине од најмање 1 mm.
- (4) Писач брзине мора бити вођен равно и окомито на смјер помицања записног листа независно од облика записног листа.
- (5) Свака промјена брзине од 10 км/х мора бити приказана записом дужине од најмање 1,5 mm на одговарајућој координати. Дужина пређеног пута возила, брзина и свако отварање кућишта у који је уложен записни лист аутоматски се записује.
- (6) Тахограф записује вријеме трајања управљања возилом и омогућује препознатљиво и јасно записивање осталих радних активности возача кад се преклопник аутоматски или ручно пребаци у положај:
 - a) означен ознаком времена управљања возилом
 - b) означен ознаком времена осталих врста рада
 - c) означен ознаком времена приправности и то:
 1. вријеме чекања
 2. вријеме током вожње проведено уз возача
 3. вријеме током вожње проведено у кабини за спавање
 - d) означен ознаком времена прекида рада и дневног одмора
- (7) Према начину уписа, њиховом поретку мора бити омогућено беспријекорно препознавање о којој се временској скупини ради. Поједине временске групе записују се на записном листу различитим ширинама записа или у сваком другом облику који обезбјеђује барем исту могућност читавања и кориштења.

Члан 57.

Кућиште у које је уложен записни лист и у којем се налази механизам за намјештање сата мора бити опремљено сигурносном направом против отварања. Свако отварање кућишта у које је уложен записни лист и у којем се налази механизам за намјештање сата аутоматски се записује на записном листу.

Члан 58.

- (1) Тахограф на предњој страни мора имати следеће ознаке:
 - a) мјерну јединицу за дужину пређеног пута с кратицом км непосредно до бројача километара
 - b) мјерну јединицу за брзину кретања возила км/х у близини лествице брзине
 - c) мјерно подручје брзиномјера у облику $V_{\min} \dots V_{\max}$ ако се ови подаци не налазе на типској табlici тахографа
- (2) Типска таблица, уграђена у тахографу, мора садржавати следеће податке који морају бити јасно видљиви и читљиви и кад је тахограф уграђен у возило:
 - a) име и наслов произвођача тахографа
 - b) фабрички број и годину производње
 - c) службену ознаку врсте тахографа-тип тахографа
 - d) константу к тахографа у облику $k = \dots$ окр/км или $k = \dots$ имп/км
 - e) могуће је имати и мјерно подручје брзиномјера
 - f) ако је тахограф осјетљив на нагиб тако да то утиче на прекорачење допуштених грешака тахографа мора се навести угао у облику као на слици, при чему је угао који затвара предња табла тахографа с водоравном равнином и у којем положају је тахограф типски испитан, а углови и приказују највећи допуштени отклон према горе односно према доле од угла

Члан 59.

- (1) Записни листови морају бити израђени на начин да не ометају нормалан рад тахографа, да записи буду неизбрисиви, читљиви и препознатљиви, а димензије записних листова и сви записи не смију се промијенити током рада у нормалним условима влаге и температуре.
- (2) Сваки возач мора на записном листу уписати, тако да не оштети лист и не умањи његову читљивост, следеће податке:
 - a) на почетку употребе листа своје име и презиме
 - b) на почетку и крају употребе листа датум и мјесто
 - c) регистарску ознаку возила које му је додијељено и то прије прве вожње уписано на том листу, и у случају промјене возила током употребе листа
 - d) стање бројача километара и то на почетку прве вожње уписане на листу, на крају задње вожње уписане не листу и у случају промјене возила током радног дана (бројчаник километара претходног возила и бројач километар новог возила)

- e) вријеме сваке промјене возила
- (3) Записни листови морају у нормалним условима складиштења бити добро читљиви најмање једну пуну годину дана.
- (4) Трајање записа записног листа, без обзира на његов облик, мора бити 24 сата.
- (5) Записни листови морају имати:
 - a) плочу предвиђену искључиво за записивање података брзине
 - b) плочу предвиђену искључиво за записивање података за дужину пређеног пута возила
 - c) једну или више плоча за записивање података који се односе на вријеме управљања возилом, друге врсте рада и приправности те прекиде рада и дневног одмора
 - d) полеђина записног листа с уцртаном подјелом од 0 до 24 сата за ручно уписивање података времена управљања возилом, врсте рада, приправности, прекида рада и дневног одмор
- (6) На сваком записном листу морају бити следећи подаци:
 - a) име и назив произвођача
 - b) службена ознака типа записног листа
 - c) службена ознака типа тахографа у којима се записни лист може употребљавати
 - d) горња граница мјерног подручја брзине изражене у км/х

Члан 60.

- (1) На аутобусима и теретним моторним возилима која се први пут регистирају у БиХ, на аутобусима и теретним моторним возилима која судјелују у међународном друмском саобраћају у складу са Европском смјерницом 92/6/ЕЕЗ и 2001/11/ЕС и на моторним возилима за превоз опасних материја треба бити уграђен ограничивач брзине.
- (2) Одредба из става (1) овог члана односи се и на теретна моторна возила и аутобусе произведене после 1.1.1988. године, а која су по први пут регистрована у БиХ након 1.1.1999. године.
- (3) Одредба из става (1) овог члана односи се на теретна моторна возила чија највећа допуштена маса прелази 12 т, односно на аутобусе чија највећа допуштена маса прелази 10 т.
- (4) Брзина ограничена ограничивачем брзине не смије бити већа од 90 км/х за теретна моторна возила, односно 105 км/х за аутобусе.
- (5) Ограничивачем брзине не требају бити опремљени теретна моторна возила чија је максимална брзина једнака или мања од 90 км/х и аутобуси чија је највећа брзина једнака или мања од 105 км/х.
- (6) Ограничивач брзине подлијеже редовној провјери исправности сваке године гдје се утврђује усклађеност са захтјевима правилника ЕСЕ-Р-89.
- (7) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

9. Уређаји за одвођење и испуштање издувних гасова

Члан 61.

- (1) Излаз (излазни отвор) испусне цијеви уређаја за одвод и испуштање испусних гасова не смије бити усмјерен у десну страну моторног возила.
- (2) На испусној се цијеви из става (1) овог члана мора налазити уређај за пригушивање звука испусних гасова који се не може искључити осим за потребе чишћења.
- (3) Излаз испусне цијеви на радним машинама и специјалним возилима, намијењеним за трајну употребу у насељеним мјестима, мора бити уграђен и изведен на највишој тачки возила.

10. Уређаји за спајање вучног и прикључног возила

Члан 62.

- (1) Уређаји за спајање вучног и прикључног возила, осим код мотоцикла с бочном приколицом, морају бити постављени у уздужној симетричној вертикалној равнини возила и изведени зглобно, тако да омогућују покретљивост уређаја у свим смјеровима у простору.
- (2) Осовина уређаја за спајање вучног и прикључног возила помоћу које се спаја возило мора имати осигурач који онемогућује, при нормалној употреби, раздвајање спојених возила.
- (3) Уређаји за спајање вучног и прикључног возила морају бити причвршћени за појачани дио вучног возила.
- (4) Вертикална симетрала кугле уређаја за спајање путничког аутомобила и прикључног возила највеће дозвољене масе до 3,5 т мора бити удаљена од задњег краја возила минимално 70 mm. Даље, хоризонтална симетрала кугле уређаја за спајање путничког возила и прикључног возила највеће дозвољене масе до 3,5 т не смије бити удаљена од подлоге више од 350 mm у случају оптерећења возила до своје највеће допуштене масе.
- (5) Кука на путничком возилу у случају кад не вуче прикључно возило и када се растави на причврсно мјесту, не смије да излази ван габарита возила.
- (6) Одредба става (5) примјењује се од 1.1.2009. године и то:
 - a) за новопроизведена путничка возила и
 - b) за путничка возила код којих се уређај (кука) накнадно уграђује.

11. Уређаји за погон возила на алтернативна горива (плин)

Члан 63.

- (1) Алтернативна горива која се већ користе у БиХ или су у изгледу да се користе у блиској будућности за погон моторних возила су:
 - a) течни нафтни плин (пропан бутан) који носи скраћени назив LPG
 - b) компримирани природни гас са уобичајеним скраћеним називом CNG
- (2) Уређајима и опремом за погон моторних возила плином сматрају се:
 - a) резервоар плина
 - b) арматура резервоара плина
 - c) прочишћивач плина
 - d) испаривач плина (за LPG)
 - e) регулатор притиска

- f) плински вентил
- g) прикључак за пражњење (само за CNG)
- h) вентил течнoг горива (бензина или дизелскогa горива)
- i) водови за плин високог притиска
- j) водови за плин ниског притиска
- k) водови за средства за гријање
- l) електрични уређаји и инсталације,
- m) прикључак за пуњење резервоара плинoм.

Члан 64.

Дијелови уређаја и опреме из члана 63. овогa Правилника који су у додиру с плинoм морају бити израђени од материјала који:

- a) не ствара запаљиве смјесе
- b) је отпоран на дјеловање плина
- c) не мијења хемијска својства плина.

Члан 65.

- (1) Уређаји и опрема из члана 63. став (2) тачке a) и b), осим оних наведених у члану 69. став (1) тачка c), те тачке c), f), g), i), j), овог Правилника морају бити конструисани и израђени за радне температуре од -20 °C до 80 °C, а они из тачака d) и e) за радне температуре од -20 °C до 120 °C.
- (2) Уређаји и опрема из става (1) овог члана, осим оних из члана 63. став (2) тачка j) овогa Правилника, испитују се за LPG на испитном притиску од 3 МПа (30 бар), односно уређаји и опрема за CNG на испитном притиску од 30 МПа (300 бар). Резервоар плина испитује се испитним притиском хладном водом.
- (3) Уређаји и опрема из става (1) овог члана, осим оних из члана 63. став (2) тачка j) овогa Правилника, морају бити типски испитани те имати важеће типско одобрење.
- (4) Документацију о типском испитивању из става (3) овог члана дужна је прибавити сервисна радионица која уграђује уређаје и опрему за погон моторних возила плинoм.

Члан 66.

- (1) Уређаји и опрема за погон моторних возила плинoм из члана 63. став (2) тачка b), осим цијеви за провјетравање наведених у члану 69. став (1) тачка c), те уређаји и опрема из члана 63. став (2) тачке c), d), e), f) и g) морају бити на видљив и трајан начин означени бројем типског одобрења и називом фирме - произвођача.
- (2) Уређаји и опрема за погон моторних возила плинoм из члана 63. став (2) тачке d) и e) овогa Правилника осим ознака из става (1) овог члана морају имати и трајно утиснут фабрички број (серијски број производа) те морају имати исправу у коју је уписан серијски број тог уређаја и којом се потврђује да је тај уређај испитан (изјава о усклађености).
- (3) Резервоар плина из члана 63. став (2) тачка a) овогa Правилника мора имати трајно уписане сљедеће податке:
 - a) назив произвођача
 - b) фабрички број
 - c) годину израде
 - d) назив плина којим се пуни (LPG или CNG)
 - e) запремину празне посуде у литрама (l)

- f) датум (мјесец и година) посљедње обављеног прегледа и испитивања од стране инспекције надлежне за посуде под притиском
- g) жиг инспекције надлежне за посуде под притиском као доказ о успјешно обављеном прегледу и испитивању
- h) за LPG: највећу допуштену масу пуњења (kg)
- i) за CNG: највећи допуштени притисак пуњења (МПа односно бар).

- (4) Ако је резервоар плина из члана 63. став (2) тачка a) овог Правилника хомологирани резервоар мора имати трајно уписане податке у складу са одредбама одговарајућег ЕЦЕ правилника.

12. Основни захтјеви за поједине дијелове уређаја за плин

Члан 67.

- (1) Резервоар плина, који се уграђује у моторно возило на погон плинoм, се у смислу законских одредби и одредби посебних прописа сматра посудом под притиском.
- (2) Резервоар плина израђен у Босни и Херцеговини који се први пут уграђује у моторно возило на погон с плинoм мора имати позитиван налаз надлежне инспекције за посуде под притиском.

Члан 68.

- (1) Резервоар плина израђен у иностранству мора удовољавати овим условима:
 - a) да за резервоар постоји документација о потврђивању с припадајућим извјештајем о испитивању и техничким описом (у даљњем тексту: потврдна документација) овјерена од надлежне службе земље произвођача,
 - b) да су на резервоару утиснути прописани подаци и жиг надлежне службе земље произвођача,
 - c) да је по потреби учињена провјера конструкције, производње и прорачун чврстоће према важећим прописима; надлежна инспекција за посуде под притиском потврдиће ваљаност потврдне документације из тачке 1. овогa става,
 - d) да надлежна инспекција за посуде под притиском потврди да је обављено успјешно испитивање резервоара испитним притиском хладном водом; о испитивању се издаје налаз, а на посуду се утискује жиг те година и мјесец испитивања.
- (2) За нова или кориштена моторна возила на плински погон која се набаве у иностранству, потребно је прије регистрације извршити идентификацију, преглед потврдне документације из става (1) тачка a) овогa члана те по потреби резервоар плина извадити и испитати га на испитни притисак хладном водом према става (1) тачка d) овогa члана.
- (3) Резервоар плина који није старији од седам година те који нема потврдну документацију из става (1) тачка a) овогa члана, али има прописане ознаке, може се употребљавати уз услове:
 - a) израде техничке документације према упутствима надлежне инспекције за посуде под притиском,
 - b) обављеног испитивања испитним притиском према ставу (1) тачка d) овогa члана.
- (4) Резервоар плина старији од седам година, који до тада није прегледала и испитала надлежна инспекција за посуде под притиском, не може се употребљавати.

- (5) Резервоар плина који је израђен и одобрен, то јест означен према одговарајућем ЕСЕ правилнику може се уградити у возило без претходног испуњавања услова из става (1) овог члана ако од датума производње до уградње у возило није прошло више од двије године.

Члан 69.

- (1) Арматура резервоара плина из члана 63. став (2) тачка b) се састоји од:
- а) вентила резервоара плина
 - б) сигурносних уређаја
 - в) заштитног кућишта арматуре резервоара плина односно заштитног кућишта резервоара плина с припадном арматуром резервоара плина (плинонепропусно кућиште с цијевима за провјетравање, које може бити изведено и као заштита од механичког оштећења)
 - г) неповратног вентила између прикључка за пуњење и резервоара плина
 - д) вентила између прикључка за пуњење и резервоара плина, те вентила између прикључка за пражњење и резервоара плина
 - е) показивача количине плина за LPG, односно мјерача притиска за CNG.
- (2) Између резервоара плина и уређаја из става (1) тачке а) и б) овога члана, не смије бити уграђен никакав уређај који може онемогућити функцију наведених уређаја.
- (3) Уређај из става (1) тачка f) мора дјеловати за вријеме пуњења резервоара плином.

Члан 70.

Вентил резервоара плина је уређај који се поставља директно на резервоар плина а служи за затварање резервоара у случају кад треба спријечити нежељено истицање плина из резервоара.

Члан 71.

- (1) Сигурносни уређаји на арматури резервоара плина морају спријечити стварање прекомјерног притиска у резервоару као и прекомјерно истицање плина из резервоара при отвореном вентилу резервоара. Ти уређаји су:
- а) за LPG:
 1. ограничивач протока,
 2. уређај за осигурање против превисоког притиска;
 - б) за CNG:
 1. ограничивач протока,
 2. уређај за осигурање против превисоког притиска,
 3. уређај против прекорачења температуре у случају пожара.
- (2) Ограничивач протока је сигурносни уређај који, при лому цијеви за одвод плина, мора смањити количину плина који ће истицати на највише 10% од највећег могућег протока плина.
- (3) Уређај за осигурање против превисоког притиска у резервоару је сигурносни уређај који мора у резервоару плина спријечити стварање притиска већег од 3 МПа (30 бар), односно 2,5 МПа (25 бар) уграђеним на возилима прије ступања на снагу овог Правилника код LPG-а и притиска већег од 30 МПа (300 бар) код CNG-а.
- (4) Уређај против прекорачења температуре у случају пожара је сигурносни уређај који мора испустити плин из

резервоара плина у атмосферу ако температура сигурносних елемената у овом уређају достигне $100\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$ (код потпуно челичних резервоара $125\text{ }^{\circ}\text{C} \pm 5\text{ }^{\circ}\text{C}$). Овај уређај треба извести тако да кад буде активиран не допусти да притисак у резервоару плина поприми вриједности веће за 10% од испитног притиска резервоара.

- (5) Сигурносни уређаји на арматури резервоара плина и вентил резервоара плина могу бити конструисани и изведени тако да чине једну цјелину.

Члан 72.

- (1) Заштитно кућиште арматуре резервоара плина односно заштитно кућиште резервоара плина с припадном арматуром резервоара плина мора спријечити могуће пропуштање плина из дијелова арматуре резервоара у простор за возача и путнике, укључујући и пртљажник.
- (2) Заштитно кућиште плина из става (1) овога члана је плиннепропусно кућиште које мора бити конструисано, изведено те испитано на непропусност при притиску од 10 кПа (0,1 бар).
- (3) Заштитно кућиште плина из става (1) овога члана, и дијелови арматуре које оно штити, морају бити додатно заштићени ако постоји опасност њихова механичког оштећења.

Члан 73.

Неповратни вентил између прикључка за пуњење и резервоара плина је уређај који мора спријечити повратно струјање плина из резервоара плина према прикључку за пуњење.

Члан 74.

- (1) Вентил између прикључка за пуњење и резервоара плина, те вентил између прикључка за пражњење (ако је уграђен) и резервоара плина морају бити изведени тако да за вријеме пуњења резервоара плином онемогуће доток плина у испаривач, односно регулатор притиска те у прикључак за пражњење плина. Кад се резервоар не пуни плином ти вентили морају омогућити нормални доток плина у испаривач, односно регулатор притиска. У случају потребе, ти вентили морају омогућити пражњење плина из плинских водова и уређаја преко прикључка за пражњење.
- (2) Вентили из става (1) овога члана могу бити изведени у заједничком кућишту као вишесмјерни вентил.

Члан 75.

- (1) Показивач количине плина за LPG у смислу овог Правилника је уређај који показује количину плина у резервоару плина.
- (2) Мјерач притиска за CNG показује притисак CNG у резервоару плина.

Члан 76.

Прочишћивач плина у смислу овог Правилника је уређај који спрјечава пролаз нечистоће из резервоара плина према другим уређајима.

Члан 77.

Испаривач плина у смислу овог Правилника је уређај у којем LPG испарава и прелази из течног у гасовито стање под утицајем топлоте.

Члан 78.

- (1) Регулатор притиска у смислу овог Правилника је уређај у којем се смањује притисак плина с притиска у резервоару и

подешава на радни притисак који одговара стварању смјесе погодне за рад мотора.

- (2) Као регулатор притиска смјесе се употребијебити само уређај с мембранам.
- (3) Ако је регулатор притиска изведен као вишестепени, први степен се испитује на притисак према одредби из члана 65. став (2) овога Правилника, а остали степени на двапут већи притисак од радног притиска.
- (4) Регулатор притиска мора бити изведен тако да плин не истиче из регулатора кад мотор не ради, односно када се плин не употребљава као погонско гориво за рад мотора.

Члан 79.

Вентил за плин у смислу овог Правилника је уређај који прекида довод плина из резервоара плина у испаривач плина и регулатор притиска кад мотор не ради, односно када се плин не употребљава као погонско гориво за рад мотора.

Члан 80.

Прикључак за пражњење, ако је уграђен, је уређај који у случају потребе служи за пражњење плина из водова и уређаја који се налазе иза вентила резервоара плина.

Члан 81.

Вентил течног горива је у смислу овог Правилника уређај који, за вријеме док се мотор снабдијева плином као погонским горивом, затвара доток других врста горива (бензина, дизелског горива) у уређај за снабдијевање мотора горивом.

Члан 82.

- (1) Водови за плин високог притиска у смислу овог Правилника су сви цијеви водови од даљинског прикључка за пуњење резервоара до резервоара плина те од резервоара плина до испаривача плина, односно до регулатора притиска. Цијеви те дијелови за њихово спајање смију се употребљавати као водови за плин високог притиска само ако су конструисани и изведени најмање за испитни притисак резервоара плина.
- (2) Материјал водова за плин високог притиска је челик или бакар, а материјал дијелова за спајање је челик или легуре бакара.

Члан 83.

Водови за плин ниског притиска у смислу овог Правилника су сви водови од регулатора притиска до мотора.

Члан 84.

Водови за средства за гријање у смислу овог Правилника су сви водови који повезују испаривач плина и регулатор притиска с уређајем за хлађење мотора или другим одговарајућим извором топлоте.

Члан 85.

Електрични уређаји и инсталације у смислу овог Правилника су уређаји и дијелови за спајање који електричне и електроничке дијелове уређаја и опреме за погон моторних возила плином напајају електричном енергијом потребном за њихов исправан рад.

Члан 86.

Прикључак за пуњење је уређај који омогућава пуњење резервоара плина само одређеном врстом плина и под одређеним притиском према изведби резервоара плина.

13. Основни захтјеви при уградњи уређаја за плин

Члан 87.

- (1) Уградњу уређаја и опреме за погон моторних возила плином те поправка и одржавање истих смије обављати само сервисна радионица.
- (2) Сервисна радионица која уграђује уређаје и опрему за погон моторног возила плином, непосредно по уградњи издаје изјаву о обављеном уграђивању, чији садржај утврђује стручна институција. Изјава о обављеном уграђивању се издаје у четири примјерка, од чега сервисна радионица задржава један примјерак, овлаштеној организацији за сертификавање доставља један примјерак а власнику возила доставља два примјерка.

Члан 88.

- (1) Уређаји и опрема за погон моторних возила плином морају се уградити у возило тако да се налазе у границама габарита возила у које су уграђени, осим по висини која не смије бити већа од највеће допуштене висине возила.
- (2) Директно загријавање издувним гасовима уређаја и опреме за погон моторних возила плином није допуштено.
- (3) Уређаји и опрема за погон моторних возила плином морају бити уграђени тако да најмања удаљеност од издувног уређаја износи 150 mm. Ако је тај размак мањи, али не мањи од 75 mm, између се мора поставити одговарајућа чврста и трајна топлотна заштита.
- (4) Уређаји и опрема за погон моторних возила плином морају бити уграђени у возило тако да су ознаке односно подаци из члана 66., који су утиснути на њима, доступни и лако читљиви при техничком прегледу возила.
- (5) Ако би дошло до пропуштања на дијеловима уређаја и опреме за погон моторних возила плином, тада не смије постојати могућност да пропуштени плин дође у простор за возача и путнике, укључујући и пртљажник, нпр. водовима ваздуха за гријање или водовима ваздуха клима уређаја.
- (6) Прогиби, увијања и вибрације возила не смију имати никакав неповољан утицај на дијелове уређаја и опреме за погон моторних возила плином као и на дијелове њиховог причвршћивања.
- (7) Причвршћивања не смију бити изведена с оштрим ивицама и не смију бити таква да могу оштетити дијелове уређаја и опреме за погон моторних возила плином. У случају да при непосредном додиру металних дијелова постоји могућност корозије треба употребити међуслојеве за спречавање корозије.
- (8) Резервоар плина и други уређаји и опрема за погон моторних возила плином морају бити уграђени у возило тако да су заштићени од механичких оштећења, корозије и инсолације. По потреби треба поставити заштиту од удара камења и заштиту да се не гази по њима, нпр. у близини врата. Приступ резервоару плина мора бити могућ само возачу тог возила, пуниоцу и стручним лицима која обављају проверу или поправке на резервоару или арматури резервоара.
- (9) Осим уградње, никакви други радови на сигурносним уређајима арматуре резервоара плина нису допуштени.

Члан 89.

- (1) Уграђивање резервоара плина не смије пореметити стабилност возила ни допуштена осовинска оптерећења.
- (2) Ако су уграђена два или више резервоара плина за LPG, вентилима се мора обезбиједити појединачно пуњење, односно пражњење резервоара.

- (3) Резервоар плина и други уређаји и опрема за погон моторних возила плином код којих постоји могућност пропуштања не смију се уграђивати у простор за возача и путнике, укључујући и пртљажник, уколико се ти уређаји не смјесте у заштитно плинонепропусно кућиште које спрјечава могући продор плина у простор за возача, путнике и пртљажник, а које је додатно провјетравано и заштићено од механичког оштећења.
- (4) У заштитном плинонепропусном кућишту не смију се налазити електрични уређаји осим ако су изведени с противексплозијском заштитом.

Члан 90.

Резервоар плина мора се уградити у моторно возило тако да је обезбијеђено:

- да издувни гасови ни директно ни индиректно не буду усмјерени на резервоар,
- да плин из уређаја за осигурање против превисоког притиска или из спојева, ни директно ни индиректно не буде усмјерен на издувну цијев, у простор за возача и путнике, укључујући и пртљажник, у простор за мотор, односно у смјеру могућег извора електричног варничења,
- да је резервоар плина одговарајућим заштитником заштићен од директног дјеловања сунчевих зрака,
- да плин из резервоара плина за LPG може излазити само у течном стању,
- да кад се резервоар плина поставља у предјелу пода возила, резервоар мора имати механичку заштиту с предње и задње стране у односу на средишњу уздужну равнину возила. Та заштита се израђује од челичног лима дебљине најмање 1 mm или другог материјала одговарајућих својстава а поставља се на размаку од најмање 10 mm од резервоара; најнижа тачка заштите мора бити најмање 10 mm нижа од најниже тачке резервоара и не мање од 150 mm удаљена од коловоза кад је возило под пуним оптерећењем,
- да се резервоар плина не смије уграђивати у предјелу мотора ни испред предње осовине возила,
- да резервоар плина буде удаљен од задње стране возила односно спољње ивице задњег браника возила најмање 200 mm, а ако је ријеч о тороидалном резервоару најмање 100 mm који, уз то, мора бити уграђен водоравно. Резервоар плина не смије бити у додиру с унутрашњом страном задње стране возила.

Члан 91.

- Резервоар плина мора бити причвршћен с најмање два држача, који се називају елементима причвршћења - при чему се за везу не смије употребити уже, тако да издрже оптерећење од пуног резервоара при убрзању од 50 m/s^2 у смјеру вожње те супротно и окомито на смјер вожње у водоравној равнини, а у свим осталим смјеровима 25 m/s^2 .
- Елементи причвршћења из става (1) овог члана не смију резервоар плина оштетити механички ни са њим у споју кородирати; између резервоара и елемената причвршћења мора се поставити еластичан материјал који не упија влагу.

Члан 92.

- Кад је резервоар плина смјештен у простор за возача и путнике, укључујући и пртљажник, резервоар односно уређаји из члана 69. став (1) овога Правилника, који се налазе на резервоару, морају се смјестити у заштитно плинонепропусно кућиште које пружа довољну заштиту од механичког оштећења, поуздано спрјечава могућност

пропуштања плина у унутрашњост возила и које је помоћу одговарајућих отвора dostatно провјетравано ради спрјечавања накупљања плина и стварања експлозивне смјесе са ваздухом.

- Заштитно плинонепропусно кућиште резервоара плина и уређаја на њему, из претходног става, мора обезбиједити слободан простор између резервоара и кућишта ширине (висине) од најмање 20 mm.
- Под заштитником од директног дјеловања сунчевих зрака подразумијева се метални или њему одговарајући заштитник, који покрива барем горњу половину обима резервоара (лук од 180°) на удаљености од најмање 20 mm од резервоара.
- Као довољно провјетравање плинонепропусно кућишта подразумијева се улаз и излаз ваздуха кроз цијеви за провјетравање, изнутра глатке, промјера најмање 25 mm. Инсталације које се спроводе кроз цијеви за провјетравање не смију смањити слободни пресјек тих цијеви за више од 20%.
- Излазни и улазни отвори цијеви за провјетравање из става (4) овог члана морају бити тако постављени да њихово затварање нечистоћом током вожње није могуће.
- Отвори за провјетравање из става 5. овог члана морају бити удаљени од испусног уређаја најмање 150 mm, а најмање 75 mm ако је постављен усмјеривач који онемогућава непосредно усмјерење ваздуха за провјетравање на испусни уређај, те се морају налазити што даље од сваког извора варничења на возилу.
- Излазни отвори за провјетравање из става (1) овог члана за LPG морају се по висини поставити што ниже, а отвори за CNG што више.
- Простор у који је смјештен резервоар плина мора бити на одговарајући начин провјетраван тако да се спријечи евентуално настајање натпритиска у односу на околину.

Члан 93.

Сигурносни уређаји на резервоару плина морају у потпуности дјеловати и код затвореног вентила резервоара плина.

Члан 94.

- Прикључак за пуњење мора својом конструкцијом и изградњом омогућити да се резервоар плина може пунити само одређеним плином и допуштеним притиском пуњења, који одговарају конструкцији резервоара, те онемогућити повратно струјање плина на недопуштен начин.
- Прикључак за пуњење дио је вода за плин високог притиска и треба бити опремљен заштитном капом.
- Прикључак за пуњење не смије се налазити у простору за возача и путнике, укључујући и пртљажник.
- Прикључак за пуњење LPG-ом не смије се налазити ни у моторном простору.
- Простор у којем се налази прикључак за пуњење мора бити довољно провјетраван.

Члан 95.

- Прикључак за пражњење уграђује се иза вентила резервоара плина (CNG), у сврху могућности пражњења вода и уређаја иза вентила резервоара плина. Испуштање плина у атмосферу није допуштено.

- (2) Уградња прикључка за пражњење плина мора бити таква да не може доћи до замјене тога прикључка с прикључком за пуњење и на њему мора бити заштитна капа.

Члан 96.

- (1) Неповратни вентили обавезно морају бити уграђени између прикључка за пуњење и резервоара плина.
- (2) На мјесто наведено у ставу (1) овога члана морају се уградити два међусобно независна неповратна вентила или један неповратни вентил и један запорни (ручни) вентил.

Члан 97.

- (1) Вишесмјерни вентил је вентил који се поставља између прикључка за пуњење, односно прикључка за пражњење и резервоара плина.
- (2) Вишесмјерни вентил изводи се као појединачан вентил или као више вентила који обезбјеђују дјеловање из члана 75. овога Правилника.

Члан 98.

- (1) Мјерач притиска за CNG мора се поставити у близини прикључка за пуњење плином и то тако да га пунилац може лако прочитати.
- (2) Мјерач притиска за CNG, осим онога из претходнога става, треба уградити и у кабину у видном пољу возача. Умјесто мјерача притиска у кабину се може уградити било који инструмент који ће возача обавјештавати о количини плина у резервоару, односно о одређеној најмањој количини плина (резервна количина плина) у резервоару.
- (3) Пренос сигнала на мјерач притиска, односно инструмент из става 2. овога члана мора бити такав да у случају његова лома не може доћи до истицања плина.
- (4) Показивач количине плина за LPG треба показивати ниво LPG-а у резервоару плина и мора спријечити даље пуњење течним плином кад се напуни 80% запремине резервоара.
- (5) Ако се показивач количине (нивоа) плина за LPG налази на резервоару плина, његово читавање мора бити могуће без скидања заштитног кућишта

Члан 99.

Прочишћивач плина поставља се на вод између резервоара плина и плинског вентила и учвршћује се на каросерију или на оквир возила.

Члан 100.

- (1) Испаривач плина за LPG причвршћава се на унутрашњу страну каросерије возила ван простора за возача и путнике, укључујући и пртљажник.
- (2) Испаривач плина не смије се причврстити ни на један дио возила који је на повишеној температури кад је у радном стању.

Члан 101.

- (1) Регулатор притиска уграђује се у простор у којем је смјештен мотор, и то што ближе уређају који уводи плин као гориво у мотор, а причвршћава се на каросерију или на оквир возила.
- (2) Ако је регулатор притиска изведен заједно с испаривачем плина, он се поставља исто као и регулатор притиска без испаривача.
- (3) Регулатор притиска не смије се причврстити на мотор возила.

Члан 102.

- (1) Вентил за плин се уграђује на вод плина високог притиска између прочишћивача плина и испаривача плина односно регулатора притиска, а уграђује се на каросерију или на оквир возила.
- (2) Команда за укључивање и искључивање плина мора се налазити возачу на дохват руке.
- (3) Плински вентил може бити уграђен у истом плинонепропусном кућишту с прочишћивачем плина. У том случају уграђује се исто као и вентил плина без прочишћивача.
- (4) Плински вентил може бити уграђен у истом плинонепропусном кућишту са испаривачем плина, односно регулатором притиска. У том случају уграђује се исто као и испаривач плина, односно регулатор притиска.

Члан 103.

- (1) Водови за плин високог притиска израђени од бакрених цијеви не смију се лемити ни заваривати већ се могу спајати дијеловима за спајање израђеним од легура бакра или челика.
- (2) Водове за плин високог притиска израђене од челичних цијеви треба спајати заваривањем или растављивим цијевним спојевима. Вијчани спојеви се допуштају само ако произвођач докаже испитивањима притиска и гаранцијом квалитета да одговарају овој намјени.
- (3) Водови за плин високог притиска морају бити тако положени (по могућности у каросерији или заштићени оквиром возила) да не долази до властитих вибрација (нпр. резонанције) те да нема узајамног трљања дијелова, посебно на мјестима провлачења цијеви кроз отворе. Размак између два мјеста причвршћења смије бити највише 600 mm; полупречници савијања цијевних водова морају бити прилагођени материјалу и димензијама цијеви.
- (4) У простору за возача и путнике, укључујући и пртљажник, цијевни водови за плин уграђују се само ако су посебно заштићени (цијев у цијеви и сл.), с тим што та заштита мора бити отпорна на механичка оштећења а њени отвори морају бити на спољној страни возила.
- (5) Прије споја с уређајем (плинским вентилом, испаривачем, прочишћивачем и сл.) вод за плин мора имати компензацијску завојницу која омогућава растезање.
- (6) На водовима за плин високог притиска не смије бити видљивих оштећења, а кородиране, испуцане или на други начин оштећене водове треба по уочавању оштећења обавезно замијенити.

Члан 104.

- (1) Водови за плин ниског притиска који спајају испаривач, односно регулатор притиска с уређајем у којем се ствара смјеса горива и ваздуха за погон мотора не смију бити у додиру с издувним уређајем, односно мотором, осим с уређајем за напајање мотора горивом. Изводе се савитљиви а извана требају бити оплетени металом.
- (2) Водови за плин ниског притиска спајају се навојем или обујмицама. Спојеви морају бити непропусни. Обујмице морају бити самокочне да не дође до неконтролисаног попуштања.
- (3) На водовима за плин ниског притиска не смије бити видљивих оштећења, а кородиране, испуцане или на други начин оштећене водове треба по уочавању оштећења обавезно замијенити.

Члан 105.

- (1) Водови за довод средства за гријање до испаривача плина, односно регулатора притиска изводе се као савитљиве цијеви које морају бити отпорне на хемијске утицаје радне материје која кроз њих протиче те морају издржати радни притисак и температуру радне материје.
- (2) Ови водови се постављају тако да најкраћим путем без оштрих углова спајају извор топлоте с испаривачем, односно регулатором притиска. Спојеви тих водова осигуравају се обујмицама.
- (3) На водовима за довод средства за гријање не смије бити видљивих оштећења, а кородирани, испуцани или на други начин оштећени водови треба по уочавању оштећења обавезно замијенити.

Члан 106.

- (1) Вентил течног горива уграђује се на вод горива (бензина, дизелског горива) испред напојне пумпе.
- (2) Вентил течног горива из претходног става неће се уградити ако се одабиром плина као погонског горива истовремено искључи из погона доток течног горива уређају за снабдијевање мотора горивом.

Члан 107.

- (1) Водови електричне инсталације морају бити одговарајуће димензионирани и постављени тако да не стварају трење с подлогом на коју се полажу. Спојеви електричних водича морају бити изведени тако да не изазивају варничење.
- (2) Електрична инсталација мора бити осигурана таљивим осигурачем.

Члан 108.

- (1) У возилу на плински погон мора се налазити техничко упутство које садржи ова упозорења:
 - a) да је пуњење резервоара плина допуштено само:
 1. одређеним плином (LPG-ом, односно CNG-ом),
 2. на мјестима посебно предвиђенима за снабдијевање возила плином и особљу које је за то овлаштено,
 3. кад је мотор искључен,
 4. уз услов да се у возилу не налазе лица,
 5. ако није истекла ваљаност редовног техничког прегледа возила,
 - b) да резервоар плина не смије бити напуњен више од 80% његове запремине за LPG, односно више од 22 MPa (220 бар) за CNG,
 - c) да након пуњења резервоара плином прикључак за пуњење мора бити непропусно затворен и заштићен заштитним поклопцем,
 - d) да исправност сигурносног вентила смију провјеравати само овлаштена лица,
 - e) да возило на погон плином не смије бити остављено у просторији без провјетравања те да се у близини тако остављеног возила не смије употребљавати отворени пламен или други извори варничења.
- (2) На вјетробрану односно на задњем стаклу кабине возила с погоном на плин мора се налазити наљепница с ознаком употребљаваног плина као погонског горива. Садржај, облик и димензије наљепнице приказани су у Прилогу број 1, који је саставни дио овог Правилника.

Члан 109.

- (1) Прије увођења возила у затворени радионички простор, као и прије извођења радова на моторном возилу с плинским погоном, сервисер односно оспособљени испитивач треба провјерити истиче ли плин из плинског уређаја.
- (2) Ако се провјером утврди истицање плина из уређаја и опреме за погон моторних возила плином, затварањем или пражњењем резервоара плина мора се отклонити опасност прије започињања даљњих радова.
- (3) Прије започињања радова на возилу на плински погон сервисер мора испитати концентрацију плина у радионици и по потреби укључити вентилацију.
- (4) Концентрација плина у простору радионице и простору возила не смије прелазити опасну концентрацију према члану 2. овог Правилника.
- (5) Никакви радови, нпр. резања, заваривања и слично, на резервоару плина нису допуштени без одобрења инспекције надлежне за посуде под притиском.

Члан 110.

Министарство ће дефинисати ближе одредбе које се односе на:

- a) Услове које морају задовољити сервисне радионице које врше уграђивање уређаја за плин у возила или одржавање и сервисирање возила на плински погон,
- b) Стручну спрему и начина додатне обуке сервисера који врше уграђивање уређаја за плин у возила,
- c) Начин издавања одобрења сервисним радионицама да могу уграђивати, одржавати и сервисирати возила на плински погон,
- d) Услове које морају задовољити увозници опреме за плин,
- e) Начин издавања одобрења увозницима опреме за плин,
- f) Начин промета дијеловима уређаја за плин,
- g) Случајеви у којима се могу изгубити добијена одобрења.

14. Остали уређаји од посебног значаја за безбједност саобраћаја

Члан 111.

- (1) Каросерија моторног и прикључног возила мора бити урађена и изведена тако да по својој конструкцији, квалитети и врсти материјала, као и опремљености, одговара намјени возила и обезбјеђује безбједност возача, путника и робе за вријеме вожње.
- (2) Задња страна каросерије аутобуса којима се врши превоз лица у градском и приградском саобраћају, те тролејбуса и њихова припадајућа опрема, морају бити изведене на тај начин како би се спријечило пењање и држање током вожње.
- (3) Предња и задња страна аутобуса у ком се врши превоз дјеце мора бити означена ознакама датим у Прилогу број 2., који је саставни дио овог Правилника.
- (4) Степенице на возилима којима се врши превоз путника морају бити такве да обезбјеђују безбједан улаз и излаз путника.
- (5) Ивице избочених дијелова и украсних предмета на предњем дијелу возила не смију бити оштри. Ако постоји украсна

фигура на горњој површини предњег дијела возила, она мора бити еластично причвршћена за возило.

- (6) Лаки мотоцикл, лаки трицикл и четвороцикл, мотоцикл, трицикл и четвороцикл мора имати уграђене и изведене ослонце за ноге возача са обје стране, а мотоцикл са сједиштем за путника мора имати уграђен држач и уграђене ослонце за ноге путника са обје стране мотоцикла.

Члан 112.

- (1) У аутобусима, тролејбусима и прикључним возилима којима се превозе путници у стојећем ставу, слободна површина намијењена за једно мјесто за стајање мора износити најмање 0,15 m², а за градске аутобусе 0,125 m².
- (2) Унутрашњи простор кабине за возача и простор за путнике морају бити опремљени тако да под нормалним условима у вожњи или за вријеме мировања возила возач, односно путници у возилу не могу бити озлијеђени. Прибор, алат, уређаји и опрема морају бити добро причвршћени.
- (3) Простор за возача и путнике у моторним и прикључним возилима мора имати унутрашњу расвјету.
- (4) Отвор за пуњење резервоара горивом не смије се налазити у простору за возача или у простору за путнике.

Члан 113.

- (1) Врата на аутобусу, тролејбусу и прикључним возилима за превоз више од 23 путника морају бити уграђена и изведена као најмање двоја врата на десној страни тих возила на тај начин да се онемогући њихово ненамјерно отварање за вријеме вожње и спријечи повреда путника као и могућност евентуалног испадања из возила.
- (2) Помоћна врата за излаз путника у случају опасности на аутобусу, тролејбусу и прикључним возилима морају бити уређена и изведена на лијевој страни возила, на мјесту које је путницима приступачно у случају опасности, с тим да њихова ширина не смије износити мање од 0,6 m, а висина мање од 1,2 m. Конструкција помоћних врата мора бити таква да се не могу ненамјерно отворити.
- (3) На аутобусима, тролејбусима и прикључним возилима за превоз путника не морају бити изведена помоћна врата, ако с обадвоје бочних страна ових возила имају најмање по један прозор димензија 0,8 m × 0,6 m и ако су ти прозори прикладни за излаз у случају опасности. Наведени прозори морају имати натпис да служе у случају опасности.
- (4) Ако бочна врата на моторним возилима приликом отварања излазе ван габарита возила, морају имати браву постављену према задњем дијелу возила, а шарке врата постављене према предњем дијелу возила. У случају двоструких врата, врата која се прва отварају морају имати браву постављену према задњем дијелу возила, а шарку врата постављену према предњем дијелу возила.

Члан 114.

- (1) Браве на вратима морају бити двостепене и уграђене и изведене тако да други степен браве спречава отварање врата, ако нису потпуно затворена. Браве морају имати нараву којом се осигуравају тако да се лако учврсти сигурносни положај. Браве на вратима која се налазе поред возача, као и браве на вратима теретних моторних возила, не морају бити осигуране на овакав начин.
- (2) Врата, поклопци и друге врсте затварача на отворима затворених каросерија, чији су слободни отвори већи од минималних димензија за улаз једног лица, морају бити изведени тако да се могу отворити и с унутрашње стране.
- (3) Поклопци на свим спољним странама моторних и прикључних возила морају бити изведени, односно

обезбијеђени тако да се не могу сами отворити за вријеме вожње, па ни при јачим потресима.

Члан 115.

- (1) У аутобусима и прикључним возилима за превоз путника мора постојати уређај за провјетравање.
- (2) Простор затворених каросерија намијењен возачу и путницима мора бити изграђен тако да је обезбијеђен од продора и гомилања гасова штетних за здравље људи.

Члан 116.

- (1) Акумулатор на возилу мора бити добро причвршћен у свом лежишту и мора имати одговарајући спољни вентил ван простора за возача и путнике, осим акумулатора који су изведени тако да не испаравају.
- (2) Аутобуси и тролејбуси с више од 25 мјеста којима се превозе путници морају на главном каблу електричне инсталације имати склопку којом се искључују сви струјни кругови у возилу осим тахографа или еуро-тахографа који се мора посебним водовима спајати на акумулаторе. Ручица склопке мора бити на дохвату руке возача.

Члан 117.

Предња сједишта и наслони тих сједишта у путничким аутомобилима који су покретни морају имати осигураче за учвршћење.

Члан 118.

Кабина за возача на моторним возилима мора удовољавати следећим условима:

- a) да у погледу димензија, видљивости, степена вибрације, изолације од буке, гријања, зрачења и непропусности мора удовољавати условима који обезбјеђују нормалан рад возачу и његовим помоћницима;
- b) сједиште возача мора бити широко најмање 0,45 m и по својој конструкцији и материјалу од којег је израђено омогућавати возачу удобно сједњење за управљачем;
- c) застакљене површине кабине возача требају омогућити потпуну провидност и прегледност без било каквих уочљивих кривљења објеката који се виде кроз вјетробранско стакло, која неће уносити забуну у бојама која се користе за рад семафора (свјетлећих сигнала) и осталих сигнала у саобраћају и која ће у случају евентуалног лома омогућити видљивост пута и пружити могућност безбједног заустављања.
- d) застакљене површине требају смањити могуће повреде возача и путника на што је могуће мању мјеру, те бити отпорне на све атмосферске и температурне услове, хемијска дјеловања, сагоријевање и абразију.

Члан 119.

- (1) Уређаји за одмрзавање и одмагљивање вјетробрана и уређаји за гријање и провјетравање на моторном возилу морају бити уграђени и изведени тако да се њиховом употребом обезбједи и омогући потребна видљивост кроз вјетробран те унутрашње гријање и провјетравање простора за возача и путнике.
- (2) Отвори за улазак ваздуха у кабину за возача који су у саставу уређаја за гријање и провјетравање морају бити изведени тако да се онемогући загађивање ваздуха испусним пливовима и прашином што их узрокује само возило.

- (3) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 120.

- (1) Гуме на возилима морају одговарати димензијама што их је пријавио произвођач, зависно о највећој допуштеној брзини кретања возила и највећем допуштеном оптерећењу осовина на којима су гуме постављене.
- (2) Гуме на истој осовини возила морају бити једнаке по димензијама, носивости, брзинској карактеристици, врсти (зимске, лјетне), конструкцији (радијалне, дијагоналне, итд.) и марки (произвођачу) и типу.
- (3) Дубина канала на газној површини мора бити виша од фабрички допуштене дубине означене посебним ознакама постављеним у канал гуме које дефинишу истрошеност гуме. У случају да поменуте ознаке не постоје најмања допуштена дубина је 1,6 mm за путничка возила, односно 2 mm за аутобусе и теретна возила.
- (4) На обручу резервног точка не мора се налазити гума исте врсте, конструкције, марке и типа.
- (5) Протектоване (обновљене) гуме које се користе на регистрованим возилима у БиХ након 1. 1. 2008. године на бочној страни гуме морају имати ознаку "RETREAD" и шифру кад је извршено обнављање (на примјер "2506" што значи да се ради о 25 недељи 2006. године). Протектоване (обновљене) гуме морају имати хомологацијску документацију.
- (6) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 121.

- (1) Блатобрани на моторним и прикључним возилима које могу развити брзину кретања већу од 30 км/х, осим на теренским и теретним возилима која се аутоматски истоварују (самоистоварна кола), морају бити уграђени и изведени изнад свих точкова.
- (2) Точкови скупа возила на првој осовини прикључног возила не морају с предње стране бити покривени блатобранима. Горња четвртина пречника задњих точкова тегљача с полуприколицом не мора бити покривена блатобранима. Блатобрани вишеосовинских возила могу бити заједнички за скуп точкова на истој страни возила.
- (3) Блатобрани морају бити постављени тако да покривају ширину точка возила. Блатобрани не смију имати оштре ивице. Положај и величина блатобрана морају бити такви да спречавају одбацивање блата. На оптерећеном возилу, осим код бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла блатобран мора покривати најмање горњу трећину пречника точка с предње стране точка и најмање половину пречника точка са задње стране точка.
- (4) На моторним возилима која остављају један траг предњи блатобран мора покривати точак у луку најмање од 15° испред вертикале повучене кроз осовину предњег точка.

Члан 122.

- (1) Браници на путничким аутомобилима и комбинованим возилима морају бити уграђени и изведени на предњој и задњој страни возила, а на другим моторним возилима с четири или више точкова најмање на предњој страни тих возила.

- (2) Браници не смију имати оштре ивице и морају бити постављени тако да чине најизбоченије дијелове возила, осим ако возило има уграђену нерастављиву куку (еуро кука) за вучу прикључних возила.

- (3) На теретним вучним и прикључним возилима која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 1.1.1985. године, а чија највећа допуштена маса прелази 3,5 т мора бити уграђен заштитник од подлетања са задње стране возила који треба да задовољава следећи услове:

- a) одстојање од коловоза до доње ивице заштитника по читавој дужини заштитника од подлијећања не смије бити веће од 550 mm,
- b) заштитник од подлетања мора бити постављен што је могуће ближе задњем крају возила, али не више од 500 mm.
- c) ширина заштитника од подлетања не смије бити већа од ширине задње осовине нити ужа од 100 mm с једног и другог краја возила,
- d) бочни крајеви заштитника од подлетања не смију бити повијени према назад, нити смију имати оштре ивице,
- e) заштитник од подлетања треба да буде тако конструисан да има неколико мјеста на којим је причвршћен на возило. Причвршћења заштитника од подлетања морају бити тако изведена да обезбиједи непронијетан положај заштитника од подлетања и у случају ненамјерног настојања промјене његовог положаја,

- (4) На теретним вучним и прикључним возилима која су први пут регистрована у Босни и Херцеговини након 1.1.1997. године, а чија највећа допуштена маса прелази 3,5 т морају бити уграђени заштитници од подлетања са бочне страна возила који треба да задовољава следеће услове:

- a) мјесто постављања је празан простор испод товарног простора на дужини између точкова појединих осовина, изузев полуприколица код којих се дужина одређује као растојање од стопа за ослањање до точкова прве осовине полуприколице
- b) израђује се од непрекидне равне површине из једне или више хоризонталних плоча или комбинације плоча и површина које треба да чине континуалан заштитни субјект.
- c) не смије повећати укупну ширину возила, а спољни дио не смије бити увучен више од 120 mm мјерено од најширег дијела возила. Његов предњи крај може бити повијен унутра,
- d) спољни дио површине мора бити гладак и што је могуће више континуално постављен од предњег ка задњем дијелу возила,
- e) сви дијелови (вијци, заковице и др.) не смију стршити више од 10 mm ван површине заштитника, при чему се мора обезбиједити њихова глаткоћа и заобљеност,

- (5) Одредбе става (4) овог члана се не примјењују на вучна возила намијењена за обављање транспорта у шумарству и пољопривреди, тегљаче и приколице са једном осовином намијењене за превоз дугих терета, као и на возила код којих постављање заштитника од подлетања са задње стране онемогућава његову радну функцију (кипери, итд.).

- (6) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 123.

- (1) У путничким возилима први пут регистрованим у Босни и Херцеговини након 1.1.1977. године, морају постојати сигурносни појасеви и њихови прикључци најмање у првом реду сједишта. Бочна сједишта у првом реду сједишта морају имати сигурносне појасеве на три тачке везивања, а средње сједиште у првом реду сједишта може имати сигурни појас најмање у двије тачке везивања.
- (2) Путничка и комбинована возила, као и лаки четвороцикли са кабином који се први пут регистрована у Босни и Херцеговини од 1.1.1999. године морају имати уграђене сигурносне појасеве и њихове прикључке на свим сједиштима у возилу. Сигурносни појасеви морају бити у три тачке, док средње сједиште може бити опремљено са сигурносним појасом у двије тачке. Сви сигурносни појасеви и њихови прикључци морају имати хомологацијски документ.
- (3) Дјечја сједишта које се постављају у путничко и комбиновано возило морају имати хомологацијски документ и постављају се на задње сједиште према препорукама произвођач дјечјег сједишта.
- (4) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага Босне и Херцеговине, полицијске агенције у Босни и Херцеговини, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 124.

- (1) Наслони за главу у путничким возилима која се региструју по први пут у БиХ од 1.1.2008. године морају бити уграђени и изведени на свим сједиштима која су опремљена сигурносним појасом са везивањем у три тачке.
- (2) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 125.

Моторна возила регистрована у Босни и Херцеговини након 1.1.1991. године морају имати на својој предњој страни прикључак за вучу.

Члан 126.

- (1) Путничка и комбинована возила први пут регистрована у Босни и Херцеговини од 1.1.1980. године, морају имати уређај за обезбјеђење возила од неовлаштене употребе уграђен и изведен тако да спријечи окретање точкова управљача или помицање ручице мјењача, или да дјелује на систем преноса снаге и спријечи окретање погонских точкова (осим система кочења) или да има посебан систем којим се спречава пуштање мотора у рад.
- (2) Мотоцикли, трицикли и четвороцикли морају имати уређај за обезбјеђење возила од неовлаштене употребе.
- (3) Уређај из става 1. овог члана мора бити стално уграђен у возило и изведен тако, да се не може укључити кад је возило у покрету.
- (4) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

ПОГЛАВЉЕ IV. УРЕЂАЈИ НА ТРАКТОРИМА И ЊИХОВИМ ПРИКОЛИЦАМА

Члан 127.

- (1) Одредбе о уређајима на тракторима односе се само на оне врсте трактора који на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 30 км/х и који имају двије осовине и тачкове с гумама (у наставку текста: трактор).
- (2) На тракторе који на равном путу развијају брзину кретања већу од 30 км/х одговарајуће се примјењују одредбе члана од 5. до 62., те од 111. до 126. овог Правилника.

Члан 128.

- (1) Радна и паркирна кочница на трактору морају бити уграђене и изведене тако да испуњавају услове из члана 17. став (1) овог Правилника.
- (2) Радни кочни систем на трактору може бити уграђен и изведен само на једној осовини под условом да је сила кочења подједнако распоређена на оба тачка те осовине.

Члан 129.

- (1) Уређаји за освјетљавање пута и за давање свјетлосних сигнала на тракторима, у смислу овог Правилника су:
 - а) свјетла за освјетљавање пута на предњој страни возила с кратким свјетлом;
 - б) позициона свјетла;
 - с) стоп-свјетла;
 - д) катадиоптери;
 - е) показивачи смјера;
 - ф) свјетла за освјетљавање задње регистарске таблице.
- (2) За кратка свјетла за освјетљавање пута, позициона свјетла, стоп-свјетла, катадиоптере, показиваче смјера и свјетла за освјетљавање задње регистарске таблице из става (1) овог члана вриједе услови прописани за такве уређаје на моторним возилима овог Правилника.
- (3) Ако су на трактору уграђена додатна свјетла (дуго свјетло, предње и задње магленке, свјетло за вођу уназад итд.), за њих вриједе услови предвиђени за таква свјетла у овом Правилнику.

Члан 130.

На тракторима први пут регистрованим у Босни и Херцеговини након 1.1.1983. године мора бити уграђена сигурносна кабина или такав оквир да штити возача од озледе у случају превртања трактора.

Члан 131.

Уређаји за контролу рада показивача смјера на тракторима морају бити уграђени и изведени као свјетлосни или као звучни сигнал за контролу рада показивача смјера ако возач не може директно видјети најмање по један показивач смјера са сваке стране возила.

Члан 132.

Уређај за давање звучних сигнала на трактору мора бити уграђен и изведен тако да удовољава условима прописаним за такве уређаје на моторним возилима у овом Правилнику.

Члан 133.

Уређај за одвод и испуштање испусних плинова на трактору мора бити уграђен и изведен тако да удовољава условима прописаним за моторна возила у овом Правилнику.

Члан 134.

- (1) Возачко огледало на трактору који има затворену кабину, мора бити уграђено и изведено као најмање једно возачко огледало постављено на лијевој страни кабине.
- (2) Ако на трактору постоје вјетробран, спољна стакла и брисачи вјетробрана, тада за њих вриједе услови прописани за такве уређаје на моторним возилима у овом Правилнику.

Члан 135.

Уређај за кретање трактора уназад на трактору чија маса премашује 0,35 т мора бити уграђен и изведен тако да са одговарајућим степеном преноса омогући сигурно и безбједно кретање трактора уназад.

Члан 136.

- (1) Радна и паркирна кочница на тракторским приколицама мора дјеловати на довољан број точкова како би се обезбједио минимални кочни коефицијент и задржало праволинијско кретање за вријеме кочења.
- (2) Радна кочница прикључног возила којег вуче трактор мора се активирати истовремено и са istim уређајем кад и радна кочница вучног трактора.
- (3) Приколица из става (1) овог члана може бити опремљена налетном кочницом ако јој највећа допуштена маса не прелази 8 т, а брзина 30 км/х те:
 - a) кад највећа допуштена брзина не прелази 25 км/х могу се вучном трактору додати највише двије приколице
 - b) кад највећа брзина не прелази 40 км/х могу се вучном трактору додати највише двије приколице уз услов да су на приколицама кочени сви точкови.
- (4) Приколица из става (1) овог члана не мора имати радну кочницу уз услов да јој највећа брзина не прелази 30 км/х, да јој највећа допуштена маса не прелази 3,5 т и да је маса вучног трактора два пута већа.

Члан 137.

На свјетла за означавање приколице, стоп-свјетла, показиваче смјера, катадиоптере и свјетло за освјетљавање регистрациске таблице на приколици коју вуче трактор одговарајуће се примјењују одредбе прописане за такве уређаје на моторним возилима у овом Правилнику.

ПОГЛАВЉЕ V. УРЕЂАЈИ НА ЗАПРЕЖНИМ ВОЗИЛИМА

Члан 138.

- (1) Свјетла на запрежном возилу морају бити изведена као најмање једно бијело свијетло постављено на предњој страни возила тако да свјетлост коју даје видљива само за учеснике у саобраћају који се налазе испред запрежног возила и као најмање једно црвено свјетло постављено на задњој страни возила тако да је свјетлост коју даје видљива само за учеснике у саобраћају који се налазе иза запрежног возила.
- (2) Свјетла на запрежном возилу морају бити изведена тако да се свјетлост коју она дају, ноћу при доброј видљивости, може видјети на удаљености од најмање 150 м.

Члан 139.

- (1) Катадиоптери на запрежним возилима морају бити уграђени и изведени као два катадиоптера црвене боје, која нису троугластог облика, симетрично постављена на задњој страни возила, тако да су ноћу при доброј видљивости, видљива са удаљености од најмање 100 м кад су освјетљена дугим свјетлом моторног возила.

- (2) Рефлектујућа површина катадиоптера не смије бити мање од 0,3 m нити више од 1 m удаљена од површине пута. Међусобно растојање рефлектујућих површина катадиоптера не смије бити мање од 0,5 m. Рефлектујућа површина појединих катадиоптера мора износити најмање 20 cm².

ПОГЛАВЉЕ VI. УРЕЂАЈИ НА БИЦКЛИМА, БИЦИКЛИМА С МОТОРОМ, ЛАКИМ МОТОЦИКЛИМА, ЛАКИМ ТРИЦИКЛИМА И ЧЕТВЕРОЦИКЛИМА, МОТОЦИКЛИМА, ТРИЦИКЛИМА И ЧЕТВЕРОЦИКЛИМА

Члан 140.

На бициклима, бициклима с мотором, лаким мотоциклима, лаким трициклима и четвороциклима, мотоциклима, трициклима и четвороциклима мора бити уграђена и изведена за сваки точак најмање по једна кочница тако да су међусобно независне, с тим што кочница на предњем точку мора бити ручна.

Члан 141.

- (1) Једно или два симетрично постављена свјетла за освјетљавање пута на бициклима и бициклима с мотором морају бити изведена и причвршћена на предњој страни бицикла, бицикла с мотором, лаког трицикла и четвороцикла, чија ширина не прелази 1,3 m.
- (2) Свјетлост коју даје свјетло из става (1) овог члана мора бити бијеле боје, а удаљеност свјетлеће површине тога свјетла од површине пута не смије бити већа од 1,2 m ни мања од 0,4 m код бицикла и бицикла с мотором или 0,5 m код лаких трицикала и четвороцикла.
- (3) Једно или два симетрично распоређена према уздужној окомитој равнини возила постављена задња позициона свјетла црвене боје на бициклима и бициклу с мотором морају бити изведена и причвршћена на задњој страни возила, чија ширина не прелази 1,3 m.
- (4) Удаљеност свјетлеће површине свјетла из става (3) овог члана од површине пута не смије бити мања од 0,25 m ни већа од 0,9 m.
- (5) Свјетла из става (3) овог члана могу бити изведена заједно с катадиоптерима.
- (6) Бицикли с мотором, лаки трицикли и четвороцикли, трицикли и четвороцикли четвороцикли могу имати и дуга свјетла која тада морају удовољавати захтјевима из члана 28. став (4), (8) и (9) овог Правилника.
- (7) Лаки трицикли и четвороцикли, трицикли и четвороцикли који имају кабину возача морају имати и показиваче смјера.
- (8) Бицикли с мотором први пут регистровани у Босни и Херцеговини након 1.1.1995. године, као и лаки трицикли и четвороцикли, трицикли и четвороцикли морају имати стоп свјетла у складу са чланом 43. овог Правилника.

Члан 142.

- (1) Један или два симетрично распоређена према уздужној окомитој равнини возила и нетроугласта катадиоптера црвене боје морају бити уграђена и изведена на задњој страни бицикла, бицикла с мотором, лаког трицикла и четвороцикла, а по један катадиоптер жуте или наранџасте боје на свакој страни педале (с предње и задње стране) за бицикле и бицикле с мотором са педалама. Лаки трицикли и четвороцикли шири од 1 m морају имати два нетроугласта катадиоптера црвене боје, симетрично распоређена према уздужној окомитој равнини возила, максимално удаљена од бочне ивице возила 0,4 m.

- (2) Удаљеност рефлектујуће површине задњег црвеног катадиоптера од површине пута не смије бити мања од 0,25 m нити већа од 0,9 m.
- (3) Рефлектујућа површина задњег црвеног катадиоптера мора износити најмање 8 cm².
- (4) На бочним страницама предњег и задњег точка бицикла морају бити изведена рефлектујућа тијела која рефлектују свјетлост бијеле или жуте боје.

Члан 143.

На бициклу, бициклу с мотором, лаком мотоциклу, лаком трициклу и четвороциклу, мотоциклу, трициклу и четвороциклу мора постојати уређај за давање звучних сигнала.

Члан 144.

Уређај за давање звучних сигнала на бициклу, бициклу с мотором, лаком мотоциклу, лаком трициклу и четвороциклу, мотоциклу, трициклу и четвороциклу мора бити уграђен и изведен тако да удовољава условима прописаним у члану 50. овог Правилника.

ПОГЛАВЉЕ VII. ОПРЕМА ВОЗИЛА

Члан 145.

- (1) Моторна и прикључна возила, осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла, трактора, тракторских приколица, приколица с једном осовином, аутобуса за градски саобраћај и возила намијењених за комуналне услуге (прање и чишћење улица, одвоз смећа и фекалија и др.), морају имати резервни точак с припадајућом опремом који се по потреби може употребити.
- (2) Резервни точак не морају имати моторна и прикључна возила ако су точкови опремљени неким безбједносним системом за безбједну вожњу с издуваном гумом.
- (3) Резервни точак не морају имати моторна и прикључна возила укупне масе до 3,5 т ако возило има одговарајуће средство за привремено оспособљавање издуване гуме (нпр. спреј или пјена у флаши под притиском, итд.).

Члан 146.

- (1) Путничка моторна возила опремљена за кориштење алтернативних горива (LPG, CNG,...), возила за јавни превоз, као и теретна моторна и прикључна возила морају имати апарат за гашење пожара постављен на видљивом мјесту, тако да се у случају опасности може употребити.
- (2) Скуп возила (камион и приколица, тегљач и полуприколица, итд) морају бити опремљени са једним противпожарним апаратом намијењеним за гашење евентуалног пожара на мотору и кабини и минимално једним противпожарним апаратом намијењеним за гашење евентуалног пожара на роби која се превози. Број противпожарних апарата намијењених за гашење евентуалног пожара на роби зависи од врсте и количине робе која се превози.

Члан 147.

- (1) Моторна возила осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла и прикључна возила, морају имати, на видљивом мјесту, посебан стандардизован знак за обиљежавање возила заустављеног на коловозу пута, тако да га возач по потреби може користити.
- (2) По два знака из става (1) овог члана морају имати:

- a) теретна моторна возила и аутобуси ако вуку прикључно возило;
- b) моторно возило које се налази на крају колоне ако се моторна возила крећу у организованој колони.

- (3) Знак из става (1) овог члана има облик једнакостраничног троугла са ивицом црвене боје чија дужина износи 40 cm, а ширина најмање 5 cm. Ивице знака морају бити превучене рефлектујућом материјом или црвеном катадиоптерском оптиком ширине најмање 2 cm или израђене тако да се могу по читавој дужини освијетлити властитим извором свјетлости. Знак мора бити израђен од чврстог материјала и на начин који му омогућава да стабилно стоји у вертикалном положају.

Члан 148.

Моторна возила, осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла, морају имати једну кутију прве помоћи, а аутобуси са више од 25 сједећих мјеста двије кутије.

Члан 149.

- (1) Моторна и прикључна возила чија највећа допуштена маса прелази 5 т морају имати два клинаста подметача за точкове, на видљивом мјесту, које возач по потреби може употребити.
- (2) У аутобусима из члана 113. ставак (3) овог Правилника, на видљивом мјесту мора бити чекић за разбијање стакла тако да се у случају опасности може употребити.

Члан 150.

- (1) Моторна возила, осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла, трактора, аутобуса у градском и приградском саобраћају морају имати, на видљивом мјесту, резервне сијалице и осигураче најмање за половину сијаличних мјеста двоструких уређаја за освјетљавање пута и за давање свјетлосних сигнала и по једну сијалицу за једнострука сијалична мјеста код којих је могуће замијенити само сијалицу.
- (2) Возила која су опремљена свјетлосним тијелима без жарне нити (ксенон, неон, ЛЕД и сл.), не морају имати резервне сијалице за та расвјетна тијела.

Члан 151.

Моторна возила, осим бицикла с мотором, лаког мотоцикла, лаког трицикла и четвороцикла, мотоцикла, трицикла и четвороцикла, морају имати рефлектујући прслук, којег је возач дужан користити-обући када на путу обавља неке радње уз возило (мијења точак, обавља мање поправке на возилу, насипа гориво када возило остане без горива, тражи помоћ заустављајући друга возила и сл.).

Члан 152.

Број шасије (оквира или рама) возила мора бити утиснут на самом оквиру или било на којем дијелу возила који се тешко или никако не може скинути.

Члан 153.

Возила намијењена за превоз опасних материја морају имати опрему у складу с ADR споразумом.

Члан 154.

Путничка моторна возила морају имати уже, сајлу или телескопску круту везу за вучу, док возила намијењена за превоз опасних материја морају имати полугу за вучу и припадајући хомологацијски документ.

Члан 155.

- (1) Под зимском опремом моторних и прикључних возила, подразумијевају се:
 - a) ланци за снјег приправни за постављање на погонске точкове и
 - b) гуме минималне дубине канала на газној површини 4 mm, с тим да гуме на погонским точковима морају бити зимске или гуме с ознакама MS, M+S или M&S.
- (2) На возила се не смију постављати гуме с ексерима.
- (3) Додатно за теретна возила и аутобусе у зимску опрему убрја се и лопата и врећа пијеска.
- (4) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 156.

- (1) Моторна возила и прикључна возила која се због конструкцијских разлога, на равном путу не могу кретати брзином већом од 30 km/h, морају бити обиљежена знаком за означавање спорих возила.
- (2) На возилу може постојати најмање један знак за обиљежавање спорих возила, постављен на задњи крај возила. Ако је на возилу само један знак за обиљежавање спорих возила онда он мора бити постављен тако да се налази, у односу на уздужну вертикалну равнину симетрије возила, на лијевој страни возила. Знак за обиљежавање спорих возила, мора бити постављен на висини не мањој од 250 mm (до доње ивице знака) и не вишој од 1500 mm (до горње ивице знака), мјерећи од земље до ивице знака.
- (3) Сва возила из става 1. овог члана регистрована у Босни и Херцеговини морају бити означена знаком за означавање спорих возила од 1.1.2008. године.
- (4) Изглед, основне боје и димензије знака којим се обиљежавају спора возила приказан је у Прилогу број 3., који је саставни дио овог Правилника.

Члан 157.

- (1) Теретна моторна возила највеће допуштене масе веће од 12000 кг (осим тегљача намијењених за вучу полуприколица) морају бити обиљежени ознакама за тешка моторна возила.
- (2) Прикључна возила највеће допуштене масе мање од или једнаке 10000 кг чија дужина (укључујући дужину вучне руде) прелази 8 m и прикључна возила највеће допуштене масе веће од 10000 кг без обзира на дужину морају бити обиљежена ознакама за дуга прикључна возила.
- (3) Ознаке за тешка моторна возила ширине 140 mm морају бити изведени зебрasto с наизмјеничним косим жутиим ретрорефлектујућим и црвеним флуоресцентним пругама. Нагиб црвених флуоресцентних пруга је под углом 45° док је ширина пруге 100 mm.
- (4) Ознаке за дуга прикључна возила (приколице и полуприколице) ширине 200 mm морају бити изведени са жутом ретрорефлектујућом позадином и црвеним флуоресцентним оквиром. Ширина црвеног флуоресцентног оквира треба да буде 40 mm.
- (5) На возилима може постојати једна, двије или четири ознаке за обиљежавање дугих и тешких возила. Број ознака зависи о могућности монтаже истих на задњем крају возила.

- (6) Укупна минимална дужина сета ознака за тешка и дуга возила је 1300 mm, а максимална 2300 mm.
- (7) Ознаке за тешка и дуга возила морају бити постављене на висини не мањој од 250 mm (до доње ивице ознаке) и не вишој од 2100 mm (до горње ивице знака) мјерећи од земље.
- (8) Одредбе из ставова (1) и (2) овог члана односе се на возила која се први пут региструју у Босни и Херцеговини од 1.1.2008. године.
- (9) Возила из става (1) и (2) овог члана која су већ регистрована у Босни и Херцеговини морају бити означена знаком за означавање дугих и тешких возила до 1.7.2008. године.
- (10) Изглед, основне боје, димензије и могући примјери знакова приказани су у Прилогу број 4. и 5. који су саставни дијелови овога Правилника.

ПОГЛАВЉЕ VIII. САСТАВ И ОБОЈЕНОСТ ИЗДУВНИХ ГАСОВА НА МОТОРНИМ ВОЗИЛИМА

Члан 158.

- (1) У складу са Европском директивом 2003/26/ЕС дефинишу се следеће максималне вриједности појединих загађујућих материја у издувним гасовима у моторима изведеним као:
 - a) Бензински мотори без катализатора и сонде, односно бензински мотори с катализатором али без сонде, концентрација угљен монооксида (CO), при броју окретаја мотора на празном ходу, не смије прелазити:
 1. 4,5 % запреминског дијела за моторна возила регистрована по први пут прије 1.10.1986. при температури уља у мотору од најмање 80 °C;
 2. 3,5 % запреминског дијела за моторна возила регистрована по први пут после 1.10.1986. при температури уља у мотору од најмање 80 °C.
 - b) Бензински мотори с регулисаним трокомпонентним катализатором концентрација угљен монооксида (CO), након што је мотор постигао радну температуру, тј. минималну температуру уља од најмање 80 °C при броју окретаја мотора на празном ходу, не смије прелазити вриједност прописану од стране произвођача возила. Радна температура и број окретаја мотора на празном ходу требају бити прописане од стране произвођача возила. Концентрација угљеног монооксида (CO) и вриједност фактора ваздуха при повећаном броју окретаја мотора не смију прелазити вриједност прописану од стране произвођача возила. Повећан број окретаја мотора мора бити прописана од стране произвођача возила. Ако подаци произвођача нису познати, садржај угљен монооксида (CO) и вриједност фактора зрака не смију прелазити:
 1. CO 0,5% запреминског дијела при броју обртаја мотора на празном ходу;
 2. CO 0,3% запреминског дијела при броју обртаја мотора не мањим од 2000 min⁻¹
 3. Вриједност фактора ваздуха = 1,00 ± 0,03
- (2) Дизел мотори након што је постигао радну температуре прописану од стране произвођача возила, тј. минималну температуру уља од најмање 80 °C, средњи коефицијент зацрњења испушног плина (κ) након три или више слободних убрзања неоптерећеног мотора од брзине окретаја на празном ходу до највеће брзине окретаја не смије прелазити вриједност прописану од стране

произвођача возила. Ако подаци произвођача о средњем коефицијенту зацрњења и радној температури мотора нису познати онда средњи коефицијент зацрњења испусног гаса к не смије прелазити вриједност:

- a) к 2,5 m⁻¹ за уисне моторе
- b) к 3,0 m⁻¹ за прехраниване моторе
- c) к 1,5 m⁻¹ за Euro 4 и Euro 5 моторе

(3) Количине штетних материја наведене у првом ставу не односе се на следећа возила:

- a) возила опремљена с бензинским двотактним моторима;
- b) возила опремљена бензинским моторима ако су произведена прије 1970. године;
- c) возила опремљена бензинским моторима ако им конструкцијска брзина није већа од 50 км/х;
- d) возила опремљена дизелским моторима ако су произведена прије 1980. године;
- e) возила опремљена дизел моторима ако им конструкцијска брзина није већа од 30 км/х

(4) Код возила на алтернативна погонска горива (CNG, LPG) приликом одређивања количине штетних материја у издувним гасовима користи се гориво које даје неповољнију емисију.

ПОГЛАВЉЕ IX. ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ КОЈИМА МОРАЈУ ОДГОВАРАТИ ПОЈЕДИНИ УРЕЂАЈИ НА ВОЗИЛИМА

Члан 159.

(1) Под техничким условима којима морају одговарати поједини уређаји на возилима, у смислу овог Правилника, подразумијевају се технички нормативи што се прописују за поједине врсте тих уређаја.

(2) Технички нормативи за оцјену ефикасности система кочења моторних и прикључних возила износе:

КАТЕГОРИЈА ВОЗИЛА	РАДНО КОЧЕЊЕ			ПОМОЋНО КОЧЕЊЕ		
	Коефицијент кочења	Сила активирања		Коефицијент кочења	Сила активирања	
		Ножно активирање	Ручно активирање		Ножно активирање	Ручно активирање
	z [%]	f [daN]	f [daN]	z [%]	f [daN]	f [daN]
Бицикли с мотором (L1, L2, Lb)	40	50	20	20	50	20
Мотоцикли (L3, L4, L, L7)	45	50	20	20	50	20
Путничка возила (M1)	50	50	-	20	50	40
Аутобуси (M2, M3)	50	70	-	20	70	60
Теретна возила (N1, N2, N3)	45	70	-	20	70	60
Прикључна возила (O1, O2, O3, O4)	45	p _M бар 6,5	-	20	-	-
Трактори	25	60	-	15	30	-
Тракторске приколице	25	-	-	15	-	-

(3) Технички нормативи из става (2) овог члана примјењују се на возила под следећим условима:

- a) возила се испитују у статичким условима испитивања на ваљцима за испитивање силе кочења;

b) површина ваљака на којима се испитују кочнице мора бити довољног коефицијента трења, минимално 0,5;

c) температура диска или вањске површине бубња кочнице не смије износити више од 100 °C;

d) код испитивања возила с двоструком или вишеструком осовином мора бити обезбијеђено да ниво испитиване осовине не буде нижа од осталих осовина.

(4) Нормативи из става (2) овог члана примјењују се тако да се сума сила кочења на ивици свих точкова које настају непосредно прије блокирања точка (или сума сила кочења активираних максималним силама активирања) подијели с тежином возила увећаном за тежину терета који се тренутно налази у њему и помножи с константом 100. Овако добијени резултат мора бити већи или једнак прописаној вриједности коефицијента кочења.

(5) Разлика сила кочења за радну кочницу на точковима исте осовине не смије бити већа од 25%, а за помоћну кочницу 30%. За израчунавање постотка разлике силе кочења на истој осовини узимају се силе кочења које настају непосредно прије блокирања точкова или силе кочења активираних максималним силама активирања. За основицу израчунавања постотка разлике силе кочења точка на истој осовини узима се већа сила кочења.

(6) Неједноликост силе кочења на точку не смије бити већа од 20%. Постотак неједноликости силе кочења израчунава се на приближно половини силе кочења која изазива блокаду. За основицу израчунавања постотка неједноликости силе кочења узима се већа сила кочења.

(7) Код возила која имају два круга кочења у случају отказа једног круга преостали круг треба осигурати кочни коефицијент од 15%. Систем кочења радне кочнице треба бити такав да издржи максималну силу на папучицу кочнице од 100 daN.

(8) На свим возилима која имају уграђене уређаје или програме за аутоматску регулацију силе кочења пропорционално промјени оптерећења, морају бити на видљивом мјесту постављени сви технички подаци за подешавање тог уређаја.

(9) Возила која се не могу испитати на статичком испитивању кочница (ваљцима) испитују се кочењем у вожњи на равној и сувој асфалтној површини, кориштењем декселерометра - уређаја за мјерење успорења возила. Овако добијено успорење мора бити веће или једнако од апсолутне вриједности коефицијента кочења помноженог с 10. Минимална почетна брзина током ових испитивања износи 50 км/х за путничка возила, 40 км/х за друга моторна возила, а за моторна возила која не могу постићи те брзине 80% од њихове максималне брзине.

(10) Радна и специјална возила која на равном путу не могу развити брзину већу од 55 км/х могу имати смањени коефицијент кочења за 30% од прописаног за радно и помоћно кочење.

(11) Температура испаравања текућине у кочионом систему не смије бити нижа од 155 °C.

Члан 160.

(1) Паркирна кочница моторног односно прикључног возила кад је оно одвојено од вучног возила, мора обезбиједити непокретност возила оптерећеног до највеће допуштене масе на нагибу од 18%, а да притом возило није кочено на други начин.

- (2) Паркирна кочница скупа возила мора обезбиједити непокретност цијелог скупа возила на нагибу од 12%, а да притом скуп возила не буде кочен на други начин.
- (3) Сила којом се дјелује на команду паркирне кочнице, у колико паркирна кочница није изведена као помоћна кочница, не смије бити већа од 40 daN за путничка аутомобиле и тракторе, односно 60 daN за остала моторна возила.

Члан 161.

- (1) Успоравач за дуготрајно успоравање моторног возила из члана 18. став 8. са или без прикључног возила а при највећој допуштеној маси мора имати могућност (успоровања) задржавања константне брзине од 30 км/х, у одговарајућем степену преноса на спусту од 7% и дужини пута од 6 км.
- (2) Моторно возило које не задовољава услов из става 1. овог члана смије вући прикључно возило само ако:
- има могућност активирања радне кочнице прикључног возила без активирања своје радне, помоћне и паркирне кочнице,
 - прикључно возило има свој успоравач и ако га возач вучног возила може за вријеме вожње активирати.
- (3) Након 1.7.1996. године не смије се први пут регистровати у Босни и Херцеговини прикључна возила која имају властити електромагнетски успоравач, а који дјелује на елементе радне кочнице.

Члан 162.

- (1) Свјетлосни сноп кратког свјетла мора освијетлити најмање 40 m, а највише 80 m пута, а свјетлосни сноп дугог свјетла најмање 100 m пута испред возила ноћу, при нормалној видљивости и то при подједнакој оптерећености моторног возила на водоравној површини.
- (2) Свјетла за маглу на моторном возилу морају бити изведена и подешена тако да освијетљени дио равног пута није дужи од 35 m.
- (3) Кратко свјетло на бициклу или бициклу с мотором мора бити изведено и подешено тако да освијетљени дио равног пута није дужи од 50 m ни краћи од 10 m.

Члан 163.

- (1) Уређај за давање звучних сигнала уграђен на возилу мора производити звукове јачине:
- на моторним возилима, која спадају у категорију возачке дозволе A1, A, B, B1, најмање 76 dB(A);
 - на моторним возилима, која спадају у категорију возачке дозволе C1, C, најмање 80 dB(A);
 - на моторним возилима, која спадају у категорију возачке дозволе D1, D, најмање 93 dB(A).
- (2) Јачина звука звучних сигнала уграђених на возилу утврђује се на отвореном и равном простору промјера најмање 20 m, при чему се микрофон фонометра мора налазити на висини од 0,5 m до 1,5 m и на удаљености од 7 m испред возила, а мотор не смије радити.
- (3) Уређаји за давање звучних сигнала, као што су звонце, труба или сирена на бициклима или бициклу с мотором, морају бити уграђени и изведени тако да им јачина звука не смије бити мања од 70 dB(A).
- (4) Уређај за давање звучних сигнала на моторним возилима не смије производити звук јачине веће од 104 dB(A).

Члан 164.

- (1) Највише границе допуштене вањске буке за поједина возила не смију прелазити следеће вриједности у складу са ECE R 41, 53 и 63:
- за моторна возила на два точка и то за:
 - бицикле с мотором који развијају максималну брзину до 25 км/х - 66 dB(A);
 - бицикле с мотором који развијају максималну брзину преко 25 км/х - 71 dB(A);
 - лаке мотоцикле чија је радна запремина до 80 cm³ - 75 dB(A);
 - мотоцикле чија је радна запремина у дијапазону 80-175 cm³ - 77 dB(A);
 - мотоцикле чија је радна запремина 175 cm³ - 80 dB(A);
 - за моторна возила на три точка - 85 dB(A);
 - за моторна возила са 4 и више точкова и то за:
 - путничка и комбинована возила - 74 dB(A);
 - аутобусе чија је снага мотора до 150 kW - 78 dB(A)
 - аутобусе чија је снага мотора преко 150 kW - 80 dB(A)
 - путничка и комбинована возила укупне дозвољене масе до 2 т - 76 dB(A)
 - путничка и комбинована возила укупне дозвољене масе у дијапазону 2-3,5 т - 77 dB(A)
 - теретна возила чија је снага мотора до 75 kW - 77 dB(A)
 - теретна возила чија је снага мотора у дијапазону 75-150 kW - 78 dB(A)
 - теретна возила чија је снага мотора преко 150 kW - 80 dB(A)

- (2) За возила која су у експлоатацији дуже од једне године, највиша граница допуштене вањске буке износи за 3 dB(A) више од највише границе предвиђене у ставу 1. овог члана за ту врсту возила.

Члан 165.

- (1) Уређаји и опрема који се накнадно уграђују на возило (замјена постојећих или уградња додатних дијелова) морају бити одобреног типа, а у складу са Правилником о хомологацији возила и Правилником о сертификацији возила и условима које организације за сертификавање морају испунити.
- (2) Возила која се први пут региструју у Босни и Херцеговини морају бити опремљена дијеловима одобреног типа, а у складу са Правилником о хомологацији возила.
- (3) Возила у власништву дипломатских и конзуларних представништва, мисије страних држава и представништва међународних организација у Босни и Херцеговини и њиховог особља (возила обиљежена дипломатским таблицама) те возила босанскохерцеговачких грађана повратника из иностранства, ако су та возила користили у држави из које исељавају, не морају имати уређаје и опрему на возилу одобреног типа хомологирану у складу с важећим ЕСЕ правилницима у Босни и Херцеговини, на основу прописаног одобрења.
- (4) Одобрење из става 3. овог члана ће по захтјеву власника возила издавати Министарство.

- (5) Одредбе овог члана не примјењују се за возила оружаних снага БиХ и полицијских агенција у БиХ, уколико су то возила врло уско специјализоване намјене и као таква се не користе ни у једном другом сегменту друштва.

Члан 166.

Министарство може на захтјев власника возила која се први пут региструју у Босни и Херцеговини, ако су старија од 30 година и ако њихови власници имају потврду о припадности old-timer клубу, донијети одлуку о изузећу примјене појединих одређених одредби из овог Правилника.

ПОГЛАВЉЕ X. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 167.

Ступањем на снагу овог Правилника, престаје примјена свих прописа који су регулисали димензије, укупну масу и

осовинско оптерећење возила, уређаје и опрему коју морају да имају возила и основне услове које морају да испуњавају уређаји и опрема у саобраћају на путевима у Босни и Херцеговини.

Члан 168.

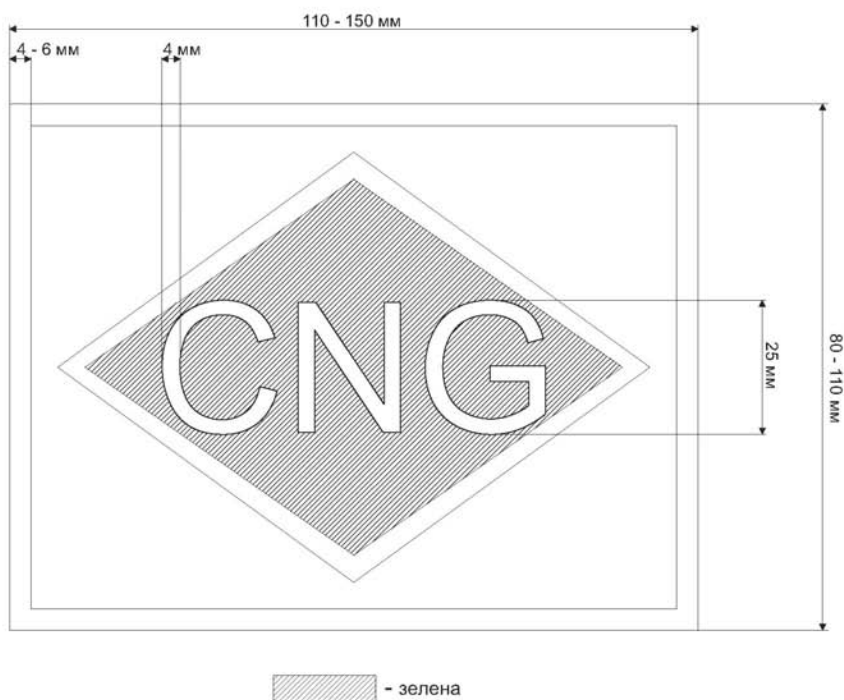
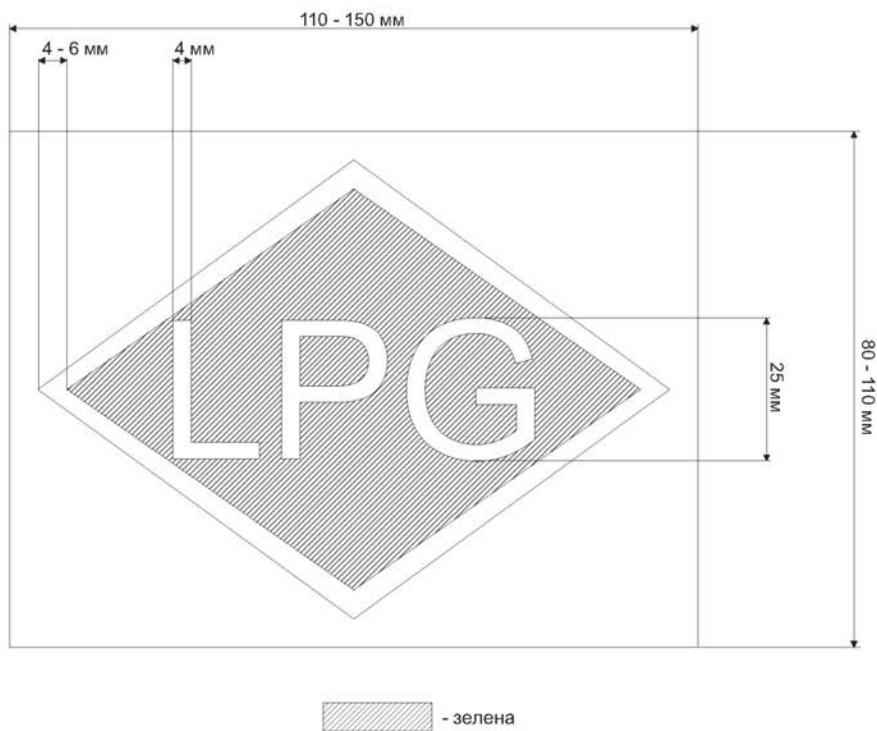
Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ", а објавиће се и у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Број 01-02-2-328-20/07
22. марта 2007. године
Сарајево

Министар
др **Божо Љубић**, с. р.

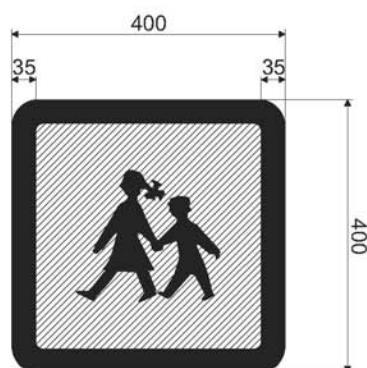
Прилог број 1

Наљепница за означавање возила на плински погон LPG и CNG

Прилог број 2

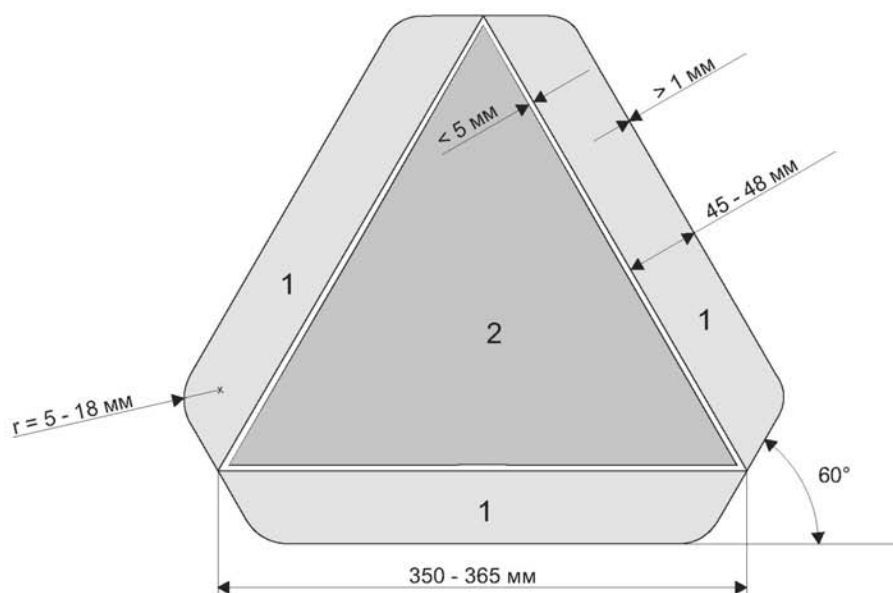
Ознака за возила којима се врши превоз дјеце

- бијела
- наранчаста
- црна

Прилог број 3

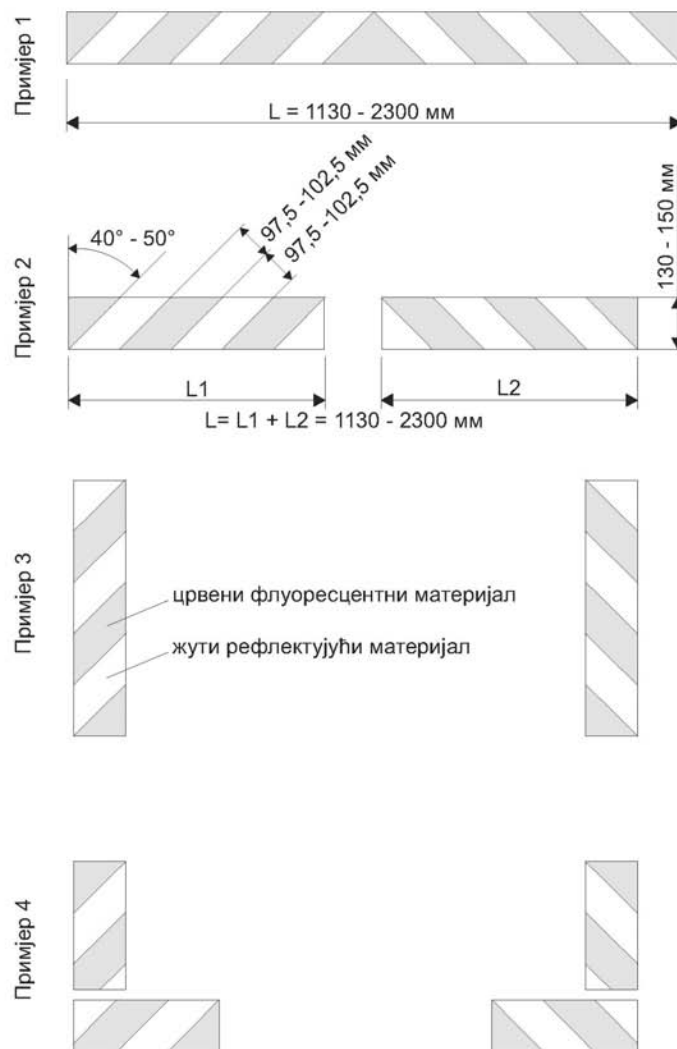
ТАБЛА ЗА ОЗНАЧАВАЊЕ “СПОРИХ” ВОЗИЛА

- 1 - црвени ретрорефлектујући материјал
2 - црвени флуоресцентни материјал

Прилог број 4

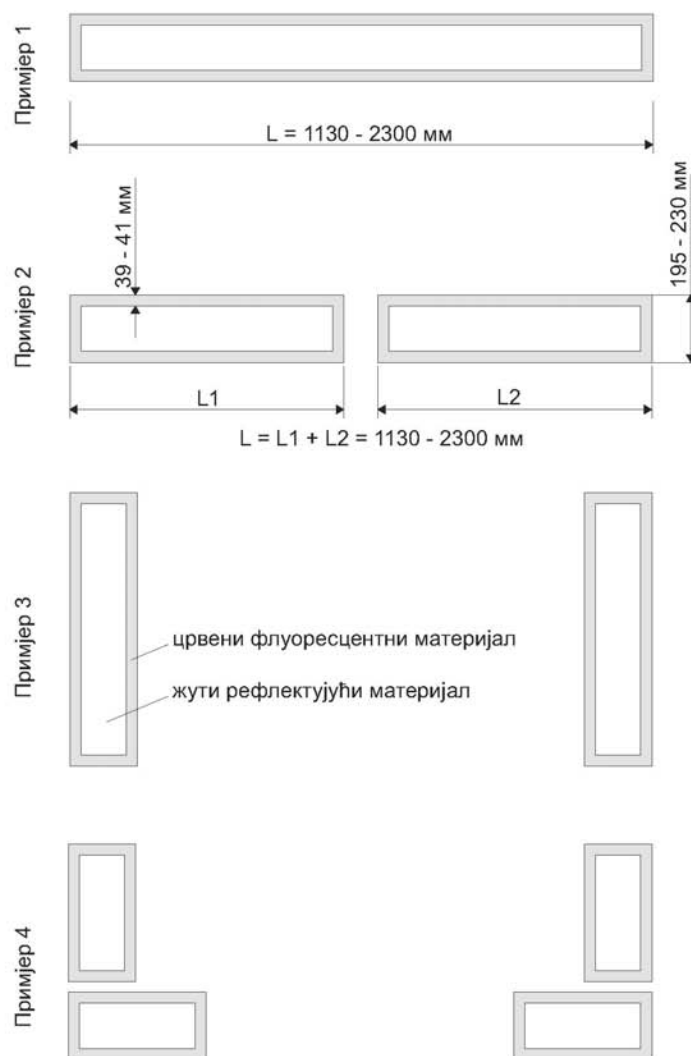
**ТАБЛЕ ЗА ОЗНАЧАВАЊЕ “ТЕШКИХ ВОЗИЛА”
НАМИЈЕЊЕНИХ ЗА УГРАДЊУ НА МОТОРНА ВОЗИЛА**

Напомена: Ако су на моторном возилу уграђене двије или четири табле збир њихових дужина мора бити једнак дужини из примјера 1

Прилог број 5

**ТАБЛЕ ЗА ОЗНАЧАВАЊЕ “ДУГИХ ВОЗИЛА”
НАМИЈЕЊЕНИХ ЗА УГРАДЊУ НА ПРИКЉУЧНА ВОЗИЛА**

Напомена: Ако су на моторном возилу уграђене двије или четири табле, збир њихових дужина мора бити једнак дужини из примјера 1

S A D R Ź A J**MINISTARSTVO KOMUNIKACIJA
I PROMETA BiH**

- 126 Pravilnik o dimenzijama, ukupnoj masi i osovinskom opterećenju vozila, o uređajima i opremi koju moraju imati vozila i o osnovnim uvjetima koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u saobraćaju na putevima (bosanski jezik) 2777
- Pravilnik o dimenzijama, ukupnoj masi i osovinskom opterećenju vozila, o uređajima i opremi koju moraju imati vozila i o osnovnim uvjetima koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u prometu na cestama (hrvatski jezik) 2813
- Правилник о димензијама, укупној маси и осовинском оптерећењу возила, о уређајима и опреми коју морају да имају возила и о основним условима које морају да испуњавају уређаји и опрема у саобраћају на путевима (српски језик) 2849

PRIRUČNIK

ZA POLAGANJE ISPITA OPĆEG ZNANJA

ZA DRŽAVNE SLUŽBENIKE U ORGANIMA DRŽAVNE SLUŽBE

U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

*II dopunjeno izdanje
sa primjercima testova*

ADS

**AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Sarajevo, 2007.

Izdavač: Ovlaštena služba Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Trg BiH 1, Sarajevo - Za izdavača: Sekretar Zajedničke službe Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Aljoša Čampara - Priprema i distribucija: JP NIO Službeni list BiH Sarajevo - Direktor: Dragan Prusina - Telefoni: Centrala: 554-160, 554-161 - Direktor: 554-150 - Pretplata: 554-570, faks: 554-571 - Oglasni odjel: 554-111, faks: 554-110 - Pravna služba: 554-151 - Računovodstvo: 558-440, faks 550-295 - Pretplata se utvrđuje polugodišnje, a uplata se vrši UNAPRIJED u korist računa: UNICREDIT ZAGREBAČKA BANKA BH 338-320-22000052-11, VAKUFСКА BANKA d.d. Sarajevo 160-200-00005746-51, HYPO-ALPE-ADRIA-BANK A.D. Banja Luka, filijala Brčko 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK d.d. BiH Sarajevo 161-000-00071700-57 - Štampa: UNIONINVESTPLASTIKA d.d. Semizovac - Za štampariju: Semir Prguda - Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se 20 dana od izlaska glasila. "Službeni glasnik BiH" je upisan u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 731.

Upis u sudski registar kod Kantonalnog suda u Sarajevu, broj UF/I - 2168/97 od 10.07.1997. godine. - Identifikacijski broj 4200226120002. - Porezni broj 01071019. - PDV broj 200226120002. Molimo pretplatnike da obavezno dostave svoj PDV broj radi izdavanja poreske fakture.

Pretplata za I polugodište 2007. za "Službeni glasnik BiH" i "Međunarodne ugovore" 120,00 KM, "Službene novine Federacije BiH" 110,00 KM.

Web izdanje: <http://www.sluzbenilist.ba> - godišnja pretplata 200,00 KM